

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 2001

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

2001

Publikationen kan
bestilles hos

Statens Information
Kigkurren 10
Postboks 1300
2300 København S

Tlf. 33 37 92 28
www.netboghandel.dk

ISBN 87-601-9004-3
Notex/København
Pris kr. 130 incl. moms

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte den nævnte fællesudgivelse.

Det er imidlertid opfattelsen, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - er brug for en mindre omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold, svarende til den nærværende 2001-udgave.

Det er Rigsombudets håb, at disse årsberetninger fungerer som et nyttigt opslagsværk og samtidig giver læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Vibeke Larsen

BILAGSFORTEGNELSE	9
1. GEOGRAFI OG HISTORIE	10
1.1. GEOGRAFI.....	10
<i>Areal</i>	10
<i>Undergrund</i>	10
<i>Klima</i>	11
<i>Plantevækst</i>	11
<i>Dyreliv</i>	11
<i>Fisk og hvaler m.v</i>	12
1.2. HISTORIE	12
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD.....	14
2.1. STATSRETlige FORHOLD	14
<i>Særanliggende</i>	14
<i>Fællesanliggende</i>	16
<i>Fællesanliggende administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)</i>	17
<i>Forholdet til Danmark</i>	17
<i>Forholdet til udlandet</i>	19
<i>Deltagelse i internationale organisationer</i>	20
<i>Havretlige spørgsmål</i>	21
2.2. FÆRØERNES LAGTING.....	22
<i>Lagtingets sammensætning</i>	23
<i>Lagtingssekretariat</i>	25
2.3. DE POLITISKE PARTIER.....	25
<i>Folkeflokk</i>	25
<i>Sambandspartiet</i>	26
<i>Socialdemokratiet</i>	27
<i>Selvstyrepartiet</i>	28
<i>Det republikanske parti</i>	28
<i>Centerpartiet</i>	29
2.4. FOLKETINGSVALG.....	30
<i>Folketingsmedlemmer</i>	31
2.5. FÆRØERNES LANDSSTYRE.....	31
2.6. ADMINISTRATION	32
<i>Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne</i>	34
2.7. INSTITUTIONER UNDER STATEN.....	35
<i>Rigsombudet</i>	35
<i>Færøernes Kommando</i>	35
<i>Farvandsvæsenet</i>	36

<i>Øvrige statslige institutioner</i>	36
2.8. KOMMUNALE FORHOLD	37
<i>Antal kommuner</i>	37
<i>Valg til kommunestyret</i>	38
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	38
<i>Kommunale opgaver</i>	40
<i>Ny kommunestruktur</i>	41
3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD	42
3.1. INDLEDNING	42
3.2. BEFOLKNINGENS STØRRELSE OG GEOGRAFISKE FORDELING	42
3.3. BEFOLKNINGENS BEVÆGELSE	44
3.4. BEFOLKNINGENS FORDELING PÅ ALDER OG KØN	46
3.5. BOLIGFORHOLD	47
4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	49
4.1. BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD	49
4.2. EJERFORMER OG ERHVERVSLIVETS GEOGRAFISKE FORDELING	51
<i>Ejerformer</i>	51
<i>Erhvervslivets geografiske fordeling</i>	53
4.3. FISKERI, FISKEINDUSTRI OG FISKEOPDRÆT, M.V.	54
<i>Indledning</i>	54
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	55
<i>Sammensætningen af fiskerflåden</i>	58
<i>Færøske skibes fangster</i>	60
<i>Fangster ved Færøerne</i>	63
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	65
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand</i>	67
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	68
<i>Fiskeristøtte</i>	69
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	71
<i>Fiskernes aflønning</i>	74
<i>Fiskerflådens driftsresultater</i>	75
<i>Fiskepriser</i>	76
<i>Fiskeindustri</i>	78
<i>Fiskeopdræt</i>	81
<i>Fangst i øvrigt</i>	83
<i>Offentligt tilsyn</i>	85
4.4. LANDBRUG	85
<i>Produktionen af landbrugsvarer</i>	85
<i>Offentlig støtte</i>	86
<i>Offentligt tilsyn m.v.</i>	86
4.5. HÅNDVÆRK, INDUSTRI, BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED	87

<i>De industrielle forudsætninger</i>	87
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	88
<i>Bygge- og anlægsaktiviteten</i>	89
<i>Finansiering af industri, håndværk m.v.</i>	90
<i>Landets Udviklingskontor</i>	91
4.6. <i>HANDEL, SERVICE OG TRANSPORT</i>	92
<i>Handel og service</i>	92
<i>Transport m.v.</i>	92
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	93
4.7. <i>UDVINDING AF OLIE</i>	94
4.8. <i>FINANSIERINGSVIRKSOMHED</i>	98
<i>Penge- og valutaforhold</i>	98
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	99
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	99
<i>Årets resultater</i>	102
<i>Fondsmæglervirksomhed</i>	103
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	103
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	103
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	103
<i>Færøernes Landsbank</i>	106
4.9. <i>FORSIKRINGSVIRKSOMHED</i>	108
4.10. <i>ARBEJDSMARKEDSFORHOLD</i>	110
<i>Indledning</i>	110
<i>Det private arbejdsmarked</i>	110
<i>Det offentlige arbejdsmarked</i>	113
<i>Generelle arbejdsmarkedsordninger</i>	116
4.11. <i>LØNNINGER OG PRISER</i>	119
<i>Lønninger</i>	119
<i>Priser</i>	120
5. ØKONOMI	122
5.1. <i>AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD</i>	122
5.2. <i>HOVEDTRÆK AF DEN ØKONOMISKE UDVIKLING PÅ FÆRØERNE</i>	123
5.3. <i>NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE</i>	123
<i>Produktionen</i>	124
5.4. <i>UDENRIGSØKONOMI</i>	126
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	126
<i>Færøerne og de europæiske markedsdannelse</i>	127
<i>Toldforhold og handelsaftaler</i>	128
<i>Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne</i>	129
<i>Andre handelsaftaler</i>	131
<i>Eksport</i>	132
<i>Import</i>	134

<i>Handelsbalance</i>	136
<i>Betalingsbalancen</i>	137
<i>Udlandsgælden</i>	139
6. OFFENTLIGE FINANSER	141
6.1. INDLEDNING	141
6.2. STATENS UDGIFTER M.V. PÅ FÆRØERNE.....	141
<i>Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988</i>	141
<i>Statens drifts- og anlægsudgifter</i>	142
<i>Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier</i>	143
6.3. LANDSKASSENS ØKONOMI.....	145
<i>Indledning</i>	145
<i>Det samlede landskasebudget (Drifts- og anlægsbudget)</i>	145
<i>Landskassens indestående i Færøernes Landsbank</i>	147
<i>Landskassens udlån og garantier</i>	148
6.4. DE FÆRØSKE UDLÅNSFONDE.....	150
6.5. KOMMUNERNES ØKONOMI	151
6.6. DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI.....	154
<i>Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret</i>	154
7. SKATTER OG AFGIFTER	156
7.1. INDLEDNING	156
7.2. DIREKTE SKATTER.....	156
<i>Personbeskatning</i>	156
<i>Skattereformen 1997</i>	158
<i>Ændret skatteskala 2001 og 2002</i>	160
<i>Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster</i>	161
<i>Selskabsbeskatningen</i>	162
<i>Rente- og udbyttebeskatning</i>	165
<i>Udskrevne skatter</i>	165
7.3. INDIREKTE SKATTER.....	166
<i>Merværdiafgift (MVG)</i>	167
<i>Fremstillingsafgifter</i>	167
<i>Lønsumsafgift</i>	167
<i>Vejskat (vægtafgift)</i>	168
<i>Registreringsafgift (motorkøretøjer)</i>	168
<i>Arveafgift</i>	168
<i>Olieafgift</i>	168
<i>Rejseafgift</i>	168
7.4. OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER	169
7.5. SKATTE- OG AFGIFTSTRYKKET	170
8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME	171

8.1. INDLEDNING	171
8.2. VEJE OG VEJTRANSPORT	171
<i>Vejnettet</i>	171
<i>Motorkøretøjer</i>	172
8.3. HAVNE OG SKIBSFART	174
<i>Havneudbygningen</i>	174
<i>Skibsflåden</i>	175
<i>Søtransport</i>	176
8.4. LUFTFART	177
8.5. EL-FORSYNING	178
8.6. TELE- OG RADIOKOMMUNIKATION	180
<i>Telekommunikation</i>	180
<i>Teknisk udbygning</i>	181
<i>Kystradiotjenesten</i>	182
<i>Radiokommunikationsområdet</i>	182
8.7. POSTVÆSEN	184
8.8. TURISME	185
9. SOCIALE FORHOLD	189
9.1. INDLEDNING	189
9.2. DE ENKELTE YDELSER	191
<i>Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde</i>	191
<i>Hjælp efter forsorgsloven</i>	192
<i>Børnetilskud mv.</i>	192
<i>Støtte til betaling af underholdsbidrag</i>	192
<i>Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister</i>	192
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	193
<i>Adoptionstilskud</i>	193
<i>Sygekasser</i>	193
9.3. INSTITUTIONER	194
10. SUNDHEDSVÆSEN	196
10.1. INDLEDNING	196
10.2. DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	196
<i>Kommunelægeordningen</i>	196
<i>Skolelægeordningen</i>	197
<i>Tandlægeordningen</i>	197
<i>Sundhedsplejerskeordningen</i>	197
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	197
<i>Apotekervæsenet</i>	198
10.3. SYGEHUSVÆSENET	199
<i>Indledning</i>	199
<i>Sygehusenes administration</i>	200

<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	200
<i>Jordemodervæsenet</i>	201
10.4. LANDSLÆGEN	201
11. UNDERVISNINGSVÆSEN	202
11.1. INDLEDNING	202
<i>Hvad undervisningsvæsenet omfatter</i>	202
<i>Særanliggender og fællesanliggender</i>	202
<i>Administrationen af undervisningsvæsenet</i>	203
11.2. GRUNDUDDANNELSER M.V.	203
<i>Folkeskolen</i>	203
<i>Privat skole og forskole</i>	204
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	204
<i>Pædagogisk rådgivning/specialundervisning i folkeskolen</i>	205
11.3. UNGDOMSUDDANNELSER	205
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	205
<i>Basisuddannelser</i>	206
<i>Læringleuddannelser</i>	207
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	207
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	208
11.4. VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	208
<i>Navigationsskoler (Sjómansskúlar)</i>	208
<i>Maskinmesterskole</i>	209
<i>Færøernes sygeplejeskole</i>	210
<i>Færøernes seminarium</i>	210
<i>Efteruddannelse af folkeskolelærere</i>	211
11.5. HØJERE UDDANNELSER	211
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	211
11.6. ANDEN UNDERVISNING	214
11.7. UDDANNELSESTØTTE	214
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	216
12.1. FÆRØERNES RETSVÆSEN	216
12.2. FÆRØERNES POLITIVÆSEN	217
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	217
<i>Personaleforhold</i>	218
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	219
<i>Kriminalitet</i>	219
<i>Narkotika</i>	220
<i>Færdsel</i>	220
<i>Anden særlovgivning</i>	221
<i>Politiets regelgrundlag</i>	221
12.3. FÆRØERNES OVERØVRIGHED (RIGSOMBUDET)	221

<i>Indledning</i>	221
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab</i>	222
<i>Børnebidrag</i>	223
<i>Adoption</i>	223
<i>Umyndiges retshandler</i>	224
<i>Ægtepagter</i>	224
<i>Navnesager</i>	224
<i>Fri proces</i>	225
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	225
13. KIRKELIV	226
13.1. FOLKEKIRKEN	226
13.2. ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	228
13.3. KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN	228
14. KULTURELLE FORHOLD	229
<i>Radio</i>	229
<i>Fjernsyn</i>	229
<i>Aviser</i>	230
<i>Bogudgivelser</i>	231
<i>Biblioteksvæsen</i>	231
<i>Landsarkivet</i>	232
<i>Museum</i>	233
<i>Nordens Hus</i>	233
<i>Teatervirksomhed</i>	234
<i>Musikliv</i>	235
<i>Billedkunst</i>	236
<i>Idræt</i>	236
<i>Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)</i>	236
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	237

Bilagsfortegnelse

	Side
Bilag 0.	239
Bilag 3.1.	244
Bilag 4.1.	246
Bilag 4.2.	251
Bilag 4.3.	252
Bilag 5.1.	255
Bilag 6.1.	256
Bilag 9.1.	258
Bilag 9.2.	259
Bilag 10.1.	260
Bilag 10.2.	261
Bilag 10.3.	261
Bilag 10.4.	262
Bilag 12.1.	263
Bilag 12.2.	264
Bilag 12.3.	265

1. GEOGRAFI OG HISTORIE

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge, er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca. 675 km, mens sejlfstanden til København er ca. 1500 km. Beliggenheden er 62° N bredde og 7° V længde. Disse koordinater krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for Streymøys vestkyst.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 2001 46.236 personer. Heraf boede 16.801 i Tórshavn og 4.781 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km², hvilket er lidt større end svarende til Lolland. Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der i øvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et gammelt vulkansk område og består udelukkende af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed i tertiærtiden. Derved har øerne fået en karakteristisk profil, idet de er opbygget af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der på Færøerne kaldes "hamre", medens tufen eroderes hurtigere og danner jævne skråninger, hvorved fjeldene får deres karakteristiske terrasseform. Enkelte steder på øerne, først og fremmest på Suðuroy, forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. De fleste øer har en langstrakt form, adskilt af snævre sunde. Øerne og sundene er hovedsagelig orienteret i nordvestlig - sydøstlig retning, svarende til bevægelserne hos istidens gletschere, der har omskabt det oprindelige plateau til et ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

De mange stejle klippesider ud mod havet viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige aske-regn, som er gået forud for vulkanudbruddene.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Færøerne omskylles af den lune Golfstrøm, hvilket medfører ringe temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned 3° C, henholdsvis 10° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser kun yderst sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket er derfor underkastet hyppige og store forandringer. I årets løb er sydvestlige vinde de hyppigst forekommende. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Middelvindstyrken er stor, gennemsnitligt svarende til frisk til stiv kuling. Tåge forekommer hyppigst i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er stor, godt 1400 mm om året i Tórshavn.

Årets korteste dag er 5 timer lang, og den længste dag er godt 19 timer lang.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima, men også af de ca. 70.000 får, der græsser på øerne. Almindeligst er græsheder og fjeldmoser. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er hegnede af for fårene, kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun en lille del af landet er opdyrket, resten tjener til græsning for får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet ret sparsomt. Der findes en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes kvæg og heste. Egentlige ferskvandsfisk, padden, krybdyr og fritlevende landpattedyr mangler, dog bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført fra Norge omkring 1855. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne.

Grindehvalerne, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt, se nærmere herom under kap. 4.3, Fangst i øvrigt.

1.2. Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første - angivelig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Vor tids færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Alleerede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-årene overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelse heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold

Ifølge Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget, som er den lovgivende forsamling, og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

I henhold til Hjemmestyrelovens § 9 er administrationen af fællesanliggender dog i vidt omfang overgået til det færøske hjemmestyre, se nærmere herom nedenfor.

Særanliggender

Hjemmestyrelovens § 2 lyder således:

"De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne."

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i Hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning.
Området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold.

3. Området er overtaget som særanliggende.
Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
4. Området er overtaget som særanliggende.
Sundhedsvæsen.
Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende. Resten af sundhedsvæsenet er fortsat fællesanliggende.
5. Den offentlige forsorg. Arbejdsforhold.
Lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggende.
Den offentlige forsorg er fortsat fællesanliggende.
6. Direkte og indirekte skatter.
Området er overtaget som særanliggende.
7. Finansvæsen.
Området er overtaget som særanliggende.
8. Godkendelse af havneafgifter.
Området er overtaget som særanliggende.
9. Skolevæsen.
Folkeshøjskolen og navigationsskoleme er overtaget som særanliggende.
Endvidere er gymnasier, HF-kurser og Det færøske Akademi (Academia Faeroensis) særanliggende. Resten af undervisningsvæsenet er fortsat fællesanliggende.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
Området er overtaget som særanliggende.
11. Bygnings- og naturfredning.
Området er overtaget som særanliggende.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
Området bortset fra kystradiotjenesten, herunder den maritime nød- og sikkerhedstjeneste, er overtaget som særanliggende.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
14. Forlystelser m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
15. Produktion, handel m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.
Området er overtaget som særanliggende.

Navnelovgivningen blev i 1992 overtaget som særanliggende.

Hjemmestyrelovens § 3 lyder således:

"For de på Listen under B. opførte Sagområdets vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmål kan henføres til færøske Særanliggender."

Liste B omfatter folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol. Af disse er radio, jordfonden og import- og eksportkontrol overtaget som særanliggender. For radioområdet vedkommende gælder dog, at spørgsmål, der har relation til internationale aftaler, fortsat er fællesanliggende. I december 1992 blev der indgået aftale mellem regeringen og landsstyret om overtagelse af området Råstoffer i Undergrunden.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således forstås tinglysningsvæsenet af sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Dette hovedprincip er dog i væsentligt omfang modificeret med hjemmel i Hjemmestyrelovens § 9, se nærmere om denne nedenfor. Blandt de vigtigste fællesanliggender er udenrigs-, sikkerheds- og retsspørgsmål samt skole-, social- og sundhedsområderne.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre er kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunngerðablaðið".

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges for Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt for hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold. Fællesanliggender administreres efter dansk lovgivning. Socialvæsenet, skolevæsenet og sygehusvæsenet administreres dog gennem lagtingslove, der ligger inden for den rammelovgivning, der for disse områder er vedtaget af Folketinget.

Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud. Indtil 1. juli 1993 opretholdt man dog den statslige refusionsordning for en række sociale bistands-, pensions- og sikringsydelse. Siden den nævnte dato er disse ydelser imidlertid også blevet indlagt i bloktilskuddet, således at der nu kun ydes statslig refusion inden for tjenestemandspensionsområdet.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (Hjemmestyrelovens § 9)

Hjemmestyrelovens § 9 lyder således:

"Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Områder, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende område."

Med hjemmel i denne bestemmelse overtog Færøernes landsstyre administrationen af socialvæsenet i 1975 og af sygehusvæsenet i 1977. I 1979 blev administrationen af folkeskolen, læreruddannelsen, fritidsundervisningen og handelsskolerne, de tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistskolerne overført til hjemmestyret.

Senest er administrationen af særforsorgen, sygesikringen og den primære sundhedstjeneste samt af Færøernes Seminarium blevet overtaget i 1988.

Forholdet til Danmark

I det nuværende landsstyres koalitionsaftale er anført:

Den politiske målsætning

Folkeflokket, Det Republikanske Parti og Selvstyrepartiet er enige om at indgå en politisk koalition i Lagtinget og om at danne landsstyre.

1. Den statsretlige stilling

Koalitionen konstaterer:

- At færingerne er et folk og Færøerne et land, og at koalitionsens politik vil være at fremme iværksættelsen af denne suverænitet.
Koalitionen er enig om: Forslag fremlægges for lagtinget og vedtages i 1998, som skal fremme iværksættelsen af denne suverænitet og skal stadfæste:
- At lagtinget er bemyndiget til at indgå en overenskomst med den danske regering om den statsretlige stilling, og at lagtinget har bemyndigelse til at opsigte overenskomsten.
- At det kun er gennem sin demokratiske repræsentation, Færøernes Lagting, at det færøske folk kan sætte en grundlov i kraft for Færøerne.

Koalitionen fremmer disse skridt:

1. Der påbegyndes forhandlinger med den danske regering i tingsamlingen 1998 om det dansk-færøske forhold med det formål, at Færøerne gøres selvstændigt (suverænt). Der stadfæstes en færøsk indfødsret fra d. 1. januar 1999. Der indgås en overenskomst mellem Færøerne og Danmark inden for uddannelses-, sundheds-, udenrigs- og domstolsområderne. Forretningsområder bør kunne uddelegeres til den danske stat til administration, og overenskomsten kan omfatte fælles kongehus, fælles valuta og fælles rettigheder og pligter for færøske og danske statsborgere, bosat i det andet land, men færinger er fritaget for værnepligt. Når overenskomsten er indgået mellem Færøerne og Danmark og vedtaget af Færøernes lagting, lægges den ud til folkeafstemning.
2. Færøernes lagting vedtager i den kommende tingsamling (1998) at nedsætte en grundlovskommission, der skal fremsætte forslag til en færøsk grundlov. Når grundloven er vedtaget af lagtinget, går den ud til folkeafstemning senest år 2000.
3. Der påbegyndes inddragelse af alle områder under færøsk lovgivnings- og forvaltningsmyndighed. Der arbejdes for, at den danske Nationalbank ligesom Finanstilsynet skal have oplysningspligt over for Færøernes landsstyre, for så vidt angår de færøske pengeinstitutter.

2. De finansielle og økonomiske rammer

Der gøres op med Danmark i finansiell og økonomisk henseende, i hvilken forbindelse der tages stilling til, hvorledes udlandsgælden skal tilbagebetales og bloktilskuddet bortfalde over et vist åremål, samtidig med, at der indgås en aftale mellem den danske regering og landsstyret om en lempelig finansiell og økonomisk tilpasning.

Koalitionsaftalen udmøntede sig bl.a. i nedsættelse af 3 arbejdsgrupper, en økonomigruppe, en administrationsgruppe samt en traktatgruppe. Endvidere blev der nedsat en grundlovskommission med henblik på udarbejdelse af forslag til en færøsk grundlov. Om det nærmere indhold af arbejdsgruppernes kommissorier henvises til Rigsombudsmandens Beretning 2000.

Den såkaldte Hvidbog blev afleveret til landsstyret ved Olai 1999. Den består af et hovedbind og to bilagsbind, ét vedrørende de økonomiske forhold og ét vedrørende de administrative forhold. Bl.a. på baggrund af dette materiale udarbejdede landsstyret et traktatudkast, som dannede grundlag for forhandlinger mellem regeringen og landsstyret i 2000. Forhandlingerne endte imidlertid resultatløst, og efter at have overvejet flere andre mo-

deller til opnåelse af færøsk selvstændighed har landsstyret i april 2001 anmodet regeringen om forhandlinger om overtagelse af en række sagsområder som færøsk særanliggende.

Som et led i selvstyreplanen vedtog Lagtinget i februar måned 1999 loven om nedsættelse af en færøsk grundlovskommission. Kommissionen, der tillige fik til opgave at udarbejde forslag til en færøsk retsplejeordning, skulle efter loven have afsluttet udarbejdelsen af udkast til en færøsk grundlov pr. 1. juni 2000. Det er imidlertid ikke lykkedes for kommissionen at overholde denne frist, og loven blev derfor ændret i april 2001 således, at en foreløbig betænkning og et foreløbigt udkast skal afleveres til Lagtinget pr. 1. oktober 2001 og endelig betænkning og endeligt udkast pr. 31. december 2001. Udarbejdelsen af forslag til en færøsk retsplejeordning er ikke omfattet af disse tidsfrister.

Forholdet til udlandet

Mens udenrigspolitiske forhold er fællesanliggende, er Færøerne selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er derfor også forudsat i Hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til Hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges for hjemmestyret. Internationale traktater skal, for at kunne bringes i anvendelse for Færøerne, være kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunngerðablaðið". Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

Efter udvidelsen af fiskerigrænserne i Nordatlanten og EU's overtagelse af den eksterne kompetence i fiskerispørgsmål har der udviklet sig den tradition, at bilaterale rammeaftaler om færøsk fiskeri i andre landes farvande indgås af Færøernes Landsstyre sammen med regeringen, medens de årlige fastsættelser af kvoter og licenser m. v. under disse rammeaftaler aftales direkte mellem landsstyret og vedkommende land, som regel med Udenrigsministeriets tilstedeværelse. I de regionale fiskeriforvaltningsorganisationer for Nordatlanten, hvor Danmarks interesser varetages af EU, har Danmark et særligt medlemskab, for så vidt angår Færøerne og Grønland, hvor det er det færøske og det grønlandske landsstyre, der - bistået af Udenrigsministeriet - i fællesskab varetager de færøske og grønlandske interesser.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er medlem af sidstnævnte organisation via sit medlemsskab af EU.

Hvor færøske interesser har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler. Med hjemmel i Hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien. Endvidere er der i 1997 oprettet et færøsk repræsentationskontor i Bruxelles, placeret i tilknytning til den danske EU-repræsentation.

Deltagelse i internationale organisationer

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte levnedsmiddelhygiejne. (Der henvises til afsnit 5.4, hvor aftalerne er nærmere omtalt). Pr. 25. marts 2001 indtrådte Færøerne i Schengen-samarbejdet sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion.

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og

Færøernes landsstyre. Færøernes interesser varetages i øvrigt gennem forelæggelsen for hjemmestyret.

For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler (som f.eks. områdebegrænsninger pålagt af NEAFC og NAFO) for fiskeriet, som i henhold til internationale aftaler skal gælde for Færøerne først bliver ikraftsat efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre. På forskellige områder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en international aftale indgået af Danmark skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f.eks. overenskomster om dobbeltbeskatning, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling.

Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

Havretlige spørgsmål

Afgrænsningsproblemet i havet mellem Færøerne og Storbritannien blev løst ved den overenskomst af 18. maj 1999 mellem Danmark/Færøerne og Storbritannien om den maritime afgrænsning i området mellem Færøerne og UK, som trådte i kraft den 21. juli 1999.

Spørgsmålet om afgrænsning i havet mellem Færøerne og Island er fortsat uløst på grund af uenighed om midtliniens placering som følge af et islandsk skær, "Hvalbakur", hvilket har resulteret i et gråzoneområde på ca. 3.600 km². Begge parter fisker i området i overensstemmelse med en forståelse opnået i 1988. I 1996-97 var der forhandlinger med Island om afgrænsningen mellem såvel Island og Grønland som Island og Færøerne. Medens der opnåedes enighed om grænsen mellem Island og Grønland, var der enighed om at fortsætte forhandlingerne om afgrænsningen mellem Færøerne og Island på et senere tidspunkt. Efter indgåelsen af afgrænsningsaftalen med Storbritannien blev forhandlingerne med Island genoptaget i efteråret 1999.

Afgrænsningen af sokkelområdet udenfor 200 sømil på Færø-Rockall plateauet, hvor fire lande opretholder krav: Færøerne/Danmark, Island, Irland og Storbritannien, er uafklaret.

Lov nr. 200 af 7. april 1999 om afgrænsning af søterritoriet, (som indebar, at Danmarks søterritorium udvidedes fra 3 til 12 sømil den 1. maj 1999), gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse rigsdele. Dette er for Færøernes vedkommende under forberedelse i Udenrigsministeriet og landsstyret, efter at Lagtinget i begyndelsen af 2001 havde vedtaget en indstilling herom.

2.2. Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse § 2 udgør lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholds­mæssig repræsentation (tillægsmandater). Endvidere har rigsombudsmanden efter Hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fælles­anliggender, dog uden stemmeret.

Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jfr. styrelseslovens § 6, stk. 2.

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parentes) ved lagtingsvalgene i 1988-1998.

Parti	Nov. 1988	Nov. 1990	Juli 1994	April 1998
Folkeflokken	23,2 (8)	21,9 (7)	16,0 (6)	21,3 (8)
Sambandspartiet	21,2 (7)	18,9 (6)	23,4 (8)	18,0 (6)
Socialdemokratiet	21,7 (7)	27,5 (10)	15,4 (5)	21,9 (7)
Selvstyrepartiet	7,1 (2)	8,8 (3)	5,6 (2)	7,7 (2)
Republikanske parti	19,2 (6)	14,7 (4)	13,7 (4)	23,8 (8)
Kristeligt Folkeparti	5,5 (2)	5,9 (2)	6,3 (2)	2,5 (-)
Progrespartiet	2,1 (-)	-	-	-
Socialistisk løsrivelsesparti	-	2,3 (-)	-	-
Det færøske parti	-	-	2,4 (-)	-
Centerpartiet	-	-	5,8 (2)	4,1 (1)
Arbejdersammenslutningen	-	-	9,5 (3)	0,8 (-)
Frihedsbevægelsen	-	-	-	-
Antal gyldige stemmer (samlet mandatantal)	28.793 (32)	28.240 (32)	25.501 (32)	27.660 (32)
Valgdeltagelse %	87,2	86,1	81,5	85,7

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 30. april 1998 fordelt på partier og områder.

Partier	Norð- oyar	Eystu- roy	Nord- strey.	Suður- strey.	Vágar	Sand- oy	Suð- uroy	I alt
Folkeflokkun	1.047	1.085	476	2.072	424	289	494	5.887
Sambandspartiet	275	1.532	447	1.672	472	95	499	4.992
Socialdemokratiet	647	914	439	2.094	298	273	1.418	6.062
Selvstyrepartiet	385	709	92	661	215	15	39	2.116
Rep. parti	957	1.177	597	2.766	173	284	629	6.583
Kristl. Folkeparti	277	244	11	83	15 -		52	682
Centerpartiet	62	353	48	477	74	16	93	1.123
Arb.sammenslutn.	19	42	14	90 -	-		40	215
I alt	3.669	6.056	2.124	9.915	1.671	972	3.264	27.660

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelser:

F.= Folkeflokkun, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,

St.= Selvstyrepartiet, Rep.= Det republikanske parti,

Cen.= Centerpartiet

Lagtingets formandskab:

- Finnbogi Ísakson lagtingsformand, Rep.
- Eyðun Viderø 1. næstformand, F.
- Vilhelm Johannesen 2. næstformand, S.
- Edmund Joensen 3. næstformand, Sb.

Nordøernes Valgkreds:

- Anfinn Kallsberg, lagmand, F. / suppleant Rúna Sivertsen
- Vilhelm Johannesen, postbud S.
- Heini O. Heinesen, formand Rep.
- Jógvan við Keldu, borgmester F.

Østerø Valgkreds:

- Alfred Olsen, kommuneskr. Sb.

- Signar á Brúnni, lærer Rep.
- Jógvan á Lakjuni, lærer F.
- Dan Reinert Petersen, lærer S.
- Edmund Joensen, direktør Sb.
- Sámal Petur í Grund*), landsstyremand St. / suppleant Kári P. Højgaard

Nordstrømø Valgkreds:

- Jógvan Durhuus, postfkt. Rep.
- Jákup S. Joensen, tømrmester F.
- Hans Pauli Strøm*), sociolog S.

Sydstrømø Valgkreds

- Høgni Hoydal, landsstyremand Rep. / suppleant Finnur Helmsdal
- Óli Breckmann, folketingssmedl. F.
- Kristian Magnussen, soc.rådg. S.
- Lisbeth L. Petersen, Sb.
- Annita á Friðriksmørk, lærer Rep.
- Katrin Dahl Jacobsen, lærer S.
- Bjarni Djurholm, viceskoleinsp. F.
- Finnboji Ísakson, lagtingsfmd. Rep.
- Jenis av Rana, læge *) Cen.
- Helena Dam á Neystabø
- Heðin Mortensen, forsikr.kons.*) Sb.

Vågø Valgkreds:

- Marjus Dam, kommunelæge Sb.
- Jørgen Niclasen, virksomhedsleder F.

Sandø Valgkreds:

- Eyðun Viderø, tidl. sparekassebestyrer F.
- Páll á Reynatúgvu, fysioterapeut Rep.

Suderø Valgkreds:

- Jóannes Eidesgaard, lærer S.
- Henrik Old, skibsfører S.
- Hergeir Nielsen, lærer Rep.
- Flemming Mikkelsen, maskinsmed Sb.

*) = tillægsmandater

Lagtinget har 7 stående udvalg:

Finansudvalget, udenlandsudvalget, erhvervsudvalget, udvalget for landsstyreanliggender, trivselsudvalget, kulturudvalget og retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i tingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc.

Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge almen vigtige sager. En sådan kommission blev nedsat i 1995 med det formål at analysere, og beskrive de forhold, forudsætninger og procedurer, administrative såvel som politiske, der havde ført til fejl og fejltagelser i 80'erne. Kommissionens betænkning blev offentliggjort i november 2000 og taget til efterretning af Lagtinget d. 1. februar 2001.

Lagtingets sekretariat

- Súsanna Danielsen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd.

2.3. De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Nedenfor er de enkelte partiers stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervsmæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokk

Folkeflokk er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokk arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Man tilstræber et godt samarbejde med de eksisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem. Partiet går ind for selvstændigt færøsk medlemsskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønssystemet skal være rent færrøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt hjælp til enker er selvfølgelig rettigheder. Ydelserne skal være tidssvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Sambandspartiet

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går nu ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er et folk og ikke som nu et selvstyrende folkesamfund inden for det danske rige. Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender, og det skal sikres, at regeringen ikke kan træffe beslutninger vedrørende Færøerne inden for de områder, der fortsat er fællesanliggender, uden på forhånd at have opnået færøsk godkendelse heraf.

Sambandspartiet er et borgerligt-liberalt parti, og den frie foretagsomhed bør være drivkraften i det færøske erhvervsliv.

Sambandspartiet ønsker at ændre de eksisterende aftaler med EU for i stedet at etablere et tættere samarbejde med den Europæiske Union.

Sambandspartiet vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimeli-

ge kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandspartiet vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo, og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandspartiet arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stille i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færingar får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandspartiet arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færingar får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

Socialdemokratiet

Det færøske Socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fællesskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje. Eventuel socialisering må gennemføres uden unødvendig centralisering.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtstab m.v.

Den opvoksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal pålignes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EU, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreløven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de danske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes, at der skabes fællesskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på søen og på land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Skatterne omlægges i højere grad til forbrugsafgifter. Indkomstskatterne skal ændres, så indtægterne for mand og hustru deles, og hver især beskattes af halvdelen af den samlede indtægt.

Det Republikanske Parti

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Færøerne skal løses fra alle udenlandske bånd, således som det færøske folk bestemte ved folkeafstemningen d. 14. september 1946.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private og offentlige erhvervsvirksomheder skal koordineres. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte.

Grundlaget for folkets kultur er en forbedret folkeskole. Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervsgrene. De højere skoler, gymnasiet og universitetet, biblioteker og andre kulturelle institutioner, bekostet af det offentlige, danner grundlaget for betydelige dele af landets kultur og viden.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår. Det offentlige skal pålægge befolkningen retfærdig skat og samtidig sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Centerpartiet

Centerpartiet (på færøsk Miðflokkurin) blev dannet i 1992 af bl. a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørnestein, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og den almindelige indkomstskat må ikke overstige 35 % for en almindelig indkomst. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal hverken være skat på formue eller renter, og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Da fangsttrykket må nedsættes, og der bør skabes flere arbejdspladser i fiskeriet, bør en del af trawlfiskeriet lægges om til line- og snellefiskeri. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemsskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på bibelsk grundlag, skal kunne oprettes og støttes.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Der skal ydes støtte til kunst og kultur, som bygger på det kristne livssyn og ikke nedbryder, men fremmer en sund livsanskuelse. Ytringsfriheden skal værnes, og radio- og TV-monopolet skal afskaffes.

2.4. Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1984-98.

Parti (i %)	10/1-84	8/9-87	10/5-88	12/12-90	12/9-94	11/3-98
Folkeflokk	25,1	28,8	24,7	25,7	21,7	26,9
Sambandspartiet	25,9	24	24,4	25,5	22,5	21,8
Socialdemokratiet	23,5	24,7	21,2	27	19,4	22,7
Selvstyrepardiet	5,6	4,8	3,9	6,9	2,4	7,7
Republikanske parti	19,9	15,6	20,5	13,3	9,4	20,9
Gyldige stemmer i alt	18.345	22.228	22.912	17.884	19.175	20.696
Valgdeftagelse i alt i %	61	68,9	70,3	54,2	61,9	66,8

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 11. marts 1998 valgtes Óli Breckmann, Folkeflokkun, og Jóannes Eidesgaard, Socialdemokratiet.

2.5. Færøernes landsstyre

Lagmanden udnævnes af Lagtinget, og lagmanden udnævner landsstyremændene. Efter lagtingsvalget d. 30. april 1998 forhandlede Folkeflokkun, Det Republikanske Parti og Selvstyrepártið sig frem til en koalition, som blev præsenteret for lagtinget d. 15. maj 1998. Koalitionen har 18 af lagtingets 32 mandater bag sig og har som sit fremmeste politiske programpunkt at virke for en ændring af den gældende hjemmestyreordning, således at der senest i 2012 afholdes folkeafstemning om oprettelse af en selvstændig færøsk stat.

Landsstyret fik efter valget i 1998 følgende sammensætning:

- Lagmand Anfinn Kallsberg (F.):
Styrelsesforhold, udenrigsanliggender, kommunale anliggender, administration og repræsentation
- Landsstyremand Hogni Hoydal (Rep.):
Selvstyreanliggender og retsvæsen nordiske anliggender
- Landsstyremand John Petersen (F.):
Fiskeri og fiskeindustri
- Landsstyremand Signar á Brunni (Rep.):
Undervisnings- og Kulturanliggender
- Landsstyremand Karsten Hansen (Rep.):
Finans- og økonomiforhold
- Landsstyremand Finnbogi Arge (F.):
Erhvervsanliggender, bortset fra olie- og miljøanliggender
- Landsstyremand Eyðun Elttør (St.):
Olie- og miljøanliggender

- Helena Dam á Neystabø (St.):
Social- og sundhedsvæsen

John Petersen udtrådte pr. 23. oktober 1998 af landsstyret, hvorefter lagmanden varetog dennes område, indtil Jørgen Niclasen d. 14. december 1998 blev udnævnt som ny landsstyremand for fiskeri og fiskeindustri. Signar á Brúnni udtrådte af landsstyret d. 28. marts 2000, og hans område blev varetaget af Høgni Hoydal indtil juli 2000, hvor Tórbjörn Jacobsen blev udnævnt som ny landsstyremand for undervisnings- og kultureanliggender. Finnbogi Arge udtrådte af landsstyret d. 27. august 2000, og d. 28. august 2000 blev Bjarni Djurholm udnævnt som ny landsstyremand for erhvervsanliggender. Helena Dam á Neystabø udtrådte af landsstyret d. 23. februar 2001, og d. 26. februar 2001 blev Sámal Petur í Grund udnævnt som ny landsstyremand for social- og sundhedsvæsen. Tórbjörn Jacobsen udtrådte af landsstyret d. 1. juni 2001 og efterfølges som landsstyremand for undervisnings- og kultureanliggender af Óli Holm.

2.6. Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den færøske styrelsesreform i kraft. Tidligere tiders kollegiale styre er således afløst af ministerstyre, og det parlamentariske system er fuldt gennemført på Færøerne. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge af et indhold, nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget, svarende til de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt op i et lagmandskontor og et antal ministerier, svarende til antallet af landsstyremænd, dog således, at det forvaltningsområde, der henhører under landsstyremanden for selvstyreanliggender, er placeret i lagmandskontoret. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er samtidig øverste chef for landsstyreadministrationen.

- Lagmandskontoret
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Hovedopgaver: Efterprøvelse af lovforslag, juridiske responsa, politi-, rets- og rigsanliggender, personalepolitik, personalesager, rådgivning, efteruddannelse, udlandsanliggender, landsstyremøder, koordination og orientering.

Lagmandskontoret er opdelt i en organisatorisk, en udlands- og en lovafdeling. Under kontoret henhører registertilsynet, Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i Aberdeen og Bruxelles.

- Erhvervsministeriet

Erhvervsdirektør: Arne Poulsen

Hovedopgaver: Industri, håndværk, fiskeopdræt, jordforhold, handel og øvrigt erhverv, erhvervsfremmeordninger, energi, miljø, offentlige rammer og arbejdsmarkedsforhold, samfærdsels-, kommunikations- og IT-anliggender og turisme.

Erhvervsministeriet er opdelt i en samfærdsels- og kommunikationsafdeling og en erhvervsafdeling. Under området henhører en lang række institutioner, råd og nævn.

- Finansministeriet

Finansdirektør: Petur Alberg Lamhauge

Hovedopgaver: Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, byggesager, overenskomstforhandlinger, fortolkning af overenskomster samt løn.

Finansministeriet er opdelt i Færøernes Told og Skat, lønafdelingen og Oppebørselskontoret. Under området henhører Færøernes Statistiske kontor, Landsbanken, Det økonomiske Råd samt Finansieringsfonden, Færøfonden, Investeringsfonden, MOMS-nævnet og Landsskatteankenævnet..

- Fiskeriministeriet

Fiskeridirektør: Kaj P. Mortensen

Hovedopgaver: Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, dykkerskolen.

Fiskeriministeriet er opdelt i Fiskerikontoret, Fiskeritilsynet, Lønudligningskontoret og Søfartskontoret. Under området henhører Fiskerilaboratoriet samt MRCC Tórshavn.

- Social- og sundhedsministeriet

Social- og sundhedsdirektør: vakant

Hovedopgaver: Offentlig forsorg, daginstitutioner, plejehjem, sygekasser, sygehusvæsenet, behandlingsinstitutioner, kommune- og skolelægeordning, apoteksvæsenet.

Social- og sundhedsministeriet er opdelt i en administrationsafdeling, en personaleafdeling, en økonomiafdeling og en IT-afdeling. Under området henhører en lang række institutioner og ordninger.

- Undervisnings- og kulturministeriet
Undervisnings- og kulturdirektør: Petur Petersen

Hovedopgaver: Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler m.v., erhvervs- og overbygningsskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, forskning, museer, æterbårne medier, kirke, idræt, anden kulturel virksomhed.

Undervisnings- og kulturministeriet er opdelt i en kulturafdeling, en erhvervs- og overbygningsskoleafdeling og en folkeskoleafdeling. Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturelle institutioner.

- Olieministeriet
Oliedirektør: Herálvur Joensen

Hovedopgaver: Olieindustri og miljøanliggender

Olieministeriet er ikke på nuværende tidspunkt opdelt i afdelinger. Under området henhører alle spørgsmål vedrørende olieindustri og miljøanliggender, herunder fredning.

Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Pr. 1. februar 1996 oprettedes Nordisk Atlantsamarbejdet (NORA), hvis hovedsæde er placeret i Tórshavn. NORA omfatter projektstøtte til projekter i det nordatlantiske område inden for 5 hovedsektorer: havets ressourcer og miljø, landbrug, handel og industri, turisme, kommunikation og trafikforbindelser. Støtte til projekter tildeles af NORA's Komité. Geografisk omfatter samarbejdet en region, bestående af Grønland, Færøerne, Island og Norges nordlige og vestlige kystområder. NORA's bevillinger anvendes dels til at støtte virksomheder, institutioner og enkeltpersoner efter ansøgning, dels til projekter, som NORA selv tager skridt til. Blandt de projekter, NORA yder støtte til, kan nævnes markedsføring af rejer, trimning af fiskefileter, udnyttelse af fiskeafskær, produktivitet i fiskerinæringen, udvikling af traditionsmad, UNESCO MOST Circumpolar Coping Processes (et forskningsprojekt vedrørende håndtering af økonomiske, teknologiske og miljømæssige ændringer i den Nordiske Atlantregion), markedsføring af kulturprodukter etc. Direktør for NORA er Kaspar Lythans.

2.7. Institutioner under staten

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeleddet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af dansk rigslovgivning m.v. for Færøerne.

- Rigsombudsmand Vibeke Larsen
- Fuldmægtig Dan M. Knudsen:
Sager vedrørende erhvervsforhold, penge- og kreditforhold, valg, sekretariats- og personalesager, budget og regnskab m.v.
- Fuldmægtig Ulla Nielsen:
Familieretlige sager, fri proces, ægtepagter, valg, Lovregister for Færøerne, IT.
- Fuldmægtig Christian P. Dahl:
Familieretlige sager, indfødsret, adoptioner, internationale konventioner.

Færøernes Kommando

Ved indgåelsen af "Aftale af 25. maj 1999 om forsvarets ordning 2000-2004" blev det besluttet, at Færøernes Kommando og Flyvestation Thorshavn sammenlægges til én myndighed. D. 31. december 2000 blev de to myndigheder således nedlagt, og d. 1. januar 2001 oprettedes den nye niveau II myndighed, som benævnes Færøernes Kommando.

Færøernes Kommando (FRK) er en operativ kommando. FRK råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og periodevis over et fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM. Indtil foråret 2002 er kommandoen beliggende i Tórshavn, men flyttes herefter til den hidtidige flyvestation i Mjörkadalur.

FRK udfører overvågning af farvandene ved Færøerne, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste samt yder assistance til det færøske samfund f.eks. med helikoptertransporter af særlig karakter. Ud over observation af militærfly af alle nationaliteter ydes der fra varslingsstationen i Mjörkadalur tillige assistance til den civile luftkontrol på Island og til flyveledelsen på Vágar lufthavn. Herudover løses andre opgaver, bl.a. assistance til fiskeriinspektionen ved Færøerne og til redningsoperationer i færøsk område.

På FRK er ansat 7 officerer, 22 sergenter, 52 menige og 16 civile. Kommandoens chef er kommandør Jesper Dinesen.

Farvandsvæsenet

I 1998 blev Færøernes Fyrdistrikt nedlagt som selvstændigt fyrdistrikt, og området henhører nu direkte under farvandsvæsenet.

Af de i alt 84 fyr og afmærkninger på Færøerne er de fleste havnefyr eller specielle afmærkninger af særlige hindringer. 27 af de færøske fyr samt Loran-stationen i Eiði drives af Farvandsvæsenet under Forsvarsministeriet for danske statsmidler. Endvidere driver farvandsvæsenet 3 radiofyr samt 2 tågesignaler.

Færøernes Fyrdistrikt har i 1998 ibrugtaget en 42 m høj antennemast med tilhørende jordnet og senderudstyr, en såkaldt DGPS-station, som skal anvendes til navigationssignaler.

Omkring tekniske og nautiske forhold er der et vist samarbejde med Landsstyrets Fyrforvaltning, der henhører under Landsingeniøren.

Øvrige statslige institutioner

- Administrerende sorenskriver (dommer)
(se kapitel 12): Jørgen B. Petersen
Sorenskriver: Maiken Johansen (orlov indtil 1. august 2001)
- Landfogeden (politimester) (se kapitel 12): Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester: Finn Ougaard
- Sysselmand Norðoyar syssel: Hans Djurhuus
- Sysselmand Eysturoyar syssel: Kári Thorsteinsson
- Sysselmand Suðuroy Ndr. og Sdr. sysler: Sommer Joensen
- Sysselmand Streymoy syssel: Ivan Klein Olsen
- Sysselmand Vágar syssel: Regin Jespersen
- Sysselmand Sandoymoy syssel: Ingibjörn Eldevig
- Landslæge (se kapitel 10): Høgne Debes Joensen
- Søfartsstyrelsen, Tórshavn: Insp.leder Torleiv Hoydal
- Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13): Hans Jacob Joensen

Præster

• Nes præstegæld:	Jónsvein Bech
• Glyvra præstegæld:	Meinhard Bjartalið
• Sjóvar præstegæld:	Jógvan Friðriksson
• Eiðis præstegæld:	Emil Olsen
• Fuglafjørður præstegæld:	Uni Næs
• Suðurstreymoy østre præstegæld:	Domprovst: Bjarni Bæk
	Sonja Klein
	Sverri Steinhólm
• Suðurstreymoy vestre præstegæld:	Bergur Debes Joensen
	Heri Joensen
• Norðoyar østre præstegæld:	Elsa Funding
• Norðoyar vestre præstegæld:	Niels Pauli Danielsen
	Hans Eiler Hammer
• Norðstreymoy præstegæld:	Marjun Bæk
	Martin Restorff Jacobsen
	Inga Poulsen Dam
• Vágar præstegæld:	David Johannesen
• Sandoy præstegæld:	Jákup Reinert Hansen
• Suðuroy nordre præstegæld:	Ólavur Rasmussen
	Petur Martin Rasmussen
• Suðuroy søndre præstegæld:	vakant

2.8. Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 2000 om kommunernes styrelse og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner

Færøerne er på nuværende tidspunkt opdelt i 49 kommuner, og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunesammenlægninger. Mange af de færøske kommuner er derfor små. Af de 49 kommuner har 12 under 100 indbyggere, 17 har mellem 100 og 500 indbyggere, 11 har mellem 500 og 1000 indbyggere, og 8 har flere end 1000 indbyggere. Kun én kommune (Tórshavn) har flere end 5.000 indbyggere.

40 af de færøske kommuner er sammensluttet i organisationen Føroya Kommunufelag. De 6 største kommuner på Færøerne har oprettet en selvstændig sammenslutning, Kommunusamskipan Føroya, der særligt skal varetage de store kommuners interesser over for landsstyret.

Ved en folkeafstemning i 1998 har beboerne i Kollefjord kommune med overvældende flertal sagt ja til en sammenlægning af kommunen med Tórshavns kommune. Sammenlægningen er endnu ikke gennemført.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 110 af 6. oktober 2000 om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 21. november 2000.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges en skolekommission.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har - eller har haft - over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Efter kommunalvalget i Tórshavn den 21. november 2000 har Socialdemokratiet 2 mandater, Sambandspartiet 4 mandater, Republikanerne 3 mandater og Folkeflokken 4 mandater.

Bortset fra de største kommuner er kommunalvalg på Færøerne helt domineret af de mange særlister/personlister i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000 om færøske kommuner, der trådte i kraft d. 1. januar 2001. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderåde-

ne, udvalgene og by- eller byggerådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyre, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. byggerådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat i lagtingsloven om kommunernes styrelse) og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyremanden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at byggerådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, idet dog borgmesteren er født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremanden udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold. Han fastsætter regler vedrørende ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og vedrørende tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremanden mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold skal kommunen til landsstyremanden indsende det reviderede regnskab efter udløbet af finansåret, det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettolig-

ning, kan landsstyremanden under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsorgsvæsen og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere serviceprægede opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner, der har over 2.000 indbyggere, administrerer selv reglerne i forsorgsloven om transbestemte ydelser (almindelig underholdshjælp og hjælp til enlige forsørgere). For de øvrige kommuner administreres dette område af landsstyrets socialforvaltning, Almannastovan.

Kommunerne betaler en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en

byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft for de kommuner, der ikke har egne godkendte bestemmelser vedrørende byggeriet.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationselskab om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

Økonomien i mange færøske kommuner er fortsat stram som følge af tidligere års markante tilbagegang i den færøske økonomi. Om kommunernes økonomi henvises i øvrigt til kap. 6.5.

Ny kommunestruktur

Landsstyret besluttede i 1995 at nedsætte et udvalg, der på grundlag af en foreliggende embedsmandsrapport skulle udarbejde forslag til en ny kommunal ordning på Færøerne. Udvalgets forslag skulle omfatte den kommunale inddeling samt en ny opgave- og ansvarsfordeling mellem landsmyndigheder og kommuner, herunder også en ny ordning for landkassens økonomiske støtte til kommunerne. Udvalget afgav d. 1. september 1998 en betænkning, bl.a. indeholdende anbefalinger af vidtgående kommunesammenlægninger.

Efter en principdebat i Lagtinget stod det klart, at der ikke i det nuværende Lagting er politisk flertal for at gennemtvinge en kommunalreform, og at eventuelle kommunesammenlægninger kun kan gennemføres på frivillig basis. I konsekvens heraf har Lagtinget d. 30. april 2001 vedtaget loven om frivillige kommunesammenlægninger. Ved loven sker der en afgrænsning af de geografiske områder, inden for hvilke kommunesammenlægninger kan ske samt en præcisering af formålet med sammenlægningerne.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD

3.1. Indledning

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i et samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familieforhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med boligællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og boligælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling

Tabel 3.1. Befolkningen 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 1997, 1998, 1999 og 2000, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folke- tælling	Registerfolketal				Ændring i %
	1977	1997	1998	1999	2000	1977-2000
Tórshavn (+ Argir)	13.185	15.840	16.101	16.466	16.801	27,4%
Streymoy i øvrigt	3.788	3.973	4.018	4.090	4.177	10,3%
Klaksvík (+Hvannasund)	5.016	4.931	5.033	5.122	5.233	4,3%
Norðoyar i øvrigt 1)	649	683	684	689	715	10,2%
Sydlig Eystúroy 2)	7.522	8.204	8.323	8.420	8.660	15,1%
Nordlig Eystúroy 3)	1.486	1.541	1.566	1.566	1.575	0,6%
Sandoy	1.706	1.465	1.472	1.451	1.450	-15,0%
Suðuroy	5.803	5.016	5.008	4.971	4.973	-14,3%
Vágar	2.814	2.609	2.611	2.614	2.652	-5,7%
I alt	41.969	44.262	44.816	45.389	46.236	10,2%

¹⁾ Fugloy, Svínoy, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar komm.

²⁾ við Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafj. komm.

³⁾ Elduvík, Oyndarfj., Sund, Eiði, Gjógv og Funningur komm.

Tabel 3.2. Procentvis fordeling af befolkningen i 1977 (opgjort ved folketælling) samt pr. 31. december 1990, 1998, 1999 og 2000 (opgjort af landsfolke-registret) fordelt på områder.

	Folketælling	Registerfolketal			
	1977	1990	1998	1999	2000
Tórshavn	31,4	34,1	35,9	36,2	36,3
Streymoy i øvrigt	9,0	9,0	9,0	9	9
Klaksvík	12,0	11,5	11,2	10,3	11,3
Norðoyar i øvrigt	1,5	1,4	1,5	2,5	1,5
Sydlig Eysturoy	17,9	18,5	18,6	18,6	18,7
Nordlig Eysturoy	3,6	3,4	3,5	3,5	3,4
Sandoy	4,1	3,7	3,3	3,2	3,1
Suðuroy	13,8	12,3	11,2	11	10,7
Vágar	6,7	6,1	5,8	5,8	5,7
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolke-registret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved opgørelsen pr. 31. december 2000 er registerfolketallet opgjort til 46.236 personer mod 45.412 personer (korregeret opgørelse) ved årets begyndelse. I 1992 var der en tilbagegang i folketallet på 473, i 1993 på 1.487 personer, og i 1994 var tilbagegangen på 1.639. Disse fald skete på trods af et fødselsoverskud i de pågældende år på henholdsvis 394, 392 og 321 personer. Nettoudvandringen fra Færøerne, der i 1991 og 1992 var på 573, henholdsvis 879 personer, steg som følge af den alvorlige økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling i 1993 til 1.825 og i 1994 til 1.953 personer.

Fraflytningen aftog i 1995, og siden 1996 er folketallet på Færøerne steget støt. Tal fra februar 2001 fra Færøernes Statistik viser, at væksten i folketallet inden for en periode af ét år har været den største nogensinde. Pr. 28. februar 2001 er indbyggerantallet 46.339 personer mod 45.515 personer på samme tidspunkt i fjor. Antallet af beboere på Færøerne er således ved at nå op på samme niveau som før krisen i første halvdel af 90-erne (da folketallet var på sit hidtil højeste i 1989, boede der 47.838 personer på Færøerne). Nettotilflytningen udgjorde i 2000 483 personer, idet den samlede fraflytning i 2000 er opgjort til 1.290 personer og den samlede tilflytning til 1.773 personer. Fødselsoverskuddet er højt, sammenlignet med andre europæiske lande, nemlig 7,4.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små -

eller isoleret beliggende - bygder og øer. Befolkningsudviklingen i "yderområderne" er dog som helhed dårligere end i det øvrige land. I hvilken grad det i fremtiden vil lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling. Befolkningstilvæksten sker nu som tidligere først og fremmest i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor godt halvdelen af den færøske befolkning er bosat.

Der var indtil 1. januar 1997 i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal har været uændret gennem en længere årrække. Pr. 1. januar 1997 blev Argir kommune sammenlagt med Tórshavns kommune, og der er således i øjeblikket 49 kommuner på Færøerne. Af de 49 kommuner havde 12 under 100 indbyggere, 17 havde mellem 100 og 500 indbyggere, 11 havde mellem 500 og 1000 indbyggere, og 8 havde flere end 1000 indbyggere pr. 31. december 2000. Kun én kommune (Tórshavn) har flere end 5.000 indbyggere. Næststørst er Klaksvík kommune med godt 4.700 indbyggere, og størst er Tórshavn kommune med godt 16.800 indbyggere, svarende til ca. 36% af den færøske befolkning. En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner er indeholdt i bilag 3.1.

3.3. Befolkningens bevægelse

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1991-2000.

År	Levendefødte		Døde		Fødselsoverskud
	Antal pr. 1.000 indb.		Antal pr. 1.000 indb.		pr. 1.000 indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	760	16,6	342	7,5	9,1
1991	873	18,5	397	8,4	10,1
1992	811	17,3	401	8,6	8,8
1993	762	16,8	368	8,1	8,7
1994	668	15,3	347	7,9	7,3
1995	641	15	363	8	7
1996	672	15,4	391	9	6,4
1997	658	14,8	369	8,3	6,6
1998	626	14	376	8,4	5,6
1999	619	13,6	401	8,8	4,8
2000	701	15,2	360	7,8	7,4

Kilde: Landsfolkeregistret og landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoudvandringen

Periode	Årlig nettoudvandring	
	Antal Pr. 1.000 indb.	
1971-75 (gennemsnitlig)	-7,0	-0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	-10,0	-0,2
1987	-277,0	-5,9
1988	-263,0	-5,5
1989	254,0	5,3
1990	946,0	19,9
1991	573,0	12,1
1992	879,0	18,8
1993	1802,0	39,7
1994	1.953	44,7
1995	580	14
1996	-94	-2,2
1997	-192	-4,3
1998	-305	-6,8
1999	-365	-8,1
2000	-483	-10,4

Kilde: Hagstova Føroya, Hagtiðindi.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt i årene 1984-1989. Som det ses, ændrede vandringerne sig i årene 1990-94 til en betydelig nettoudvandring. Særligt i 1993 og 1994 steg antallet af nettoudvandrede så voldsomt, at det alene i disse to år svarede til ca. 8% af den samlede befolkning.

Mens den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 utvivlsomt stimulerede indvandringen i disse år mærkbart, er der tilsvarende ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi fra 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed var hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønsteret i de følgende år.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 2000 i de enkelte områder.

Område	Folketal 1. jan.	Ind- vandret	Ud- vandret	Nettotilf. fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31.dec.
Tórshavn	16.474	772	650	24	291	110	16.801
Øvrige Streymoy	4.088	109	52	0	55	23	4.177
Klaksvík	5.123	168	99	-14	94	39	5.233
Øvrige Norðoyar	691	16	8	15	14	13	715
Sydlig Eysturoy	8.434	346	210	20	129	59	8.660
Nordlig Eysturoy	1.564	31	24	-3	24	17	1.575
Sandoy	1.449	68	45	-15	15	22	1.450
Suðuroy	4.974	157	139	-9	46	56	4.973
Vágar	2.615	106	63	-18	33	21	2.652
I alt	45.412	1.773	1.290		701	360	46.236

Kilde: Hagstova Føroya, Hagtiðindi.

3.4. Befolkningens fordeling på alder og køn

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1977 og 1997 - 2000.

	1977	1997	1998	1999	2000
0 - 14 år	29,7	23,7	23,8	23,8	23,9
15 - 19 år	8,9	7,5	7,3	7,1	7
20 - 39 år	27,1	26,5	26,6	26,5	26,4
40 - 59 år	20,2	24,4	24,8	24,9	25,1
60 - 64 år	4,4	4,0	4,1	4	4,1
65 - 69 år	3,6	4,1	3,9	3,9	3,7
70 år og derover	6,1	9,8	9,7	9,7	9,8
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Tabel 3.7. Befolkningen fordelt efter køn 1977 og 1997 - 2000*).

Antal personer	1977	1997	1998	1999	2000
Mænd	21.997	22.846	23.178	23.502	23.912
Kvinder	19.972	21.418	21.639	21.907	22.276
I alt	41.969	44.264	44.817	45.409	46.187

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret

*) Afvigelser i disse tal, der stammer fra landsfolkeregisteret, i forhold til de tal, der er opgjort af Hagstovan, må bl.a. henregnes til folkeregistertilmeldinger, foretaget med tilbagevirkende kraft.

Der er overtal af mænd i alle aldersklasser under 65 år, mens der er overtal af kvinder i aldersklassen 70 år og derover. Mandsoverskuddet er mest markant i aldersgruppen 20 - 59 år.

3.5. Boligforhold

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977.

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform. Boligerne er som helhed relativt store. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse således 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Op gennem 80'erne var parcelhusmarkedet præget af stærkt stigende priser og en høj byggeaktivitet. Den typiske finansieringsform bestod af et sparekasselån som første prioritet (ca. 40 % af opførelsesværdien), et banklån som anden prioritet (ca. 20 %), et lån fra Boliglånefonden som tredje prioritet og eventuelt endnu et banklån som fjerde prioritet.

På grund af den betydelige afmatning i den færøske økonomi i begyndelsen af 90'erne med faldende disponibel indkomst for de færøske husholdninger til følge fik mange husejere vanskeligt ved at forrente og afdrage huslånene, samtidig med, at huspriserne faldt betydeligt i tiden frem til 1994.

De senere års nettotilflytning til Færøerne har medført en stigning i huspriserne, især i Tórshavns-området, hvor priserne gennem de seneste år er steget markant, og hvor der er

mangel på byggegrunde. Denne udvikling har betydet, at unge under uddannelse, enlige forsørgere og andre ikke velstillede grupper har vanskeligt ved at skaffe sig bolig til en overkommelig pris i de mest eftertragtede områder. Nybyggeriet drejer sig i altovervejende grad om ejerboliger, men der er dog på nuværende tidspunkt planlagt egentlige udlejningsbyggerier i Tórshavns- og Klaksvík-områderne.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder - herunder aktieselskabslovgivningen, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivning m.v. - er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgrupper blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42 %. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet¹.

Både før og i tiden efter 1977 er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønstre. Omfanget heraf fås ved at betragte udviklingen i erhvervenes relative andel af lønudbetalingerne, jf. tabel 4.1.

I perioden 1985 til 2000 er der sket et skift i lønudbetalingsandelen, således at primærsektorens andel af de samlede lønudbetalinger i 2000 er 5,2 %-point højere end i 1985, hvorimod industriens andel af lønudbetalingerne i 2000 er 4,2 %-point mindre end i 1985, men voksende. Serviceerhvervenes øgede andel af lønudbetalingerne, der stort set modsvares af et tilsvarende fald i industrisektorens andel, var et resultat af den økonomiske lavkonjunktur på Færøerne i første halvdel af 90'erne.

Faldet i de samlede lønudbetalinger, der begyndte i 1989, var især markant i perioden 1991 - 1993. I 1994 faldt de samlede lønudbetalinger med ca. 5,5 % (faste priser, 1993-niveau, færøsk forbrugerprisindeks). Målt i faste priser (1993-niveau) var der ingen ændring i lønudbetalingerne i 1995, hvorimod disse i 1996 atter nåede op på niveauet fra 1993. I faste priser fortsatte stigningstakten i lønudbetalingerne i 1997, sammenlignet med 1996-tallet, og udviklingen fortsatte de følgende år. Siden 1995 har der været tale om årlige nominelle stigninger i de samlede lønudbetalinger på mellem 7,1 % og 10,0 %, jf. tabel 4.1. Udvikling i de enkelte sektorer beskrives nærmere i afsnit 4.5 og 4.6.

¹ Modregnes 0-15 og 65 + årige fra indbyggertallet ultimo 1999, og arbejdsstyrken anslås til 23.000 personer, fås en erhvervsfrekvens på ca. 81 %. Heri er ikke taget hensyn til evt. deltidsbeskæftigede.

Tabel 4.1. Lønudbetalingerne ¹⁾ fordelt på hovederhverv 1996-2000 og erhvervssektorerens andel af lønudbetalingerne 1985, 1990, 1995 og 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -				
1. Landbrug	4	4	5	5	6
2. Fiskeri	607	686	809	751	834
3. Fiskeopdræt og fiskeforarbejdning	69	75	82	111	125
4. Råvarefremstilling	8	8	9	11	13
5. Fiskeindustri	255	240	272	309	346
6. Værfter og værksteder	82	82	88	93	108
7. Produktion i øvrigt	106	114	124	147	178
8. Byggevirksomhed	112	151	185	219	265
9. Energiforsyning	37	37	37	37	40
10. Handel og reparation	335	360	387	428	463
11. Hotel og restauranter	30	34	39	46	52
12. Søtransport	136	134	144	165	181
13. Øvrig transport	54	59	76	84	96
14. Post og telegraf	105	111	120	126	132
15. Finansiering og forsikring	189	203	207	222	239
16. Erhvervsservice	85	101	102	111	129
17. Husholdnings-service	21	21	23	26	28
18. Offentlig admin. v.m.	548	584	626	668	727
19. Undervisning	210	216	226	238	245
20. Sundheds- og Socialvæsen	435	461	481	523	558
21. Foreninger, kultur	60	67	70	91	83
22. Diverse	4	18	28	24	31
I alt	3.492	3.766	4.140	4.435	4.879
Ændring i forhold til året før	8,4%	7,8%	9,9%	7,1%	10,0%

Relativ andel af samlede lønudbetalinger, pct.

	1985	1990	1995	2000
1. Primære sektor (1.-5.)	21,9	26,6	25,9	27,1
2. Industrien (6.-10.)	25,8	24,3	19,0	21,6
3. Serviceerhvervene (11.-22.)	52,3	49,1	55,1	51,2

¹⁾ Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Fratrukket er arb.løshedsfors. og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

I 1987 og 1988 blev der i betydeligt omfang indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. I disse år var der kun en meget begrænset (sporadisk) arbejdsløshed på Færøerne.

I takt med den økonomiske afmatning udvikling ændredes denne udvikling i årene 1989 - 1991. Ved udgangen af 1991 var der registreret i alt 1.001 ledige mod 459 og 126 i årene forud. Den markante stigning i antallet af arbejdsløse medførte, at der pr. 1. januar 1992 blev indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Indbetalingerne til ordningen startede medio marts 1992, mens udbetalingerne først startede primo august måned 1992. Ordningen er nærmere beskrevet i afsnit 4.10. Januar 1995 var antallet af arbejdsledige inden for ordningen opgjort til 3.494 fuldtidsarbejdsledige ud af en anslået arbejdsstyrke på 20.580, svarende til en arbejdsløshed på ca. 17 %. Januar 2001 var der gennemsnitlig 835 fuldtidsarbejdsledige, hvoraf 251 var tilknyttet fiskeindustrien. Den beregnede arbejdsløshed var på 4 %, inkl. de der får støtte fra det færøske socialkontor (Almannastovan). I bilag 4.2. vises udviklingen i antallet af fuldtidsarbejdsledige på kvartalsbasis i perioden januar 1995 - januar 2001.

Dagpengemodtagere, som er knyttet til fiskeindustrien, er via dagpengesystemet sikret ugentlige ydelser i maksimum 32 timer.

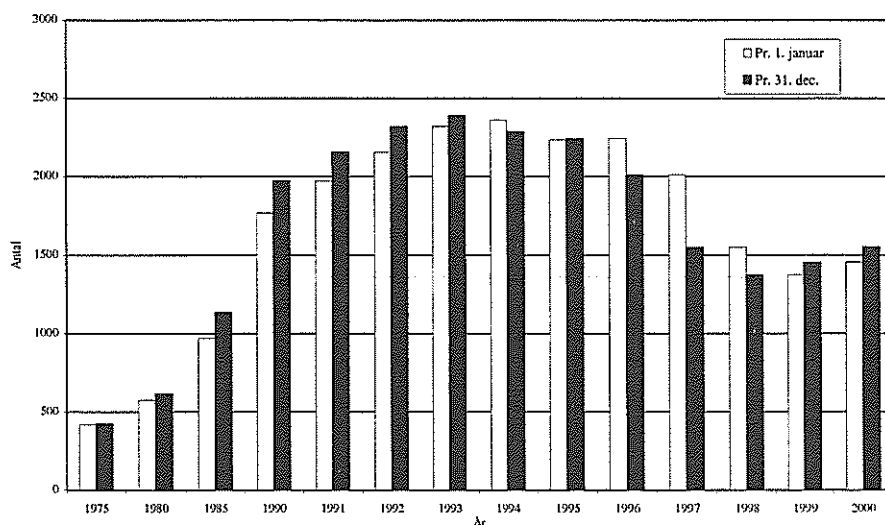
4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene, er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Fra 1975 til og med 1992 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, men siden 1993 er antallet af aktieselskaber faldet kraftigt. Således er antallet af ophævede aktieselskaber steget pænt i de senere år, og specielt i 1996, 1997 og 1998 skete der en kraftig afgang af aktieselskaber, som ikke blev modsvaret af en tilgang. I 1998 blev der således ophævet 292 aktieselskaber og oprettet 118. I 1999 vendte udviklingen og nettoafgang af aktieselskaber blev vendt til nettotilgang på 80 selskaber (ophævet 56 selskaber, men oprettet 136). I 2000 blev der ophævet 57 aktieselskaber i 2000, men oprettet 155, hvilket er en nettotilgang på 98 selskaber. Udviklingen i antallet af registrerede aktieselskaber fremgår af figur 4.1.

Figur 4.1. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980 og 1990 - 2000.

Kilde: Skráseting Føroya.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i perioden 1975 - 1993, men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 trådte en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medførte bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode stiger til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod tidligere 10.000 kr.) og til 80.000 kr. for anpartsselskaber.

I 1994 var indtægterne (jf. Árbók fyri Føroya) fordelt således, at af samtlige 2.309 selskaber havde 39 selskaber (1,7 pct.) en skattepligtig indkomst over 1 mio. kr. svarende til 64 pct. af selskabernes samlede skattepligtige indkomst. I den modsatte ende havde 1.856 selskaber (80,4 pct.) en årlig negativ indtægt eller en indtægt under 25.000 kr. svarende til 2 pct. af den totale indkomst. For 1999 siger en tilsvarende opgørelse, at af 1.558 selskaber havde 104 selskaber (6,7 pct.) en skattepligtig indkomst på over 1 mio.kr. svarende til 83,5 pct. af selskabernes samlede indkomst. Modsat havde 62,1 pct. af selskaberne en negativ indtægt eller en indtægt på under 25.000 kr., jf. tabel 7.3.

På Færøerne har der været tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksomheder. Den økonomiske krise har imidlertid ændret betydeligt herved, og det offentliges rolle er nu næsten uden betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Syd-Streymoy - og især Tórshavn-området - tegnede sig for knapt en tredjedel af virksomhederne og næsten 2/3 af lønudbetalingerne. Dette skyldes dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Syd-Streymoys overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af udbygningen af vejnettet er mulighederne for pendling blevet forbedrede, således at den geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

Tabel 4.2. Geografisk fordeling af lønudbetalingerne 1985 - 2000, pct.

	Nord- øerne	Midt- øerne	Sunda- lagjõ	Syd- Strømø	Vága- område	Sandø- område	Sudernø	Uind- delt	Hele Færøerne
Andel									
1985	11,1	13,8	5,2	53,9	4,7	2,0	6,6	2,6	100
1990	9,5	11,5	5,3	59,5	3,9	1,7	5,7	2,9	100
1995	8,3	11,6	4,1	66,9	3,3	0,7	5,1	0,0	100
1996	8,7	12,5	4,4	64,9	3,4	0,7	5,5	0,0	100
1997	8,9	13,0	4,5	63,5	3,5	0,9	5,6	0,1	100
1998	9,2	14,2	4,8	60,4	3,5	1,4	6,3	0,0	100
1999	8,8	14,4	5,3	60,4	3,5	1,3	6,3	0,0	100
2000	9,2	14,9	5,3	58,8	3,8	1,4	6,5	0,2	100
Folketal									
2000	12,9	18,6	12,5	36,3	5,7	3,1	10,8	0	100

Kilde: Hagstova Føroya

Af tabel 4.2. ses, at der i forhold til indbyggertal udbetales en væsentlig højere lønandel i Tórshavns-området end i det øvrige land. Dette kan dels skyldes gennemsnitligt højere lønudbetalinger, men også af, at erhversfrekvensen formentlig er højere i Tórshavn end f.eks. på Nordøerne eller Suderø.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.

Indledning

Fisk og fiskevarer udgør grundlaget for ca. 98 % af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Beskæftigelsen indenfor fiskeriet har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 90'erne, som betød, at mange arbejdspladser indenfor erhvervet forsvandt. Hvor fiskeriet og forarbejdningsleddet i 1989 havde ca. 7.989 ansatte, var dette tal i 1994 faldet til 4.438. Den økonomiske fremgang baseret på godt fiskeri og høje fiskepriser har siden rettet noget op på beskæftigelsen i erhvervet, idet denne medio 1999 udgjorde ca. 5.932 ansatte². I 2000 kunne knap 27 % af den totale udbetalte løn på Færøerne henføres til fiskerierhvervet. Der skønnes i dag at være omkring 2.000 årsværk i selve fiskerflåden.

Fiskerierhvervet er kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at godt 37 % af den samlede fangst i 1999 blev fanget på fiskebankerne i det færøske nærområde (den færøske 200 sømylezone). Værdien af fangsten i nærområdet udgør omkring 60 % af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Dette

² Kilde: Opgørelsen baseres på oplysninger fra Hagtiðini nr. 1/1999 om antallet af beskæftigede med fiskerifangst, opdræt- og rensningsvirksomhed (slagting) samt personer beskæftigede i fiskevareindustrien.

som følge af at fangsten i stigende grad blev landet i fersk tilstand. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt som resultat af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser i de enkelte bygder. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig, da de fleste af fabrikkerne igennem flere år havde et betydeligt underskud på driften. Under krisen og i medfør heraf var der i 1999 produktion på seks fabrikker ejet af P/F Føroya Fiskavirkning (United Seafood), der blev oprettet i 1993. Det oprindelige antal overtagne fabrikker var 19. Herudover produceres der bl.a. på Kósavirkio i Klaksvik og på enkelte andre virksomheder. Herudover er der 1 fiskemelsfabrik og 1 rejefabrik.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreforædling med henblik på fremstilling af de såkaldte dinner cuts (400 grams fileter), færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter.

Fiskeopdrætserhvervet, som op gennem 80'erne udviklede sig meget stærkt, har gennem 90'erne oplevet en ustabil periode med megen modgang, pga. lave priser på laks. Samtidig har store dele af opdrætserhvervet haft en meget lav forretning af den indskudte kapital, hvilket har gjort virksomhederne sårbare. De seneste 3 år har en gunstig prisudvikling på verdensmarkedet for laks og lakseprodukter medført stor fremgang for erhvervet, der i 2000 eksporterede for 850 mio. kr. svarende til knap 1/4 af Færøernes samlede eksport.

De forløbne års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri blev indtil for få år siden gennemført med store direkte offentlige subsidier. Dette skete samtidig med, at den offentlige regulering af fiskerierhvervet blev væsentlig udbygget. Den politiske debat de senere år har vist nogen interesse blandt de folkevalgte for at genoptage nogle af subsidierne (bl.a. til bygning af nye fiskefartøjer). Der blev ikke opnået politisk enighed herom og man har nu opgivet disse planer.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO:	North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).
NEAFC:	North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES:	International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har

hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nordvestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning for så vidt angår rejefiskeriet og fiskeri efter torsk og hellefisk i NAFO-området. NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse.

For så vidt angår det nordøstlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NEAFC er således fra 1998 centrum for administration og kontrol med fangsten af så betydende fiskearter som nordhavssilden, rødfisk, blåhvilling, dybvandsfisk og makrel i Nordatlanten. Medlemslandene i NEAFC skal godkende de af NEAFC tildelte kvoter (TAC).

Siden 1994 har kyststaterne taget initiativ til fastsættelse af TAC samt fordeling imellem kyststaterne baseret på FN-aftaler om vandrende fiskebestande og højt migrerende arter i Nordøstatlanten. Dette gælder sild, makrel og blåhvilling. Efter at de respektive kyststater har fastsat et arrangement til fordeling samt planlagt forvaltningsstrategi, har man videre fastsat reguleringer for det internationale område i NEAFC. Kystlandene i NEAFC udgøres af Færøerne, Island, Rusland, Norge, Grønland og EU. NEAFC har kontrol med fiskeriet i internationalt farvand i Nordøstatlanten.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne (og Grønland), men det er de færøske og grønlandske medlemmer, der tilsammen udgør den danske delegation tillige med en repræsentant for Danmark.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne siden 1977 indgået bilaterale aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EU, Island og Grønland.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes vegne, EU, Island, Norge og USA.

For årene 1998 - 2000 er der ved fiskeriaftalerne blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne.

For yderligere specifikation af tabel 4.3. på næste side, herunder de enkelte aftalelandes kvoter i færøsk farvand og færøske kvoter i fremmed søterritorium fordelt på fiskearter, se bilag 4.3.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EU-havområde og norsk zone, der har den største betydning.

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i 1989 og i 1990. Siden er kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget og lå på et generelt højt niveau i 1997/98 for igen i 1999 at falde væsentligt. Rejefiskeriet ved Flemish Cap har de seneste år haft et stabilt antal fiskedage.

Tabel 4.3. Færøernes fiskeriaftaler 1999 – 2001.

	Færøernes kvoter i fremmed farvand			Andre landes kvoter ved Færøerne		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
	- tons -					
Bundfisk (torsk m.v.)	29.947	23.296	23.534	20.810	20.560	20.782
Makrel	8.630	17.785	19.065	15.090	19.960	20.169
Sild	73.110	68.730	47.400	256.500	246.480	168.440
Lodde	40.000	55.000	57.000	0	0	0
Brisling, hestemakrel	16.750	12.000	11.000	2.800	1.250	250
Sperling, tobis m.v.	47.000	43.000	43.000	0	0	0
Blåhvilling	67.000	64.500	64.250	194.000	172.000	177.000
Rejer ¹⁾	4.350	3.334	3.284	0	0	0
Andet	4.800	4.450	3.850	300	825	650
I alt	291.587	292.095	272.383	489.500	461.075	387.291

¹⁾Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset.

Kilde: Fiskimålastyrið.

Kyststaterne Færøerne, Norge, Rusland, EU og Island indgik i 1996 en aftale om forvaltning af den Nordatlantiske sild, der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Ud af en fastsat totalkvote på 1.300 mio. tons fik Færøerne 79.000 tons i både 1998 og 1999. Totalkvoten er mindsket både i 2000 og 2001. For 2001 er totalkvoten fastlagt til 851.500 tons, hvoraf den færøske kvote udgør 46.420 tons, er reduktion på 32 % i forhold til året før. Anbefalingen fra ICES var på 753.000 tons.

Nordhavssilden fanges som regel i færøske farvande fra april til juni måned. Man har fra færøsk side forventning om, at silden igen vil vende tilbage og overvintre og gyde i de færøske farvande. Kun små mængder af nordhavssilden er indtil nu vendt tilbage i vinterperioden.

På færøsk initiativ indgik kyststaterne Færøerne, EU og Norge samt Grønland i 1999 en aftale om totalforvaltning af makrel. Siden 1999 har kyststaterne Færøerne, EU og Island og Norge forhandlet om en tilsvarende aftale om blåhvilling, hvilket der dog endnu ikke er opnået enighed om. Forhandlingerne fortsætter i 2000 blandt kyststaterne og under NEAFC regi for det internationale område.

Sammensætningen af fiskerflåden

Den færøske fiskerflåde bestod ved udgangen af 1999 af 183 fartøjer over 20 tons med en samlet tonnage på knap 66.000 tons. Hertil kommer et antal fiskefartøjer på under 20 tons.

Som det fremgår af tabel 4.4., har der siden 1975 været tale om en betydelig vækst i antallet og bruttotonnagen for ferskfisketrawlere. Såvel antallet som bruttotonnagen for ferskvandstrawlere har dog ligget på et stabilt niveau de seneste år. Det fremgår ligeledes af tabel 4.4, at antallet af notskibe - og bruttotonnagen - steg væsentligt fra 1998 til 1999.

Det skal bemærkes, at tonnageoplysningerne i tabel 4.4 bygger på en blanding af bruttoregistertonnage og bruttotonnage efter to forskellige opmålingskonventioner. I løbet af de senere år er de fleste skibe blevet opmålt efter den nye konvention (bruttotonnage) og eftersom tonnagen efter den nye opmålingsmetode oftest er betydelig større end efter den gamle metode, skal sammenligninger med tidligere år gøres med et vist forbehold.

Tabel 4.4. Fiskerflåden fordelt efter skibstype i 1975, 1998 – 2000.

	Antal				Bruttotonnage (1.000 t)			
	1975	1998	1999	2000	1975	1998	1999	2000
Stålskibe:								
Saltfisktrawlere ¹⁾	4	6	5	4	2	7,1	6,0	4,7
Ferskfisktrawlere	10	52	54	53	4	17,8	17,6	16,9
Andre trawlere	35	19	15	17	10	11,4	10	16,6
Trawlere i alt	49	77	74	74	16	36,3	33,6	38,2
Linebåde	31	19	19	19	7,7	4,3	4,3	4,3
Notskibe	19	7	12	12	7,7	7,1	14,0	15,8
Fryseskibe	16	1	2	3	5	0,8	0,9	1,3
Andre	0	9	14	12	0	1,7	4,5	3,3
Line-/fryseskibe i alt	66	36	47	46	20,7	13,9	23,7	24,7
Stålskibe i alt	115	113	121	120	36,8	50,2	57,3	62,9
Træskibe:								
Line-/trawlskibe	97	64	62	63	5,1	4	3,1	3,1
Fiskeskibe i alt	212	177	183	183	41,9	54,2	60,3	66,0

¹⁾Forarbejder kun frosne fileter.

Kilde: Hagstova Føroya

Ved sammenligninger mellem tonnage og/eller antallet af fiskefartøjer i 1975 og i 90'erne skal det bemærkes, at fiskerflåden i den forløbne periode har gennemgået en større modernisering, hvorfor kapaciteten og effektiviteten er steget. Den samlede vægtede gennemsnitsalder på fiskeflåden var i 1989 på 15 år og i 1999 på 24 år. Tilgang af nye fiskerskibe det seneste år har bragt gennemsnitsalderen ned til 22 år i 2000.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden, har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden, dog ikke for så vidt angår skibe til fangst af pelagiske fisk, samt ubenyttede fiskerimuligheder efter rejer ved f.eks. Svalbard.

Fra 1988 til og med 1991 blev denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af fartøjer. I 1990 og 1991 blev der i alt anvendt knap 150 mio. kr. til kondemnering. De seneste år har tonnagen været opadgående.

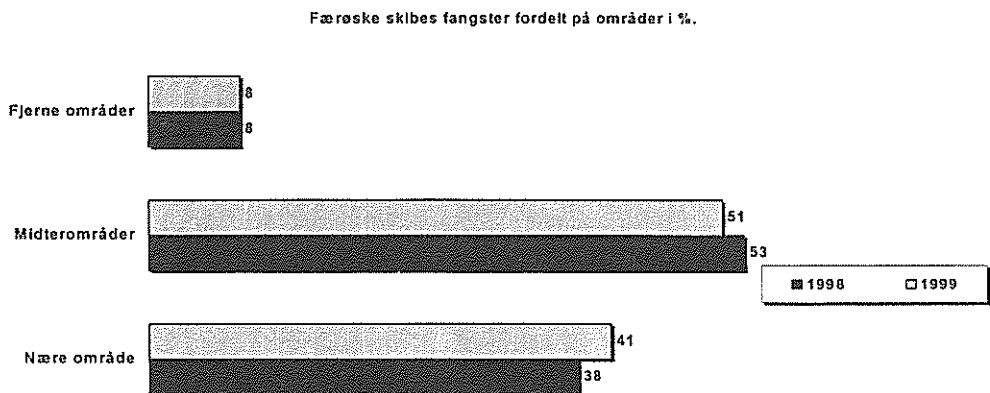
Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. Siden 1977 er det færøske fangstmønster tilpasset begrænsningerne i fangstmulighederne i fremmed farvand, jf. figur 4.2. på næste side, som viser fangsterne fordelt på områder for 1998 og 1999. Tal for 2000 var ikke tilgængelig ved afslutningen af denne beretning

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18 % af de samlede fangster til kun 9 % af fangsterne i 1990. I 1993 udgjorde fangsterne i dette område 20 %. Stigningen fra 1990 til 1993 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere. Siden 1996 er fangstandelen i fjernområderne tilbage på niveauet fra 1990 på ca. 10 %, hvilket specielt skyldes en mindre fangst af torsk i områderne NAFO 3 og i Barentshavet. I de senere år er den pelagiske flåde (fiskeri af blåhvilling, sild og makrel) forøget som led i de voksende muligheder for denne flådetype.

Til midterområderne henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard er det færøske fiskeri på midterområderne i øvrigt begrænset til hovedsagelig fiskeri med not- og industriskibe. Landingerne på Færøerne fra not- og industriskibene har været voksende i de seneste år.

Figur 4.2. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 1998 - 1999 i %.

Anm: På grund af afrunding vil summen ikke altid blive 100.

Kilde: Hagstova Føroya.

Til vestlige fjernområder henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO 3), Vestgrønland og Jan Mayen, og til det østlige henregnes Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard.

I perioden 1991 - 1993 faldt den procentvise andel af fangsterne i nærområderne, for i de senere år atter at stige med torskens og sildens tilbagevenden til færøsk farvand. Tilbagegangen i fangsterne i midterområderne bragtes til ophør i starten af 90'erne, og fangsten af lodde og makrel voksede jævnt op gennem 90'erne. I 1996/97 er det især fiskeriet af lodde og sild ved Island, Øst-Grønland og Norge, der har været hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt gennem 90'erne, hvilket hovedsageligt skyldes den kraftigt forøgede fangst af blåhvilling og sild i midterområderne, som især har fundet sted de senere år. Faldet i nærområdets andel af de samlede fangster skyldes altovervejende et fald i torskefiskeriet ved Færøerne. Torskefiskeriet ved Færøerne blev cirka halveret fra 1996 til 1999, men torskefiskeriet var også usædvanlig godt i 1996/1997. Torskefiskeriet havde pæn fremgang i 2000. Fra 1996 til 2000 har sejfiskeriet været i stadig fremgang og er næsten blevet fordoblet.

At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i alle områder fordelt på fiskearter er vist i tabel 4.5. på næste side. Der forelæ ikke nyere tal ved afslutningen af beretningen.

Oversigten viser, at den samlede færøske fangst steg med ca. 24 % fra 1995 til 1999. Den markante stigning skyldes især stigende fangster af torsk i perioden frem til 1997, hvorefter fangsterne af torsk faldt drastisk frem til 1999. Dette fald er de senere år opvejet af en stigende fangst af kuller og de seneste par år især af sej. Færøske fiskeres fangst af sej ved Færøerne har vist betydelig vækst i 2000, og fangsten af sej er ca. fordoblet fra 1996 til 2000. Den færøske fangst på færøsk område af torsk viser en lille stigning i 2000.

Herudover er det specielt fangsterne af blåhvilling der er steget voldsomt i perioden fra 1995 til 1999. Fangsterne af guldlaks og sild er faldet markant fra 1998 til 1999.

Tabel 4.5. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter i 1995-1999, tons.

	1995	1996	1997	1998	1999
Torsk	44.465	60.524	57.921	39.689	33.725
Kuller	8.284	13.896	21.409	22.598	19.697
Stor sej	30.104	20.398	22.598	26.751	34.423
Brosme	4.423	2.562	2.593	2.389	2.714
Lange	3.655	3.132	4.056	3.547	2.998
Byrke-Lange	2.263	1.624	1.172	1.274	2.136
Rødfisk	14.226	11.029	11.402	7.951	7.129
Hellefisk	11.423	6.241	5.124	3.787	4.111
Sildehaj	42	7	9	7	10
Laks	3	0	0	5	0
Rejer	9.334	10.592	10.868	12.985	14.843
Skaldyr	2.781	3.559	3.581	4.825	5.993
Hummer	79	66	40	57	80
Blåhvilling	30.573	21.483	28.773	71.217	105.106
Sperling	9.777	9.133	11.215	6.222	4.045
Lodde	3.306	39.777	44.828	41.966	24.275
Tobis	6.006	5.023	11.221	11.071	7.487
Hestemakrel	950	863	1.005	216	3.643
Makrel	29.428	19.530	8.401	10.654	11.334
Sild	60.638	57.853	65.949	70.214	56.476
Guldlaks	6.647	9.496	8.433	17.167	8.186
Stinglaks	850	256	128	89	45
Skolæst	764	234	199	84	108
Havtaske	1.408	1.610	1.765	1.885	2.578
Andet	6.624	5.702	6.457	7.174	6.871
I alt	288.053	304.590	329.147	363.824	358.013

Kilde: Hagstova Føroya.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne faldt jævnt fra 1991 til 1993 for i de senere år at udvise en betydelig vækst. Fangsterne i sidste halvdel af 90'erne er således mellem 20 og 40.000 tons højere end i starten af årtiet. Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, mens andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler om at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I slutningen af 1980'erne udgjorde de totale fangster mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år. I midten af 1990'erne er niveauet steget til at udgøre mellem 300.000 og 450.000 tons, dog fortsat med betydelige udsving. En væsentlig årsag hertil er fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne.

Efter at der i en årrække havde været et dårligt fiskeri af torsk, vendte torsken tilbage til færøske farvande, specielt i perioden fra 1995 til 1997. Fiskeriet af torsk var dog i kraftig tilbagegang i 1998 og 1999, men med en lille fremgang i 2000. Kulleren vendte ligeledes tilbage i større mængder fra 1996 og frem, men er nu svagt nedadgående. Sejffiskeriet der har været på et meget lavt niveau i årene fra 1994 til 1997 har siden 1998 udviklet sig i stærk opadgående retning og fangsten ved Færøerne er fordoblet fra 1996 til 2000.

Tabel 4.6. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne i årene 1997 - 2000.

I perioden 1988-1992 var der en nedgang i den samlede fangstmængde, hvilket bl.a. skyldes en mindre fangst af kuller og torsk. Efter at fangsten ved Færøerne både i 1998 og 1999 lå ca. 7 % lavere end i 1997, var der i 2000 en fremgang af ca. samme størrelsesorden. Den færøske andel af fangsterne udgjorde i 1975 29%, i 1992 52 % og i 2000 38 %.

Tabel 4.6. Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 1997 – 2000.

	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000
	- 1.000 tons -				- pct. -			
Færøerne	142,7	137,9	147,4	161,7	33	35	37	38
Tyskland og UK	1,1	15,2	7,2	3,9	0	4	2	1
Frankrig	2,5	2,2	3,9	5,0	1	1	1	1
Norge	34,7	43,8	44,3	47,0	8	11	11	11
Andre lande ¹⁾	245,6	198,4	191,7	206,4	58	50	49	49
I alt	426,6	397,5	394,5	423,9	99	100	100	100

¹⁾ Rusland, Island, Danmark og Grønland

Kilde: Fiskimålastyrið.

Af de knap 424.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2000, blev som nævnt ca. 38 % fanget af færøske skibe. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel dog tæt på 100 % i 2000, jf. tabel 4.7. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild.

Tabel 4.7. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 2000 fordelt på lande og fiskearter, 1000 tons.

	Torsk	Kuller	Sej	Blå-hvilling	Andre fisk	I alt
Færøerne	22,4	15,0	34,9	61,0	28,5	161,8
Tyskland og UK	0,3	0,2	0,7	2,0	0,7	3,9
Frankrig	0,0	0,0	0,1	1,8	3,1	5,0
Norge	0,4	0,4	0,1	41,9	4,2	47,0
Andre lande ¹⁾	0,0	0,0	0,0	188,7	17,6	206,3
I alt	23,1	15,6	35,8	295,4	54,1	424,0

¹⁾ Rusland, Island, Danmark og Grønland

Kilde: Fiskimålastyrið.

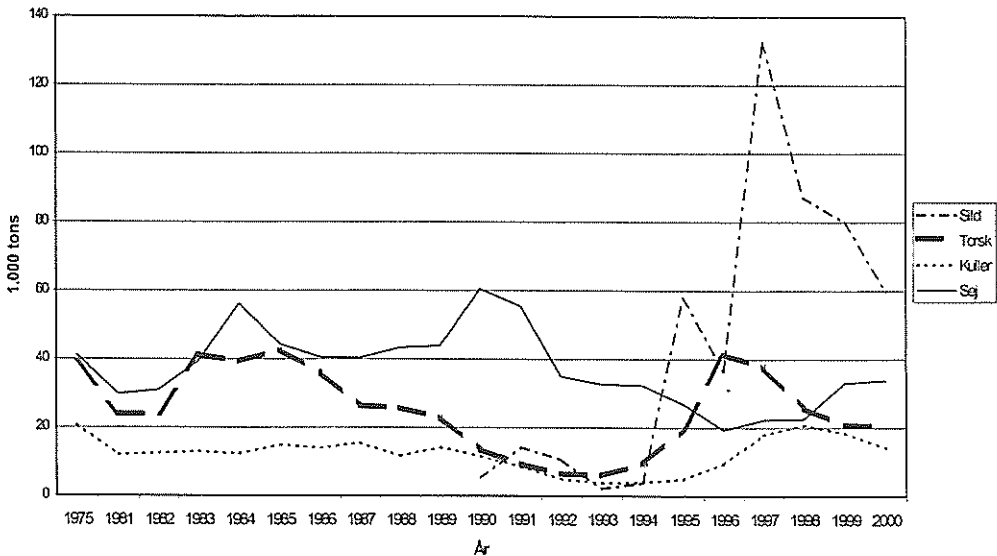
Fangsttryk og fangstregulering

Som nævnt i afsnittet om sammensætningen af fiskerflåden har der fra midten af 70'erne og indtil slutningen af 80'erne fundet en modernisering sted af den færøske fiskerflåde.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk og sej har ligget over det fangsttryk, der tillader gydebestanden at producere tilstrækkelig mange rekrutter til at opretholde gydebestanden. Niveauet er defineret som det, der tillader fiskene at opnå en størrelse, som på lang sigt muliggør det maksimale vægtnæssige udbytte af bestanden.

Biologerne vurderede, at sejbestanden i 1996 var på historisk lavt niveau, men viser de seneste år en stigning i bestanden. Fra 1996 til og med 1999 har torskefangsten været nedadgående, men er nu svagt opadgående, mens fangsterne af sej er steget. Fangsten af kuller toppede i 1998 og er nu aftagende.

Figur 4.3. Fangsterne af sild, torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980 - 2000.

Kilde: Hagstova Føroya og Fiskimálastýrið.

Set i relation til største fangst, i 1984, hvor fangsterne af de tre bundfiskearter nåede op på 107.000 tons, er fangsterne i 1999 af bundfiskearterne på ca. 71.900 tons eller ca. 67 % af niveauet i 1984.

I rapporterne fra ICES anbefales et fangsttryk, ikke anbefalinger om fangstniveau; men samtidig opgiver ICES en sandsynlig fangst svarende til det anbefalede fangsttryk.

ICES har i juni 2000 anbefalet, at fangsten af færøsej i 2001 ikke overstiger 17.000 tons. Der er i 2000 landet knap 34.400 tons sej fanget ved Færøerne af færøske fiskere alene. For torsken ved Færø-plateauet anbefaler ICES, at fangsten ikke overstiger 16.000 tons i 2001. Der blev i 2000 fanget godt 20.700 tons torsk ved Færø-plateauet af færøske fiskere alene. Fangsten for de første 2 måneder af 2001 ligger godt over fangsten for samme periode i 2000. Dele af Færø-banke har i en årrække været lukket for fiskeri efter torsk, men torskebestanden er endnu ikke kommet sig så meget, at fangsttrykket bør øges i forhold til perioden 1996-1999. ICES anbefaler videre, at fiskeriet af kuller ved Færøerne ikke overstiger 22.000 tons i 2001. I 2000 blev der fanget ca. 16.000 tons kuller ved Færøerne af færøske fiskere. Fangsten af kuller for de første 2 måneder af 2001 ligger på samme niveau som fangsten for samme periode i 2000

En ny rapport fra ICES med vurderinger af fiskebestandene og anbefalinger om fangsttrykket for 2001/2002 forventes at foreligge medio juni 2001. Det færøske fiskerilaboratorium har i marts og april 2001 lavet nogle undersøgelser der giver indtryk af, at torskebestanden ved Færø-banke og Færø-plateauet har det godt og er vokset.

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medfører ikke alene en uhensigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men medvirkede - og medvirker - også i høj grad til at forringe fiskerierhvervets kommende rentabilitet, jf. nedenfor.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af de beskyttede områder. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm for torsk og kuller. Maskevidden for sej og rødfisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

Fiskeriordninger i færøsk farvand

I forbindelse med aftaler indgået mellem den danske regering og landsstyret under krisen først i 90'erne, blev der indført kvoter for bl.a. det færøske fiskeri. Kvoterne blev baseret på internationale biologers vurderinger. Kvotesystemet viste sig hurtigt uhensigtsmæssigt, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, sej og kuller. Man konstaterede endvidere en stigende mængde af fisk som blev smidt ud igen, da kvoten ikke tillod fangst heraf, samt uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Utilfredsheden med kvoterne resulterede i, at landsstyret nedsatte et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringsystemet, jf. nedenfor. Et resultat af forhandlingerne den 3. november 1995 mellem regeringen og landsstyret blev, at det blev overladt til hjemmestyret selv - med udgangspunkt i målsætningen om at føre en fiskeripolitik baseret på et biologisk og økonomisk bæredygtigt fiskeri med vægt på genopbygning af fiskebestandene - at udforme det konkrete indhold i lovgrundlaget for fiskeriet.

Det af landsstyret nedsatte Reguleringsudvalg, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskeriforeninger, landsstyret og Fiskerilaboratoriet, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder.

Landsstyret fremsatte som opfølgning herpå i foråret 1996 forslag til ændring af loven om erhvervsmæssigt fiskeri. Loven blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det - i modsætning til kvoteordningen - ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen. Den samlede fiskerflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper - kyst-, line- og trawlfiskere - samt i størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper er bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskeart beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt art har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og ydre fiskedageområde. Én fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde, men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde.

Allerede i løbet af efteråret 1996 opstod der diskussion i lagtinget om fordelingen og antallet af fiskedage. Denne diskussion fortsatte i årene herefter og tager udgangspunkt i bestandsvurderingerne og de deraf afledte antal fiskedage.

Fiskedagene er omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af uforbrugte fiskedage, eller efter råd fra det færøske fiskerilaboratorium inddrager eller udbyde fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en periode på op til 10 år.

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskebestande (udvalg under landsstyret) og det færøske fiskerilaboratorium, fastsætter antallet af fiskedage. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan antallet af fiskedage fordobles for kystfartøjer, hvis der fiskes med sneller.

Antallet af fiskedage blive løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kan forekomme store forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Således fik de store partrawlere og lineskibene for fiskeåret 1997/1998 reduceret antallet af fiskedage med 12,5 % - i forhold til det oprindelige antal fiskedage foreslået i 1996. Mindre skibe (15-100 BRT) samt småtrawlere fik reduceret antallet af fiskedage med 4,8 %, mens specielt de små kuttere (under 15 brt.) fik tildelt ca. 34 % flere fiskedage.

Lagtinget reducerede ved lovændring i august 1998 yderligere det samlede antal fiskedage for fiskeåret 1998/1999 med ca. 5 % for alle grupper. Endvidere blev det vedtaget at øge omsætteligheden, idet sammenlægninger af en eller flere licenser blev tilladt. Det samlede antal fiskedage for fiskeårene 1999/2000 og 2000/2001 forblev uændret. Landsstyremanden for fiskerianliggende havde ellers indstillet, at antallet af fiskedage for fiskeåret 2000/2001 skulle reduceres med 5 % for alle grupper, men et enigt Lagting vedtog at lade det samlede antal fiskedage forblive uændret for alle grupper.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af "Fiskeriterritorium ved Færøerne", der er fastlagt ved kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets Fiskerikontrollen (herunder Vagt- og Bjærgningstjeneste) og Færøernes Kommando (FRK). Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og kundgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen har landsstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Færøernes Kommando disponerer over et inspektionsskib af "Thetis" - eller "Beskytteren" - klassen, med en "Lynx" helikopter. Herudover benyttes "Gulfstream (GIII)" - fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen har indsat inspektionsskibet "Tjaldrið", samt en 30 fods motorbåd "Spógvin" og har herudover en aftale om helikopterassistance fra det færøske luftfartsselskab Atlantic Airways. Aftalen er fra foråret 2001 udvidet til at omfatte en helikopter mere, så Atlantic Airways dermed stiller to helikoptere til rådighed. Landsstyret besluttede i april/maj sig for at bygge et moderne inspektions- og bjærgningsskib i Norge. Det nye skib blev navngivet og overtaget ultimo oktober 2000. Skibet, der blev døbt "BRIMIL", kom ikke ud at sejle før 2001 på grund af en lønkonflikt mellem officersforeningen og finansministeriet på Færøerne. "BRIMIL", der er på 1.503 BRT, er 63,60 m. lang, 12,60 m. bred og med en dybdegang på 4,30 m. Skibet, hvis maskine yder 5.400 HK., er udstyret med det nyeste indenfor navigation/kommunikation, bjærgning/eftersøgning, brandbekæmpelse og oprydning efter olieforurening. Desuden forefindes undervisningslokale og aptering til sejlads med navigations elever.

Fiskeristøtte

Med henblik på at sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filetfabrikkerne på Færøerne, blev Råfiskefonden etableret i maj 1975.

Råfiskefondens formål blev i 1983 udvidet, idet fonden ved sin prisfastsættelse herefter blev pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene blev bevaret på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv ville give det største udbytte. Pr. 1. oktober 1990 blev Råfiskefonden nedlagt og dens tilskud afløstes af henholdsvis et pristilskud, et indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskuddet den vigtigste støtteform.

I 1993 blev pristøtten omlagt til en tidsbegrænset, investeringsstøtte til ejere af fiskefartøjer, der havde fangstlicens. Støttebeløbene blev fordelt efter type af fiskefartøj, fangstmetode, størrelse af fiskefartøjet samt alderen på fartøjet. Støttebeløbene varierede fra minimum 47.319 kr. om året til mindre fartøjer, som fisker i færøske farvande op til 1,3 mio. kr. til de største dybvandstrawlere. Støtteordningen blev fastsat for perioden 7. marts 1993 til 7. marts 1998. De sidste former for investeringsstøtte til fiskefartøjer ophørte i maj 1998.

Fra 1997/98 er direkte støtte til driften af fiskeskibe helt bortfaldet. Der gives dog stadigvæk en række former for indirekte støtte ved fastsættelse af mindstelønninger og dagstøtte, støtte til telefonering m.v., jf. tabel 4.8.

Den samlede fiskeristøtte er reduceret med over 100 mio. kr. de seneste 5 år: fra ca. 149 mio. kr. i 1996 til ca. 45 mio. kr. i 2000.

Tabel 4.8. Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger i 1996 – 2000 (1.000 kr.).

	1996	1997	1998	1999	2000
Mindsteløn ¹⁾	60.251	43.008	5.639	3.664	4.084
Mindsteløn til hjemmefiskere ²⁾	19.401	29.482	18.266	18.641	11.218
Telefonstøtte			1.793	3.006	3.439
Dagstøtte			10.807	8.357	7.990
Tillæg ved sygdom			5.787	5.698	5.560
Ferieløn	6.413	5.140	2.635	2.118	2.114
Arbejdsmarkedsbidrag	2.852	1.923	1.526	1.148	800
Udbetalt til lønninger m.v.	88.917	79.553	46.453	42.632	35.205
Investeringsstilskud³⁾	59.666	52.935	10.876		
Transporttilskud	620	1.533	1.765	3.561	3.631
Importtilskud			6.800	6.131	4.054
Særlig støtte			744	70	2.542
Særlige støtteordninger	620	1.533	9.309	9.762	10.227
Udbetalt i alt	149.203	134.021	66.638	52.394	45.432

¹⁾ Frem til 1998: mindsteløn, dagstøtte og tillæg ved sygdom

²⁾ Mindsteløn til hjemmefiskere vedtaget i maj 1996, se afs. nedenfor om fiskernes aflønning.

³⁾ Ordningerne med inv.støtte til fiskefartøjer ophørte i henholdsvis marts og maj 1998.

Kilde: Fiskimålastyrið/Lønjavningarstovan..

I maj 1995 vedtoges en lagtingslov om støtte til udvikling af fiskerierhvervet på land for finansåret 1995. I henhold til loven kunne der ydes støtte til opkøb af 3.-lands fisk, krebsdyr og skaldyr til forarbejdning på Færøerne. Støtten var på maksimalt 1,25 kr. pr. kg. Endvidere gav loven mulighed for at yde støtte til produktudvikling på færøske fiskevirksomheder med op til 1/3 af projektets omkostninger. Medio maj 1996 vedtog lagtinget et lovforslag, som viderefører støtteordningerne fra 1995-loven, dog ydes ekstra

støtte på 0,50 kr. pr. kg. i ét år, såfremt produktionen etableres på et sted, hvor der ikke er produktion i forvejen.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Vågar og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 er hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer er typisk finansieret ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti. Supplerende lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Siden 1995 har færøske og norske banker i højere grad deltaget i selve anskaffelsesfinansieringen af skibe, medens landskasselån og garantier er gledet ud. Fiskeribanken og Skibskreditfonden har samtidig reduceret udlånsvirksomheden på Færøerne meget.

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 % af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutts lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitutts virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 % af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Samtidig vedtages at Realkreditinstituttet på vegne af landsstyret kan genudlåne såkaldte likviditetslån som 2. prioritetslån sidestillet med 2. prioritetslån fra Realkreditinstituttet og andre låneinstitutioner. Realkreditinstituttet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde indenfor maritimt relateret virksomhed i opdræts- og off-shorenæringen og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

Institutts udlånsvirksomhed har været finansieret - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshallmidler) - ved udstedelse af 8 %, 10-årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari, og låneoptagelsen var således indirekte statssubsidieret. Siden 1994 har der ikke været ydet statsgaranti og loven er også sat ud af kraft, hvorfor optagelse af lån sker på markedsvilkår.

Institutts udlån pr. 31. marts 2000 har en hovedstol på 546,3 mio. kr., der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 412,6 mio. kr. fordelt på 62 lån. Færøernes Realkreditinstituts virksomhed er pr. 1. januar 1999 overgået som rent færøsk lovgivnings- og

forvaltningsanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998, se bilag 4.1.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Lån fra Fiskeribanken ydes som 15 – 20-årige 2. prioritetslån med sikkerhed (for nybygninger) inden for 55 % af fartøjets værdi. Der stilles endvidere normalt krav om en egenkapital på 15 % af projektsummen eller en tilsvarende bankgaranti.

Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken til fiskefartøjer var ved udgangen af 2000 på i alt 2,1 mio. kr. Sidste nyudlån til fiskefartøjer på Færøerne skete i 1999 og udgjorde 1,3 mio. kr.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (lav rente og maksimering af indextillæg). Fonden ydede i 1992 nye udlån til Færøerne på 10,5 mio. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 336,2 mio. kr. I perioden 1993 - 1999 ydede fonden ikke lån, og ultimo 2000 er restgælden 7,2 mio. kr. Til sammenligning var restgælden 70,4 mio. kr. ultimo 1997. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken opkøber fondens obligationer til pari. Se i øvrigt tabel 6.2.

Op gennem 90'erne har der været iværksat en række forskellige muligheder for finansiering til nybygning og ombygning af fiskefartøjer, som oftest gennem lån, hvor landsstyret stillede en form for garanti.

Som det fremgår af tabel 4.9. er landskassens långivning til fiskefartøjer faldet markant siden 1990 for at ophøre fra 1996 og 1997. De seneste år har der igen været ydet likviditetslån.

Tabel 4.9. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1988-2000.

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetslån	I alt
			- mill. kr. -		
1988	1	63,2	18,3	13,3	95,8
1989	0,2	13,3	90,4	13,5	117,4
1990		19,9	20,6	7,0	47,5
1991		4,5	5,1	10,2	19,8
1992		7	0,6	12	19,6
1993				13,2	13,2
1994		0,4		7,5	7,9
1995		0,6		2,7	3,3
1996					0,0
1997					0,0
1998				1,5	1,5
1999				14,0	14,0
2000				20,3	20,3

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I marts 1997 blev det vedtaget at omlægge fjernfiskeflådens lån m.v. Baggrunden var, at en række af de større, og også nyere, rejetrawlere er så gældstyngede, at de ville gå konkurs indenfor kort tid. Landskassens pant i disse skibe ville derved blive nødlidende, men den vedtagne låneomlægning sikrer i et vist omfang pantet, samtidig med at skibene, som ønsket af landsstyret, kan forblive på færøske hænder.

Loven indebærer, at der efter ansøgning gives adgang til en omlægning af støttelån, udbetalte kautioner og landskasselån til rente- og afdragsfrie tilskudslån. Derudover kan der ske gældsnedskrivning delvist mod pant. Under behandlingen blev det diskuteret, om der var behov for skibene. Det blev bl.a. anført, at kapaciteten i rejefiskeriet er for stor i forhold til de eksisterende kvoter. Udgifterne ved loven var i 1998 ca. 50 mio. kr.

I løbet af 1998 og foråret 1999 var der fra politisk hold en løbende debat om at give et større beløb i støtte til fiskeflåden til nybygninger, idet store dele af flåden er ældet. I efteråret 1999 besluttede landsstyret, at der ikke skal gives støtte til fornyelse af fiskeflåden.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 % i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25 - 50% af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi med diverse pristilskud. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindeindtægt.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger. Mindstelønnen er 12.725 kr. pr. måned eller 424,17 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstret.

For mandskab påmønstret fiskefartøjer bliver der udbetalt dagstøtte.

1) For trawlere på fiskeri efter ferskfisk, saltfiskeskib på linefiskeri, fryseskib på fiskeri efter sildehaj eller hellefisk m.m., fabrikstrawlere på fiskeri efter blåhvilling, ringnotskib, industritrawlere, fabrikstrawlere, som nedsalter eller fryser fangsten ombord, fryseskib på fiskeri efter rejer eller muslinger og skib på fiskeri efter laks ydes hver mand med den nuværende mindsteløn for hver påmønstret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 55 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn.

2) For mandskab påmønstret fiskeskibe, som ikke er omfattet af reglerne under punkt 1) og mindeindtægt, gælder følgende regel: Hvis fangstandel, mindsteløn og mandskabsstøtte sammenlagt er mindre end 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya

Arbejdsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) betales differencen som særligt tillæg.

Dagstøtten er fra 1.maj 2000 245,59 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til mindstelønnen, som sammenlagt giver (mindst 424,17 kr. + 245,59 kr.) knap 670 kr. pr. døgn. Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten reduceres med 55 øre for hver krone, som fangstandel inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn, som er gældende for fartøjstyperne nævnt under punkt 1. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagstøttemax.} - (0,55 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$. Dagstøtten bortfalder helt, når fangstandelen kommer op på 870 kr. pr. dag.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone er der siden 1. juni 1996 blevet udbetalt mindsteindtægt, som udgør minimum. 8.200,00 kr./md. Mindsteindtægten nedsættes med 5 kr. for hver 10. kr. der tjenes, herunder indtægter fra fiskeandele. For at oppebære mindsteindtægtsstøtte skal der i de foregående 6 måneder, hver solgt for mindst 54.000 kr. pr. mand.

For arbejdsgiverne indebærer ordningen, at den ansatte har samme disponible indkomst, uanset om lønnen er 3.817,5 kr./md. eller 12.725 kr./md. Betingelsen for at modtage mindsteindtægt er, at der er afregnet mindst 10 fangster indenfor de seneste 3 måneder, at de ansatte er omfattet af overenskomsten for hjemmefiskeri, og at fangsten bliver landet samlet. Desuden skal der mindst være landet 25 kilo pr. mand. For fiskefartøjer under 20 BRT stilles der yderligere krav til størrelsen af bemanningen.

Fiskerflådens driftsresultater

Fangsten pr. fangstdag faldt betydeligt fra midten af 80'erne og frem til 1994/1995. Af "Føroya Fiskimannafelags" årsberetning 2000 fremgår, at henholdsvis små og store trawlere, som især fisken før landing, fra 1986 og frem til 1994 fik reduceret fangsten pr. dag pr. mand med henholdsvis 49 og 37 %. Siden er fangsten pr. dag pr. mand for de små trawlere frem til 2000 steget med hele 139 %, og for de store trawlere er stigningen på knap 31 %. For de små trawlere er der i 2000 tale om en fangst på 880 kg. pr. dag pr. mand. For de store trawlere er fangsten i 2000 opgjort til 452 kg. pr. dag pr. mand.

Udvikling frem til midten af 90'erne skyldes formentlig en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en uhensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde resulterede dette i en stærk forringelse af fiskerflådens driftsresultater.

Fra 1996 gik fiskeriet væsentligt frem, og specielt i 1997/98 var fangsterne for istrawlere, da bestandene af bundfiskearterne - i modstrid med fiskeribiologernes udsagn - gik betydeligt frem. Fiskeriet af bundfiskearterne viste tilbagegang i 1998/1999, bl.a. faldt fangsterne af torsk markant. De faldende mængder har dog ikke haft den store negative indvirkning på indtjeningen. Priserne var høje i 1998 og steg yderligere i 1999 og igen i 2000, se figur 4.4. Samtidig har torskefiskeriet haft en beskeden fremgang og sejlfiskeriet stor fremgang, hvilket har skabt et solidt grundlag for en god indtjening de seneste to til tre år.

I følge Føroya Banki's årsrapport for 2000 har de senere år været været gode for fiskerierhvervet. Ferskfiskeflåden landede i 2000 fisk til en samlet værdi af 1,1 mia. kr., hvilket næsten er en tredobling siden 1994. En væsentlig forklaring på den stærke vækst i indhandlingsværdien kan henføres til stærkt stigende fiskepriser på grund af et begrænset udbud af hvidfisk. På Færøerne sælges endvidere en stor del af fangsterne over auktion, og en skærpet konkurrence fiskekøberne imellem har også bidraget til bedre priser.

I henhold til bankens årsrapport tegner der sig et ujævnt billede af 2000 for fjernfiskerflåden. Fjernfiskeriet, der er stærkt energikrævende, har været hårdt ramt af de høje oliepriser. Rejefiskerflåden har haft et utilfredsstillende år i 2000, da den har måttet døje med vigende fangstmængder og faldende priser på rejer. Notfiskerflåden havde et tilfredsstillende år, da det for pelagiske fiske (blåhvilling, sild og makrel) kom til en bedring i priserne. Fabrikstrawlerne havde et tilfredsstillende år, da begrænsningen i fangstmulighederne i Barentshavet blev opvejet af usædvanlig gode torskepriser.

Fiskeriet efter bundfiskearterne (især torsk, sej og kuller) har været godt i starten af 2001. En opgørelse over de første 3 måneder viser, at fangstmængden er øget med 14 % i forhold til samme periode året før. Da fiskepriserne samtidig er steget en smule, er den samlede indhandlingsværdi øget med 16 % i samme periode.

Føroya Banki vurderer, at store dele af flåden nu er gældfri og at mulighederne for en vis fornyelse af dele af flåden synes at være til stede. Der er da i løbet af de seneste par år også kommet nye skibe i flåden, og gamle skibe er blevet udskiftet med nyere skibe. Hjemmeflåden synes som hidtil at have sværest ved at forrente nyinvesteringer.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.).

Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer, bl.a. har valutakurserne en indvirkning på fiskepriserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen. De seneste års offentlig debat om sygdomme i kvæg- og svinekød er formentlig stærkt medvirkende til at efterspørgslen efter fisk er stigende, hvilket presser prisen opad.

Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne eller i udlandet, eller via offentlige auktioner. Der findes på Færøerne kun én fiskeauktion, Fiskamarknaður Føroya. Fiskeauktionen har fire afdelinger på Færøerne: en i Toftir på Eysturoy, en i Klaksvík på Borðoy, en i Sørvágur på Vágar og en i Vágur på Suðuroy. Mest brugt er auktionen i Toftir på Eysteroy.

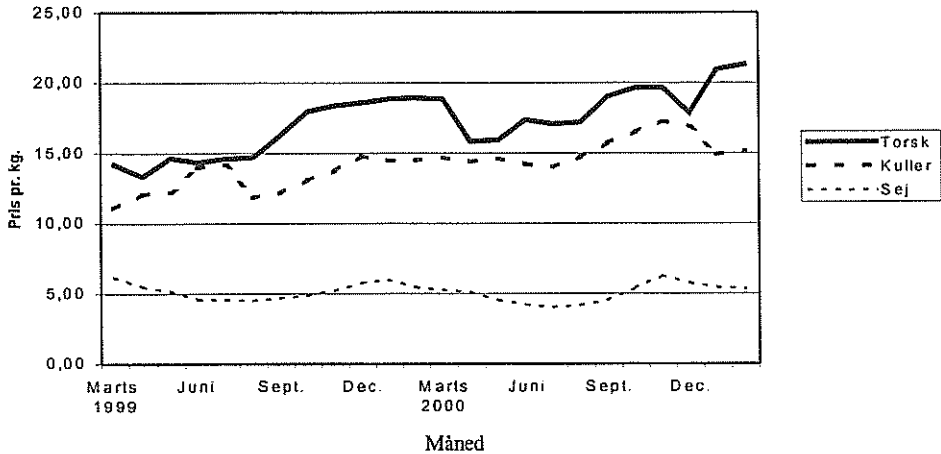
Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbyrdes beset, eller via telefonauktioner. Gennemsnitsprisen ved telefonauktionen vil ofte ligge en anelse højere end på gulvauktionen, da fisken er friskere ved direkte salg til fabrikken. Endvidere vil fiskefartøjet afholde fragttudgiften, hvorfor opkøberen (fiskeindustrien) kan give en lidt højere pris.

Omsætningen på auktionerne er meget forskellige fra auktion til auktion og fra uge til uge, men for auktionen i Toftir ligger omsætningen mellem små 100 tons pr. uge og op mod 600 tons pr. uge. Alt i alt bliver mere end 50 % af ferskfiskerflådens fangster i færøsk og fremmed zone omsat over auktionen.

Priserne variere som nævnt en del, både som egentlige sæsonudsving og som følge af udbud og efterspørgsel.

I figur 4.4. præsenteres en oversigt over de gennemsnitlige månedspriser (kr./kg.) på de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) fra marts 1999 til februar 2001. Priserne er gennemsnitlige og beregnet for alle størrelser, idet priserne variere en del efter størrelsen på fisken.

Figur 4.4. Oversigt over prisen på torsk, kuller og sej fra marts 1999 til februar 2001. Oversigten bygger på et vejet gennemsnit over kr. pr. kg.

Kilde : Hagstova Føroya og Rigsombudet.

Som det fremgår har prisen på torsk stort set været stigende hele perioden og prisen er nu højere end nogensinde før. Det høje prisniveau på torsk skyldes, at fiskeriet af torsk i Nordatlanten er gået meget tilbage samtidig med at kvoten i Barentshavet er mindsket. Andre kvoter er ikke forhøjet synderligt og udbudet af torsk er derfor reduceret. Prisudviklingen for kuller har stort set været den samme som for torsk. Prisen på sej er derimod ikke fulgt med i prisstigningen på de øvrige bundfisk og prisen har gennem hele perioden ligget under niveauet i den foregående periode. Fiskeriet af sej har dog også været ganske godt, jf. tidligere.

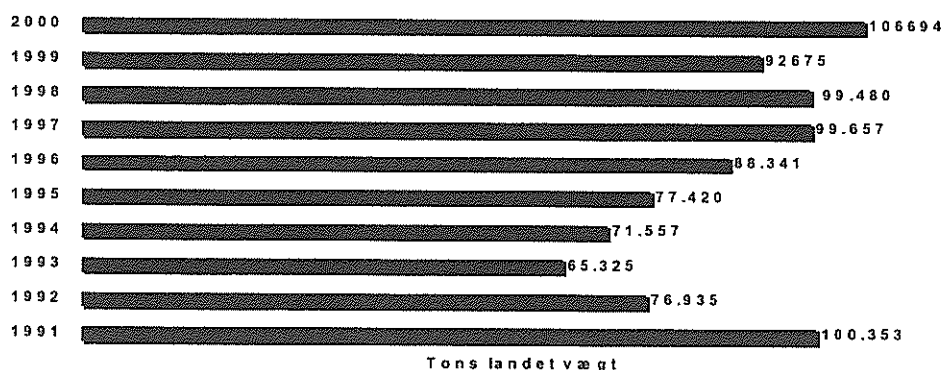
Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere godt 20 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel søgtes afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

I slutningen af 1997 vedtog lagtinget en lov, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjers mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer

har frit lov til at afsætte op til 25 % af fangsten uden for Færøerne³, uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 % kan antallet af fiskedage begrænses med op til 30 %. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Loven er ikke gældende for en række fiskearter bl.a. sild, makrel og laks. Ordningen har efterfølgende vist sig succesfuld, idet langt mindre af fangsten fra færøske fiskere sælges ubehandlet i udlandet end tidligere. Det må således konstateres, at ordningen har været et aktiv for den færøske fiskeindustri, idet det dog skal bemærkes, at de høje fiskepriser højest sandsynligt også har haft en indvirkning herpå.

Figur 4.5. Råvaretilførslerne til de færøske filetfabrikker i 1991-2000¹⁾.

1) Tallene indeholder alene råvaretilførslen fra færøske skibe og fiskearterne sild, makrel og industrifisk er ikke medregnet.

Kilde: Hagstova Føroya.

Råvaretilførslerne til fabrikkerne fra færøske skibe faldt i årene 1989 til 1993 fra ca. 109.600 tons til ca. 65.000 tons. Fra 1993 og til 1998 voksede tilførslen med 52 %, men faldt så igen - med 8 % - fra 1998 til 1999. Fra 1999 til 2000 er tilførslen voksen med 15 %. Forarbejdningsskapaciteten har været faldende fra 1998, men den anslåede forarbejdningsskapacitet, ekskl. forarbejdning af industrifisk, er formentlig over 120.000 tons årligt, og dermed noget over den nuværende tilførsel.

Finansieringsfonden af 1992, der blev etableret i medfør af aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, fremsatte i foråret 1993 sammen med daværende to færøske banker, Føroya Banki og Sjóvinnubankin, en plan for en

³ Beregnet ud fra et gennemsnit af 4 måneders fangst.

samlet gældssanering af fiskeindustrien og etableringen af et fiskeproduktionsselskab, der skulle virke som paraplyorganisation for de fabrikker, der ønskede at være med i ordningen. Selskabet skulle overtage de bank- og realkreditlån, der hidtil havde påhvilet de enkelte virksomheder, men med nedskrevne beløb. Fabrikker, der ønskede at fortsætte som hidtil, ville ikke blive omfattet af ordningen.

I juni 1993 stiftedes produktionsselskabet P/F Føroya Fiskavirking (FF), hvis kommercielle navn er United Seafood. 19 konsumfiskefabrikker - ud af dengang 21 fabrikker - kom med i selskabet, heraf er seks i drift ved udgangen af 1999. Selskabet består af tre divisioner, en for fersk fisk, en for industrivarer og en for færdigvarer. Selskabets overordnede strategi fastlægges centralt, mens de enkelte fabrikker er organiseret som profitcentre, der ledes og administreres på stedet. Selskabet oprettede i 1998 egen salgsgenstand.

Selskabet måtte i efteråret 1996 gå i betalingsstandsning. Den 22. december 1996 blev der indgået en aftale med Erhvervsudviklingsfonden og Føroya Banki, som indebar et indskud fra fonden på 60 mio. kr., mens banken påtog sig finansiering på driftssiden for et tilsvarende beløb. Egenkapitalen er pr. 31. december 1999 opgjort til 82,7 mio. kr.

Råvaretilførslen til selskabet udgjorde i 1999 37.000 tons (i 1998 var ca. 39.000 tons). Udenlandske skibe leverede ca. 4.300 tons af landingerne i 1999. FF modtog i 1999 32-35 pct. af de samlede færøske skibes fangster i 1999. Stor efterspørgsel efter fisk og fiskeprodukter i 1998 og 1999 har medført øget konkurrence om råvarerne og været medvirkende til de høje fiskepriser.

FF havde i 1999 et overskud på driften på 10,2 mio. kr., mod et overskud på 18,2 mio. kr. i 1998 og et tab på godt 5,6 mio. kr. i 1997. Resultatet skal ses i lyset af et nettosalg på godt 570 mio. kr. Regnskabstallene for 2000 forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Ud over de nævnte fabrikker i Føroya Fiskavirking produceres der bl.a. på Kósavirkioð i Klaksvík og en række mindre virksomheder.

Industrifiskefabrikken Havsbrün i Fuglefjord havde i 1999 et salg på ca. 285 mio. kr. Ultimo 1999 var egenkapitalen på 86 mio. kr. og fabrikken havde 90 ansatte (årsværk). Havsbrün har i 1999 forarbejdet næsten 200.000 tons råfisk, hvilket er rekord.

Eksportorganisationen Føroya Fiskasøla/Faroe Seafood blev i forbindelse med rekonstruktionen af fiskeindustrien oprettet som et selvstændigt aktieselskab. I forsommeren 1995 gik selskabet i betalingsstandsning. Det britiske datterselskab i Grimbsby blev solgt, mens de øvrige dele af Faroe Seafood nu er blevet genoprettet i et nyt selskab, Faroe Seafood Prime, som har fået tilført ny kapital, 50 mio. kr. fra Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut, der ejer hele aktiekapitalen i selskabet og 50 mio. kr. i lån fra Føroya Banki.

Føroya Fiskavirking og Faroe Seafood Prime indgik i august 1995 aftale om markedsføring og salg af Fiskavirkings produkter. Aftalen blev opsagt i 1998, men Faroe Seafood Prime sælger stadigvæk en del af Fiskavirkings produkter.

Føroya Seafood Prime solgte i 2000 fiskeprodukter for 806,6 mio. kr. Dette er en stigning på ca. 5 mio. kr. i forhold til 1999. Faroe Seafood Prime afsætter deres produkter til det meste af verdenen, der er bl.a. salg til EU, Japan, USA og Kina (rejer).

Siden afhændelsen af det britiske datterselskab, har Faroe Seafood Prime oprettet datterselskaber i Danmark, Storbritannien og Frankrig. Selskabet havde i 2000 et overskud på 7,9 mio. kr. Årsresultatet for 1999 udviste et overskud på 6,6 mio. kr.

Fiskeopdræt

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 70'erne og navnlig gennem 80'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 80'erne kom opdrætserhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, således at der i 1994 alene var mellem 17 - 20 anlæg i drift.

Siden midten af 90'erne har erhvervet gennemgået en positiv udvikling. Fiskeopdræt er i dag en af Færøernes vigtigste erhvervsgrene og det næststørste eksporterhverv. Omkring 25 % af Færøernes eksport i 1999 og 2000 stammer fra eksport af laks og i mindre omfang ørreder. I 1995 tegnede opdrætserhvervet sig for knap 12 % af Færøernes samlede eksport. I 2000 var der 24 aktieselskaber med 26 opdrætstilladelser på 32 forskellige lokaliteter. Disse havbrug blev i 2000 drevet af 14 selskaber (mod 17 selskaber i 1999).

Som følge af, at man nu er kommet ned på et rimeligt niveau i antal af opdrætsanlæg, har man fået mulighed for at finde et system med braklægning af opdrætslokaliteter med henblik på at skåne miljøet og samtidig give miljøet en mulighed for at regenerere.

I efteråret 2000 og foråret 2001 er der i 3 laksebrug på Færøerne konstateret tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektøs Lakse Anam). ILA-sygdommen, der er en virusinfektion, viser sig ved, at fiskenes lever og nyre svulmer op, hvorefter fiskene dør af iltmangel. Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredningen til andre laksebrug. De syge fisk slagtes, desinficeres og brændes. I alt er over 3 mio. laks blevet taget op af lakseringe i de berørte områder.

Produktionen af laks og ørred har en lang produktionstid. Dette illustreres bedst ved at rogn, der blev gydet i november 1995, blev udsat som smolt i 1997 og først slagtet og eksporteret i 1999. Dette giver en produktionstid på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt.

Der blev i 2000 udsat i alt ca. 15,9 mio. smolt. Herudover blev der udsat 3,3 mio. sømodne ørreder. I 1999 blev der udsat 14,5 mio. smolt og 0,9 mio. sømodne ørreder. Til sammenligning blev der kun udsat 8,65 mio. smolt i 1997.

På grund af den lange produktionscyklus (ca. 2-4 år) stilles der store krav til likvid kapital. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde og nu også foderfirmaer. Der er i den seneste tid indskudt udenlandsk (norsk) kapital i enkelte opdrætsvirksomheder, hvilket har givet anledning til nogen debat.

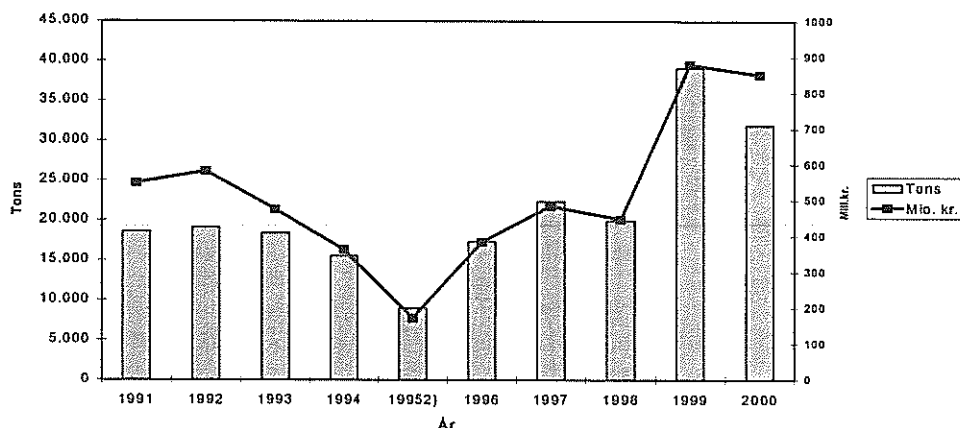
Fra 1993 til 1997 blev der givet investeringsstøtte til fiskeopdræt, således at havbrugsopdrætterne fik et tilskud til køb af smolt på ca. 5 kr. pr. stk., hvilket svarer til i alt 25 mio. kr. I årene 1996/97 blev der ydet henholdsvis 10 mio. kr. og 9 mio. kr. i investeringsstøtte. For smoltproducenterne er der samtidig fastsat en maksimumspris på 11 kr. pr. smolt. Fra 1998 er der ikke givet støtte til opdrætserhvervet.

I årene 1998 til 2000 er mellem 19 og 25 % af produktionen af laks forarbejdet på Færøerne, hvor andelen først i 90'erne var ca. 10 %. Eksporten af forarbejdet laks sker hovedsageligt som portionslaks eller som røget. Laksen udgør 97 % af den samlede værdi af fiskeriopdrætseksporten i 2000.

I 2000 blev der eksporteret for 850 mio. kr. laks og ørred, hvilket er en fordobling i forhold til året før. Langt hovedparten var eksport af laks. I 1999 blev der eksporteret for 880 mio. kr. laks og ørred.

Med udgangspunkt i de forventede priser på laks og kendskab til produktionsmønsteret forventede opdrætserhvervet ind til for nylig, at eksportværdien kunne øges til over 1.200 mio. kr. i 2001, men forventningerne må med den ændrede sundhedstilstand og de konstaterede tilfælde af laksesygdommen ILA justeres ned.

Figur 4.6. Eksport af laks og ørred 1991 – 2000, eksportvægt¹⁾ og værdi.

- 1) Eksport af laks opgjort som vægt af rund fisk (WFE = Whole Fish Equivalent).
- 2) Faldet i mængden af eksporteret laks og ørred i 1995 skyldes, at der blev udsat mindre smolt og at slagtingen blev udskudt på grund af lave priser.

Kilde: Fiskaaling P/F

For såvel laks som ørred gælder, at prisen pr. kg. forarbejdet fisk er faldet jævnt gennem 1990'erne frem til 1998/1999. Fra sidst i 1999 steg priserne betydeligt og har holdt sig på det høje niveau i 2000. Den gennemsnitlige eksportværdi pr. kg. laks var fra 1996 til og med 1999 godt 22 kr. pr. kg. For 2000 var den gennemsnitlige eksportværdi 26,80 kr. pr. kg. laks (eksportværdi opgjort pr. WFE). I første halvdel af 2001 har priserne ligget stabilt, men lidt under niveauet for 2000.

Foruden eksport af laks og ørred er der eksport af lakserogn. Sidst i 1999 og først i 2000 eksporteredes 10 mio. stk. lakserogn til Chile.

Fangst i øvrigt

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at de anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i al fald år 1584 og er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på 2%, idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1% med en variation fra 0,0 til 0,6%. Det er herved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men er en marin ressource, Færøerne kan høste af uden at true arten. I 1999 blev der taget 608 grindehvaler (8 grindeflokke), hvilket er under 0,1 % af den anslåede bestand.

For så vidt angår selve fangsten er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagtning ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværnsmæssige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 21 godkendte lokaliteter og 3 lokaliteter med foreløbig godkendelse. Hvalspydet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område, der som det færøske ikke er storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinier, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsyningssystem. Landslægen har i 1998 anmodet færing om at være tilbageholdende med spisning af grindekød, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød.

Offentligt tilsyn

Tilsynsopgaverne på fiskeindustriområdet er med hjemmel i levnedsmiddelloven henlagt til Heilsufrøðiliga Starvsstova (Miljø- og Levnedsmiddelstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder samt tilsyn med den hygiejniske standard sammesteds. Desuden føres tilsyn med transport, mærkning m.v. i henhold til konkrete bekendtgørelser. Heilsufrøðiliga Starvsstova er af EU-kommissionen godkendt som kompetent myndighed til at føre tilsyn med og godkende de virksomheder indenfor fiskeindustrien, der producerer varer beregnet på eksport til EU-landene.

De forskellige afdelinger på Heilsufrøðiliga Starvsstova deltager i en del forsknings- og udviklingsprojekter, herunder også indenfor fiskeriområdet.

Inden for fiskeopdrætsområdet er det Heilsufrøðiliga Starvsstova, der fører tilsyn med karantænebetingelser, og landsdyrlægeinstitutionen der varetager tilsynet med medicinering og visse undersøgelsesmæssige opgaver.

4.4. Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med 0,8 % til Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

I de senere år er der - bl.a. ud fra ønsket om en større selvforsyningsgrad - blevet ydet offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion.

Mælkeproduktionen på Færøerne har været stigende i de sidste mange år og dækker nu hele forbruget af konsummælk. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4.531 mio. liter til 6.621 mio. liter i 1999. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførte man fra den 1. januar 1994 kvoter på mælkeproduktionen. I 1999 var der ca. 1.127 køer på de færøske gårde, hvor besætningsstørrelsen sjældent

overstiger 28. Der er i 1999 ca. 75 kvægbrug på Færøerne. Der forelå ved beretningens afslutning ikke tal for mælkeproduktion og kvægbrug for 2000.

Det samlede færehold er på ca. 70.000 stk. Produktionen af færekød er ca. 500 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40 % af det samlede forbrug. Den årlige produktion af oksekød er på ca. 100 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres.

Der findes en mindre produktion af kartofler, andre gartneriprodukter, samt af æg, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Der er ved lagtingslov af august 1997 med senere ændringer iværksat en låneordning (Grunnurin fyrí vakstrarhús og grønmætisframleiðslu) til gartneri- og grønsagsproduktion på Færøerne. Det er industrifonden (Føroya Idnaðargrunni) som administrerer ordningen, som kan yde støtte i form af lån med op til 0,5 mio.kr.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden (Føroya Jarðarráð). Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 2000 var på 159 mio. kr.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er i de senere år blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er således budgetteret med udbetaling af 19,3 mio. kr. i støtte til landbruget på finansloven for Færøerne for 2001. Til sammenligning var de samlede lønudbetalinger til landbruget på 6 mio. kr. i 2000.

Støtten gives dels via tilskud til drift af Jordbrugsfonden (0,3 mio. kr.), dels til skovpleje og almen forskning og rådgivning (samlet 4,4 mio. kr.) og dels via direkte støtte (14,6 mio. kr.).

Der gives bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, færekød, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 1999 blev der givet støtte for 8,8 mio. kr. til mælkeproduktion. Der gives endvidere refusion af moms på mælk til mælkeproducenterne, hvilket omregnet giver et indirekte tilskud på ca. 6 mio. kr. årligt.

Der er for tiden ca. 80 mælkeproducenter på Færøerne.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære

bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Inden for miljø- og levnedsmiddelområdet er landsstyrets kompetence henlagt til Heilsufrøðiliga Starvsstova (miljø- og levnedsmiddelstyrelsen.)

Med hjemmel i levnedsmiddeloven og bekendtgørelser herunder fører institutionen tilsyn med og godkender de fødevarerproducerende virksomheder både med henblik på hjemmemarkedet og på eksport bl.a. til EU, samt udøver importkontrol af fødevarer. Desuden føres der tilsyn med og godkendes forretninger, restauranter og andet, hvor der opbevares og forhandles levnedsmidler til konsum.

Heilsufrøðiliga Starvsstova er den overordnede tilsynsførende myndighed i henhold til miljøbeskyttelsesloven og varetager godkendelsesopgaverne i relation hertil.

Institutionen omfatter et veludstyret kemisk og mikrobiologisk laboratorium. Det kemiske laboratorium er akkrediteret af DANAK iht. EN45000. Ud over opgaverne fra tilsynsafdelingerne får laboratorierne prøver ind fra virksomheder og private kunder. Laboratorierne deltager sammen med de øvrige afdelinger i en del forsknings- og udviklingsprojekter inden for miljø- og levnedsmiddelområdet.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed

De industrielle forudsætninger

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - dvs. filetfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filetfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng forholdsvis højt omkostningsniveau har hidtil hindret Færøerne i at etablere eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

Landsstyret støtter udviklingen af småindustri og håndværk, der er baseret på salg til hjemmemarkedet. Indtil den 1. januar 1993 var den færøske hjemmemarkedsindustri i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

I forbindelse med EU-handelsaftalen fra februar 1992 forpligtede Færøerne sig til - fra den 1. januar 1993 - at fjerne beskyttelsestolden. I den åbne konkurrencesituation fik mange virksomheder svært ved at klare sig. På denne side af den økonomiske krise ser det dog ud til, at der er fremgang i industrien, og tilbagegangen i beskæftigelsen er vendt til en fremgang.

Det færøske erhvervsdepartement (Vinnumálastyrir) har gennem 1998 udgivet en række pamfletter, som kommer med en række bud på alternativer til fiskeriet som eksportmulighed. Pamfletterne nævner i denne sammenhæng specielt IT-branchen som et alternativt eksporterhverv. I april 2001 blev der under erhvervsdepartementet oprettet en særlig afdeling til fremme af nye IT-virksomheder. Afdelingen skal rådgive virksomhederne og stille faciliteter til rådighed i opstarten samt hjælpe med adgang til finansiering.

Virksomheder og lønudbetalinger

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.10.

Tabel 4.10. Lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1989, 1996 – 2000.

	Lønudbetalinger					
	- mill. kr. -					
	1989	1996	1997	1998	1999	2000
Fiskeindustri	401	255	240	272	309	346
Skibsværfter og værksteder	97	82	82	88	93	108
Industriproduktionen i øvrigt	170	106	114	124	147	178
Bygge- og anlæg	379	112	151	185	219	265
Energiforsyning	48	37	37	37	37	40
I alt	1.095	592	624	706	805	937

Kilde: Hagstova Føroya

Opgørelsen viser, at fiskeindustrien trods tidligere kraftig tilbagegang i lønudbetalingerne fortsat er den største af de nævnte erhvervsgrene med godt 37 % af gruppens samlede lønudbetalinger i 2000. For fiskeindustrien har der været tale om en pæne årlige stigninger siden en lille tilbagegang i 1997. Tilbagegangen i 1997 skyldtes bl.a. lukninger af enkelte konsumfiskefabrikker. Skibsværfterne har på det seneste formået at vinde enkelte udenlandske ordrer og nybygning af enkelte færger til landsstyret er delvis sket på de færøske værfter.

Bygge- og anlægsaktiviteten

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren steg kraftigt i 80'erne. Det høje aktivitetsniveau dækkede over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Væksten i de offentlige investeringer var særlig markant fra 1987 til 1988.

Siden 1989 og frem til 1995 har der kunnet konstateres et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren både som følge af et kraftigt fald i de offentlige investeringer og på grund af en voldsom indskrænkning i de private investeringer.

Antallet af færdiggjorte boliger toppede i 1988 med 410. Siden er aktivitetsniveauet faldet både i Tórshavn-området og i det øvrige land. Boligbyggeriet må fortsat forventes at være forholdsvis behersket i forhold til niveauet i 80'erne, men dog for opadgående. Det er specielt det private boligbyggeri, der er for opadgående. Der var i 1999 og 2000 en stigning i lønudbetalingerne indenfor bygge- og anlægssektoren på henholdsvis 26 % og 21 %.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

Før den nye bank- og sparekasselovgivning blev ikraftsat - henholdsvis den 1. juli 1993 for bankernes vedkommende og den 1. januar 1994 for sparekassernes vedkommende - var det hovedsageligt de daværende to banker - Føroya Banki og Sjóvinnubankin - der finansierede erhvervslivet. De 3 færøske sparekasser havde indtil januar 1994 især ydet bygge- og prioritetslån, men har nu på lige fod med bankerne mulighed for at yde lån til erhvervslivet. Denne mulighed er dog indtil videre kun udnyttet i et beskedent, men dog stigende omfang.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieredes tidligere ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) og - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger, jf. nedenfor under afsnit 4.7.

Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Loven om erhvervsfremme, der giver mulighed for ved lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter at fremme den erhvervsmæssige udvikling på Færøerne, har været i kraft på Færøerne siden 1993.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne ved lån i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre.

Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finansielle lån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler, idet de seneste liberaliseringer på valutaområdet dog ikke er ikraftsat på Færøerne endnu.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om en garantifond, der har til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Færøernes landsstyre, der administrerer fonden,

kunne (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter. Fonden er aftaget i 2001 og dens kapital indgår nu i en nyoprettet erhvervsfremmefond, se afsnit 4.8.

Som resultat af forhandlingerne mellem regeringen og landsstyret den 17. november 1994 blev det aftalt, at oprette Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut (Framtaksgrunnur Føroyar). Instituttet har til formål på markedsøkonomiske vilkår, at investere dels i nye eller udvidede erhvervsaktiviteter i virksomheder og projekter, dels i virksomheder, som har gennemgået en væsentlig omstrukturering eller gældsomlægning. Det er en betingelse, at der ydes lån fra et eller flere pengeinstitutter af samme størrelsesorden, eller at andre investorer indskyder egenkapital eller ansvarlig kapital af tilsvarende størrelsesorden.

Instituttets grundkapital er 2 mio. kr., der er indskudt med 1 mio. kr. fra henholdsvis dansk og færøsk side. Endvidere har statskassen og landskassen hver ydet instituttet 99 mio. kr. i lån. Lånene er rente- og afdragsfrie i 10 år. Erhvervsudviklingsinstituttet deltog i sommeren 1995 i oprettelsen af eksportselskabet Faroe Seafood Prime, der har videreført aktiviteterne i Faroe Seafood, der gik i betalingsstandsning i 1995. Instituttet tegnede den nye aktiekapital på 50 mio. kr., mens Føroya Banki ydede lån på 50 mio. kr. Instituttet indskød 60 mio.kr. i Føroya Fiskavirking i starten af 1997 for at sikre den videre drift af virksomheden. Med aftalen mellem landsstyret og den danske regering af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) aftaltes det, at den danske stat afvikler sit engagement i erhvervsudviklingsinstituttet inden udgangen af 1998. Den indskudte kapital, som pr. 1. juni 1998 udgjorde 99 mio.kr. blev konverteret til indskudskapital.

Landets Udviklingskontor

Færøernes landsstyre etablerede i 1987 Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontorets vedtægter er siden ændret flere gange og kontorets opgaver tilpassets erhvervslivets skiftende vilkår. I henhold til lagtingslov af maj 2000 skal udviklingskontoret nu udvikle industri, håndværk og tjenestevirksomhed og i den forbindelse yde rådgivning og oplysning indenfor teknologi, økonomi, ledelse og eksport. Kontorets benævnes fra 2000 også "Faroe Islands Trade Council".

4.6. Handel, Service og Transport

Handel og service⁴

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønsteret følger i øvrigt tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detailedet bliver stadig større, og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

Der er også på Færøerne - og specielt i Tórshavns-området en tendens i retning af, at stadig flere bliver beskæftiget indenfor handel- og servicesektoren.

I februar 1992 blev der vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og ikke-administrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indfører en monopolhandel (Rusdrekka-sølan Landssins) for vin og spiritus med et antal forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus er nedsat fra 20 til 18 år, og tidligere tiders rationeringsordning er ophørt.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt. Smyril Line har siden 1998 - i forbindelse med passagervintersejladserne til Danmark - sejlet med fragt. Endvidere besejler det islandske selskab EIMSKIP fragtruter til udlandet året rundt og har eget kontor på Færøerne.

Beflyvningen af Færøerne varetages af MAERSK AIR, ICELAND AIR samt det færøske selskab ATLANTIC AIRWAYS. Antallet af rejsende til og fra Færøerne af luftvejen har været stærkt stigende de seneste år.

⁴ Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.8.

Passagerbefordring pr. skib foregår hovedsageligt i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril Line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogtskibe). Antallet af udenlandske passagerskibe, der har lagt til ved Færøerne, har været stigende de seneste år. I øvrigt henvises til afsnit 8.8.

Virksomheder og lønudbetalinger

Erhvervsområderne handel, service og transport havde i 80'erne en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (dvs. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Denne tendens er fortsat op gennem 90'erne.

Som det fremgår af tabel 4.11, er lønudbetalingerne inden for alle sektorer - på nær én (foreninger og kultur) - steget det seneste år. I alt er lønudbetalingerne steget med 205 mio. kr. fra 1999 til 2000, svarende til en stigning på 7,5 %.

Tabel 4.11. Lønudbetalinger ¹⁾ inden for handel, service og transport 1996 – 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mill. kr. -				
Handel og reparation	335	360	387	428	463
Finansiering og forsikring	189	203	207	222	239
Erhvervsservice	85	101	102	111	129
Husholdningsservice	21	21	23	26	28
Søtransport	136	134	144	165	181
Hoteller/restauranter	30	34	39	46	52
Transport i øvrigt	54	59	76	84	96
Post og telegraf	105	111	120	126	132
Offentlig adm. m.m.	548	584	626	668	727
Undervisning	210	216	226	238	245
Sundheds- og Socialvæsen	435	461	481	523	558
Foreninger, kultur	60	67	70	91	83
I alt	2.208	2.351	2.501	2.728	2.933

¹⁾ Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter. Fratrukket er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

4.7. Udvinning af olie.

I de seneste år er der konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, hvilket giver en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Til og med 1999 var indsatsen for udvinning af olie koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetriske målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration. De seneste par år er de lovgivningsmæssige rammer kommet på plads og 1. udbudsrunde er gennemført. De første licenser til forundersøgelser og udvinning af kulbrinter i undergrunden ved Færøerne blev givet august 2000. De første prøveboringer planlægges gennemført i løbet af sommeren og efteråret 2001.

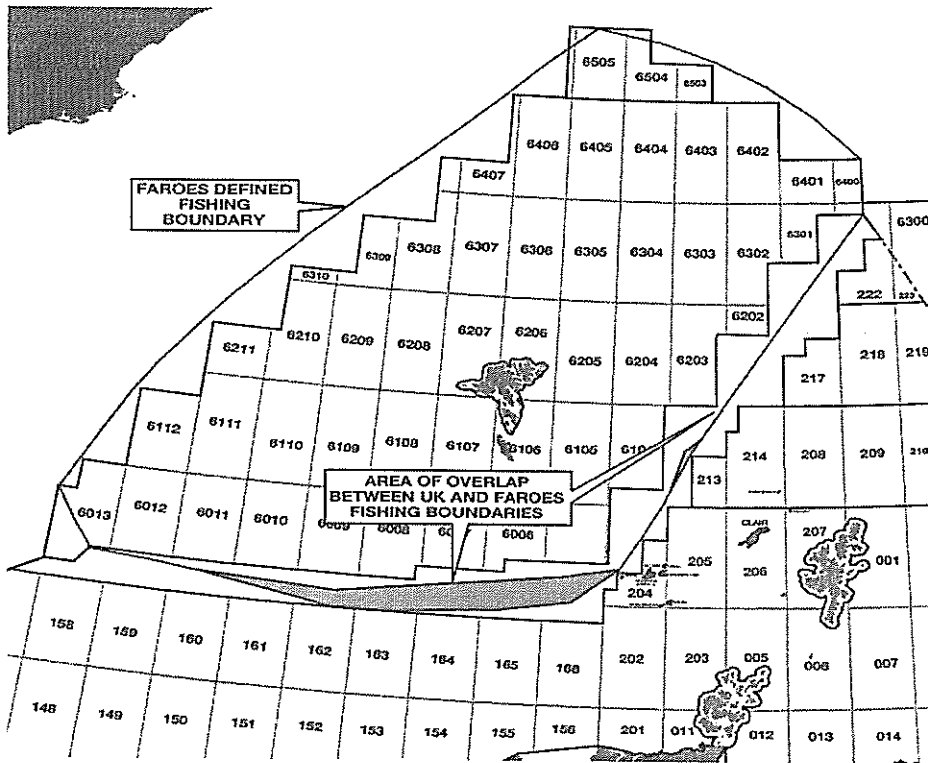
Forundersøgelserne har overvejende koncentreret sig om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldes tildels, at briterne har fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne. En anden forklaring er, at der i området nærmest det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismologiske undersøgelser og eventuel senere boring.

Området mellem Færøerne og Storbritannien har været genstand for en årelang forhandling, for at få fastlagt territorialgrænsen, både i forhold til landsoklen og i forhold til fiskerigrænserne. Der blev medio maj 1999 indgået en aftale mellem Færøerne/Danmark og Storbritannien om grænserne. Aftalen går i korte træk ud på, at Færøerne besidder 2 mindre områder på 200 km² og 75 km² henholdsvis øst og vest for Færøerne, mens et 9.100 km² stort område syd for Færøerne deles med 1.100 km² til Færøerne og 8.000 km² til Storbritannien. Fiskerirettighederne i de mindre områder tilhører Færøerne, mens det store område fortsat deles mellem Færøerne og Storbritannien som en "grå zone". Endvidere er det aftalt en gensidig informationspligt mellem landene vedr. eventuelle oliefund.

På næste side ses et kort over de nævnte områder, hvoraf den færøske fiskerigrænse ligeledes fremgår.

Den færøske olieadministration, der fra 1999 overgik fra at være en afdeling af det færøske ehvervsdepartement (Vinnumálastýrið) til at blive et selvstændigt departement (Oljumálastýrið), forberedte den 1. udbudsrunde og de lovmæssige rammer for egentlig olieudvinning.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieefterforskning og olieudvinning i færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Kilde: Sosialurin

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Lagtinget vedtog i april 1999 en tilføjelse til bestemmelserne om erhvervsbeskatning, som giver mulighed for beskatning af bl.a. foretagender, der foretager seismologiske undersøgelser eller på anden måde er involveret i udvinding af olie på færøsk territorium. Beskatningsprocenten for indkomster i forbindelse med *udvinding* af olie er 27 %, hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats er sænket fra 27 % til 20 % med virkning fra 2000, jf. kap. 7. Det er desuden vedtaget at indføre en produktionsafgift (*royalty*) på 2 %. Herudover er der indført en *særskat* af den såkaldte "rate of return"-type. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særlig skat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil

højest blive ca. 57 % inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalsattesatsen være ca. 28,5 %.

Lagtinget har vedtaget en række lovgivningsmæssige tiltag, bl.a. indenfor miljøområdet. Lov om havmiljø omkring Færøerne blev sat i kraft for Færøerne ved kongelig anordning i august 1999, ligesom den internationale konvention for havmiljø, OSPAR, er sat i kraft med virkning for Færøerne. Bekendtgørelser vedr. sundhed, miljø og sikkerhed er i den forbindelse sat i kraft for Færøerne i marts måned 2001.

Et vigtigt skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

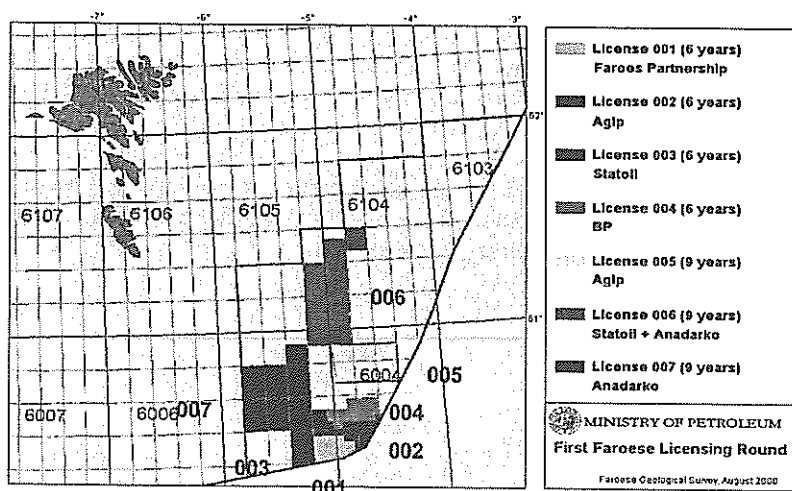
1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område syd og øst for Færøerne. Farvandet omkring Færøerne blev i den forbindelse delt op i en række blokke, hvor olieselskaberne ansøgte om koncessioner til at foretage nærmere undersøgelser i såkaldte prospekter, dvs. dele af blokke. Der er i første omgang tilladelse til efterforskning, hvorefter tilladelse til evt. senere olieudvinding skal godkendes af landsstyremanden.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guldhjørne, der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som havde selskabernes store interesse. Dette område har ikke store og tykke basaltflader og der er store oliefund på den britiske side af grænsen.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 12 olieselskaber, der har indgået et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik 7 licenser til at bore efter olie. Licenserne er givet for henholdsvis 6 og 9 år, og tilsammen dækker de et område på 4.214 km². Ved de 6-årige licenser er der tale om, at selskaberne eller sammenslutningerne har forpligtiget sig til at gennemføre minimum 8 prøveboringer inden for de 6 år, hvorimod de 9-årige licenser indebærer, at selskaberne eller sammenslutningerne har op til 3 år til at lave forundersøgelser inden de beslutter, om de vil gennemføre prøveboringer.

De 7 licenser blev givet til følgende selskaber og sammenslutninger:

- Licens 001 (6 år) er givet til "Faroes Partnership", der består af følgende olieselskaber: Amerada Hess, British Gas, DONG og det færøske Atlantic Petroleum.
- Licens 002 (6 år) er givet AGIP og færøske Føroya Kolvetni.
- Licens 003 (6 år) er givet til Statoil, Philips, Enterprise og Veba.
- Licens 004 (6 år) er givet til BP Amoco.
- Licens 005 (9 år) er givet til Agip og Føroya Kolvetni.

Kilde: Oljumálastýrið

- Licens 006 (9 år) er givet til Statoil, Anadarko, Philips, Enterprise og Veba.
- Licens 007 (9 år) er givet til Anadarko.

Statoil-gruppen, Amerada Hess-gruppen og BP Amoco har oplyst, at de første prøveboringer sandsynligvis gennemføres i løbet af sommeren og efteråret 2001. Egentlig olieudvinding menes tidligst kunne påbegyndes i 2005/2006.

Investeringerne i den første runde vurderes at udgøre godt 1½ mia. kr., hvoraf olieselskaberne yder omkring 100 mio. kr. til uddannelse og oplæring indenfor olieindustrien med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence

Følgende olieselskaber har efter 1. udbudsrundes gennemførelse forretningskontorer på Færøerne: BP Amoco, Amerada Hess-sammenslutningen, Statoil, AGIP, Anadarko, Føroya Kolvetni og Atlantic Petroleum. Norsk Hydro og Texaco lukkede deres kontorer, da de ikke fik tildelt licens i 1. udbudsrunde.

Det kan for udviklingen på den færøske del af landsoklen vise sig at være en fordel, at Storbritannien i maj 2001 afsluttede 19. udbudsrunde. Det udbudte område ligger op til grænsen ved det færøske område. Flere af selskaberne, der fik licenser i "guldhjørnet" i forbindelse med den 1. færøske udbudsrunde, har også fået licenser på den britiske side. Det gælder bl.a. Amerada Hess og DONG.

Spørgsmålet om, hvor en færøsk forsyningsbase i forbindelse med olieefterforskningen skulle placeres, har været til politisk debat, men man ville fra politisk side ikke anbefale eller gennemtvinge en bestemt placering. Man lod det være op til olieselskaberne selv at anbefale placeringen. Valget faldt på Runavík på Eysturoy og selskaberne Atlantic Supply Base og Faroe Ship. Aftalen om forsyningsbasen løber frem til udgangen af 2003.

Atlantic Airways skal sammen med det britiske selskab Bristow varetage transporten af personer til og fra boreplatformene/-skibene. Til bl.a. det formål kommer 2 helikoptere til Færøerne: en til transporter og en til eftersøgning og redning.

4.8. Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovligt betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr. og 50 kr. I forbindelse med udskiftningen af de danske sedler og indførslen af bl.a. en ny 200 kr. seddel, er det ved lov bestemt, at også de færøske sedler skal udskiftes. Denne udskiftning påbegyndes sommeren 2001.

Det færøske pengevæsen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomiministeriets ressortområde. Den stedlige bestyrelse af pengevæsenet varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2000 var knap 20,8 mio. kr.

Seddelcirkulationen, der ultimo 1991 var 193 mio. kr., steg ultimo 1993 til godt 238 mio. kr., for i 1998 at udgøre godt 265 mio. kr. Seddelcirkulationen blev ultimo 2000 opgjort til 336 mio. kr.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er iøvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (bilag 4.1) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Ved begyndelsen af 1993 havde Færøerne tre banker; Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin. Sidstnævnte bank gik konkurs i efteråret 1993, mens de to store banker blev fusioneret i foråret 1994 under navnet Føroya Banki. For en mere uddybende orientering om bankkrisen på Færøerne i 1993/1994 henvises til tidligere udgaver af Rigsombudsmandens beretning.

Bankens samlede ind- og udlån har i årene 1995 - 2000 udviklet sig som vist i tabel 4.12.

Tabel 4.12. Banker, ind- og udlån ultimo december 1995 – 2000.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	- mill.kr. -					
Indlån	3.022	2.968	3.136	3.137	3.404	3.266
Udlån	1.859	1.894	1.975	2.322	2.560	3.004
Udlån i pct. af indlån	62%	64%	63%	74%	75%	92%

Kilde: Hagstova Føroya

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters mellemværender med den færøske sektor uden for pengeinstitutterne.

Føroya Banki er hvervede i 1997 en aktiemajoritet i forsikringsselskabet P/F TRYGD. I 2000 blev banken eneaktionær i forsikringsselskabet, der i 2000 havde et underskud på 3,9 mio. kr. før skat. Underskuddet skal ses i lyset af en meget kraftig konkurrence på forsikringsmarkedet. Forsikringsselskabets egenkapital ved udgangen af 2000 beløb sig til 110 mio. kr.

Der er 3 sparekasser på Færøerne, én landsdækkende - Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn - og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Suðuroya Sparikassi har en filial i Tórshavn

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 (med senere ændringer). Denne var mere restriktiv over for sparekasserne end for bankerne.

Dette afspejles stadigt i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige. Dette er ved at ændre sig, idet specielt Føroya Sparikassi har givet enkelte erhvervslån. Føroya Sparikassi stiftede i 1998 datterselskabet P/F Inni, som er en ejendomsmæglervirksomhed.

Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1995 - 2000 er vist i tabel 4.13.

Tabel 4.13. Sparekasserne, ind- og udlån ultimo december 1995 - 2000.

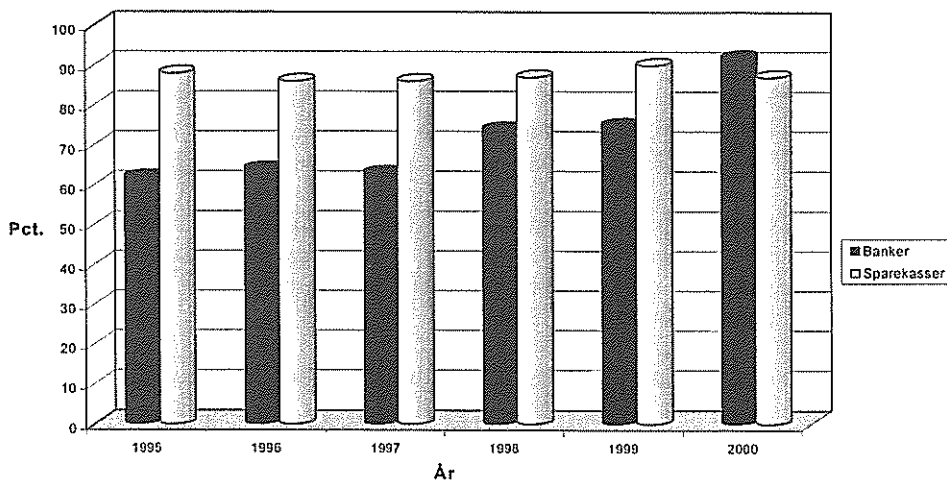
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	- mill.kr. -					
Indlån	3.142	3.421	3.582	3.773	4.158	4.506
Udlån	2.769	2.929	3.071	3.287	3.724	3.929
Udlån i pct. af indlån	88%	86%	86%	87%	90%	87%

Kilde: Hagstova Føroya

De færøske sparekasser var i slutningen af 80'erne - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. I 1992 vendte udviklingen, hvilket skyldes, at kunderne med baggrund i uroen omkring de to hovedbankers forhold flyttede penge fra bankerne til sparekasserne.

Af den samlede indlånsmasse tegner sparekasserne sig for knap 58 pct. i 2000 mod 43 pct. i 1993. For udlånsmassen er sparekassernes andel ca. 56 %.

Banker og sparekassers udlån i pct. af indlån, 1995-2000.

Årets resultater

Resultatet af Føroya Bankis ordinære drift viser for 2000 et overskud før skat på 328 mio. kr. mod et overskud før skat på 253 mio. kr. i 1999 - en fremgang på 30 %. I 1993 udgjorde underskuddet 2.398 mio. kr. som følge af dette års store hensættelser til tab. Balancen var pr. 31. december 2000 4.835 mio. kr. mod 4.682 mio. kr. i 1999. Indlånene udgjorde 3.266 mio. kr. i 2000 mod 3.404 mio. kr. i 1999. I 1993 udgjorde indlånene 3.968 mio. kr. Der udbetales udbytte til bankens aktionærer på 125 mio. kr. , der således stort set alene tilfalder landskassen via Finansieringsfonden af 1992.

Føroya Bankis fremgang i 2000 skyldes bl.a. stigende renteindtægter og faldende driftsomkostninger. Føroya Banki tilbageførte (indtægtsførte) i 2000 hensættelser på 167 mio. kr. (netto). Siden fusionen i 1994 har banken nedbragt sin hensættelseskonto med 3.062 mio. kr. fra 3.609 mio. kr. ved udgangen af 1993 til 547 mio. kr. ved udgangen af 2000. Banken, der har måttet afskrive 2.130 mio. kr. som tabt, har begrænset sine tabsudgifter på en sådan måde, at 932 mio. kr. (netto) har kunnet tilbageføres

Siden fusionen i 1994 har Føroya Banki haft et samlet overskud før skat på 1.850 mio. kr. Over perioden er der betalt 183 mio. kr. i skatter, og der er udloddet 702 mio. kr. til aktionærerne. Ultimo 2000 udgør bankens bogførte egenkapital 1.244 mio. kr.

Resultatet af Føroya Sparikassis ordinære drift for 2000 udviser et overskud før skat på 64,2 mio. kr. mod et overskud før skat på 31,2 mio. kr. i 1999 og 19 mio. kr. i 1998. Årets resultat efter skat var for 2000 50,3 mio. kr., mod 22,5 mio. kr. i 1999. Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 2000 på 4.328 mio. kr. mod 4.046 mio. kr. i 1999 og 3.642 mio. kr. i 1998. Indlånene udgør 3.443 mio. kr. i 2000 mod 3.248 mio. kr. i 1999 og 2.896 mia. kr. i 1998.

Baggrunden for Føroya Sparikassis bedre resultat i 2000 i forhold til 1999 skyldes hovedsageligt det forhold, at sparekassen havde en vækst i nettorenteindtægterne på 18,6 mio. kr. (12,2 %). Desuden har sparekassen haft øgede indtægter af gebyrer.

Resultatet af Norðoya Sparikassis ordinære drift for 2000 udviser et overskud før skat på 19,3 mio. kr. mod et overskud på 18,1 mio. kr. i 1999. Årets resultat for 2000 var 15,7 mio. kr. mod 16,2 mio. kr. i 1999. Norðoya Sparikassis balance var pr. 31. december 2000 på 938 mio. kr. mod 838 mio. kr. i 1999.

Den ordinære drift for Suðuroyar Sparikassi udviser for 2000 et overskud før skat på 2,5 mio. kr. mod et overskud før skat i 1999 på 1,5 mio. kr. Årets resultat for 2000 var et overskud på 2,0 mio. kr. mod 1,0 mio. kr. i 1999. Suðuroyar Sparikassis balance var pr. 31. december 2000 på 306,0 mio. kr. mod 286,0 mio. kr. i 1999.

Fondsmæglervirksomhed

Den 1. marts 2000 fik Kaupthing Føroyar Virðisbrævameklarafelag (fondsmæglerselskab) som det første selskab på Færøerne licens til at drive fondsmæglervirksomhed på Færøerne. Selskabet lægger hovedvægten på porteføljepleje for private, virksomheder og institutionelle investorer. Denne type tjenesteydelser har ikke været almindelige på Færøerne og har i stor udstrækning været tilbudt af udenlandske - primært danske - pengeinstitutter m.v. Føroya Sparikassi og Kaupthing Investment Bank på Island er stiftere og aktionærer i selskabet.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsjendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner

De færøske forsikringsselskaber - og her navnlig livsforsikringsselskabet, Føroya Livstrygging - har placeret en betydelig del af livs- og pensionsforsikringsmidlerne i udlån på Færøerne. For Føroya Livstryggings vedkommende ydes mindre lån til private med sikkerhed i forsikringspolicer eller i stillet kaution. Herudover har selskabet en betydelig långivning - med landskassegaranti - til kommuner, selskabet SEV, offentlige fonde samt private virksomheder. I de seneste år er en større del af investeringerne dog foretaget i udlandet. Ved udgangen af 1999 udgjorde livsforsikringsselskabets investeringer på Færøerne 24,4 % af de samlede investeringer.

Offentlige udlånsinstitutioner

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld, omfatter den statslige långivning lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens sidste nyudlån til Færøerne var på 1,3 mio. kr. i 1999 (se tabel 6.2.).

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån og likviditetslån m.v.). Långivningen til erhvervet er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3 (tabel 4.5.).

En række færøske offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsálánsgrunnurin) er oprettet ved lagtingslov i 1978 med henblik på at yde 3. og 4. prioritetslån til boligformål (efter 1. prioritetslånet fra sparekasserne og 2. prioritetslånet fra bankerne). Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse og bortfalder helt for boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitetslån med en afdragstid på op til 28 år. Fra 1991 er Boliglånefondens udlån faldet, og i årene 1995 til 1997 er der stort set ikke ydet lån fra fonden. Dette skal ses i sammenhæng med den generelle økonomiske afmatning, og det deraf afledte ophør af nybyggeri på det private boligmarked. Med de seneste års økonomiske fremgang på Færøerne er der atter gang i nybyggeriet og udlåne fra fonden. Húsálánsgrunnurin långivning til nybyggeri var i 2000 37,4 mio. kr. i forhold til 16,6 mio. kr. i 1999 og 11,3 mio. kr. i 1998. Boliglånefondens årsregnskab for 2000 viser et driftsoverskud på 19,8 mio. kr. efter afskrivninger og hensættelser mod 50,9 mio. kr. i 1999. Egenkapitalen var pr. 31. december 2000 på 318,4 mio. kr. (i 1999 på 298,2 mio. kr.) Fonden havde ved udgangen af 2000 en gæld på 41,8 mio. kr., som alt er indenlandsk gæld.

Boliglånefondens långivning finansieres ved årlige bevillinger over lagtingsfinanslovene og ved låneoptagelse i udlandet (med garanti fra landskassen). Boliglånefondens tilskud for 1995 blev imidlertid konverteret til et landskasselån på 50 mio. kr. Boliglånefonden har med pengeinstitutterne indgået to aftaler i 1993 og 1995 til afhjælpning af husejernes betalingsproblemer. Med aftalen af 1993 gennemførtes ekstraordinær nedsættelse af renten på 2., 3. og 4. prioritetslån, og der indførtes mulighed for at forlænge lånenes løbetid til 30 år. Aftalen fra 1995 indebærer mulighed for individuelle fem-årige aftaler med de hårdest ramte husejere, bl.a. kan rentetilskrivningen på de yderste prioriteter nulstilles, og renten på alle 4. prioritetslån nedsættes ekstraordinært, se i øvrigt afsnit 3.6. Bestyrelsen for Boliglånefonden bestyrer endvidere en særlig boligfond med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Der er på landsstyrets finanslov for 1999 og 2000 ikke budgetteret med udgifter til boliglånefonden.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) blev stiftet ved lagtingslov i 1970 og har ydet lån til håndværks- og industrivirksomheder, såvel lån til nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktionstilpasning til ændrede markedsvilkår). Fondens grundkapital blev i 1992 forhøjet til 19,5 mio. kr., hvoraf landskassen indbetalte 17,5 mio. kr. og statskassen de resterende 2 mio. kr. Lånene har været ydet som 10- og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg. Fonden har ikke modtaget tilskud fra landskassen (udover grundkapitalen, jf. ovenfor) men har finansieret sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland. Landskassen garanterer for fondens udlandslån. Fonden har ikke ydet lån siden 1996. Fonden blev

aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefond (Vinnuframagrunn). For mere om den nyoprettede Erhvervsfremmefonden, se nedenfor.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973 og havde til opgave at yde subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. I henhold til lagtingslov vedtaget i maj 1996 har fonden siden blot stået for administrationen af allerede bevilgede lån og ikke længere bevilget nye lån. Fonden, der ikke har ydet lån siden 1991, har flere gange fået tilført landskassmidler til sikring af egenkapitalen. Der var i loven hjemmel til for landsstyret - efter indstilling fra fondens bestyrelse - at nedlægge fonden. Fonden blev, sammen med bl.a. Færøernes Industrifond, aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefond (Vinnuframagrunn). For mere om den nyoprettede Erhvervsfremmefonden, se nedenfor.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om garantifond, der havde til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Lovgivningen blev ændret i løbet af 1995. Færøernes landsstyre, der administrerede fonden, kunne (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter. Pr. 31.12 2000 var der stillet garanti for et beløb på 212.900 kr. Garantifonden blev ligeledes aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefond (Vinnuframagrunn).

En samlet oversigt over de 3 ovennævnte offentlige udlånsfondes udlån i årene 1995 - 2000 ses i tabel 6.8.

I april 2001 vedtog Lagtinget, med ikrafttræden den 1. januar 2001, at oprette Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrunn). Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra 5 fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. De 5 fonde, der nu er aftaget, var Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur), Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins), Garantifonden (Ábyrgdargrunnurin), Fonden til industrifremmende formål (Grunnurin til ídnaðarfremjandi endamáll) og Turismefonden (Grunnur Ferðavinnur).

Erhvervsfremmefondens egenkapital var pr. 1. januar 2001 42,5 mio. kr. Fonden tilføres årligt 5 mio. kr. fra lagtingsfinansloven.

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Ílleggingargrunnurin fyri Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976 og fonden tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Siden lovændringen i 1976 ledes fonden af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold til det senest foreliggende regnskab fra Investeringsfonden udgjorde fondens aktiver godt 644 mio. kr. pr. 31. december 1999. Udlån udgjorde knap 303 mio. kr. og fonden havde indestående i færøske pengeinstitutter på godt 275 mio. kr. og obligationer for 341 mio. kr.

I er kendelse af, at fonden råder over betydelige midler, som fonden kan anvende uden Lagtingets samtykke, er der fra politisk side ydret ønske om, at landsstyret skal arbejde på at ændre fondens lovgrundlag, så den knyttes tættere til Lagtinget og landskasseregnskabet. Formålet skulle være bedre at kunne styre likviditeten og aktivitetsniveauet på Færøerne.

Investeringsfonden har i 2000 udlånt 38 mio. kr. til Atlantic Airways til anskaffelse af et nyt fly og bevilliget byggelån til A/S Vågøtunnellen på 40 mio. kr. I 2001 er bevilliget et likviditetslån på 8 mio. kr. til Norrøna (Smyril Line) og 24 mio. kr. til Atlantic Airways i forbindelse med anskaffelse af en ny helikopter.

Færøernes Landsbank

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken blev først oprettet i 1988, på hvilket tidspunkt bankens direktør blev ansat. De første år blev der arbejdet med at ændre regelgrundlaget og etablere rammerne samt opbygge bankens aktivitetsområde. Bankens aktiviteter udviklede sig for alvor, da

lagtingsloven om landskassens indlån og lån i Landsbanken trådte i kraft i april 1992. 1992-loven blev afløst af en lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken.

Landsbanken fungerer som bankforbindelse for landskassen. Banken kan modtage indlån og yde lån til landskassen samt færøske pengeinstitutter og offentlige institutioner. Endvidere er der hjemmel til i loven, at banken kan modtage indlån fra udenlandske finansielle institutioner, Danmarks Nationalbank og statslige institutioner. I henhold til lagtingsloven fra 1995 skal landskassen have et indestående i Landsbanken på mindst 15 % af bruttonationalproduktet det foregående år, og landskassens lånoptagelse kan ikke overstige 70% af mindeindlånet i mere end 6 måneder. Disse regler sikrer en god likviditet. Se også tabel 6.4.

Landsbanken ledes af et tilsynsråd, (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutter og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

Ifølge aftalen af 12. oktober 1993 mellem Færøernes landsstyre og den danske regering og senere fælleserklæringen af 17. november 1994 og fælleserklæringen af 4. november 1995 (for yderligere oplysninger og optryk af ovenfor nævnte aftaler henvises til Rigsombudsmandens beretning for 1998) skal underskuddet på lagtingsfinanslovene finansieres ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked. Disse bestemmelser er imidlertid ophørt som følge af aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998 (bilag 4.1).

Færøernes landsstyre udstedte første gang obligationer i december 1994. Den første udstedelse var vellykket. I serien blev der solgt obligationer for 210 mio. kr. I forhold til renten på danske statsobligationer blev merrenten fastsat til 2,25 % i tegningsperioden. I 1995 blev serien udvidet to gange med 50 mio. kr., hvorved der i alt er solgt for 310 mio. kr. i serien. Merrenten er reduceret i 1995, og ved årets udgang var den 1,30 %. Da landskassen var i en bedre finansiell stilling end forudset i finansloven, blev obligationerne tilbagebetalt i december 1996 ved at formindske landskassens likviditet.

Obligationslånene blev forøget i 1995 med 300 mio. kr. ved udgivelse af en ny obligationsserie. Siden er tilbagebetalingen af obligationsslån finansieret ved udgivelse af en ny obligationsserie i december 1997 på 300 mio. kr. og en udvidelse af samme serie i april 1998 på 270 mio. kr. Merrenten ved udstedelsen af obligationsslånene er stødt blevet reduceret siden starten i 1994. Ved udvidelsen af obligationsserien i april 1998 var merrenten på 0,8 %. En ny obligationsserie blev udstedt december 2000. Provenuet på 300.000 kr. anvendtes til refinansiering af et obligationsslån optaget december 1999 og udløb december 2000. Obligationsslånet forfalder december 2001.

Obligationerne er noteret på Københavns Fondsbørs og registreret i Værdipapircentralen.

Landsbanken har i den seneste tid, og i tæt samarbejde med andre, undersøgt mulighederne for at oprette et marked for handel med værdipapirer på Færøerne. Først i juni 2000 er repræsentanter der udsteder værdipapirer, investorer og myndigheder blevet enige om at oprette et selskab, der hurtigst muligt skal etablere et marked for handel med værdipapirer på et sikkert grundlag. Pf Virðisbrævamarknaður Føroya (Værdipapirhandelsmarked Færøerne A/S) blev oprettet i november 2000, og arbejdet med at oprette en autoriseret markedsplads for handel med færøske værdipapirer fortsætter.

4.9. Forsikringsvirksomhed

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov haft monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I henhold til aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, forpligtede landsstyret sig til inden udgangen af 1993 at fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. Det daværende landsstyre fremsatte lovforslag, som imidlertid bortfaldt pga. udskrivelsen af lagtingsvalget i foråret 1994. Landsstyret genfremsatte lovforslaget i lagtingssamlingen 1995/96, og det blev vedtaget tidligt i 1996. Den nye lov om forsikringsvirksomhed, der bygger på den danske lov om forsikringsvirksomhed, ophæver i princippet monopolen, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. Lagtingsloven trådte i kraft den 1. januar 1997.

De oprindeligt eksisterende forsikringsselskaber på Færøerne er "Føroya Livstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikrings-sammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser. Fra 17. september 1998 blev ovennævnte underafdelinger lagt sammen i et selskab under navnet Tryggingarfelagid Føroyar.

Efter ophævelsen af den monopolnende struktur på Færøerne er det under Tryggingarsambandið Føroya tidligere hvilende selskab "Trygd" i løbet af 1998 begyndt at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Fra 1999 tegner selskabet også bilforsikringer. Erhvervsforsikringer har ligeledes kunnet tegnes fra 1999. I begyndelsen af 2000 introducerede Trygd autohjælp som tillægsforsikring til bilforsikringen, og i oktober måned 2000 gik Trygd ind på søforsikringsmarkedet. Trygd tegner i dag stort set alle former for skadeforsikring. Trygd skønner, at det ved udgangen af 2000 har en markedsandel af familie- og parcelhusforsikringer på ca. 20 %, 13 % på personbiler og ca. 15 % af søforsikringerne (siden øget til ca. 20 %).

Tabel 4.14. Forsikringspræmier og - udbetalinger 1995 – 2000, mio. kr.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Skadesforsikringer						
Forsikringspræmier:						
Søforsikring	75,9	76,6	76,9	81,3	83,0	82,1
Automobilmforsikring	50,3	55,1	60,8	66,6	67,7	69,7
Ansvarsforsikring m.v.	17,7	18,4	17,5	20,9	20,0	18,8
Ulykkesforsikring	22,1	22,3	21,8	24,0	25,2	27,9
Brandforsikring	61,3	60,0	62,5	65,2	68,4	69,4
I alt	227,3	232,4	239,5	258,0	264,3	267,9
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:						
Søforsikring	25,7	40,1	57,9	40,9	65,8	89,1
Automobilmforsikring	25,2	33,9	45,9	45,0	60,6	63,8
Ansvarsforsikring m.v.	13,8	25,8	6,1	10,2	5,1	6,5
Ulykkesforsikring	13,0	17,7	10,5	10,8	19,5	11,9
Brandforsikring	25,5	17,3	28,8	32,3	43,9	54,6
I alt	103,2	134,8	149,2	139,2	194,9	225,9
Livs- og pensionsforsikringer, præmier:						
Kapitalforsikring m.v.	32,9	39,8	44,0	49,2	76,8	85,8
Rente og rateforsikring	18,0	16,5	17,7	18,5	27,7	29,8
I alt	50,9	56,3	61,7	67,7	104,5	115,6
Forsikringsudbetalinger:						
Erstatning ved død og invaliditet	6,5	8,0	8,2	17,2	11,0	13,1
Pensionsudbetalinger m.v.	17,6	20,7	24,7	21,4	20,0	24,2
I alt	24,1	28,7	32,9	38,6	31,0	37,3

Kilde: Forsikringsselskaberne

Føroya Banki erhvervede i 1997 via bankens datterselskab P/F FB Holding en kontrollerende aktiepost i forsikringsselskabet P/F Trygd. Med henblik på at styrke Trygds kapitalgrundlag vedtog holdingselskabet P/F FB Holding og P/F Trygd i marts 1999 at fusionere de to selskaber med Trygd som det fortsættende selskab. Føroya Banki besad herefter 96,2 % af aktiekapitalen i Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretalsaktionærer, og P/F er i dag et 100 % ejer datterselskab af P/F Føroya Banki. Med henblik på at styrke Trygds stilling i forsikringsmarkedet i almindelighed - og ikke mindst i søforsikringsmarkedet, som er karakteriseret ved meget betydelige assurancesummer - blev selskabets aktiekapital forhøjet 15 mio. kr. i december

2000. Kapitalforhøjelsen er indbetalt til kurs 400, således at den samlede kapitalforhøjelse andrager 60 mio. kr. Ved udgangen af 2000 androg Trygds egenkapital på 110,3 mio. kr. Aktiekapitalen på 40 mio. kr. er i sin helhed ejet af Føroya Banki. Trygd havde i 2000 et underskud før skat på 3,9 mio. kr.

De to konkurrenter har siden Trygd blev etableret i februar 1998 kæmpet hårdt om markedsandele ved at overbyde hinanden i prisnedslag på forsikringer. Især bilforsikringsmarkedet har været præget af en meget intensiv konkurrence siden foråret 1999. Det har efterfølgende vist sig, at præmieniveauet var uholdbart lavt, og det kom i efteråret 2000 til mærkbare præmieforhøjelser i markedet.

4.10. Arbejdsmarkedsforhold

Indledning

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder på det private arbejdsmarked er oprettet en forligsinstitution, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om læringes forhold, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et stort antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbeiðsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbeiðsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Havnar Arbeiðsgevarafelag er medlem af Føroya Arbeiðsgevarafelag, som også varetager opgaverne for Havnar Arbeiðsgevarafealg. Formanden i Havnar Arbeiðsgevarafelag er desuden medlem af bestyrelsen i Føroya

Arbeiðsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Handverksmeistarafelag, som også er medlem af Føroya Arbeiðsgevarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag, som er en branceorganisation og ikki forhandler overenskomster. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er også organiseret i Føroya Arbeiðsgevarafelag, som forhandler overenskomst på deres vegne.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskeskibe m.v., og Reiðarafelagið fyri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Reiðarafelagið fyri Farmaskip er medlem af Føroya Arbeiðsgevarafelag. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold.

Langt de fleste af arbejdsgiverforeningerne er med i Vinnuhúsið (Erhvervshuset), hvor de har fælles administration. I Vinnuhúsið er Føroya Arbeiðsgevarafelag, Havnar Arbeiðsgevarafelag, Føroya Handverksmeistarafelag, Arbeiðsgevarafelagið fyri Fíggjarstovnar í Føroyum, Føroya Prentsmiðjufelag og Reiðarafelagið fyri Farmaskip. Desuden er også følgende branceorganisationer med i Vinnuhúsið: Føroya Keypmannafelag, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Føroya Havbúnaðarafelag, Føroya Ídnaðarafelag og Felagið Laksaskip.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 530 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. Typograferne har deres egen forening, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vág meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna.

Arbejdsmændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har henholdsvis 693 og 253 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret i Føroya Arbeiðarafelag, som har ca. 6.257 medlemmer. Foreningerne i Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Endvidere har kvindelige arbejdere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Havnar Arbeiðskvinnufelag har ca. 1.000 medlemmer og Klaksvíkar Arbeiðskvinnufelag har ca. 500 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden/kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.800 medlemmer - herunder også en særlig

sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K, som er medlem af Føroya Arbeidarafelag. S&K har ca. 475 medlemmer.

Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusivaftaler, må organisationsgraden forventes at være meget høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalingsoverenskomster

Der var ved overenskomstfornyelsen i 1999 lagt op til lange og hårde forhandlinger og mange forudså strejker. Dette blev dog ikke tilfældet, idet først Havnar Arbeidsmannafelag og Klaksvík- Arbeidskvinnufelag og Arbeidsmannafelag indgik en 2-årig overenskomst, som gav dem 7,10 kr. mere i timen over 2 år. Omregnet i procenter ventes overenskomsten at give en samlet lønfremgang på 9,25 %. Herefter indgik også Føroya Arbeidarafelag og Havnar Arbeidskvinnufelag en 2-årig enslydende (på lønnen) overenskomst.

Ved overenskomstfornyelsen i 2001 indgik arbejdsgiverforeningen en 2-årig overenskomst med Havnar Arbeidsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Overenskomsten indebærer, at timelønnen forhøjes med 4,24 kr. fra 1. maj 2001 og igen med 4,24 kr. 1. maj 2002. Pensionsbidraget forhøjes samtidig med 0,8 % både i 2001 og 2002. Herudover er overtidsbetalingen for arbejde lørdag og tillæg for skiftevagter forhøjet. Alt i alt er der tale om en samlet lønfremgang på 11,9 %.

Føroya Arbeidarafelag og Havnar Arbeidskvinnufelag ønskede ikke at indgå en enslydende overenskomst med arbejdsgiverforeningen og den 9. maj 2001 indledtes en strejke, der bl.a. ramte losning og fragt til bygderne, arbejdet på filetfabrikkerne og rengøringen i skoler, daginstitutioner og på sygehuse. Parterne enedes den 29. maj 2001 om at acceptere forligsmændenes forslag til en ny overenskomst. Overenskomsten er næsten enslydende den overenskomst arbejdsgiverforeningen indgik med Havnar Arbeidsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Føroya Arbeidarafelag og Havnar Arbeidskvinnufelag fik som noget nyt indført et anciennitetstillæg. Arbejdere, der har været i beskæftigelse hos samme arbejdsgiver i 3 år, skal have 1 kr. ekstra i timen. Efter 5 års ansættelse forhøjes tillægget til 2 kr.

Í maj 2001 indgik Arbeiðsgevarafelagið fyrri Fíggjarstovnar í Føroyum (Finanssektorens arbejdsgivere) ny 2-årig overenskomst med SSF (Starvsfólkafelag Sparikassanna í Føroyum og P/F Elektron) og Finansforbundet. Overenskomsten giver 9,67 % inkl. lønstigninger, pensionsbidrag m.m.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - og Færøernes Arbejdsgiverforening indgik i april 2001 en 3-årig overenskomst der indebærer, at løn og pension i alt stiger med 14,45 % over de 3 år.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for det offentlige, dvs. landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem landsstyrets finansministerium og de respektive fagforeninger.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - er den største fagforening landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat indenfor landsstyrets administration, telefonvæsenet, færøske fjernsyn og radio, spiritusmonopolet Vagt- og Bjærgningstjenesten og ved Strandfaraskip Landsins (Den offentlige Kystfart). Foreningen har ca. 1.700 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatørforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder indenfor Vagt- og Bjærgningstjenesten og Strandfaraskip Landsins.

Medarbejderne indenfor postvæsenet har deres egen organisation, Føroya Postfelag med ca. 387 medlemmer.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Føroya Verkfrøðingafelag, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 2000 140 medlemmer.
- Føroya Búskapar- og Løgfrøðingafelag, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 2000 118 medlemmer.
- Føroya Byggifrøðingafelag, hvor bygningskonstruktører er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 2000 54 medlemmer.
- Føroya Magistarafelag, der organiserer akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger. Foreningen havde pr. 31. december 2000 ca. 115 medlemmer.
- Arkitektafelag Føroya, der organiserer arkitekterne, havde pr. 1. januar 2001 38 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med tjenestemandsföreningen, dels med Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), dels med Føroya Lærarafelg (folkeskolelærernes fagforening) og dels Sjúkrasystrafelag Føroya (sygeplejerskernes fagforening). I tjenestemandsföreningen, der pr. 31. december 2000 havde 130 medlemmer (inkl. pensionerede tjenestemænd), er chefer indenfor det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særfor sorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne indenfor særfor sorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandsansat. Føroya Pedagogfelag, der pr. 31. december 2000 havde 930 medlemmer, heraf er ca. 80 tjenestemænd, har forhandlingsretten for denne gruppe.

Føroya Heimahjálpafelag (hjemmehjælperforeningen), som er et særforbund indenfor Føroya Arbeðarafelag indgik i 1990 overenskomst med landsstyret. Hjemmehjælperne havde fra hjemmehjælperordningens indførelse i 1976 og frem til 1990 været aflønnet i henhold til overenskomst mellem Føroya Arbeðarafelag (arbejdernes forening) og Føroya Arbeðsgevarafelag (arbejdsgiverforeningen) med enkelte ændringer. Foreningen havde pr. 31. december 2000 ca. 360 medlemmer.

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988, medførte dette, at områder, som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

Indenfor sundhedsvæsenet indgik landsstyret overenskomst med Sjúkrasystrafelag Føroya (sygeplejerskeforeningen), der pr. 31. december 2000 havde 764 medlemmer, Ergoterapeutforeningen, Fysioterapeutforeningen, bioanalytikere, økonomaer, plejere og yngre læger. Landsstyret havde tidligere indgået overenskomst med jordemødre. I forbindelse med overenskomsterne har nogle foreninger bevaret deres tilknytning til de tilsvarende danske organisationer.

Indenfor socialvæsenet blev - udover ovennævnte tjenestemandsguppe - i samme periode indgået overenskomster med Føroya Pedagogfelag for pædagoger ansat indenfor forsorgs- og børneforsorgslovens område. Dette omfatter pædagoger og medhjælpere på døgn- og daginstitutioner for børn og unge samt personer med psykiske eller fysiske handicaps.

Indenfor undervisningsvæsenet er i 1992 indgået overenskomst med lærere på tekniske skoler. Disse var tidligere aflønnet efter den danske overenskomst.

Lærere i folkeskolen var indtil 1. juli 1997 tjenestemandsansat i henhold til lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Fra 1. juli 1997 er de ansat efter den færøske tjenestemandsløve. Hvad angår generelle ansættelsesbetingelser følges reglerne i

den danske tjenestemandsløvgivning, mens aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem landsstyret og Føroya Lærarafelag, der pr. 31. december 2000 havde 890 medlemmer. I maj 1997 vedtog Lagtinget, at disse tjenestemænd pr. 1. juli 1997 ville overgå til ansættelse som tjenestemænd under Færøernes hjemmestyre. Pensionering før 1. juli 1997 vil ske efter den danske tjenestemandspensionslov, mens senere pensionering vil ske efter den færøske tjenestemandspensionslovgivning. Der var ultimo 1999 ca. 500 tjenestemandsansatte folkeskolelærere. Nye folkeskolelærere ansættes som overenskomstansatte.

Yrkisfelag Studenta og HF-lærara Føroya (gymnasielærernes forening) organiserer lærere på gymnasier og HF-kurser. Foreningen havde pr. 31. december 2000 110 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer. Pr. 1. januar 2001 udgør dette personale 238 personer. Her af Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild med ca. 64 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Ved overenskomstforhandlingerne i foråret 1999 var der på forhånd lagt op til hårde forhandlinger mellem først og fremmest funktionærforbundet og finansdepartementet. Funktionærforbundet spillede ud med krav om lønstigninger på 60 %, modsat finansdepartementet som højest ville give 2 % som generel lønstigning. Samtidig med at forhandlingerne mellem de nævnte parter foregik, indgik Teleforbundet og Føroya Tele overenskomst, hvor resultatet var en samlet stigning på 9,35 %, heraf var 5 % umiddelbare lønstigninger (den resterende del indeholdt bl.a. afskaffelse af karensdag og omklassificeringer). Overenskomsten mellem teleforbundet og Føroya Tele var interessant, fordi det som det første resultat lagde linien for de frentidige forhandlinger på andre områder, samt at Føroya Tele selvstændigt forhandlede overenskomst for første gang siden privatiseringen.

Efter at funktionærforbundet havde strejket i 23 dage, med jævnlige sympatistrejker fra flere andre forbund, lykkedes det den 9. april 1999 at nå et resultat, der giver en samlet forhøjelse på 6,5 % (over 2 år), hvoraf 6 % er en egentlig lønstigning. Strejken lammede i hele perioden bl.a. færgeruterne mellem øerne, rengøring på sygehuse, de fleste offentlige kontorer og spiritusmonopolet.

Medvirkende til løsningen var bl.a. andet, at en række andre forbund i offentligt regi, indgik overenskomster under strejken, heriblandt en række forbund indenfor sygehusvæsenet. Disse overenskomster gav en lønstigning på mellem 6 og 7 %. I aftalen med funktionærforbundet blev det aftalt, at de to karenstage skulle afskaffes for alle ved lov og opbygning af en efterlønsordning. Forslaget om afskaffelse af karenstage er vedtaget af Lagtinget.

Funktionærforbundet og finansdepartementet indgik april 2001 en ny overenskomst, der er gældende fra 1. marts 2001 til 1. oktober 2003. Overenskomsten indeholder, udover lønstigninger på 7,5 % over 3 år og forhøjelse af pensionsbidraget med 2,5 % i samme periode, også en ændret lønskala og omplacering, der beregnes til 2,5 %. Alt i alt 12,5 % over 3 år.

Overenskomsten mellem funktionærforbundet, der som nævnt er det største forbund på det offentlige arbejdsmarked, og finansforbundet har lagt linien for de senere indgåede overenskomster med bl.a. Føroys Postfelag, 5 foreninger på sygehusområdet og gymnasie- HF-lærerne. Alle disse overenskomster lønstigninger (inkl. pensionsbidrag) på omkring 12 % over 2 år og 7 måneder.

Generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere kommer ikke under ferieloven.

Fra 1986/87 forlængedes ferien gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig forhøjedes feriegodtgørelsen til 12% for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 blev ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage, og feriegodtgørelsen er nedsat til 10,25%. Samtidig blev der indført to karenstage ved sygdom. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige område i foråret 1995 opnåedes - fordelt over 1996 og 1997 - ret til yderligere 3 feriedage, således at antallet af feriedage kom op på 29. Forinden der opstod egentlig konflikt på det private arbejdsmarked i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i foråret 1996, vedtog Lagtinget den 10. maj 1996 et forslag fremsat af to lagtingsmedlemmer (Arbejdersammenslutningen og Centerpartiet) om ændring af ferieloven, således at man vendte tilbage til ordningerne før lovændringen i 1993. Lagtinget vedtog som nævnt tidligere at ophæve karenstageordningen.

Dyrtdsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af

arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1 promille af lønsummen.

Den 1. august 1992 startedes udbetalingerne for første gang nogensinde fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden i arbejdsmarkedsspørgsmål for en 4-årig periode. Ved ordningens indførelse pålagdes alle arbejdsgivere og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år, og fuldt skattepligtige på Færøerne hver at betale 2% af den udbetalte løn til forsikringsordningen, idet lønmodtagerbetalingen dog var maksimeret til et beløb, der svarede til ca. 2% af en arbejdsmandsløn. Selvstændige kan tegne forsikring. For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, har der siden starten været en speciel ordning.

Som følge af den voldsomme stigning i antallet af arbejdsløse i begyndelsen af 1993 (jf. bilag 4.2.) ændredes loven med virkning fra 1. april 1993, hvorefter indbetalingerne fra arbejdsgivere og lønmodtagere blev forhøjet til 2,75%, maksimumgrænsen for indbetaling for lønmodtagere blev fjernet og ordningens maksimale årlige ydelse blev fordelt over hele året i forhold til at det hidtil havde været fordelt over 227 dage, dvs. at ordningens oprindelig efter planen ikke skulle udbetale ydelser i ferien. Ordningen havde en overgang så store økonomiske problemer, at der ofte var tvivl om, hvorvidt der kunne udbetales understøttelse til terminerne hver 14. dag. I 1993/94 fik ALS overført kapital fra Feriefonden og lån fra Arbejdsmarkedspensionsordningen. Lånet er tilbagebetalt i 1999.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser, dvs. at den arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde som vedkommende har faglig kompetence til.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

Ved lagtingslov af 13. juni 1997 afløstes den ældre lovgivning på området af en ny lov om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning. Loven er revideret uden de store ændringer, men har dog ændret betingelserne på enkelte områder. Bl.a. er ind- og udbetalingsprocenterne nu fastsat i selve lovgivningen, indbetalingsprocenterne blev med virkning fra 1. januar 1998 nedsat fra 2,5 % til 2,25 %. Fra 1. januar 1999 blev indbetalingsprocenten sat ned til 2 %, hvilket svarer til det oprindelige niveau. Pr. 1. januar 2000 blev indbetalingsprocenten yderligere sat ned til 1,75 % og blev pr. 1. juli 2000 yderligere sat ned til 1,5%. Pr. 1. april 2001 er indbetalingsprocenten sat ned til 1,25%. Udbetalingsperioderne er præciseret og fastsat til 5 år, dog således at retten til udbetaling bortfalder, når der er modtaget arbejdsløshedsunderstøttelse i 798 dage - eller

ca. 3 år og 2 måneder - i den seneste 5-års periode. Ny udbetalingsperiode kan ikke opnås før end udløbet af en periode på 24 måneder. Slutteligt har loven forenklet opdelingen af arbejdsledige, til at omfatte 2 grupperinger; lønmodtagere og selvstændige erhversdrivende, mod som tidligere opdelinger i flere forskellige grupper. Den årlige udbetaling er 70 % af vedkommendes indtægtsgrundlaget, som er A-indtægten de seneste 12 måneder før stadfæstet ret til dagpenge. Den højeste udbetaling af understøttelse er fortsat svarende til 70 % af en arbejderløn. En fuldtidsarbejdsløs kan maksimalt få udbetalt kr. 496,96 pr. dag, med virkning fra den 1. maj 2001.

Den 25. september 2000 blev sat i kraft en bekendtgørelse om udbetaling m.m. af understøttelse til arbejdsledige tilknyttet fiskeindustrien på land. I hovedtræk kan siges, at bekendtgørelsen regulerer konkret bl.a. hvilke virksomheder og personer kan være omfattet af ordningen samt hvilke betingelser der skal være opfyldt for at få understøttelse.

Den 10. februar 2001 var lagtingslov nr. 12 om ændring af lagtingslov nr. 113 af 13. juni 1997 om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning sat i kraft. I hovedtræk, kan siges, at ændringen har med sig, at det nu klart fremgår af loven, at der ikke skal indbetales til Arbejdsløshedsforsikringen af tjenestemandspensioner og lignede pensioner, underholdsbidrag og børnepenge fra den dag Arbejdsløshedsforsikringen har modtaget ansøgning om fritagelse. En anden ændring er, at personer, som modtager højeste førtidspension, og personer som modtager middel førtidspension, på grund af at de er over 60 år, men som ellers ville få højeste førtidspension, også bliver fritaget for indbetalingspligt fra den dag Arbejdsløshedsforsikringen har modtaget ansøgning om fritagelse. Herudover er bl.a. sket en ændring i loven om, at særlige offentlige ydelser, så som ydelser til hjælpemidler og medicin ikke længere skal være en del af reguleringen i højest tilladte understøttelse.

Generelt kan siges, at arbejdsløshedsprocenten på Færøerne er den laveste siden Arbejdsløshedsforsikringen blev sat i kraft i 1992. Arbejdsløshedsprocent er på 4% ultimo 2000 iberegnet modtagere af ydelser fra Almannastovan.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom og barsel sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom og barsel.

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler 1/2 % af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på 1/2 % af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt

at indbetale et bidrag på 1/2 % af de skattepligtige indkomster. Udbetalingen er 500 kr. til alle, der er fyldt 67 år og bosiddende på Færøerne. Beløbet er skattepligtigt.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold og om funktionærer. Et lovforslag om arbejdsmiljø har flere gange været fremlagt i Lagtinget, men er hver gang blevet nedstemt. Lagtingslov om arbejdsmiljø blev endelig vedtaget af Lagtinget i maj 2000.

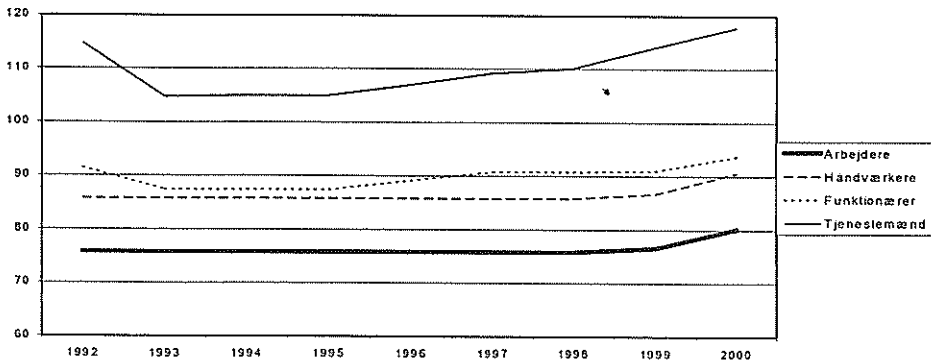
I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn. Arbejdstilsynet er reguleret som særanliggende via Lagtingslov.

4.11. Lønninger og Priser

Lønninger

Udviklingen i de overenskomstsmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i tabel 4.15.

Tabel 4.15. Tariflønninger pr. 1. januar 1992 - 2000.

Kilde: Hagstova Føroya.

Som det fremgår af tabellen har lønningerne i perioden 1992 - 1998 været uændrede for arbejdere og håndværkere, for at stige i 1999 og 2000. For funktionærer og tjenestemænd steg lønningerne fra 1990 til 1991, hvorefter de var uændrede til 1993. I 1993 faldt lønningerne og holdt sig derefter på uændret niveau til januar 1996, jf. ovenfor om

lønreduktionerne på det offentlige arbejdsmarked. Der er i grafen taget udgangspunkt i en gennemsnitsløn (ekskl. feriepenge) for arbejdere som angivet i overenskomst (pkt. 1.a) mellem Føroya Arbeiðarafelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag. Lønnen pr. time udgjorde i 2000 80,17 kr.

For håndværkere er der taget udgangspunkt overenskomstens 9. lønramme, 14 løntrin og uden feriepenge og pensionsbidrag. Lønnen udgjorde i 2000 90,60 kr. pr. time.

For funktionærer var timelønnen i 2000 på 93,72 kr. Tjenestemændenes timeløn udgjorde i 2000 117,78 kr. pr. time. Opmærksomheden henledes på, at årets overenskomstresultater ændrer væsentligt på satserne, jf. ovenfor.

Priser

Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken, fragtomkostningerne (både eksterne og interne), samt det faktum, at Færøerne har status som 3.-land i forhold til EU, også har betydning for afvigelserne i prisniveauet.

Der beregnes et særligt færøsk pristal hvert kvartal med 1. januar 1983 = 100. Frem til og med pristallet pr. 1. januar 1993 blev alle import-, produktions- og vareafgifter, der var pålagt efter 1. januar 1980, holdt uden for pristalsberegningerne. Fra og med pristallet den 1. april 1993 er pristallet et forbrugerpristal, og alle afgifter indgår i pristalsberegningerne.

Tabel 4.16. Årlig vækst i forbrugerpristallet 1995 - 2000 i %.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Fødevarer	9,8	4,9	3,7	5,6	9,8	4,7
Beklædning	3,3	3,6	3,2	4,6	6,0	6,1
Brændsel	-7,3	-0,6	7,9	-2,4	-15,5	7,1
Bolig	-2,4	0,1	1,3	-0,5	2,6	-0,9
Andre varer	-0,8	-0,3	1,4	1,7	0,5	3,5
Pristalsvækst	3,2	2,7	2,8	4,7	5,1	4,6
Dansk forbruger- prisindex	2,1	2,1	2,2	1,8	2,5	3

Kilde: Hagstova Føroya, Árbók 2000 og Danmarks Statistik

Et ved lagtingslov af 1992 nedsat prisråd blev aftaget i juni 1997. Med vedtagelsen af lagtingslov om konkurrence blev det afløst af et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af 5 medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig

gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene. Med henblik på at fremme konkurrence eller skabe gennemsigtighed i prisforholdene kan konkurrencerådet for en periode i op til 2 år pålægge en virksomhed at oplyse om priser, avancer, handelsbetingelser m.m. Loven indeholder endvidere bestemmelser om prismærkninger og dokumentation om prisfastsættelse m.m. Hvis konkurrencerådet er af den opfattelse, at der er tale om skadelig begrænsning af konkurrenceforholdene, og dette ikke kan løses ved forhandling, kan rådet for en periode på op til et år ad gangen fastsætte maksimums-/minimumspriser eller kræve dokumentation for udregning af priser eller avancer.

Fra 1. januar 1997 har Færøernes Statistik (Hagstovan) formelt overtaget pristalsberegninger fra Prisrådet. Det er tanken, at Hagstovan i den kommende tid skal finde frem til nye vægte i bl.a. forbrugerpristallet, idet disse vægte hidtil har været baseret på en undersøgelse af 47 husstandes forbrug i 1971 og 1972. Et nyt pristal foreligger i løbet af 2001.

Det nuværende forbrugerpristal skal derfor anvendes med varsomhed, da det ikke afspejler det aktuelle forbrugsmønster. Under overenskomstforhandlingerne i foråret 1999 udarbejdede Hagstovan i samarbejde med finansdepartementet og funktionærforbundet et midlertidigt forbrugerpristal baseret på nye vægte. Det midlertidige pristal blev beregnet til 2,6 % for 1998. Det var dermed godt 2 %-point under det officielle forbrugerpristal, der bl.a. anvendes ved regulering af de offentlige pensioner. Færøernes økonomiske råd har i deres rapport fra foråret 2000 opgjort forbrugerpristallet, baseret på de nye vægte, til 3,4 % i 1999, hvor det officielle pristal for 1999 var 5,1 %.

5. ØKONOMI

5.1. Aktuelle økonomiske forhold

Siden 1995 har den færøske økonomi været i hastig fremgang. Det skyldes først og fremmest en stærk fremgang i fiskeriet, hvor eksporten har været stigende siden 1996, og hvor prisen på fisk har været usædvanlig høj siden 1998.

I 2000 er den samlede eksportfremgang 492 mio. kr. (12,8 %), mens importen er vokset med 903 mio. kr. (27,5 %). Mange års overskud på handelsbalancen blev som følge af den stærkt stigende import vendt til et underskud i 2000 på over 400 mio. kr. Eksportfremgangen skyldes især en øget eksport af fiskefilet. På importsiden er der især tale om en stigning i efterspørgslen til produktion og en øget import af skibe og olie. Ca. 82 % af Færøernes eksport går til EU-lande. Heraf tegner Danmark sig for 32 %, mens Storbritannien aftager ca. 21 %.

Underskuddet på handelsbalancen slår kraftigt igennem på betalingsbalancen. Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster er i 2000 beregnet til 316 mio. kr., hvor overskuddet i 1998 var 1.053 mio. kr. og i 1999 706 mio. kr.

Færøerne er i 1990'erne gået fra at have en nettogæld i forhold til udlandet til de seneste år at have opbygget et nettotilgodehavende i forhold til udlandet. Der er dog betydelig forskel mellem private tilgodehavender og offentlig gæld. Den private sektor har ultimo 2000 et nettotilgodehavende i forhold til udlandet på 4,6 mia. kr., hvorimod den offentlige sektors nettoudenlandsgæld udgør 3,6 mia.kr.

Ledigheden er som følge af en gunstig økonomisk udvikling faldet markant de seneste år og er nu ca. 3 pct. Fremgangen viser sig også i landskasseregnskabet, hvor underskud i første halvdel af 1990'erne er vendt til stadig større overskud i anden halvdel. Landskasseregnskabet de seneste to år udvist et overskud på over 600 mio. kr. Forbedringen skyldes især stigende skatteindtægter og faldende renteudgifter.

5.2. Hovedtræk af den økonomiske udvikling på Færøerne

Med fiskeri som det altdominerende hovederhverv er den færøske økonomi særdeles sårbar overfor ændringer i de samlede fangstmængder og overfor markeds- og konjunkturbestemte ændringer i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Faldende fangstmængder og faldende verdensmarkedspriser i begyndelsen af 1990'erne medførte faldende indtjening og kombineret med en stor gæld i produktionsapparatet, forsvandt muligheden for at kunne forrente optagne lån. I takt med at de effektive garantier voksede, opstod behovet for omfattende strukturelle ændringer inden for fiskerierhvervet med henblik på at tilpasse fangst- og produktionskapacitet til råvaretilførslen.

Det lave økonomiske aktivitetsniveau påførte den finansielle sektor store tab. Landsstyret indskød i alt godt 2,6 mia. kr. i Finansieringsfonden af 1992 med henblik på at sikre de to store bankers overlevelse. Landskassens faldende indtægter og stigende udgifter til renter og effektive garantier førte til underskud på lagtingsfinansloven samtidig med, at landskassen fik store problemer med udlandsgælden.

I maj 1993 indgik landsstyret og den danske regering derfor en aftale om refinansiering af udlandsgælden samt finansiering af underskuddet på finansloven.

I perioden 1992-1994 blev der udarbejdet flere redegørelser (se bilag 0) om den færøske økonomi, bl.a. fremlagde landsstyret i marts 1993 en af IMF udarbejdet rapport om emnet (Se bilag 5.4. i Beretningen fra 1996). Herudover afgav "Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi" en rapport i oktober 1993. Endelig har landsstyrets "genrejsningsudvalg" i januar 1994 afgivet en rapport om strukturproblemerne i den færøske økonomi, indeholdende forslag til en ny fiskeriordning (for uddybning af fiskeordningerne henvises til kap. 4.3). Se ellers bilag 0 for en oversigt over rapporter m.m. vedr. færøske forhold.

5.3. Nationalregnskabet for Færøerne

Fra begyndelsen af 1960'erne og frem til 1988 har den økonomiske udvikling på Færøerne været belyst i det færøske nationalregnskab. Siden 1989 er der ikke udarbejdet et officielt nationalregnskab, og der er således ikke foretaget officielle beregninger af bruttonationalproduktet og bruttofaktorindkomsten. For en beskrivelse af nationalregnskabet i 80'erne henvises der til "Beretning 1993", kapitel 5. Et nyt nationalregnskab er under udarbejdelse af Hagstova Føroya (Færøernes statistiske kontor)

og forventes at være klar i løbet af efteråret 2001. Indtil et nyt nationalregnskab foreligger, samarbejder Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank om foreløbige opgørelser af bruttonationalproduktet, bruttofaktoriindkomsten og betalingsbalancen.

Produktionen

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkabelse (værditilvækst). BNP udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen.

BNP opgøres i markedspriser hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

I perioden 1989-1993 har væksten i BNP været negativ, mens der i årene 1984 - 1988 har været en gennemsnitlig realvækst på 6,4 %. Siden 1994 har der hvert år været en positiv vækst i BNP. BNP for årene 1996-2000 fremgår af tabel 5.1. Tallene for BNP er baseret på en ny og forbedret opgørelse fra Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank. BNP-tallene stemmer derfor ikke nødvendigvis overens med opgørelser i Rigsombudsmandens Beretning for Færøerne fra før 2000.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) 1996 – 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
BNP, mio.kr., årets priser	5.738	6.167	6.961	7.511	8.320
Årlige reale vækst i BNP (%) ¹⁾	5,1	4,0	9,2	3,2	6,2

¹⁾ Skøn over den reale vækst grundet manglende oplysninger om prisudviklingen, jf. afsnit 4.1.1.

Kilde: Færøernes Landsbank

Som det ses af tabellen, har der været tale om en betydelig økonomisk vækst fra midten af 1990'erne og frem. Den gennemsnitlige årlige realvækst for perioden skønnes til godt 5,5 %.

Udviklingen i de samlede lønudbetalinger for de første to måneder af 2001 tyder på, at den økonomiske vækst fortsætter med uformindsket styrke. I 2001 er de samlede lønudbetalinger i januar-februar 13 % højere end i samme periode året før.

Som et mål for de forskellige sektors/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktoriindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet med tillæg af pristilskud, men med fradrag af afgifter på varer og tjenesteydelser.

BFI i årene 1996 - 2000 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2. Tallene for BFI er, som tallene for BNP, baseret på en ny opgørelse fra Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank og kan derfor være forskellige fra tidligere opgørelser.

Tabel 5.2. Bruttofaktorindkomsten 1996 - 2000, fordelt på erhverv.

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -				
Fiskerierhverv m.m.					
Landbrug	37	37	46	53	58
Fiskeri	877	968	1.181	1.085	1.192
Fiskeopdræt	123	164	180	249	291
Hvalfangst	10	10	10	10	10
Fiskeindustri	286	279	346	393	449
I alt	1.333	1.458	1.763	1.790	2.000
Industri, ekskl. fisk					
Råstofudvinding	13	12	15	18	21
Byggeri	146	193	271	321	388
Energi- og vandforsyning	150	144	147	150	161
Industriproduktion i øvrigt	158	162	173	204	248
I alt	467	511	606	693	818
Private og off. tjenesteydelser					
Skibsværfter, værksteder o.lign	98	109	138	146	170
Handel og hoteldrift	558	595	692	768	835
Søtransport	154	155	168	192	211
Transport i øvrigt	92	102	129	143	163
Post og telegraf	184	187	206	217	227
Husholdningstjenester	35	36	43	47	52
Finansieringsvirksomhed	430	375	404	403	434
Erhvervstjenester	147	167	171	187	216
Diverse private tjenester	5	25	39	33	45
Offentlige tjenester	1.283	1.360	1.436	1.556	1.651
Boligbenyttelse	692	709	727	742	756
Importerede finansielle tjenester	-383	-327	-363	-373	-401
I alt	3.295	3.493	3.790	4.061	4.359
BFI, i alt	5.095	5.462	6.159	6.544	7.177

Kilde: Færøernes Landsbank.

Fiskerierhvervets store samfundsøkonomiske betydning viser sig ved, at ca. 25 - 28 % af BFI i perioden 1996 - 2000 har hidrørt fra fiskeri, opdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening. Industrisektorens betydning er faldet væsentligt fra 1988, hvor ca. 16 % af BFI hidrørte fra industrien, mod 11 % i 2000. Med den økonomiske fremgang og opgangskonjunktoren er industrisektorens betydning dog stigende. Der er fortsat et stort efterslæb i investeringerne efter den økonomiske krise først i 1990'erne.

5.4. Udenlandsøkonomi

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Til finansiering af denne import er øerne stort set afhængige af eksporten af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 2000 udgjorde 45 % af det færøske bruttonationalprodukt.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanliggender. Dette medfører bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er derfor i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervspolitik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport. Med aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret, ligger ansvaret for den førte økonomiske politik hos landsstyret.

De færøske myndigheder er dog på disse områder undergivet de af Danmark indgåede internationale forpligtelser, med mindre Danmark har taget territorielt forbehold vedrørende Færøerne. I henhold til hjemmestyreordningen skal internationale traktater, som Danmark har indgået, forelægges for hjemmestyret, som herefter angiver om traktaten ønskes kundgjort eller ej. Når Danmark indgår traktater vedrørende områder, der er undergivet hjemmestyrets kompetence, vil Danmark derfor undertiden tage et

territoriant forbehold vedrørende Færøerne, som senere kan ophæves, hvis de færøske myndigheder beslutter at gennemføre traktaterne.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1954 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne og de europæiske markedsdannelser

I traktaten om oprettelse af Det Europæiske Frihandelsområde, EFTA, der fik virkning fra 1960, blev det bestemt, at Danmarks medlemskab ikke skulle omfatte Færøerne (og Grønland), men at traktaten senere ville kunne udstrækkes hertil. Dette skete for Færøernes vedkommende i 1967. Ved Danmarks udmeldelse af EFTA ved optagelsen i EF den 1. januar 1973 fulgte alle rigets dele med ud af EFTA, inkl. Færøerne.

I henhold til tiltrædelsestraktaten omfattede Danmarks medlemskab af EU ikke Færøerne. Dog kunne Danmark i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EU. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Handelsarrangementet var af autonom karakter. EU reducerede gradvis sine toldsatser for færøske industrivarer med 80 % og foretog en tilsvarende nedtrapning for et udvalg af fiskeprodukter, der var vigtige for færøsk eksport. Dog blev toldfriheden i UK for visse varer, der under EFTA var blevet toldfri opretholdt. EU nedsatte i 1979 toldsatsen for industrivarer til 0. Handelsarrangementet omfattede ikke Danmarks import af varer fra Færøerne. Den forblev som hidtil toldfri, dog således at de til Danmark importerede varer ikke ville være i fri omsætning i EU.

Som led i handelsarrangementet nedsatte Færøerne autonomt de fiskale importafgifter for visse frugt- og grøntsagsprodukter fra EU med 40 %.

Med de nordiske EFTA-lande blev der indgået uformelle arrangementer for at sikre, at de, under EFTA nedlagte toldmure ikke blev genoprettet.

I 1988 udtrykte EU-Kommissionen ønske om en revision af handelsarrangementet af 1974. Forhandlingerne herom resulterede i 1991 i indgåelsen af en egentlig bilateral aftale

mellem Færøerne/Danmark og EU om delvis frihandel mellem Færøerne og EU, der trådte i kraft den 1. januar 1992.

I fortsættelse heraf blev der i 1993 indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige og Finland, samt 1994 med de mellemeuropæiske EFTA-lande Schweiz og Østrig.

Med Sveriges, Finlands og Østrigs indmeldelse i EU pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet, og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EU og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar 1997. I 1999 er der ved en ændring i handelsaftalens bilag sket en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EU.

Toldforhold og handelsaftaler

Færøerne er et selvstændigt toldområde med egen toldlovgivning.

Hjemmestyret indførte som et led i landskassens finansiering såvel direkte som indirekte skatter. De sidstnævnte blev hovedsageligt udformet som fiskale importafgifter, der ikke havde beskyttelsesmæssige formål, men som dog i tidens løb kom til at virke som en beskyttelsestold for de lokale færøske fremstillingsvirksomheder.

Efter at EU-Kommissionen i 1988 havde taget initiativ til en genforhandling af Færøernes toldmæssige relationer til EU, fandt de danske og de færøske myndigheder tiden moden til at bringe Færøerne ind i de almindeligt gældende regelsæt for international handel og i den generelle europæiske integrationsproces.

Som led heri besluttede man sig til at indføre en færøsk toldlovgivning, med respekt for Danmarks GATT-forpligtelser, for herved lettere at kunne indgå bilaterale aftaler om gensidig toldfrihed ud fra rent handelspolitiske præmisser. Som led i denne tilpasningsproces skulle de hidtidige fiskale importafgifter erstattes af ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter.

Den nye færøske toldlovgivning trådte i kraft den 1. februar 1992. Det næste led i reformen, de fiskale importafgifters bortfald og erstatning med en merværdiafgift, trådte i kraft den 1. januar 1993. Efter indførelsen af denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Aftalen med EU blev betragtet som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EU og EFTA-område. De færøske toldkoncessioner til EU forudsås udtrakt til EFTA som led i tilsvarende aftaler med disse lande.

Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne

Den 2. december 1991 blev der i Bruxelles undertegnet en aftale mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EU om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne og EU (inkl. Danmark).

Baggrunden for denne nyordning var, at EU-Kommissionen i efteråret 1988 i forbindelse med indførelsen af det indre marked over for den danske regering havde udtrykt utilfredshed med visse aspekter af reglerne for færøske varers toldbehandling i EU, der havde været i kraft siden 1974, herunder toldfriheden for færøske varer i Danmark, jf. afsnittet ovenfor.

Den danske regering og det færøske hjemmestyre fandt, at en nyordning med ensartet toldbehandling af færøske varer i hele EU inkl. Danmark burde tage udgangspunkt i den eksisterende toldfrihed i Danmark, samt tage hensyn til Færøernes store afhængighed af fiskeri og fiskeeksport.

Aftalen betegnedes helt neutralt blot som "aftale". Dens indhold var imidlertid modelleret efter de frihandelsaftaler, som EU indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EU på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser. Samtidigt blev det aftalt, at de færøske fiskale importafgifter, der på visse områder havde en beskyttelseseffekt for færøsk produktion, afløstes af en merværdiafgift.

I henhold til aftalen fik EU toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og fårekød. EU opretholdt toldfriheden for færøske industrivarer. Derimod fik Færøerne ikke opfyldt ønsket om fuld og ubegrænset toldfrihed i EU for alle fiskeprodukter. Der blev i et bilag til aftalen opregnet en 'positivliste' over produkter, hvor Færøerne hidtil havde kunnet påvise at have haft eksport, og som opnåede toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid begrænset af kvoter og referencelofter, hovedsageligt beregnet på basis af EU's import fra Færøerne i en given periode (referenceperiode, 1985 - 1988). Dog blev der i visse tilfælde taget højde for en igangværende eller forventet færøsk eksportstigning. De kvotebelagte varer belægges med tredjelandstold, når kvoten nås. For de varer, der er under lofter, kan EU genindføre tolden, når loftet nås. Der er gradvis sket en opblødning heri, navnlig ved en ændring i

vedkommende bilag i 1999, hvorved alle lofter og flere kvoter blev ophævet, så man nu tilnærmelsesvis har opnået frihandel på fiskeriområdet. Dog resterer fortsat enkelte kvoter på varer af relativ stor betydning for færøsk eksport.

En ny handelsaftale, der afløste 1991-aftalen, blev den 6. december 1996 indgået i Bruxelles mellem EU og Færøerne/Danmark. Baggrunden herfor var Finlands, Sveriges og Østrigs optagelse i EU og det deraf følgende ophør af Færøernes frihandelsaftaler med de nævnte lande. I henhold til 1991-aftalen tilkom der Færøerne kompensation for de mistede handelsfordele i forhold til Norge og Sverige, hvilket afstedkom lempelser i enkelte EU toldkvoter.

Aftalen med EU indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler. En 'Blandet Komité' med deltagelse af de involverede parter overvåger aftalens anvendelse.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EU undtagelsesvis ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af Færøernes specielle forhold. I præamblen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også har været anset for værende i Færøernes interesse.

Aftaleteksten rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EU samt en gensidig EFTA-klausul. Hvis en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

Den revision af bilaget vedrørende told på fiskevarer, der blev vedtaget i 1999, betyder et bortfald af:

- tidligere aftalte vejledende prisordninger (referenceprissystemet),
- vejledende lofter for toldfri eksport (referencelofter),
- fuld toldfrihed for laks,
- statistikkontrol,
- samt ændringer for en række enkelte produkter.

Disse ændringer skønnedes at have stor betydning for en betydelig del af Færøernes eksport til EU og indebærer, at 97 % af eksporten nu foregår på frihandelsbasis.

Der er dog stadigvæk to, for Færøerne væsentlige varekategorier, hvor toldfriheden i EU fortsat er omfattet af kvoter: pillede rejer og fiskefoder.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for den ene parts egne produkter.

En af årsagerne til de i 1999 indførte ændringer var en generel vurdering af, at den tidligere udformning af bilaget stred mod intentionerne i WTOs bestemmelser om frihandel.

I foråret 2000 blev handelsaftalen med EU udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelse i parternes samhandel.

På baggrund af en udbredt opfattelse på Færøerne af, at handelsaftalen af 1991 ikke var tilstrækkelig til varetægelse af de færøske interesser, nedsatte Landsstyret i 1995 et udvalg til undersøgelse af den gavnligste markedsadgang til EU. Udvalget afgav samme år en betænkning til landsstyret 'Muligheder for samarbejde med EU'. På baggrund heraf nedsatte landsstyret i 1997 et udvalg, der skulle udarbejde mulige oplæg til forhandlinger med EU om en nyordning af forholdene mellem Færøerne og EU. Udvalget afgav betænkning i 1998 'Redegørelse for forhandlinger med EU'. Landsstyret overvejer fortsat, hvorledes man kan arbejde frem imod en ny og mere integreret samarbejdsordning med henblik på at få handelsaftalen udbygget til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelse for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Tilsvarende ønskes også uddannelse, forskning og kultur inddraget.

Andre handelsaftaler

Udover aftalen med EU har Færøerne fortsat frihandelsaftaler med Island, Norge og Schweiz. Herudover har man henholdsvis i 1997 og 1998 indgået frihandelsaftaler med Estland og med Polen (ikrafttråd henholdsvis 1998 og 1999). Derudover har der været udtrykt færøsk interesse for indgåelse af tilsvarende aftaler med samtlige EU-ansøgerlande i Central- og Østeuropa, samt med Tyrkiet. Der har ligeledes været interesse for at indgå handelsaftaler med visse oversøiske lande. Med Rusland har der været ført forhandlinger, som foreløbig har ført til parafering af en afkøbsaftale om en aftale om gensidig mestbegunstigelsesbehandling.

Landsstyrets bestræbelser på at opnå handelsaftaler med de central- og østeuropæiske lande skal bl.a. ses på baggrund af Færøernes ønske om, at færøske fiskeprodukter ikke skal udsættes for en dårligere toldbehandling i disse lande end tilsvarende produkter fra EFTA-landene, der har aftaler med de fleste af disse lande om fuld frihandel med fisk og fiskevarer. Endvidere ønsker Færøerne at blive omfattet af de pan-europæiske regler om

kumulering af oprindelse. Denne ordning, som indebærer en væsentlig lettelse i samhandelen mellem de berørte lande, omfatter EU, EFTA-landene, samtlige EU's ansøgerlande i Central- og Østeuropa, samt Tyrkiet. Færøerne finder det ikke tilfredsstillende at stå udenfor en ordning, der omfatter hele Europa, men indtil videre er de færøske bestræbelser strandet, idet det hidtil ikke er lykkedes at overbevise EU om det ønskelige i at udvide ordningen til også at omfatte Færøerne.

Eksport

Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.3.

Tabel 5.3. Værdien af Færøernes eksport fordelt på hovedgrupper 1996 - 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio.kr. -				
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks/ørred)	575,3	560,8	443,4	446,7	479,1
Frosset/iset fiskefilet ¹⁾	643,5	725,0	1.079,5	1.034,9	1232,6
Saltfisk	286,5	301,6	362,4	450,4	545,4
Rejer og skaldyr	245,3	216,6	276,2	278,6	231,1
Laks og ørred	289,8	401,7	310,7	684,7	666,9
Forarbejdet fisk	65,4	50,6	66,3	50,2	62,1
Fiskevarer til industri	175,5	201,0	268,3	158,0	233
Andre varer	19,7	19,8	28,8	40,8	54,2
Frimærker	32,0	28,5	27,6	26,5	24,6
I alt (ekskl. skibe)	2.333,0	2.505,6	2.863,2	3.170,8	3.528,6
Skibe	115,9	87,9	90,7	117,7	251,7
Eksport i alt	2.448,9	2.593,5	2.953,9	3.288,5	3.780,3

¹⁾Heraf er en del laks og ørred

Kilde: Hagstova Føroya og Postverk Føroya.

For yderligere specifikation af tabel 5.3. henvises til bilag 5.1.

Fra 1999 til 2000 er den samlede eksport steget med 492 mio. kr. (12,8 %). Uden skibe er stigningen 358 mio. kr. (11,2 %).

Eksportværdien af frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred) har i perioden frem til 1997 været relativt stabil for at falde markant i 1998 og holde sig på et lavere niveau i de følgende år. Eksporten af frosset/iset fiskefileter steg betydeligt fra 1997 til 1998 og igen fra 1999 til 2000. Eksportværdien af fiskefileter er herefter næsten fordoblet på 5 år. Eksportværdien af saltfisk har de seneste år været jævnt stigende. Eksportværdien af rejer og skaldyr har været stort set uændret i perioden. Dette skyldes formentligt, at loftet for eksport til EU af pillede rejer ligger cirka på dette niveau.

I tiden frem til 1992 udviste eksportværdien af laks og ørred markante stigninger, for derefter at falde væsentligt trods øget produktion, på grund af faldende verdensmarkedspriser. I 1996 og 1997 steg eksportværdien af laks og ørred voldsomt for atter at falde i 1998. Faldet skyldes, at mange opdrættere afventede bedre priser før iværksættelse af slagting. Den stigende verdensmarkedspris sidst i 1999 medførte øget slagting og en voldsom stigende eksportværdi. Eksportværdien af laks og ørred forblev på stort set samme niveau i 2000. For mere om fiskeopdræt, se afsnit 4.3.

Den gunstige udvikling for eksporten ser ud til at fortsætte i 2001. Sammenlignes eksportværdien (ekskl. skibe) i 1. kvartal 2001 med samme kvartal i 2000, ses en stigning på ca. 7 % i den samlede eksport.

Godt 82 % af den færøske eksport er i 1999 gået til EU-området, herunder Danmark. Danmark har længe været det vigtigste marked for færøske fiskeprodukter efterfulgt af Storbritannien, Tyskland og Frankrig. Uden for EU har det amerikanske marked hidtil været af relativ stor betydning for Færøerne.

Eksportens procentvise fordeling på afsætningslande i forhold til værdien af eksporten for årene 1996 - 2000 ses i tabel 5.4.

Tabel 5.4. Færøernes eksport i % (værdien af eksporten) fordelt på modtagerlande i årene 1996 - 2000.

Modtagerlande	1996	1997	1998	1999	2000
EU-lande					
Danmark	31,0	29,8	30,5	32,1	31,3
Storbritannien	24,1	27,0	25,5	21,2	19,0
Tyskland	8,8	8,0	9,9	6,7	5,7
Frankrig	7,3	6,9	7,6	9,4	6,9
Spanien	5,7	5,4	5,6	6,7	6,7
Italien	2,9	2,4	2,9	3,1	2,6
Nederlandene	1,9	2,0	2,5	1,1	0,7
Belgien/Luxemburg	0,4	0,5	0,5	0,6	0,7
Sverige	0,6	0,5	0,6	0,9	0,5
Finland	0,4	0,3	0,3	0,2	0,0
Øvrige EU-lande	1,2	0,9	0,5	0,4	0,6
I alt EU-lande	84,3	83,7	86,4	82,4	74,7
Lande udenfor EU					
Norge	6,7	6,3	4,2	2,4	4,2
Island	2,8	3,3	4,1	4,4	5,1
Grønland	-	-	1,9	0,8	4,6
Rusland	0,3	0,1	0	0,8	0,4
USA	2,3	3,4	2,5	4,6	5,4
Japan	1,3	0,3	0,3	1,2	1,1
Øvrige lande	2,5	2,9	0,6	3,4	4,5
I alt lande udenfor EU	15,9	16,3	13,6	17,6	25,3
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Hagstova Føroya.

Import

Tabel 5.5. viser værdien af vareimporten i årene 1996 - 2000, fordelt på hovedgrupper.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes import 1996 - 2000, fordelt på hovedgrupper.

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -				
Foder landbrug og fiskeopdræt	152	182	218	242	276
Andet til landbruget	18	18	20	22	22
Bygge- og anlægsvirksomhed	142	167	193	240	290
Produktion i øvrigt	414	418	507	556	669
Brændsel m.v.	250	255	187	265	508
Maskiner og udstyr	150	207	228	330	406
Biler	133	131	166	208	209
Direkte forbrug	635	710	785	835	932
Øvrige varegrupper	44	44	45	45	50
Import ekskl. skibe og fisk	1.938	2.132	2.349	2.743	3.362
Skibe, fly o.lign.	103	120	99	418	690
Salt	9	7	6	6	8
Fersk fisk	31	28	21	6	6
Frosne hele fisk	16	36	56	77	89
Industrifisk	48	43	64	31	29
Fisk m.v. i alt	104	114	147	120	132
Samlet import	2.145	2.366	2.595	3.281	4.184

Kilde: Hagstova Føroya

Fra 1999 til 2000 er den samlede importværdi steget med 903 mio. kr. Det foregående år var stigningen 681 mio. kr. En stigning på over 1½ milliard kr. over to år. Set over de seneste fem år er importen næsten fordoblet.

Der er stort set tale om vækst indenfor alle varegrupper, idet skibe og specielt brændsel er opadgående. Den store stigning i importen af skibe skyldes, at flere ældre skibe i fiskerflåden skiftes ud med nyere og mere moderne skibe. Den store stigning i importværdien af brændsel skyldes i høj grad den internationale prisstigning på brændsel. I perioden er importen til direkte forbrug og af foder (især til fiskeopdræt) vokset jævnt. Flere års økonomisk fremgang viser sig også ved øget import til bygge- og anlægsvirksomhed samt produktion i øvrigt.

Tabel 5.6. viser andre landes andele af den samlede import på Færøerne, 1996-2000.

Tabel 5.6. Færøernes import i % fordelt på lande i årene 1996 - 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
EU-lande					
Danmark	33,4	30,6	31,5	27,8	24,9
Storbritannien	8,5	6,6	7,9	5,9	5,3
Tyskland	9,4	8,1	8,7	7,2	6,6
Frankrig	2,8	2,4	2,8	2,6	2,2
Spanien	0,9	0,8	0,9	0,8	0,6
Italien	1,5	1,8	1,9	1,6	1,4
Nederlandene	2,2	1,8	1,9	1,4	1,2
Belgien/Luxemburg	1,3	1,2	0,8	0,8	0,9
Sverige	5,1	6,0	5,4	4,5	4,7
Finland	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7
Øvrige EU-lande	1,7	2,0	1,9	1,3	1,3
I alt EU-lande	67,8	62,2	64,6	54,7	49,8
Lande udenfor EU					
Norge	17,8	18,6	18,2	26,1	27,0
Island	2,2	7,4	2,5	3,7	4,2
Rusland	0,4	1,0	2,0	2,3	2,3
USA	2,3	1,5	1,3	1,3	1,4
Japan	3,1	3,0	3,2	2,4	2,0
Øvrige lande	6,6	6,3	8,3	9,5	13,3
I alt lande udenfor EU	32,4	37,8	35,5	45,3	50,2
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Hagstova Føroya

Danmarks andel af Færøernes import er faldet jævnt gennem de seneste år - med 1998 som en undtagelse. Importen fra Danmark, Tyskland, U.K. og Norge har tidligere udgjort hovedparten af importen. Især Norges andel af importen steg markant i 1999 og er nu næsten på højde med Danmarks andel af den færøske import.

Handelsbalance

Tabel 5.7. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1996 - 2000.

Tabel 5.7. Færøernes handelsbalance i årene 1996 - 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -				
Eksport					
Skibe	116	88	91	118	252
Ekskl. skibe	2.333	2.506	2.863	3.171	3.528
Samlet eksport	2.449	2.594	2.954	3.289	3.780
Import					
Skibe	103	120	99	418	690
Ekskl. skibe	2.044	2.247	2.497	2.858	3.494
Samlet import	2.147	2.367	2.596	3.276	4.184
Handelsbalancen					
Skibe	13	-32	-8	-300	-438
Ekskl. skibe	289	259	366	313	34
Handelsbalancen i alt	302	227	358	13	-404

Kilde: Tabel 5.3 og tabel 5.5

Den færøske handelsbalance blev i perioden 1989 - 1991 kraftigt forbedret i forhold til de foregående år. Forbedringen skyldes bl.a. et kraftigt fald i importen af skibe, men også forbedringer i eksporten.

I 1992 og 1993 var der fortsat et overskud på handelsbalancen på henholdsvis godt 600 mio. kr. og 700 mio. kr. Fra et overskud på godt 500 mio. kr. i 1994 faldt overskuddet i 1995 imidlertid til 261 mio. kr. Handelsbalanceoverskuddet for 1998 blev 358 mio. kr., for i 1999 at falde til 13 mio. kr. Da importen det seneste år er vokset betydeligt mere end eksporten er handelsbalanceoverskuddet i 1999 vendt til et underskud i 2000 på 404 mio. kr. Hvor forringelsen af handelsbalancen fra 1998 til 1999 overvejende kan findes i øget import af skibe til fornyelse af fiskerflåden, har der stort set været tale om importstigninger indenfor alle grupper i 2000. Der forventes med den fortsatte økonomiske fremgang og planlagte investeringer i tunneller, havneanlæg, færger og skibe m.m. fortsat underskud på handelsbalancen de kommende år.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. En udførlig beskrivelse af opgørelsesformen i den færøske

betalingsbalance findes i "Beretningen om den økonomiske udvikling på Færøerne, oktober 1994" fra Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1996 - 2000 er vist i tabel 5.8. Tallene for betalingsbalancen er for 1995 - 1997 baseret på tidligere opgørelser fra Hagstova Føroya. Tallene for 1998 og frem er blevet til i samarbejde mellem Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank.

Tabel 5.8. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1996 – 2000

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -				
Handelsbalancen (inkl. skibe)	302	231	358	9	-404
Forsikring (netto)	-46	-26	-20	-20	-20
Reparationer, licenser (netto)	-38	-33	-16	-14	-1
Turistbalancen (netto)	-226	-242	-303	-353	-414
Transportvirksomhed (netto)	61	61	69	78	91
Tjenestebalancen	-249	-240	-270	-309	-344
Løn, gevinster, gaver og lign. (netto)	-28	-25	-23	-20	-18
Renter (netto)	-330	-320	-160	-80	-50
Den danske stat (netto)	1.097	1.130	1.159	1.185	1.211
Nationalbanken (netto)	25	24	21	21	21
Løbende indkomstoverførsler	764	809	997	1.106	1.164
Restgruppe og fejl	344	83	-32	-100	-100
Betalingsbalancen	1.161	883	1.053	706	316

Kilde: Færøernes Landsbank

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster toppede i 1988 med knap 1,6 mia. kr. (overførslerne fra Danmark på knap 900 mio. kr. årligt er indregnet heri).

Fra 1989 til 1991 blev et underskud på betalingsbalancen på godt 0,6 mia. kr. vendt til et overskud på ca. 403 mio. kr. Efter et underskud i 1992 på 38 mio. kr. var der igen i 1993 et overskud på betalingsbalancen på godt 717 mio. kr. og i 1994 et overskud på 1.057 mio. kr. I perioden 1996-1999 har det årlige overskud på betalingsbalancen ligget mellem 883 mio. kr. og 1.161 mio. kr. Siden har en forringet handelsbalance medført, at betalingsbalanceoverskuddet er mindsket med 737 mio. kr. over de seneste to år - fra 1.053 mio. kr. i 1998 til 316 mio. kr. i 2000.

Udlandsgælden

Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (netto) - herunder Danmark.

Finansieringen af udlandsgælden var langt op i 1990'erne et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. Problemets omfang illustreres af, at den samlede gæld pr. indbygger i 1992 var (Finansministeriet, "Budgetredegørelse 94") ca. 167.000 kr., dvs. tre gange så meget som den danske udlandsgæld pr. indbygger.

Nedenstående oversigtstabeller over udlandsgælden er til og med 1997 baseret på præcise opgørelser foretaget af Hagstova Føroya. Fra 1998 og frem er udlandsgælden opgjort af Færøernes Landsbank på baggrund af opgørelser over betalingsbalancen samt skøn. Opgørelsen af den private gæld er behæftet med en vis usikkerhed.

Tabel 5.9. viser Færøernes samlede bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31. 12. i perioden 1996 - 2000.

Tabel 5.9. Færøernes bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31.12. i årene 1996 - 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
			- mio. kr. -		
Bruttogæld	9.771	9.555	7.880	7.456	7.190
Aktiver	6.746	7.371	7.949	8.131	8.215
Nettogæld	3.025	2.184	-69	-675	-1.025

Kilde: Færøernes Landsbank

Færøernes situation med nettogæld til udlandet blev ved årsskiftet 1998/1999 vendt til et nettotilgodehavende. Færøerne har nu et nettotilgodehavende i forhold til udlandet på over 1 milliard kr. Dette skyldes dels den gode færøske økonomi i de seneste år, hvor der er betalt af på gælden. Dels at den danske stat i forbindelse med aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) afskrev foreløbig 900 mio. kr. af landsstyrets gæld.

Hvor langt hovedparten af udlandsgælden tidligere skulle henregnes til den private sektor, vendte billedet i 1992, således at gælden nu overvejende påhviler det offentlige. Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld i årene 1996 - 2000 fremgår af tabel 5.10.

Tabel 5.10. Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld i årene 1996 - 2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
			- mio.kr. -		
Offentlig	6.629	6.281	4.651	3.896	3.551
Privat	-3.604	-4.097	-4.720	-4.571	-4.576
I alt	3.025	2.184	-69	-675	-1.025

Kilde: Færøernes Landsbank

Det private nettotilgodehavende vurderes at være ca. 4,6 mia. kr. ved udgangen af 2000. Samtidig er den offentlige nettogæld opgjort til lidt over 3,5 mia. kr. ultimo 2000. Ultimo 1993 var den offentlige nettogæld knap 7,5 mia. kr.

6. OFFENTLIGE FINANSER

6.1 Indledning

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Har hjemmestyret derimod alene overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud (bloktilskud) fra den danske stat, se også afsnit 2.1.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden og dermed indebar en risiko for utilsigtet og uhensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder. Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til

pensionerede folkeskoletjenestemænd). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og plejehjem, samt særforborg m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelse (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelser (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Den 1. juli 1993 blev også refusionerne på det sociale område omlagt til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskoletjenestemænd. Der er den 10. juni 1998 indgået en aftale mellem regeringen og landsstyret. I aftalen er indeholdt en fastsættelse af bloktilskuddet fra 1999 til år 2001, jf. bilag 4.1. Tilskuddet er aftalt til 932 mio. kr. årligt i reelt niveau, dvs. tilskuddet reguleres efter de gennemsnitlige pris- og lønreguleringer på statens driftsbudget. For 2001 er tilskuddet 981,9 mio. kr.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne¹ omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i årene 1997 - 2001 steget fra 1.266,7 mio. kr. til 1.371,5 mio. kr. - en stigning på 104,8 mio. kr. (8,3 %). I samme periode er den ordinære del af bloktilskuddet øget med 95,8 mio. kr. (10,8 %). Udgifterne til krigspensioner toppede i 1994, hvor opmærksomheden om adgangen til denne pension - bl.a. på baggrund af 50-året for krigens afslutning - gav en vækst i antallet af erstatninger, så denne udgiftspost ved årets udgang var steget fra 588 (i 1993) til 950 i 1994. I 2000 blev der udbetalt erstatning til 789 personer.

Tabel 6.1. viser statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i årene 1997 - 2001. For yderligere specifikation henvises til bilag 6.1.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner indgår således ikke i opgørelsen.

¹ Nettoudgifterne fås ved at modregne eventuelle indtægter i bruttoudgifterne og derudover at medregne anlægsudgifter. Til bruttoudgifter hører lønninger, almindelig drift såsom rejseudgifter, vedligeholdelse, anskaffelser m.v.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1997 - 2001¹⁾.

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Tilskud					
Bloktilskud	886,1	908,3	932,8	958,0	981,9
Krigspensioner	86,9	85,3	84,4	86,9	13,0
Lærerpensioner	11,9	12,8	12,1	11,6	13,7
Andre pensioner	10,4	11,1	12,1	12,1	86,3
I alt tilskud, pensioner m.v.	995,3	1.017,5	1.041,4	1.073,3	1.094,9
Drift statslige institutioner	271,7	282,0	247,1	263,0	276,6
Total	1.267,0	1.299,5	1.288,5	1.336,3	1.371,5

¹⁾ For 2001 er der tale om budgettal og skøn.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1997 - 2000 og den samlede restgæld på lån pr. 31. december 1997 - 2000 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra godt 993 mio. kr. ultimo 1992 til knap 167 mio. kr. ultimo 2000. Gælden er således faldet med godt 83 % i den forløbne periode.

Långivningen fra KommuneKredit sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Offentlige danske institutioners nye udlån 1996 - 2000 og udlånsrestgæld ultimo 1996 - 2000.

	Nye lån				Udlånsrestgæld pr. ultimo			
	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -				- mio. kr. -			
Fiskeribanken	0	0	1,3	0,0	15,8	10,8	6,8	2,1
Færøernes								
Realkreditinstitut ¹⁾	0	0	0,0	0,0	67,5	53,2	7,35	0,5
Skibskreditfonden	0	0	0,0	0,0	70,4	25,4	13,6	7,2
KommuneKredit	0	0	0,0	0,0	190,9	173,9	167,4	157,1
I alt	0,0	0,0	1,3	0,0	344,6	263,3	195,2	166,9

¹⁾ Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs. De for instituttet opgivne udlån og restgæld er for perioden 1. april - 31. marts i de pågældende år.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Realkreditinstituttet er i henhold til aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 overtaget af landsstyret som særanliggende, jf. bilag 4.1.

Den statslige garantigivning til Færøerne omfatter garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut, samt - sammen med landskassen - tilbagebetalingen af lån fra KommuneKredit. Garantien for Realkreditinstituttet gælder kun optagne lån til og med 1. januar 1999, jf. ovenstående. De sidst optagne lån, som indbefatter statens garantier, er optaget i 1993 og har en 10-årig løbetid. De statslige garantier bortfalder derfor i løbet af år 2003.

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret nedskrives landsstyrets gæld til staten med 900 mio. kr. Endvidere henstår 500 mio. kr. af restgælden som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 %. Annuiteten er fastsat til 323 mio. kr. årligt.

6.3. Landskassens Økonomi

Indledning

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder opføres brutto.

Som en følge af den økonomiske krise i starten af 1990'erne indgik landsstyret og regeringen en række aftaler, som satte begrænsninger på landskassens budgetunderskud og samtidig satte mål for forbedringer på landskassens budget.

Med aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev de tidligere indgåede aftaler ophævet. Ansvar for den økonomiske politik på Færøerne, herunder låneoptagelse og garantistillelser, henhører nu under landsstyret, jf. bilag 4.1.

Det samlede landskassebudget (Drifts- og anlægsbudget)

Efter at der havde været underskud på landskassens budget i årene 1989-1995 vendte billedet i 1996, hvor den økonomiske fremgang og et stigende aktivitetsniveau medførte øgede skatteindtægter og fald i udgiftssiden på grund af den faldende ledighed. I 1996 var landskassens overskud 45 mio. kr. Siden voksede overskuddet til 178 mio. kr. i 1997 og 471 mio. kr. i 1998. Den gunstige udvikling for landskassens budget er fortsat de senere år; bl.a. pga. faldende renteudgifter som følge af aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, se bilag 4.1.

I tabel 6.3. gives en oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i årene 1999-2001.

Ændrede bevillingsregler fra finansåret 2000 bevirker, at man ikke umiddelbart kan sammenligne på tværs mellem tal fra tidligere års beretninger - overskuddene kan dog sammenlignes. Fra finansåret 2000 budgetteres drifts- og anlægsudgifterne som hovedregel uden ikke-fradragsberettiget købsmoms. Formålet med ændringen er at sikre ligestilling mellem private producenter, når institutioner knyttet til landskassen skal vælge mellem henholdsvis privat leverandør eller egen produktion. Udgifterne til ikke-fradragsberettiget købsmoms registreres eller budgetteres på en særlig konto under § 20 (Indtægter). Den ikke-fradragsberettigede købsmoms udgjorde i årene 1997-1999 mellem 53 og 65 mio. kr. I tabel 6.3. er 1999 opgjort uden ikke-fradragsberettiget købsmoms, så året er sammenlignelig med 2000 og 2001.

Tabel 6.3. Landskassens drifts- og anlægsudgifter 1999-2001 fordelt på driftsområder.

	1999	2000	2001
	Regnskab		Finanslov
	- mio. kr. -		
Indtægter:			
Indkomstskatter	1.234	1.310	1.305
Afgifter og told	1.042	1.117	1.160
Overførsler fra staten	945	973	993
Andre indtægter, ekskl. renter	117	88	43
Indtægter i alt	3.338	3.488	3.501
Driftsudgifter:			
Lagtinget	23	26	30
Lagmandsanliggender	45	19	27
Finansanliggender	173	189	192
Fiskerierhverv	90	117	172
Erhvervsliv i øvrigt	199	224	235
Uddannelse og forskning	516	538	591
Social- og sundhedsvæsen	1.330	1.445	1.471
Olieanliggender	14	20	22
Selvstyreanliggender	11	8	13
Renter, netto	156	127	129
Driftsudgifter i alt	2.557	2.713	2.882
Anlægsudgifter i alt	133	174	198
Drifts- og anlægsudgifter i alt	2.690	2.887	3.080
Saldo	648	602	421

Kilde: Landskasserergnskaber 1999-2000 og Finanslov 2001

Der har de seneste 2 år været årlige overskud på landskassens budget på over 600 mio. kr. Der var for 1999 budgetteret med et overskud på 338 mio. kr. og for 2000 et overskud på 445 mio. kr. At overskuddene er blevet større end budgetteret skyldes primært større indtægter end ventet. Både større skatte- og afgiftsindtægter end forventet samt store overførsler fra Føroya Banki til Finansieringsfonden af 1992 - og dermed til landskassen.

Der er for 2001 budgetteret med et overskud på 421 mio. kr.

Indtægterne forventes stort set uændret i 2001 forhold til 2000. Ved vedtagelsen af finansloven for 2001 var der ikke budgetteret med mindsket skatteprovenu som følge af skatteændringerne vedtaget i december 2000. For mere om skatteændringerne, se afsnit 7.2. En oversigt over indbetalinger af skatter og afgifter for første kvartal af 2001 tyder dog på, at indtægterne bliver større end budgetteret.

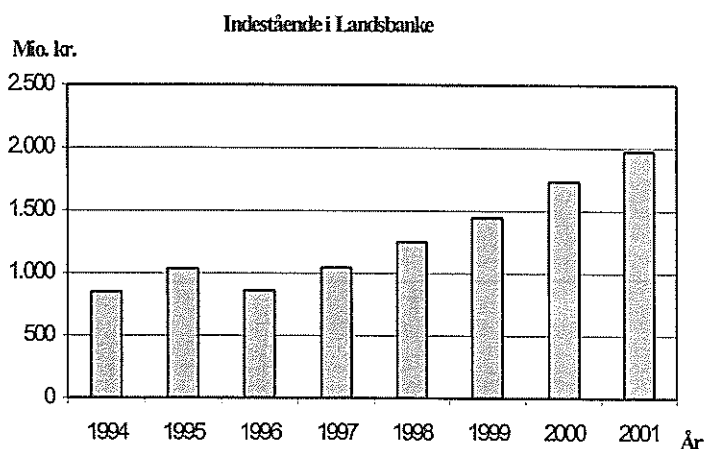
De samlede drifts- og anlægsudgifter er budgetteret til at stige med 193 mio. kr., svarende til en stigning på 6,7 %. Knap halvdelen af de øgede driftsudgifter kan henføres til øgede lønudgifter. Heri er ikke indregnet resultatet af overenskomstforhandlingerne i foråret 2001.

Anlægsudgifterne i 2001 anvendes bl.a. til udbygning af landssygehuset, udbygning af havne og veje, tunnelen til Vågø samt påbegyndelse af projektering og bygning af ny færge til Suderø.

Landskassens indestående i Færøernes Landsbank

De seneste års overskud på landsstyrets finanser har givet mulighed for at opbygge indestående i Landsbanken. Figur 6.1. viser Landskassens indestående i Landsbanken 1994-2001.

I henhold til lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken skal landskassen have et indestående på mindst 15 % af bruttonationalproduktet det foregående år. I 2001 skal indestående være mindst 1.215 mio. kr. Indestående april 2001 er 1.974 mio. kr.

Figur 6.1. Landskassens indestående i Landsbanken ultimo året 1994 - 2001¹

¹⁾ For 2001 indestående april måned.

Kilde: Landsbanki Føroya

Landskassens udlån og garantier

Landskassens garantiforpligtelser for lån optaget af offentlige institutioner (f. eks. el-selskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder udgjorde i 1989 2.323 mio. kr. Ved udgangen af 2000 var de samlede landskassegarantier faldet til 241 mio. kr.

I tabel 6.4. er opstillet en oversigt over landskassens udestående garantier pr. 31.12. for årene 1997, 1998, 1999 og 2000.

En betydelig del af landskassegarantierne blev effektive i begyndelsen af 90'erne, især inden for fiskerierhvervet, hvilket påførte landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. Siden 1993 er tabet på garantierne dog mindsket drastisk.

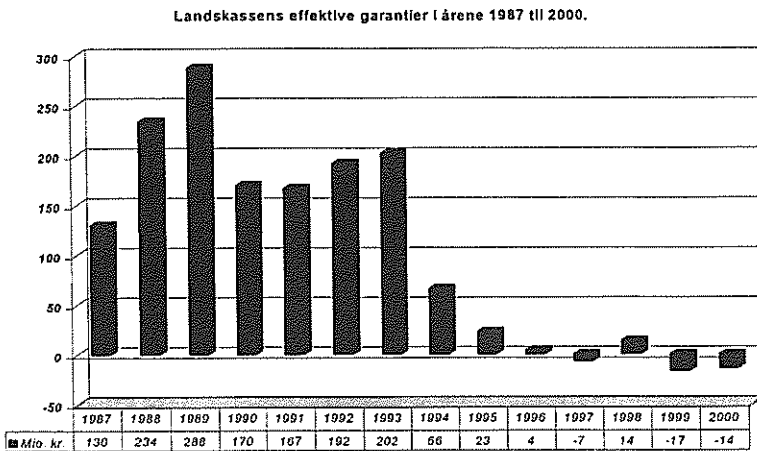
Tabel 6.4. Landskassens udestående garantier pr. 31.12. i 1997, 1998, 1999 og 2000.

Låntager	1997	1998 - mio. kr. -	1999	2000
Kommunerne	203	187	179	157
SEV (Elforsyningen)	36	32	27	22
Telefonvæsenet	60	36	28	19
Andre offentlige virksomheder	314	103	41	36
Offentlige låntagere i alt	613	358	275	234
Private låntagere i alt	56	32	14	7
Offentlige og private i alt	669	390	289	241

Kilde: Føroya Gjaldstova

I figur 6.2. gives en oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987 - 2000.

Figur 6.2. Oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987-2000

Kilde: Føroya Gjaldstova.

6.4. De Færøske Udlånsfonde

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning og toppede i 1988 med udlån på i alt 217 mio. kr. Boliglånefonden ydede ikke udlån i 1997. Siden 1998 er der igen ydet lån fra boliglånefonden. Dette skyldes formentlig, at huspriserne, specielt i Tórshavns-området er steget så meget, at det nu kan betale sig at bygge hus. Endvidere afspejler det den stigende økonomiske aktivitet på Færøerne. For Industriens Udviklingsfond og Industrifonden har der ikke været ydet lån i større omfang siden 1994.

Der er med lagtingslov, vedtaget i april 2001, besluttet at nedlægge Industriens Udviklingsfond og Industrifonden og lade fondenes kapital indgå i en ny erhvervsfremmefond sammen med tre andre fonde (Garantifonden, Fonden til industrifremmende formål og Fonden til turistfremme). Erhvervsfremmefonden har en egenkapital på 42,5 mio. kr. Denne løsning skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og i fremtiden omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Den nye fond har til formål at yde støtte til tiltag, der kan forbedre det færøske erhvervslivs konkurrenceevnen og medvirke til øget internationalisering. Herudover kan fonden yde støtte til specifikke erhvervsfremmetiltag og projekter, der kan føre til et bredere erhvervsliv og øget nytte af viden.

I tabel 6.5. gives en oversigt over fondenes udlånsaktivitet i årene 1995 - 2000.

Tabel 6.5. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden 1995-2000.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -					
Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnurin)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industrifonden (Ídnaðargrunnurin)	7,6	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin)	7,6	3,6	0,0	11,3	16,6	37,4
Lån fra fonde i alt	15,2	7,2	0,0	11,3	16,6	37,4

Kilde: Oplysninger fra fondene.

6.5. Kommunernes Økonomi

Det har gennem en årrække været meget svært at generere nøgletal omkring kommunernes samlede økonomi. Dette skyldes, at kommunerne ikke har fulgt de generelle retningslinier for kommunernes budget- og regnskabslægning, herunder fælles kontoplan. En ny kommunestyrelseslov trådte i kraft 1. januar 2001, hvor der er indført flere krav til revisionen af kommuneregnskaber, og arbejdet med at indføre en regnskabsbekendtgørelse for kommunerne vil blive påbegyndt i år.

Hagstova Føroya (Færøernes Statistisk) har de seneste år arbejdet på at udarbejde et samlet regnskab for de færøske kommuner tilbage til 1993. Dette arbejde er nu afsluttet og en opgørelse af de kommunale regnskaber fra 1996 til og med 1999 fremgår af tabel 6.8. Tabellen er suppleret med budgettal for 2000 og 2001.

Tabel 6.6. Kommunernes økonomi 1996-2001.¹⁾

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	-mio. kr. -					
Skatteindtægter	666	742	811	858	835	885
Driftsudgifter, ekskl. renter	374	399	426	474	525	596
Anlægsudgifter	24	33	43	65	133	134
Renteudgifter, netto	122	108	100	69	72	56
Drifts- og anlægsudgifter i alt	520	540	569	608	730	786
Drifts- og anlægsoverskud	146	202	242	250	105	99

¹⁾Budgettal for 2000 og 2001

Kilde: Hagstova Føroya og lagmandskontorets kommunale afd.

Kommunernes drifts- og anlægsoverskud efter renter har været stigende op gennem 90'erne og udgjorde for 1999 250 mio. kr. Det voksende overskud skyldes væsentligt øgede indtægter, hvorimod drifts- og anlægsudgifterne er øget i mindre omfang. For landskassen og kommunerne under ét var det samlede drifts- og anlægsoverskud (inkl. renter) i 1999 på knap 900 mio. kr.

Som det fremgår af tabel 6.9 forventes kommunernes samlede drifts- og investeringsudgifter at stige med knap 72 mio. kr. i 2001. Der budgetteres med et samlet resultat i 2001 (før afdrag) på 99 mio. kr. i forhold til 105 mio. kr. i 2000.

Kommunernes skatteindtægter er fortsat stigende som følge af den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne og forventes i 2001 at blive 885 mio. kr.

De kommunale betalinger til renter (netto) og afdrag udgjorde i 1995 knap 40 % af de samlede skatteindtægter. En tilsvarende opgørelse for 2001 viser knap 18 %.

De årlige afdrag på den kommunale gæld for perioden 1996-1999 har været i størrelsesorden 135 - 155 mio. kr. For 2000 og 2001 budgetteres med årlige afdrag på henholdsvis 116 og 98 mio. kr.

For at forhindre at de kommunale investeringer voksede for voldsomt, indgik landsstyret og de to kommunale foreninger aftale om et kommunalt investeringsloft på 165 mio. kr. for finansåret 2000. De 165 mio. kr. blev fordelt mellem kommunerne efter befolkningstallet i kommunerne. Kommuner, der ikke udnyttede deres kvote, kunne låne denne til andre kommuner. For finansåret 2001 blev denne aftale udbygget således, at kommunerne blev delt i 7 geografiske områder, der ved indgåelse af lokale femårige anlægsaftaler kunne opnå et højere investeringsloft. Uden lokalaftaler er investeringsrammen for kommunerne 165 mio. kr. i 2001, med aftaler 180 mio. kr.

I 2001 er den gennemsnitlige kommunale skatteprocent på 18,9 % med 16 % som den laveste og 23 % som den højeste. I 1993 var den gennemsnitlige skatteprocent 16,7 %, med 10 % som den laveste og 25,5 % som den højeste. Rammen for af de kommunale skatteprocenter på mellem 16 og 23 %, der blev indført i 1993, er ved indførelsen af den nye kommunestyrelseslov ophævet fra og med finansåret 2002, hvor kommunerne igen frit kan fastsætte de kommunale skatteprocenter.

I henhold til en opgørelse fra februar 2000 udgør kommunernes samlede gæld knap 1,4 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV, det inter-kommunale renovationsselskab IRF og Tórshavn Havn. I 1995 blev den samlede kommunale gæld vurderet til 1,8 mia. kr. Kommunernes långivere er først og fremmest de færøske pengeinstitutter og det færøske forsikringsselskab, dernæst livsforsikringen, de danske pengeinstitutter, danske kreditforeninger og kommunekredit, samt nu i mindre omfang udenlandske banker.

På baggrund af kommunernes gældssituation blev der i 1995 indgået en aftale mellem kommunerne og de fleste kreditorer om en forlængelse samt en rentenedsættelse af kommunernes lån.

Aftalen indholdt følgende hovedpunkter:

- Aftalen var 5-årig.
- Fordringerne blev omlagt, efter långivers valg, til:

- Lån til fast rente 9% p.a.
- Lån med variabel rente, der fastsattes til Libor/Cibor + 1%, dog max. 10%.
- Der etableredes en fælles kommunal garantiordning.
- Der etableredes en automatisk ordning, således at kommunernes skatteindtægter via Gjaldstovan (Færøernes Oppebørselskontor) tilfalder kreditor.
- Lånene kunne omlægges til annuitetslån.

Aftalen udløb den 30. november 2000, hvilket betyder, at den fælles kommunale garantiordning dermed også ophører. Samtidig er kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent på minimum 16 % og højest 23 %.

For at komme de mest gældsplagede kommuner til hjælp har man i maj 2000 gennemført en gældssanering for flere kommuner. De berørte kommuners gæld er mindsket med i alt ca. 80,8 mio. kr., hvoraf landet betaler de 25 mio. kr. og resten tages af den kommunale låne- og garantifond. De ca. 80,8 mio. kr. anvendes således:

- ca. 26,2 mio. kr. eftergives. Denne del kommer 4 kommuner til gavn.
- ca. 34,1 mio. kr. anvendes til afdrag på gæld, så ingen kommuner længere skyldes mere end svarende til 3 års skatteindtægter med en skatteprocent på 23. Berører 3 kommuner.
- 20,4 mio. kr. overføres de kommuner, der har haft kurstab i forbindelse med omlægning af 30 årige obligationslån hos danske kreditinstitutter.

Af det tilbageværende beløb i den kommunale låne- og garantifond, som var ca. 94,7 mio. kr., er 55,5 mio. kr. benyttet til fælles garanti, medens 39,1 mio. kr. er blevet udbetalt til de kommuner der ikke ønskede at forsætte i en fælles løsning. De 55,5 mio. kr. vil blive ført tilbage til kommunerne senest i 2005.

Efter, at den fælleskommunale aftale udløb i november 2000, valgte 12 kommuner at gå sammen i en fællesløsning, som Færøernes Landsbank tog initiativ til. Nordea Markets, Norðoya Sparikssi og Landsbanken gennemførte 30. november 2000 en refinansiering af kommunal gæld på i alt 371 mio. kr. Hovedparten af lånene blev tilvejebragt som fælleslån hos FKI A/S (Færøsk Kommune Investering A/S), der købte obligationer fra kommunerne og finansierede købet ved at sælge FKI-obligationer, der har sikkerhed i de enkelte kommuneobligationer. Kommuneobligationerne har en effektiv rente, som ligger mellem CIBOR + 0,75 % p.a. og CIBOR + 1,37 % p.a. CIBOR-renten fastlægges 4 gange om året. Lånene betales ned i det halve over 5 år (til 1. december 2005), hvorefter de skal refinansieres. Som sikkerhed for kommunernes rettidige betaling af renter og afdrag på kommuneobligationerne har den kommunale låne- og garantifond pantsat et bankindestående på ca. 55 mio. kr.

De øvrige kommuner har valgt at refinansiere deres gæld i færøske pengeinstitutter. Kun er mindre del af kommunegælden er udenlandsk gæld.

En ny kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001. Kommunaludvalgets rapport fra 1998 anbefaler, at det samlede antal kommuner bør være mellem 7 og 9, og ikke som nu 49 kommuner. Den nye lov om frivillige kommunesammenlægninger lægger op til, at sammenlægning af kommuner ikke skal gennemføres ved lov. Eventuelle sammenlægninger skal ske frivilligt. Kommunestyrelsesloven lægger desuden op til en klarere opgavefordeling mellem landsstyre og kommune; bl.a. er børnepasningen overgået helt til kommunerne. Ved at lægge flere opgaver ud til kommunerne forventes det, at flere kommuner enten vil slå sig sammen eller indlede et samarbejde, hvor opgaverne kræver det.

Hidtil har alle kommunale budgetter skulle godkendes af landsstyret, men det er også ændret med den nye kommunale styrelseslov. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter, har landstyre dog hjemmel til at kræve ændringer i budgettet. Som noget nyt kan kommunerne nu uden landstyrets godkendelse optage nye lån, bare nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter.

Hidtil har alle kommunale budgetter skulle godkendes af landsstyret, men det er også ændret med den nye kommunale styrelseslov. Fra 2002 skal kun de kommunale budgetter godkendes, hvor kommunens nettogæld er større end et års skatteindtægter. Som noget nyt kan kommunerne nu uden landstyrets godkendelse optage nye lån, bare nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter.

En del af de færøske kommuners låneoptagelse er, som ovenfor nævnt, sket gennem KommuneKredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i KommuneKredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75% af hovedstolen mod, at det færøske landstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien. Udlånsrestgælden var ultimo 2000 ca. 157 mio. kr., jf. tabel 6.2.

6.6. Den Samlede Offentlige Økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, varierer først og fremmest i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at

statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 %, men var i 1992 faldet til 24 %. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 31 %. I 1999 og 2000 er andelen steget til 32 %.

Tabel 6.7 Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1999-2001¹⁾.

	1999	2000	2001
		- mio. kr. -	
Landskassen	2.690	2.887	3.080
Staten	1.289	1.336	1.372
I alt	3.979	4.223	4.452
Statens andel i %	32%	32%	31%

¹⁾ For 1999 og 2000 regnskabstal, for 2001 budgettal.

Kilde: Tabel 6.1. og tabel 6.3.

7. SKATTER OG AFGIFTER

7.1. Indledning

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale. Færøerne har i 2001 indgået en dobbeltbeskatningsaftale med Grønland.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, meromsætningsafgift (MVG), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte Skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelser (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted i samme periode.

Renteindtægter og aktieudbytte indgår kun i den skattepligtige indkomst, såfremt de hidrører fra kilder uden for Færøerne (dvs. fra udenlandske pengeinstitutter, udenlandske

obligationer og fra ikke-færøsk registrerede selskaber). Der betales 35% i renteskat. Renteindtægter fra udenlandske pengeinstitutter o.lign. beskattes som almindelig indkomst.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på 0,5 % af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning.

Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag på 2 % af bruttoindkomsten (dog maksimalt ca. 3.700 kr.) for alle. I april 1993 blev bidraget forhøjet til 2,75 % uden et maksimumsloft. Siden 1997 er bidraget løbende nedsat, for pr. 1. april 2001 at udgøre 1,25 %.

Ingen af disse bidrag kan siden 1997 fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 % af A-indkomsten i skat og 0,5 % til arbejdsmarkedspensionsordningen.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Fra 1993 gennemførtes der en række ændringer i skattesystemet med henblik på at nærme sig et system med bruttoskat. Dette blev fulgt op med en større skattereform med virkning fra indkomståret 1997. Denne skattereform beskrives senere i dette afsnit.

Personfradraget, der i 1992 var på 4.500 kr., bortfaldt i 1993 for alle skatteydere bortset fra pensionister. Lønmodtagerfradraget bortfaldt ligeledes. I stedet blev der fastsat et bundfradrag i landsskatten og kommuneskatten på henholdsvis 22.500 kr. og 12.000 kr. Folkepensionen blev skattepligtig, men med et særligt pensionsfradrag (fradrag i skatten), der i 2001 er 16.200 kr. for enlige og 10.500 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2001 et beløb på 4.000 kr. for hvert barn under 16 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der størrelsesmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 1.500 og 6.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 16 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2001 på 3.500 kr. pr. barn.

Renter af privat gæld har tidligere kunnet fradrages i den beregnede kommuneskat med 15 % af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 33 %. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgjorde således 48 %. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 kan

renteudgifter kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig, til uddannelsesformål eller til betaling af en afgiven kaution efter lagtingslov om kommuneskat og landsskat § 33, nr. 2, hvis kautionen er aftalt før 3. december 1994 - eller såfremt lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig blev retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person, i særlige tilfælde dog op til 120.000 kr. Fra 1997 til 2000 har rentetilskuddet været på 48 %, men er i 2000 sat ned til 44 %. Det sættes yderligere ned til 42 % i 2002 og 40 % i 2003 og senere.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv.

Skatteloftet, der indtil 1993 var på 50 %, i 1996 52 %, blev fra 1. januar 1997 atter sat ned til 50 %. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2001 vil være knap 52 %.

Skattereformen 1997

Færøernes lagting vedtog ved årsskiftet 1996/1997 en omlægning af skattesystemet med henblik på en gradvis indførelse af et bruttoskattesystem. Hensigten med reformen var ydermere at få forenklet skattelovgivningen for såvel skatteyderne som skatteadministrationen.

Cirka halvdelen af de eksisterende fradrag faldt bort med reformen, og på længere sigt var det hensigten helt at overgå til en ren bruttobeskatning med landsskattesatser mellem 30 og 35 %. Reformen blev vurderet til at være neutral for de skatteydere, der mistede fradrag, idet der - som supplement til sænkningen af personskattesatserne - som hovedregel trådte en tilskudsordning i stedet.

Af fradrag, der blev afskaffet og omlagt til en tilskudsordning, kan bl.a. nævnes transportfradrag, fradrag for dobbelt husholdning, fradrag for børne- og hustrubidrag samt rentefradraget. Af fradrag, der helt bortfaldt uden kompensation, kan bl.a. nævnes fradrag for udgifter til vedligeholdelse af egen bolig og bil. For en fuldstændig oversigt over afskaffede fradrag henvises til Rigsombudsmandens beretning 1997, tabel 7.4.

Ændringerne medførte et provenutab på ca. 52 mio. kr., fordelt således, at den målt i procent gav de største lettelser til de laveste indtægter, men i kroner størst lettelse for indtægter mellem 300.000 og 400.000 kr. Årlige indtægter mellem 60.000 og 100.000 kr. fik nedsat marginalskatten fra 45,5 til 40 % (givet kommuneskat på 20 %), indtægter

mellem 100.000 og 120.000 fra 48,5 til 40 %, mens indtægter over 300.000 kr. fik en marginalsat på 57 % mod tidligere 64 %.

Reformen blev vedtaget den 30. december 1996. Hovedændringerne bestod i:

- Løft i det kommunale bundfradrag fra 12.000 kr. til 17.000 kr.
- Sænkning af bundfradraget i landsskatten fra 22.500 kr. til 17.000 kr.
- Skatteløftet sænkes fra 52 % til 50 %
- Færre skalatrin
- Reduktion af laveste landsskattesats fra 15 til 9 %, næstlaveste fra 31 til 20/25, højeste tre satser (36,5;40;44) til 37 %
- Fradragsomlægning/sanering
- Rentefradrag ændret til rentestøtte, tilskudssatsen sænkes fra de nuværende 48 % til 44 % i 2001, 42 % i 2002 og 40 % i 2003 og senere.

I tabel 7.1 gives en oversigt over nugældende fradragsmuligheder. Nyere tal forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.1. Oversigt over fradragsmuligheder 1997 - 1999.

	1997	Opgjort i 1998	1999
		- mio. kr. -	
Indtægtsfradrag			
Arbejdsmarkedspensioner	58,0	60,7	60,3
Underskud ved udlejning	3,3	2,4	1,8
Underskud ved egen virksomhed	11,7	10,5	11,6
Tab af udlån, kautioner	17,8	12,9	5,9
Afskrivninger	4,9	2,5	2,7
Andre fradrag	1,2	2,5	1,1
Udlandsfradrag	24,4	8,1	9,8
I alt fradrag	121,3	99,6	93,2
Skattefradrag			
Pensionistfradrag	67,4	65,4	67,8
Børnefradrag	64,9	63,9	79,4
Skat betalt i udlandet	7,5	8,6	10,4
I alt fradrag	139,8	137,9	157,6

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Ændret skatteskala 2001 og 2002

Lagtinget vedtog den 21. december 2000 ændringer af skattesystemet. Ændringerne indebærer, at skatteberegningen for både indkomstkatten til landskassen og indkomstkatten til kommunerne ændres ad to gange, første gang i 2001 og atter i 2002.

For landsskatten forhøjes bundfradraget fra de hidtidige 17.000 kr. til 19.000 kr. i 2001, og yderligere til 21.000 kr. i 2002. Desuden forhøjes indkomstgrænsen for højeste skalatrin fra 140.000 kr. til 150.000 kr. fra 2001. Endvidere reduceres skattesatserne på de tre laveste skalatrin med et halvt til et helt procentpoint over de to år.

For den kommunale skatteberegning er der med de vedtagne ændringer alene tale om, at bundfradraget forhøjes svarende til ændringerne ved beregningen af landsskatten.

Ændringerne medfører et samlet provenutab på ca. 81 mio. kr., fordelt således, at Landskassens bærer et provenutab 55 mio. kr., kommunerne 26 mio. kr.

Ændringerne giver målt i procent de største lettelser til de laveste indtægter, men i kroner størst lettelse for indtægter mellem 150.000 og 500.000 kr. Personer med en årlig skattepligtig indkomst på over 540.000 kr. får ingen skattelettelse.

Indkomstkatten til landskassen beregnes i 2001 på grundlag af en progressiv skala - dvs. med en med indkomsten stigende procentsats. Er den skattepligtige indkomst mindre end 19.000 kr., betales 0 %. For indkomster på 19.000 kr. og derover beregnes landsskatten i 2001 efter følgende progressive skala:

Er den skattepligtige indkomst højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten
19.000	60.000	0	19.000	9,0%
60.000	120.000	3.690	60.000	19,5%
120.000	150.000	15.390	120.000	24,0%
150.000		22.590	150.000	37,0%

Fra 2002 beregnes indkomstkatten til landskassen efter følgende progressive skala:

Er den skattepligtige indkomst højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten
21.000	60.000	0	21.000	8,0%
60.000	120.000	3.120	60.000	19,5%
120.000	150.000	14.820	120.000	24,0%
150.000		22.020	150.000	37,0%

Indkomstkatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der for 2001 gives et nedslag på 19.000 kr., før kommuneskatten beregnes. For 2002 bliver nedslaget 21.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Ved lagtingslov blev der i 1994 fastsat rammer for de kommunale skatteprocenter, således at disse nu varierer mellem 16 % som det laveste og 23 % som det højeste. Fra 2002 er kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent mellem 16 % og 23 %, jf. afsnit 6.5 om kommunernes økonomi. Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 18,87 % i 2001. Kirkeskat opkræves i alle kommuner på nær fem. Kirkeskatteprocenten er fastlagt til 0,30 % i 2001. Der indkræves ikke kirkeskat i 5 kommuner.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

Tabel 7.2. på næste side viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 1999 samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Nyere tal foreligger ikke.

Godt 49 % af de personlige skatteydere havde i 1999 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen ca. 14,5 % af de samlede skattepligtige indkomster. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 0 - 300.000 kr., nemlig 92 %. Denne gruppe tegner sig for 76 % af de skattepligtige indkomster og ca. 69 % af skatteprovenuet. Knap 8 % af skatteyderne tjener mere end 300.000 kr. pr. år og betaler 31 % af den samlede skat.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens renteudgifterne siden 1997 ikke længere fratrækkes ved opgørelsen af den

skattepligtige indkomst på Færøerne. I stedet er der indført en rentestøtteordning, jf. ovenfor.

Tabel 7.2. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 1999.

Skattepl. i 1.000 kr.	Antal personer	i %	Samlet skattepl. indkomst	i %	I alt skat	i %
Mindre end 0	91	0,2%	-8.109	-0,2%	-252	0,0%
0	1.989	4,9%	0	0,0%	-3.389	-0,2%
0 - 100	17.781	44,0%	774.591	14,6%	111.553	6,0%
100 - 200	10.326	25,6%	1.534.844	29,0%	493.401	26,6%
200 - 300	7.016	17,4%	1.705.660	32,2%	673.599	36,3%
300 - 400	2.153	5,3%	731.593	13,8%	320.312	17,2%
400 - 500	600	1,5%	264.811	5,0%	123.877	6,7%
500 - 600	199	0,5%	107.527	2,0%	50.811	2,7%
600 - 700	93	0,2%	59.478	1,1%	29.044	1,6%
700 - 800	60	0,1%	44.774	0,8%	21.963	1,2%
800 - 900	35	0,1%	29.688	0,6%	14.801	0,8%
900 - 1000	18	0,0%	16.977	0,3%	8.480	0,5%
> - 1000	21	0,1%	28.439	0,5%	13.955	0,8%
I alt	40.382		5.290.273		1.858.155	

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49 % af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under kr. 80.000. For selskaber med aktie/anpartskapital over kr. 80.000 udgjorde selskabsskatten 27 % i 1999. Med virkning fra 2000 er selskabsskatten 20 %. Provenuet fordeles med 62 % til landskassen og 38 % til kommunerne.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved selve produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 %. Provenuet vil alene tilfalde landskassen. For mere om det fiskale regime i forbindelse med udvinding af kulbrinte henvises til afsnit 4.7.

Tabel 7.3 på næste side viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1999. Nyere tal foreligger ikke.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i regnskabsåret 1999 1.558. Heraf havde 73 % af selskaberne en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 1,6 % af den samlede selskabsindkomst. Ca. 6,7 % af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 1 mio. kr., men tegnede sig for 83,5 % af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Tabel 7.3. Skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1999.

Skatteplg. samlede indkomstskatter i 1000 kr.	Antal selskaber	%	Samlet indtægt	%
0 - 0	866	55,6%	0	0,0%
0 - 25	101	6,5%	1.081	0,2%
25 - 50	79	5,1%	3.116	0,4%
50 - 75	45	2,9%	2.803	0,4%
75 - 100	52	3,3%	4.655	0,7%
100 - 150	65	4,2%	8.050	1,1%
150 - 200	48	3,1%	8.551	1,2%
200 - 250	34	2,2%	7.775	1,1%
250 - 300	25	1,6%	6.828	1,0%
300 - 350	23	1,5%	7.420	1,0%
350 - 400	20	1,3%	7.609	1,1%
400 - 450	21	1,3%	8.939	1,3%
450 - 500	14	0,9%	6.584	0,9%
500 - 550	8	0,5%	4.221	0,6%
550 - 600	6	0,4%	3.443	0,5%
600 - 650	10	0,6%	6.317	0,9%
650 - 700	9	0,6%	6.055	0,9%
700 - 750	7	0,4%	5.122	0,7%
750 - 800	2	0,1%	1.559	0,2%
800 - 850	6	0,4%	4.973	0,7%
850 - 900	5	0,3%	4.381	0,6%
900 - 950	3	0,2%	2.820	0,4%
950 - 1.000	5	0,3%	4.875	0,7%
> - 1.000	104	6,7%	595.047	83,5%
I alt	1.558	100	712.224	100

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Rente- og udbyttebeskatning

Aktieudbytte fra de på Færøerne indregistrerede selskaber beskattes ved, at det udloddende selskab tilbageholder en afgift på 35 %, som indbetales til landskassen.

For fysiske personer og dødsboer med fuld skattepligt til Færøerne bliver renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter, postgiro m.v. beskattet med en afgift på 35 % af den tilskrevne rente. Dette gælder også for renteindtægter af færøske obligationer. Skatten påhviler kontohaver, men betales for kontohavers regning af pengeinstituttet eller postgiro. Årlige tilskrevne renteindtægter af indskud i henhold til den færøske pensionsbeskatningslov beskattes ikke. De akkumulerede rentetilskrivninger beskattes dog ved udbetaling.

Renter af indestående i udenlandske pengeinstitutter, obligationsrenter samt udbytte fra udenlandske registrerede selskaber indgår i den almindelige skattepligtige indkomst for færøske skatteydere og beskattes således med ca. 50 %.

Udskrevne skatter

Tabel 7.4. nedenfor viser udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1989 til 1999 fordelt på personer og selskaber.

Fra 1989 til 1993 udviste de samlede udskrevne personskatter et fald på ca. 26 % fra 1.759 mio. kr. til 1.305 mio. kr. Fra 1994 til 1996 var de udskrevne personskatter på et stabilt niveau, men steg så væsentligt fra 1997 til 1999. Faldet i de udskrevne personskatter i 1996 skyldes skattenedsættelser.

De udskrevne selskabsskatter har fra 1989 til 1993 udvist et fald på 33 %, men har fra 1993 til 1995 udvist en svag vækst, for at stige væsentligt fra 1996 til 1998. Fra 1998 til 1999 er der tale om et mindre fald. Med sænkningen af selskabsskatten fra 27 % til 20 % fra 2000 kan forventes yderlige fald i udskrevne selskabsskatter.

Tabel 7.4. Udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1989 - 1999.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		I alt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber
	- mio. kr. -					
1989	1.121	64	638	39	1.759	103
1990	1.018	51	595	31	1.613	82
1991	951	39	556	22	1.507	61
1992	874	25	516	16	1.390	41
1993	756	28	549	17	1.305	45
1994	749	30	610	19	1.359	49
1995	746	39	667	23	1.413	62
1996	720	76	660	46	1.380	122
1997	838	93	760	56	1.598	149
1998	885	132	789	80	1.674	212
1999	987	118	871	72	1.858	190

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

7.3. Indirekte Skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter, meromsætningsafgift (MVG), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

I forbindelse med at landsstyret indgik ny handelsaftale med EU i 1991, skulle det færøske told- og afgiftssystem omlægges. Den 1. februar 1992 blev der indført en ny toldlov med en (international) toldtarif, der stort set svarede til den gældende danske, og som holdt sig indenfor rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. Denne nye toldlov var kun gældende indtil den 1. januar 1993, idet Færøerne ifølge aftalen med EU forpligtede sig til fra denne dag at ophæve alle indførselsafgifter og lade dem erstattes af ikke-diskriminatoriske omsætningsafgifter (MVG).

Merværdiafgift (MVG)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven (moms-loven) i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges nu en afgift på 25 %, idet der dog efterfølgende er indført en række undtagelser. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Efter at MVG-provenuet i hver af årene 1994 og 1995 udgjorde ca. 520 mio. kr., i 1996 og 1997 årligt knap 600 mio. kr., udgør MVG-provenuet i 2000 824 mio. kr. Stigningen på ca. 300 mio. kr. skal ses i sammenhæng med den gunstige udvikling for den færøske økonomi fra midten af 1990'erne og frem til i dag.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper :

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropaktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 % af afgiftsgrundlaget for virksomheder indenfor sundhedsområdet, og 5 % for de to sidstnævnte grupperinger.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.). Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sørenskriven). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte så stor modstand i Lagtinget, at de i begge tilfælde blev forkastet.

Olieafgift

Som et led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Indtægterne fra olieafgiften skulle tilfalde en særlig landskassefond - oliefonden - der havde til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet. Fonden blev nedlagt i 1991. Provenuet ved afgiften tilfalder nu landskassen direkte. Frem til april 2000 var der tale om en variabel olieafgift, idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindsket hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter. Der har i efteråret 2000 været fremsat lovforslag om at nedsætte eller afskaffe olieafgiften, men der var ikke flertal i Lagtinget for forslagene.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 1994 nedsat fra 300 til 120 kr. Det er rejseselskabet som indbetaler afgiften.

7.4. Opkrævede skatter og afgifter

Det samlede skatte og afgiftsprovener i årene 1996-2000 fordelt på hovedtyper fremgår af tabel 7.5. nedenfor.

Tabel 7.5. Samlet skatte- og afgiftsprovener fordelt på hovedafgiftstyper i årene 1996-2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
	- mio. kr. -				
Indkomstskatter					
Landsskat	736	817	889	991	1.104
Kommuneskat	680	766	817	867	939
Selskabsskat	37	122	149	212	190
Renteskat	44	20	38	31	42
Udbytteskat	4	17	51	75	47
Pensionsafgift (35 %)	7	11	7	5	6
Forsikringsselskaber	3	0	0	0	0
I alt	1.511	1.753	1.951	2.181	2.328
Afgifter					
MVG	597	596	651	717	824
Told	162	185	177	182	189
Fremstillingsafgift	15	15	16	16	15
Olieafgift	66	64	71	71	62
Vejskat	29	31	33	36	38
Afg. på finansielle aktiviteter	25	1	7	3	0
Lønsumsafgift	8	8	9	10	10
Rejseafgift	7	7	8	9	9
Registreringsafgift	61	57	69	73	63
Arveafgift	2	3	2	4	3
Bøder	16	1	1	1	1
Diverse afgifter ¹⁾	13	8	14	13	14
I alt	1.001	976	1.058	1.135	1.228
Total	2.512	2.729	3.009	3.316	3.556

¹⁾ Der er hovedsagelig tale om overskud fra landets spiritusmonopol.

Efter at der i en årrække har været tale om faldende indkomstskatteprovenue som resultat af den økonomiske afmatning i begyndelsen af 90'erne, er provenuet steget kraftigt fra 1996 og frem til og med 2000, hvilket skyldes den generelle opgang i den økonomiske aktivitet. Samme forhold gør sig gældende for MVG-provenuet

Fra 1995 ses en markant stigning i provenuet fra registreringsafgiften. Dette skal bl.a. ses i sammenhæng med nedsættelsen af afgiftssatsen i begyndelsen af 1995, der afstedkom et forøget salg af biler.

7.5. Skatte- og Afgiftstrykket

Flere opgørelser, der sammenligner det færøske og det danske skattetryk, viser, at forskellen mellem det færøske og danske skatteniveau, på baggrund af de seneste års skattenedsættelser på Færøerne, er stigende. Det Rådgivende Udvalg vedr. Færøerne har i deres rapport fra december 1999 beregnet, at det korrigerede skattetryk¹ i 1998 var 41 % på Færøerne og 51 % i Danmark.

¹ Det korrigerede skattetryk (skatter og afgifter) vurderes i forhold til den disponible bruttonationalindkomst (BNI).

8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME

8.1. Indledning

Gennem de seneste 20 - 30 år op til 1992 investerede Færøerne ganske mange ressourcer i at udbygge og modernisere trafikforholdene på øerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen.

Udbygningen på disse områder er først og fremmest gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne er omkostningskrævende på Færøerne på grund af de vanskelige topografiske forhold. Hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

På luftfartsområdet forestår Statens Luftfartsvæsen driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og vejtransport

Vejnettet

Landsingeniøren anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove.

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1995-2000.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Nyanlæg af veje og tunneller	29,6	39,5	41,9	24,2	25,5	19,1
Stenbrud og asfaltværk	-0,3	0	-1,9	2,9	5,2	4,1
Vedligeholdelse og forbedringer	52,8	44,4	45,1	46,6	49,5	45,4
Værksteder, maskiner m.v.	-5,3	-3,2	-6,1	-1	-5,5	-1,8
Færgelejer	0,9	1,6	1,7	1	1	1
Tilskud til kommunale veje m.v.	0,9	0	0	0	0	0
I alt	78,6	82,3	80,7	73,7	75,7	67,8

Kilde: Landsingeniøren.

Det samlede vejnet (inkl. tunneller) på Færøerne er på ca. 463 km, hvoraf de 98% er asfalterede veje. Lagtinget vedtog i februar 2000 en anlægslov, i medfør af hvilken aktieselskabet A/S Vågøtunnellen (P/F Vágatunnilin) i sommeren 2000 påbegyndte anlæggelsen af en fast forbindelse under Vestmannasund. Selve tunnelen bliver 4,7 km lang, hvoraf 2,5 km er under Vestmannasund. Der skal desuden anlægges ca. 2 km tilkørselsvej. Projektet finansieres delvis ved årlige bevillinger på finansloven, dels gennem lån. Bevillingerne over finansloven er på forhånd ansat til 160,3 mio. kr. og lånefinansieringen til knap 80 mio. kr. Det sidstnævnte beløb skal finansieres via bompenge. Hele byggeriet forventes at være afsluttet i 2003.

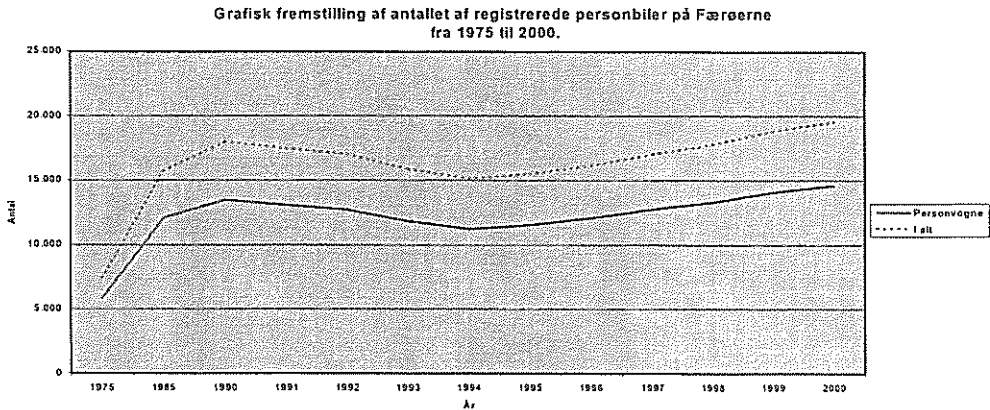
Motorkøretøjer

Den økonomiske udvikling og udbygningen af det færøske vejnet i 1970'erne og 1980'erne muliggjorde en kraftig vækst i antallet af motorkøretøjer. Tabel 8.2 viser antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne i årene 1975, 1985 samt 1990-2000. Registreringen af motorkøretøjer er pr. 1. januar 1996 overgået til Biltilsynet.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne ved udgangen af årene 1975, 1985 og 1990-2000.

Ultimo	Last- og varevogne	Busser	Hyrevogne	Person- vogne	Motorcykler	Påhængs- vogne	I alt
1975	1.024	79	302	5.854	171		7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035
1991	3.219	108	178	13.080	105	807	17.497
1992	3.103	111	171	12.711	118	830	17.044
1993	2.830	99	145	11.844	130	846	15.894
1994	2.701	105	123	11.216	122	878	15.145
1995	2.673	106	116	11.528	132	949	15.504
1996	2.720	104	105	12.091	126	1.024	16.170
1997	2.867	111	107	12.748	148	1.078	17.059
1998	2.991	130	103	13.319	151	1.125	17.819
1999	3.186	137	92	14.087	167	1.179	18.848
2000	3.300	155	91	14.608	185	1.245	19.584

Kilde: Landfogeden på Færøerne og Biltilsynet på Færøerne.

I året 2000 blev der registreret i alt 1.738 nye motorkøretøjer. Det tilsvarende tal for 1999 var 2.019.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener ca. 25-30 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagelig af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem byderne.

8.3. Havne og skibsfart

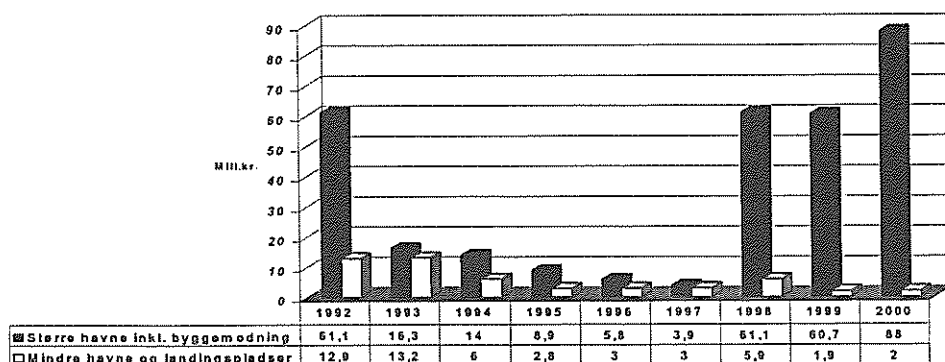
Havneudbygningen

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne, medens landskassen (tidligere statskassen) i mange tilfælde yder tilskud til sådanne anlæg. Rammerne for udbygningen af de større havne på Færøerne er fastlagt i havneplaner, som er vedtaget ved lov af Lagtinget.

Færøernes Lagting vedtog i 1988 en 8-årig havneplan for perioden 1988-1995. Landskassens tilskud udgjorde 65% af anlægsudgifterne (for Tórshavn kommune dog kun 55%) - dog højst 65% af 422 mio. kr. Der ydes ikke statstilskud til havneplanen.

Sammen med den 8-årige plan for udbygningen af de større havne vedtog Lagtinget i 1988 ligeledes en 8-årsplan for udbygningen af de mindre havne. Planen fastlagde landskassens andel af anlægsudgifterne til 70% - dog maksimalt 70% af 86 mio. kr.

Samlede investeringer i havne og landingspladser 1992 til 2000, mio. kr.

Kilde: Landsingeniøren.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, hvis størrelse og sammensætning er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.4. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1990 og 1998-2000. I tiden op til 1988 var der tale om en vækst i fiskerfartøjernes antal og tonnage (i 1988 i alt 267 fiskefartøjer med en tonnage på 69.400 BRT). I 1989-1990 afløstes væksten af et fald. Denne tilbagegang er fortsat i årene 1991-98, men har derefter stabiliseret sig.

Tabel 8.4. Skibsflåden 1990 samt 1998-2000.

	1990		1998		1999		2000	
	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT
Fiskeskibe	233	61,0	189	54,2	184	60,8	183	66
Fragtskibe	17	10,1	14	6,3	15	7,2	17	7,4
Passagerskibe	12	16,5	11	13,2	11	13,2	11	13,2
Sandbåde	11	2,8	10	2,3	9	2,2	13	3,5
Tankskibe	3	1,5	2	1,8	2	1,8	2	1,8
Olieskibe	1	0,1	0	0,0	0	0	0	0
Havundersøgelskibe	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5
Vagt- og bjærgeskibe	2	1,2	2	1,2	3	1,1	4	2,6
Lystfartøjer	7	0,5	8	0,7	8	0,7	8	0,7
Andre	10	2,4	3	0,2	9	2,6	8	2,1
I alt	297	96,6	240	80,4	242	89,9	247	97,7

Kilde: Hagstova Føroya.

Oversigten omfatter udelukkende fartøjer over 20 BRT.

Tabel 8.5 på næste side indeholder en oversigt over fiskerflådens størrelse ved udgangen af året 1989 og i årene 1998-2000.

Der ses visse ændringer i skibsregisterdata for 1999 i forhold til tidligere. Årsagen hertil skal bl.a. findes i, at Færøernes Statistik (Hagstovan) af og til først på et senere tidspunkt får indrapporteringer om forhold, der ligger tilbage i tiden, og at der tillades å jourføring af registre. Hertil kommer, at tonnageoplysningerne bygger på en blanding af bruttoregister-tonnage og bruttotonnage efter to forskellige opmålingskonventioner. I de seneste år er de fleste færøske skibe blevet opmålt efter den nye konvention (bruttotonnage). Eftersom tonnagen efter den nyere opmålingsmetode som oftest vil være betydeligt større end efter den gamle, ændres opgørelserne tilsvarende.

Tabel 8.5. Fiskerflådens størrelse ved årets udgang 1989 samt 1998-2000.

	Antal				1.000 BRT				Vægtet gn. alder ¹⁾			
	1989	1998	1999	2000	1989	1998	1999	2000	1989	1998	1999	2000
Fjernfisketrawlere	5	6	5	4	5,4	7,1	6	4,7	6	13	14	16
Ferskfisketrawlere	84	54	54	53	23,9	17,8	17,6	16,9	15	24	25	25
Andre trawlere	27	19	16	17	16,1	11,4	10,5	16,6	9	20	23	14
Trawlere i alt	116	79	75	74	45,4	36,3	34,1	38,2	10	21	22	19
Stållineskibe	26	19	19	19	6,0	4,3	4,3	4,3	23	33	34	35
Notskibe	9	8	12	12	8,1	7,1	14	15,8	23	22	23	21
Frostlineskibe	9	3	2	3	2,8	0,8	0,9	12,3	24	31	15	22
Andre	7	11	14	12	0,7	1,7	4,5	3,3	24	32	21	26
Line- og not-skibe i alt	51	41	47	46	17,6	13,9	23,6	24,8	31	27	24	25
Stålskibe i alt	167	120	122	120	63,0	50,2	57,7	62,9	21	23	23	21
Line- og trawlskibe i alt	89	69	62	63	4,8	4,0	3,1	3,1	37	39	45	45
Fiskeskibe i alt	256	189	184	183	67,8	54,2	60,8	66	29	24	24	22

¹⁾ Vægtet gennemsnitsalder udregnes på baggrund af det enkelte skibs alder set i forhold til skibets vægt i BR eller BRT og den samlede vægt, d.v.s alder*skibets vægt/skibenes samlede vægt

Kilde: Høgstova Føroya.

Søtransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener 11 ruter ved hjælp af 8-10 større og mindre færger.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. Der er nu ugentlig passagertrafik mellem Hanstholm og Tórshavn - Island (Smyril Line) året rundt. Smyril Line har besluttet at bygge en ny og større færge til sejladsen på ruterne i Nordatlanten. Færgeren skal leveres 31. marts 2002 og vil koste omkring 600 mio. kr. Færgeren vil kunne tage 1.500 passagerer og 800 biler.

8.4. Luftfart

Luftfartsområdet er fællesanliggende og Statens Luftfartsvæsen afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar. Der er i 1996-97 gennemført et udvalgsarbejde af danske og færøske sagkyndige med det formål at undersøge mulighederne for at forbedre indflyvnings- og landingsforholdene på Vágar. Forhandlinger mellem regeringen og landsstyret om færøsk overtagelse af lufthavnen ventes indledt i løbet af 2001.

Flyveruten mellem Færøerne (Vágar) og København er gennem mange år blevet betjent af Maersk Air og det færøsk ejede selskab Atlantic Airways. På grund af det stadigt stigende antal passagerer lejede Atlantic Airways i 1998 og 1999 et ekstra fly i sommermånederne. I februar 2000 købte selskabet endnu et fly af typen Bae 146, således at selskabet nu råder over to fly af denne type. Ud over ruten mellem Færøerne og København, der beflyves dagligt, flyver Atlantic Airways på ruterne til Billund, Stavanger, Reykjavík, Aberdeen og Stansted en eller flere gange om ugen, afhængig af sæsonen.

Antallet af flypassagerer mellem København og Færøerne var stærkt stigende i 1980'erne, men udviklingen ændrede sig i 1989, hvor der for første gang i en lang årrække var et fald i passagertallet. Der henvises i øvrigt til tabel 8.6., hvoraf bl.a. fremgår, at der igen har været en stigning i passagertallet (fra 1994).

Ruten mellem Færøerne og Island beflyves tillige af det islandske Icelandair.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsides beliggende øer og bygder. Landingspladserne beflyves regelmæssigt af landets helikoptertjeneste, der råder over 2 helikoptere.

Tabel 8.6. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1996-2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
Ankommet fra:					
Danmark	47.102	51.539	53.616	55.750	59.720
Norge	1.646	586	389	576	1.133
Island	3.795	3.796	3.670	4.775	5.236
Storbritannien	794	1.202	1.729	1.823	3.479
Andre lande	669	246	150	666	347
I alt ankommet	54.006	57.369	59.554	63.590	69.915
Afrejst til:					
Danmark	48.718	51.793	54.438	54.468	60.425
Norge	228	506	435	612	1.190
Island	3.530	3.913	3.717	4.902	5.035
Storbritannien	665	1.230	1.444	2.393	3.523
Andre lande ¹⁾	923	315	190	810	432
I alt afrejst	54.064	57.757	60.224	63.185	70.605
Passagerer i alt	108.070	115.126	119.778	126.775	140.520

¹⁾ Incl. charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning

Elselskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

I 2000 produceredes ca. 213 mio. kWh. Godt 76 mio. kWh. eller næsten 36 % af den samlede elproduktion er baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige investeringer i 80'erne til etablering af kraftværker og ledningsnet og indførelsen af merværdiafgift i 1993 var elektricitetsprisen i en årrække væsentlig højere på Færøerne end i Danmark, men er faldet markant i de senere år. En almindelig husholdning på Færøerne betaler nu omtrent samme pris pr. kWh. som i Danmark (incl. alle afgifter).

Elproduktion ved hjælp af vindkraft er ikke udbredt på Færøerne, men udgør 523 MWh eller 0,3%. Baggrunden herfor er dels, at de meget hårde vindforhold stiller særlige krav til vindmøllerne og dermed til investeringen, dels at en sådan alternativ produktion i større omfang er skønnet vanskelig at indpasse i det relativt svage forsyningsnet. Uden subsidier har det ikke været økonomisk fordelagtigt at udbygge med vindkraft. En forsøgsvis opstilling af en enkelt vindmølle er dog gennemført, og forsøgsmøllen har udvist gode driftsegenskaber.

Salget af elektricitet fordelte sig i 2000 med 36 % til boliger, ca. 31 % til industri, landbrug og fiskeri (mod knapt 21 % i 1995), knapt 14 % til offentlige og private tjenesteydelser m.v. og resten til øvrige brugere, inkl. gadebelysning, handel m.v.

Den samlede elproduktion steg i 2000 med 5,8 %.

Nøgletal for elproduktion 1997 - 2000 i GWh.

	1997	1998	1999	2000
Vandkraft	75,8	77,3	70,2	76,0
Dieselmacht	106,4	113,1	130,6	136,4
Vindkraft	0,55	0,55	0,56	0,52

Nøgletal fra SEV's regnskaber 1997 - 2000, mio. kr.

	1997	1998	1999	2000
El-salg	204,44	205,8	199,7	197,0
Olieudgifter	23,7	23,3	25,5	43,2
Øvr. driftsudg	58,4	53,7	52,4	72,7
Adm.udg.	12,9	12,7	15,8	15,1
Renteudg.	26,4	21,7	17,2	15,3
Afskrivn. anl.	56,7	56,0	57,7	61,6
Udgifter i alt	178,1	167,5	168,6	207,9
Årets resultat	26,3	38,3	31,1	-10,9

8.6. Tele- og radiokommunikation

Telekommunikation

Lagtingslov nr. 79 af 23. maj 1997 om telekommunikation stadfæster, at landsstyret har eneret til telekommunikation på Færøerne.

Indtil 1996 blev alene den interne telekommunikation på Færøerne varetaget af det daværende Telefonverk Føroya Løgtings (TFL). TFL blev oprettet i 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefontjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt.

Ved lagtingsbeslutning i 1996 blev det bestemt, at landsstyret skulle forberede overtagelsen af teleområdet i henhold til hjemmestyrelovens § 2. I 1997 vedtog Lagtinget at overtage teleområdet som særliggende, herunder telefonforbindelserne mellem Færøerne og udlandet. Samtidig hermed skulle hjemmestyret overtage en række tekniske anlæg og tjenester fra Tele Danmark.

Den endelige overdragelse af området fra staten til Færøernes landsstyre skete ved underskrivelse i januar 1998 af en aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre om overdragelse af lovgivnings- og myndighedskompetencen på teleområdet. I aftalen er det præciseret, at hjemmestyrets kompetence på området er undergivet de begrænsninger der følger af rigets internationale forpligtelser. Hjemmestyrets regulering på telekommunikationsområdet skal således respektere eventuelle internationale forpligtelser med hensyn til teleregulering som Danmark har påtaget sig i WTO-regi eller i andre internationale samarbejdsrelationer.

I forbindelse med overtagelsen af ansvaret for telekommunikationen til og fra Færøerne vedtog lagtinget i foråret 1997 den ovenfor nævnte telekommunikationslov. Loven erstattede de indtil da gældende love fra henholdsvis 1897 og 1927. Den ny lov havde primært til hensigt at få ajourført forholdene på telekommunikationsområdet. Den ny lov har endvidere karakter af en rammelov, inden for hvilken der fremover påtænkes gennemført hele eller delvise liberaliseringer. Dels med henblik på en tilpasning til de regulatoriske forhold indenfor WTO-regi, dels med henblik på at få skabt konkurrence til TFL, nu Føroya Tele. For i den forbindelse at sikre selskabet en større grad af handlefrihed omdannedes det i 1998 til et offentligt ejet aktieselskab.

Med hjemmel i telekommunikationsloven er der oprettet et Fjarskiftiseftirlitið (Kommunikationstilsyn), der udøver myndigheds- og forvaltningsopgaver på telekommunikationsområdet, herunder lovforberedende arbejde, tilladelses- og frekvensforvaltning, tilsynsopgaver, typegodkendelser, specifikationsfastsættelse, inspektion, kontrol m.v. Fjarskiftiseftirlitið rådgiver endvidere landstyremanden for kommunikation. For yderligere information se Fjarskiftiseftirlitiðs hjemmeside www.fse.fo

Siden 1999 har landsstyret efter indstilling fra Fjarskiftiseftirlitið tildelt ansøgere, der opfylder en nærmere fastlagt kravspecifikation, koncession til telekommunikationsvirksomhed. Pr. maj 2001 er der meddelt 5 koncessioner af 1. grad (indenlandske telefonitjenester – lejelinier, tekst- og datakommunikationstjenester, satellitkommunikation og andre værdiskabende tjenester iberegnet internettjenester). Af koncessioner af 2. grad (som koncession af 1. grad samt telefoncentraler) er der givet 1. Koncessioner af 3. grad (som koncession 2. grad samt mobiltelefoni) er der givet 3 af.

Der er endvidere meddelt 3 koncessioner til radio- og tv spredning.

Efter en sen igangsat liberaliseringsproces på telekommunikationsområdet har det færøske telemarked i løbet af kort tid delvist gennemgået en udvikling lig den i Norden og det øvrige Europa. På det færøske telemarked er der i dag flere udbydere af diverse teletjenester, faldende priser og et bredt udbud af teletjenester på trods af markedets ringe størrelse.

Teknisk udbygning

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telekommunikationen på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev påbegyndt i 1970'erne og var tilendebragt i starten af 1980'erne. TFL påbegyndte en trinvis digitalisering i sidste halvdel af 80'erne, som dog, på grund af den økonomiske afmatning i starten af 1990'erne, stoppede i 1993, hvor omkring 60 % af abonnenterne var tilknyttet digitale abonnenttrin. I 1997, og navnlig i 1998, satte Føroya Tele gennem kraftige investeringer ekstra skub i digitaliseringen. Alle abonnenter blev således tilsluttet digitale abonnenttrin fra december 1998.

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit. De tekniske anlæg hertil er etableret af Tele Danmark.

I forbindelse med nedlæggelse af et undersøisk lyslederkabel i 1993 mellem Canada og Europa er ilandført et tilslutningskabel på Færøerne. Herved er kommunikationskapaciteten mellem Færøerne og udlandet kraftigt øget. Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitorganisations satellitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

TFL udbød fra 1989 det analoge mobiltelefonsystem NMT-450 og fra 1992 tillige NMT-900. NMT-450 systemet har en meget god dækning, de geografiske forhold taget i betragtning, og dette system anvendes intensivt af bl.a. den færøske fiskerflåde. Fra d. 15. oktober 1998 påbegyndte Føroya Tele endvidere kommerciel drift af det mere avancerede

digitale mobiltelefonsystem GSM. GSM-systemet har gennem kraftige investeringer i 1998 og 1999 fået en dækning svarende til 93 % af det bebyggede område.

Som led i tilpasningen til internationalt regulerede forhold, og af hensyn til det fortsatte udbud af nye tjenester, blev de hidtidige 5-cifrede telefonnumre pr. 1. april 1998 afløst af 6-cifrede numre.

I starten af 1996 blev internettjenester udbudt til de færøske brugere. Efter en jævn stigning i 1996 og 1997 har der været en kraftig stigning gennem 1998 og 1999, således at penetrationen nærmer sig 1/2 af de færøske husstande. Føroya Tele har foretaget væsentlige investeringer, primært i kapacitetsudvidelser, som følge af den stigende internettrafik. Føroya Teles internettjeneste har adressen <http://www.olivant.fo>

Også på en række andre områder har Føroya Tele gennem det seneste års tid foretaget investeringer, såvel med henblik på generelle moderniseringer, som for at sikre en række nye og lovende forretningsområder. Nævnes kan bl.a. investeringer inden for kapacitet og hardware til udlandskommunikationen, ISDN og ADSL udbygninger, Value Added Services (værdiførkede tjenester), IT platforme, udskiftning af EDB udstyr samt investeringer i bygninger og køretøjer.

Kystradiotjenesten

De udførende opgaver i forbindelse med kystradiotjenesten varetages af Føroya Tele på vegne af landsstyret, i henhold til den indgåede aftale herom fra 1997. Kystradiotjenestens opgaver omfatter dels trafikekspedition (telegrammer og telefonsamtaler) til og fra skibe, dels en række nød- og sikkerhedstjenester. Opfyldelsen af rigets internationale forpligtelser på området er fortsat et fællesanliggende.

Radiokommunikationsområdet

Efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre overdrages lovgivningskompetencen på radiokommunikationsområdet pr. 1. januar 2002 til hjemmestyret, bortset fra de maritime radiobaserede nød- og sikkerhedstjenester. Det er i den forbindelse hensigten at ændre telekommunikationsloven således, at den også omfatter radiokommunikation. Som på telekommunikationsområdet vil det være Fjarskiftiseftirlitið, der skal forestå forvaltningen.

Tele Danmark er frem til 2007 forpligtet til at sørge for offentlige, radiobaserede, maritime nød- og sikkerhedstjenester, der dækker Danmark, Færøerne og Grønland. Tele Danmark skal stille nødopkald via radiobaserede, maritime nød- og sikkerhedstjenester, der dækker farvandene omkring Danmark, Færøerne og Grønland gratis til rådighed for brugere af kystradiotjenesten og maritime Inmarsat tjenester. De eksekutive opgaver i forbindelse med tjenesten varetages af Føroya Tele efter aftale med Tele Danmark.

Forberedelser til overtagelse af den maritime nød- og sikkerhedstjeneste er igangsat i foråret 2001, i samarbejde mellem færøske og danske myndigheder. Det overordnende arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde vil dog stadig være et fællesanliggende.

Tabel 8.7 Nøgletal fra TFL's regnskab for 1997 samt 1998-2000 for Føroya
Tele i 1.000 kr.

	1997	1998	1999	2000
Drift				
Nettosalg	155.208	180.149	219.419	242.124
Bruttofortjeneste	120.038	124.400	155.890	170.168
Resultat før renter	30.630	29.496	43.279	44.221
Årets resultat	21.958	16.120	26.083	30.616
Status				
Anlægsaktiver	191.065	246.584*	233.759	235.012
Omsætningsaktiver	49.753	78.863*	101.415	108.785
Aktiver i alt	240.818	325.447*	335.174	343.797
Egenkapital i alt	100.700	100.988*	127.071	157.687
Pengestrøm				
Drift	66.990	45.185	76.223	82.750
Investeringer	-46.845	-107.334	-34.533	-57.750
Finansiering	-36.619	61.911	-16.678	-19.796
Ændring i likvide midler	-16.474	-238	25.013	5.204
Nøgletal				
Overskudsgrad	19,7	16,4	19,7	18,3
Afkastningsgrad	12,7	9,1	12,9	12,9
Likviditetsgrad	68	105	135	144
Solvensgrad	42	31	38	46
Andre oplysninger				
Fastnettelefonabonnenter	23.557	24.032	24.851	24.952
Mobiltelefonabonnenter	4.701	6.516	10.761	16.971
Internetabonnenter	1.000	2.300	4.847	6.419
Antal ansatte (årsværk)	186	197	216	236

* Kan ikke sammenlignes med årene forud, idet aktieselskabet starter med ændret
åbningsbalance i forhold til ultimo 1997.

Kilde: Føroya Tele

8.7. Postvæsen

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret.

Tabel 8.8. Postverkets driftsresultat 1996-2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
Indtægter:					
Driftsindtægter	61	64,8	66,7	68,2	69,8
Frimærkeafdeling, netto	9,5	7,1	4,9	4,5	2,9
Andre indtægter	2,4	2,9	2	2,2	3
I alt	72,9	74,8	73,6	74,9	75,7
Udgifter:					
Løn, excl. frimærkeafdeling	52,4	55,4	57,2	56,6	58,2
Andre udgifter	19,7	18,7	16,1	16,9	22,1
I alt	72,1	74,1	73,3	73,5	80,3
Resultat før afskrivninger:	0,8	0,7	0,3	1,4	-4,6
Afskrivninger	2,8	1,8	1,8	1,9	1,9
Ekstraordinære udgifter	0	0	0	0	0
Leje af egen ejendom	1,9	1,2	1,3	1,3	1,2
Underskud	0,1	0,1	0,2	-0,8	5,3
Bevilling på finansloven	1,6	0	0	0	0
Tillægsbevilling	0	0	0	0	7,6
Samlet bevilling	1,6	0	0	0	7,6
Samlet lønudbetaling:					
Lønudbetaling, Postverk	52,4	55,4	57,2	56,6	58,2
Lønudbetaling, Frimærkeafd.	10,3	10,8	11,1	10,9	10,2
I alt	62,7	66,2	68,3	67,5	68,4
Udviklingen i postvirksomheden					
Indbetalinger og giroindbetalinger	1.241	1.002	987	987	944
Udbetalinger	88	81	72	72	69
Rekommanderede breve	28	26	24	20	19
Afsendte pakker	75	78	78	78	72
Modtagne pakker	147	153	159	161	157
Færøske aviser	2.355	2.512	2.496	2.152	2.038
Brevforsendelser	7.200	7.850	8.243	7.460	7.969
Adresseløse forsendelser	2.893	3.250	3.869	2.234	2.545

Kilde: Postverk Føroya

Postverk Føroya udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelister i det meste af verden.

8.8. Turisme

Turismen på Færøerne har været i vækst de senere år, men da der ikke er udarbejdet egentlige statistikker over antallet af turister, samt andre former for gæster, er det nødvendigt at henholde sig til en række indikatorer, som kan sige lidt om tendensen i antallet af turister. I det følgende vil en række indikatorer blive præsenteret, ligesom det vil blive forsøgt at komme med en baggrund for den stigende udvikling i turismen på Færøerne.

Antallet af passagerer med det færøske flyselskab Atlantic Airways er steget jævnt gennem de seneste år. Således havde selskabet ca. 75.000 passagerer i 1998 og ca. 83.000 passagerer i 1999. I 2000 steg passagerantallet til 90.000. Især i sommerperioden har Atlantic Airways haft problemer med at klare efterspørgslen. På baggrund af det stigende antal passagerer lejede Atlantic Airways i 1998 og 1999 et ekstra fly i sommermånederne, men selskabet købte i februar 2000 endnu et fly af typen Bae 146-200, så selskabet nu råder over to fly af denne type. I højsæsonen indsættes det nye fly på selskabets ruter - resten af året udlejes det. Maersk Air, der flyver til Færøerne fra København og Billund, havde i 2000 en fremgang i antal passagerer på 9.500, så selskabet nåede op på knap 55.000 passagerer.

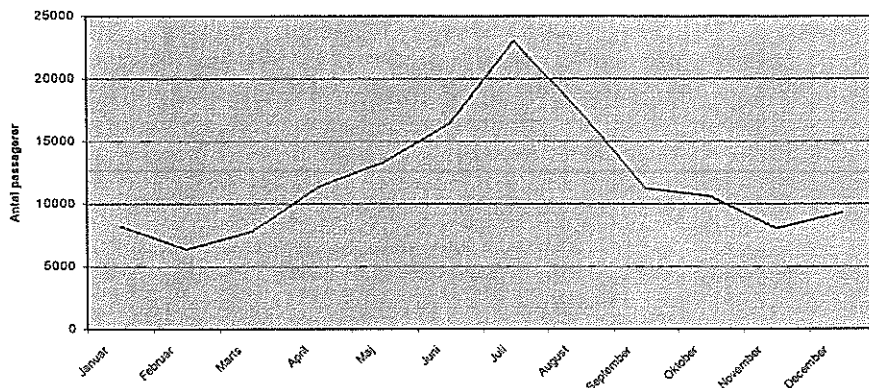
En medvirkende årsag til det stigende antal passagerer har været, at der er åbnet en række nye flyruter til bl.a. Skotland (Aberdeen), Island og Norge (Stavanger), samt en øget intensitet i flyvningerne til Danmark, bl.a. til Billund lufthavn. Fra sommeren 2001 påbegynder Atlantic Airways en ugentlig flyvning til og fra England (Stanstead lufthavnen ved London).

Som det fremgår af kap. 8.4. havde lufthavnen på Vágar i 1999 over 129.000 passagerer. I 2000 var der over 143.000 rejsende gennem lufthavnen, hvilket er en stigning på knap 11 %. Den betydelige stigning i antal rejsende gennem lufthavnen ser ud til at fortsætte i 2001, hvor der de første 4 måneder af året, i forhold til samme periode året før, har været en stigning i antallet af passagerer på 13,5 %. For april og maj alene er stigningen knap 17 %.

Det antages, at en del af stigningen i antallet af passagerer op gennem 1990'erne delvis skyldes en øget tilgang af turister til Færøerne. Dette ses bl.a. af grafen nedenfor, hvor langt det største antal passagerer er i månederne fra maj til august. Forklaringen på den store stigning de seneste to år skal dog først og fremmest forklares ved, at flyselskaberne på ruten mellem Danmark og Færøerne udenfor sommerperioden har haft tilbudspriser,

der ligger betydeligt under det man tidligere har set. Endelig har den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne de senere år bidraget til fremgangen i antallet af passagerer.

Passagerfordelingen på årets måneder på Vágar lufthavn i 2000.

Anm: Opgørelsen er inklusiv helikoptertransport.

Kilde: Statens luftfartsvæsen.

Det er som nævnt en generel antagelse, at antallet af turister der besøger Færøerne er steget over de seneste år. Af den senest foreliggende opgørelse fra Færøernes statistiske kontor (Hagstova Føroya) over antal overnatningsdøgn på de færøske hoteller, vandrehjem m.v., er antallet af overnatningsdøgn i 1998 opgjort til 81.510. Det er 16.907 flere overnatningsdøgn end i samme periode året før. I 1996 var der godt 70.000 overnatninger mod godt 52.000 overnatninger i 1993.

Der regnes med, at der i højsæsonen er godt 1.500 sengepladser til rådighed på de færøske hoteller, vandrehjem m.v. I 1999 åbnede et nyt og moderne vandrehjem i Tórshavn med 98 sengepladser, men på samme tid lukkede et ældre vandrehjem så antallet af sengepladser forblev stort set uændret.

Som en yderligere indikator på den stigende aktivitet indenfor turisterhvervet, kan anvendes størrelsen af de udbetalte lønninger til erhvervet. Af en opgørelse fra Færøernes statistiske kontor fremgår det, at lønudbetalingerne til turisterhvervet i 1999 var 46 mio. kr., hvilket er fordobling siden 1994.

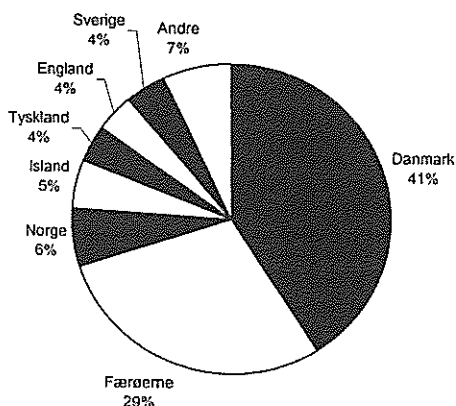
Siden 1997, hvor den ankom knap 13.500 med skib til Færøerne, har antallet af rejsende til Færøerne ad søvejen været stigende. I 1998 ankom ca. 14.700 med skib til Færøerne, i

1999 knap 17.700 Stigningen skyldes hovedsageligt, at Smyril Line, som sejler mellem Hanstholm og Tórshavn med færgen *Norrøna*, siden 1998 har sejlet denne rute året rundt. I de foregående år blev udelukkende sejlet mellem Danmark og Færøerne i sommermånederne. Om sommeren sejles ligeledes til Norge, Shetlandsøerne og Island. Smyril Line har besluttet at bygge en ny og større færge til sejladsen på ruterne i Nordatlanten. Færgen skal efter de senest foreliggende oplysninger leveres foråret 2003 og skønnes at ville koste 700 mio. kr. Færgen, der skal bygges i Tyskland af FSG Skibsværft Flensburg, vil kunne tage knap 1.500 passagerer og ca. 800 personbiler. Til sammenligning kan Smyril Lines nuværende færge tage 1.050 passagerer og 300 personbiler.

Hvert år besøger et antal krydstogtskibe Færøerne. I 1999 og 2000 anløb henholdsvis 25 og 26 krydstogtskibe Færøerne. 29 krydstogtskibe med i alt ca. 15.000 passagerer har meldt deres ankomst i 2001. Disse passagerer regnes ikke med i de nævnte statistikker over besøgende, da de i sagens natur ikke overnatter på Færøerne. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der er arrangeret diverse ture til attraktive steder på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Langt hovedparten af de besøgende på Færøerne kommer fra Danmark. I 1998 udgjorde danske besøgende således ca. 41 % af de overnattende gæster på Færøerne, jf. nedenstående graf. Nyere opgørelse foreligger ikke.

Nationalitetsfordelingen af overnattende gæster (hoteller m.v.) på Færøerne.
Opgjort i perioden fra januar til august 1998.

Medvirkende årsag til den stigende turisme på Færøerne er bl.a. en indsats fra det færøske turistråd (Ferðaráð Føroya). Landsstyret har for at fremme erhvervet på Færøerne, på finansloven for 2001 bevilliget knap 7,4 mio. kr. til Færøernes Turistråd. Færøernes Turistråd er en institution under det færøske erhvervsministerium, der har til formål at udvikle og markedsføre Færøerne som turistmål.

I forbindelse med det stigende antal turister er der de seneste år gjort en stor indsats for at forbedre Færøerne som turistmål. Der er bl.a. oprettet en række lokale turistkontorer (Kunningarstovar). I alt er der syv turistkontorer spredt over øerne. Turistkontorerne er delvist støttet af Færøernes Turistråd. Der er således gennem de seneste år taget både offentlige og private initiativer m.h.p. at øge tilbudene til turister. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.m., ligesom der er en stadig større aktivitet på det kulturelle område.

Færøernes Turistråd har i samarbejde med Bornholms Forskningscenter indsamlet oplysninger om turismen på Færøerne. Formålet med undersøgelsen er at beregne de beskæftigelsesmæssige, trafikmæssige og økonomiske konsekvenser af turismen på Færøerne. Undersøgelsen, der er offentliggjort i oktober 2000, er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt personer der afrejser Færøerne og dækker perioden medio maj 1999 til medio maj 2000.

Den økonomiske effekt af turismen på Færøerne er for denne periode opgjort til over 200 mio. kr., hvilket inkluderer både udgifter på Færøerne og udgifter i forbindelse med rejsen til og fra Færøerne. Undersøgelsen når desuden frem til, at der er 269 fuldtidsbeskæftigede pr. måned indenfor turisterhvervet.

Undersøgelsen viser, at af alle besøgende på Færøerne kommer den største andel fra Danmark; nemlig 68 %. 17 % kommer fra øvrige nordiske lande. Over en tredjedel af alle besøgende på Færøerne er forretningsrejsende. Af deciderede ferierejsende er over halvdelen fra Danmark. Generelt gælder det for de ferierejsende, at tilfredshedsgraden med Færøerne som rejsemål er meget stor, men at kun en mindre forventer at vende tilbage ved en senere lejlighed. Ifølge rapporten kan det tyde på, at Færøerne i mange besøgende turisternes øjne er en destination for den aktive eventyrlystne. Som ventet viser undersøgelsen, at det især er naturen, bygderne, fuglelivet og fuglefjeldene som er trækplastret.

9. SOCIALE FORHOLD

9.1. Indledning

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforsorg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse.

Socialområdet er fællesanliggende, bortset fra lovpligtig ulykkesforsikring, der er særanliggende.

Statens tilskud i forbindelse med den sociale lovgivning blev tidligere afholdt som refusioner. Fra den 1. januar 1988 blev tilskuddet omlagt til henholdsvis bloktilskud og refusion. Fra den 1. juli 1993 blev de hidtidige bloktilskud og sociale refusioner samlet i ét bloktilskud. Bloktilskuddet reguleres årligt i takt med den løn- og prisudvikling, der forudsættes på statens budgetter i Danmark.

Der er fra 1. juni 1995 indført en rammelov for socialvæsenet på Færøerne, lov nr. 315 af 17. maj 1995. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret øget mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse den færøske sociallovgivning til de færøske forhold. Rammeloven opstiller ti områder, som hjemmestyret skal udfylde med lovgivning. Det drejer sig bl.a. om kontanthjælp, pensioner, hjemmehjælp og børnebidrag til enlige forsørgere. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt til klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltningen af institutioner på landstyreets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med landstyreets regelfastsættelse. Almannastovan har afdelinger, der er bemandet med socialrådgivere, i Klaksvik, Tvøroyri og Runavik.

Hjemmehjælpsordningen og Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen blev d. 1. januar 1993 sammenlagt i en integreret Hjemmepleje, Heimarøktin. Den 1. januar 1999 blev Heimarøktin en integreret del af særfor sorgen i den nye administrative enhed "Heimarøktin og Serforsorgin". Særfor sorgen blev samtidig taget ud af Almannastovans regi.

Hjælpemiddelcentralen, der var en selvejende institution, blev d. 1. januar 1994 henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særfor sorg, folke- og invalidepension, enkepension, tillægsydelse til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Kommuner med over 2000 indbyggere administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp, og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om (forbigående) hjælp til personer, der er arbejdsløse. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan, hvis afgørelse kan ankes til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om tilkendelse af invalidepension er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Dog træffter Almannastovan afgørelser om tilkendelse af invalidepension efter § 7, nr. 3 og § 8, nr. 2 i lov om Almannapensioner. Det drejer sig om tilkendelse af henholdsvis mellemste førtidspension til enker og enkemænd med forsørgelsespligt overfor børn under 18 år og laveste førtidspension til personer mellem 50 og 67 år samt personer der har modtaget pension efter § 7, nr. 3 men har mistet retten til pensionen, fordi det yngste barn er fyldt 18 år, når forringet helbred, manglende arbejdsmuligheder eller andre særlige omstændigheder gør, at vedkommende har brug for hjælp.

Ulykkesforsikringsrådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab Føroya Vanlukkutrygging. Rådet behandlede i 2000 på 35 møder 1.894 sager, heraf 474 sager vedrørende invalidepensionslovgivningen, 1.347 ulykkesforsikringssager og 83 sager om andre, især generelle spørgsmål.

Administrationen af reglerne i børneforsorgsloven er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom eller fødsel i følge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt. Dagpenge ydes fra 1. fraværdsdag og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog max. 80 % af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 20 timer de sidste 5 uger.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværdsdag ved at tegne en frivillig forsikring. Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst 1 person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for 1 person. Retten til dagpenge indtræder 4 uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige sikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil 3 måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over 3 måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt i følge sygedagpengeloven.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne. Ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes når der indtræffer sociale begivenheder så som sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Ydelsen er behovsudregnet. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Med virkning fra 1.1.1992 indførtes der en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen.

Børnetilskud mv.

Med virkning fra 1. januar 1997 er indført lov om børnebidrag til enlige forsørgere mv. Efter disse regler kan der gives et bidrag til børn hvor ingen af, eller kun den ene af, forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Støtte til betaling af underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 50 % af de betalte bidrag refunderet af Landskassen.

Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 80.000 kr. Húsálánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

Finansieret udelukkende fra færøsk side kan der ifølge lagtingslov ydes vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægssydelse.

Adoptionstilskud

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 1. januar 2001 udgør tilskuddet 50.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbeløb for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark (Adoption Center og DanAdopt) og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "NAINA", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befordring.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 2000 33.248. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere under midlertidigt ophold på Færøerne.

Fra 1. juli 1997 er alle der er tilmeldt folkeregisteret sikret ovenstående ydelser. Fra det fyldte 18. år betaler medlemmerne kontingent til sygekassen.

For statistiske oplysninger vedrørende sociale ydelser henvises til bagest i beretningen, bilagene

9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1995-1998

9.2 Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1996-1998

Oplysninger for 1999 forelå ikke, da trykningen af beretningen indledtes.

9.3. Institutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 tilkommer det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunerne at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

For børn under den skolepligtige alder er der 30 daginstitutioner; 27 børnehaver og 3 vuggestuer. 16 daginstitutioner er integrerede. I alt 1.323 pladser i daginstitutioner. Endvidere er der 1 daginstitution til børn i 7-10 års alderen med plads til 20 børn, der passes efter skoletid. Der er yderligere en kommunal skolefritidsordning i Tórshavn til 25 børn. Herudover er der 25 kommunale dagplejeordninger med 1.227 pladser.

Der findes 2 døgninstitutioner for børn og unge op til 18 år, Færøernes Børnehjem normeret til 20 børn og unge, samt - etableret i 1996 - Døgninstitutionen for Adfærdsvanskelige Børn og Unge med plads til 5 børn og unge.

Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannastovan.

Der er i alt 8 offentlige alderdoms-, pleje- og aflastningshjem med 236 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri og Klaksvík. På Sandoy har der siden 1. juli 1996 kørt et forsøgsprojekt med 19 alderdoms-, pleje- og ældrebofællesskaber. Projektet fortsætter i overensstemmelse med planen frem til udgangen af 2001. I Vestmanna og Kollafjørður er der 2 ældrebofællesskaber med i alt 14 pladser. Pladserne er fordelt ligeligt med 7 hvert sted. I Vestmanna er 1 af pladserne en aflastningsplads. For Kollafjørðurs vedkommende er der 2 aflastningspladser. Herudover fungerer en plejeafdeling på Landssygehuset med 10 pladser som plejehjem.

På pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður er der en dagafdeling med 30 pladser.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med 31 pladser henholdsvis i Tórshavn - med afdeling i Runavík - og i Klaksvík.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsorsloven.

Administrationen af særforsorgen blev overtaget af hjemmestyret pr. 1. januar 1988. I 1999 blev særforsorgen underlagt den nye administrative enhed "Heimarøktin og Serforsorgin", som overtog den del Almannastovans opgaver, som havde med hjemmeplejen, sundhedsplejen og institutioner for psykisk og fysisk udviklingshæmmede at gøre.

Særforsorgen består af 7 beskyttede værksteder med i alt 125 pladser, 8 boinstitutioner med i alt 45 pladser inklusive 3 afdelinger på boinstitutionen "Eirargarður 14-16" med i alt 15 pladser, 9 bofællesskaber med i alt 64 pladser, 2 fritids- og aflastningshjem med i alt 5 dagaflastnings- og 10 døgnafkastningspladser, og en weekendaflastning på Vágoy hver anden weekend med plads til 5 personer med psykisk eller fysisk handicap.

"Heimarøktin og Serforsorgin" administrerer derudover den årlige bevilling, som bruges til at betale ophold for de omkring 30 færinger, som bor på forskellige institutioner, bofællesskaber og selvstændige lejligheder i danske amter.

10. SUNDHEDSVÆSEN

10.1. Indledning

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen blev pr. 1. januar 1993 henlagt som en afdeling under Almannastovan, der sammen med hjemmehjælpsordningen benævntes "Heimarøktin". "Heimarøktin" er i 1999 lagt sammen med særfor sorgen i en administrativ enhed ved navn "Heimarøktin og Serforsorgin".

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Hjemmestyret har nu udfyldt rammeloven, dog med undtagelse af love på skolelæge- og sygeforsikringsområdet.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der pr. 1. januar 2001 er ansat i alt 26 kommunelæger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunelægens arbejdsopgave er almindelig lægehjælp i distriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn

Skolelægeordningen

Der er pr. 1. januar 2001 normeret i alt 11 skolelægestillinger. Stillingerne bestrides af kommunelæger. Kommunerne stiller de fornødne lokaler til rådighed.

Skolelægens arbejde består i forebyggende sundhedsundersøgelser af alle børn i 1.-9. klasse samt i at føre tilsyn med sundhedstilstanden på skolerne.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne 39 praktiserende tandlæger, heri medregnet en privatpraktiserende specialtandlæge i ortodonti og en hospitalstandlæge ansat på landssygehuset.

I forbindelse med tandlægebesøg dækker sygekassen 45 % af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark. Tilskuddet er fratrukket på regningen.

Børne- og ungdomstandplejen blev ved lagtingslov nr. 23 af 6. marts 1998 udvidet fra aldersgruppen 7-14 år til aldersgruppen 0-16 år. Ordningen forventes at være fuldt udbygget år 2001.

Visse kommuner har faste skoletandlæger, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af de privatpraktiserende tandlæger. Alle driftsudgifter vedrørende børnetandplejen afholdes af kommunerne.

Sundhedsplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri vejledning og bistand med hensyn til sundhedstilstanden hos børn, der er under den undervisningspligtige alder og ikke går i skole eller børnehaveklasse.

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne.

Ved udgangen af 2000 var der 62 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 1996-2000, mio. kr.

	1996	1997	1998	1999	2000
Totalomsætning	82,6	86,9	97,9	108,6	120,6
Heraf leveret til havbruget	9,3	13,4	18,2	25,1	24,7
Procentvis andel til havbruget	11,3%	15,4%	18,6%	23,1%	20,5

Kilde: Landsapotekeren.

Apotekerne forsyner 23 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. I tabel 10.2 angives håndkøbsudsalgenes omsætning procentvis i forhold til den totale omsætning og den totale omsætning excl. havbrug.

Tabel 10.2. Håndkøbsudsalgenes procentvise omsætning i forhold til totalomsætningen og totalomsætningen excl. havbrug i 1996-2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
Totalomsætning	3,2	2,9	2,8	2,5	2,4
Totalomsætning ekskl. havbrug	3,6	3,5	3,4	3,4	2,9

Kilde: Landsapotekeren

10.3. Sygehusvæsenet

Indledning

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, der trådte i kraft d. 29. juli 1996.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehusene i Klaksvík og Tvöroyri.

Landssygehuset har 234 sengepladser. Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en børneafdeling, en røntgenafdeling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse- og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejeafdeling, en psykiatrisk afdeling, hvorunder hører en afdeling for senildemente, samt en tandklinik. Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset: Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre- næse- og halssygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

Fra 1960 blev Færøernes sygeplejeskole knyttet til Landssygehuset.

Klaksvík sygehus har 36 sengepladser. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, neurologi og anæstesiologi. Til specialerne er 2 af overlægerne tilknyttet kirurgi, 1 overlæge til intern medicin og 1 overlæge til anæstesiologi. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, der indtil videre er besat med reservelæger.

Suðuroy sygehus har 26 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgiske sygdomme og ortopædisk kirurgi.

I 1976 oprettedes Hotel Tórshavn, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark, og til disses pårørende. Hotellets drift blev fra 1. november 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. I foråret 2000 flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København. Der er nu 38 pladser mod tidligere 24. Institutionen ændrede samtidig navn til **Patienthotellet Tórshavn**.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter, sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af bilag 10.1 - 10.4.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvöroyri forestås den daglige ledelse af en inspektør. Landssygehuset ledes af et team bestående af en sygehusdirektør, en lægelig chef samt en chef for sygeplejen. For hvert af sygehusene vælger landsstyret endvidere et sygehusråd på 5 medlemmer. Rådet kan behandle alle spørgsmål vedrørende pågældende sygehus og har desuden en rådgivende funktion overfor landsstyremanden for heilsumál (Sundhedsministeren). Sundhedsstyrelsen har tilsynet med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling udenfor Færøerne

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulant behandling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed.

Aftalen blev pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter får på Rigshospitalet.

I henhold til lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge nu ret til at sende patienter til behandling i Danmark. Også til andre hospitaler end Rigshospitalet. Efter tilladelse fra landsstyret kan overlægen i særlige tilfælde sende en patient til behandling i andre lande.

Der er på Lagtingsfinansloven for 2001 afsat et beløb på 59,4 mio. kr. vedrørende patientbehandling udenfor Færøerne. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på hospitaler i Danmark indregnet fuldt ud.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er normeret 17 stillinger, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen.

10.4. Landslægen

Landslægen er Lagtingets og landsstyrets sagkyndige i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, sygeplejersker, tandlæger, jordemødre, farmaceuter og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN

11.1 Indledning

Hvad undervisningsvæsenet omfatter

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen, gymnasiet, HF-kursus og erhvervsgymnasiale uddannelser.
- Læringeuddannelser og grunduddannelser inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Skibskokkeuddannelse.
- Navigationsuddannelser, maskinmesteruddannelse og andre maskin- og elteknikeruddannelser, merkonomuddannelser, sygeplejerskeuddannelse, pædagog- og læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam.art.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, musikskole, efteruddannelse samt fritidsundervisning.

Særanliggende og fællesanliggende

Gymnasierne, HF-kurserne, fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggende, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, maskinmesterskolen og fritidsundervisningen fortsat er fællesanliggende.

På de områder af undervisningsvæsenet, der fortsat er fællesanliggende, er administrationen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser - som er fastsat i de pr. 14. februar 1979 vedtagne rammelove for det færøske undervisningsvæsen - har kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er således samlet under landstytret.

Olajdag (29. juli) 1996 blev lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelsesordning sat i kraft i sin helhed. Dette medførte, at det enkelte landsstyremedlem fra lovens ikrafttræden alene har ansvaret for sit sagsområde, og at administrationen, som hidtil havde været udøvet af Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) og af Landsskúlafyrisingin (Undervisningsdirektoratet), ledet under en af landstytret ansat undervisningsdirektør, nu er underlagt vedkommende landsstyremedlems ansvar.

Samtidig med blev lagtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978 om styrelsen af undervisningsvæsenet ændret, således at Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) blev nedlagt og reglementet for undervisningsdirektøren samtidig sat ud af kraft. Administrationen af undervisnings- og forskningsanliggender har således siden Olajdag 1996 været placeret direkte under vedkommende landsstyremedlems ansvar.

I skrivelse af 3. august 1996 har vedkommende landsstyremedlem givet undervisningsdirektøren hjemmel til, foreløbig inden for sit hidtidige ansvarsområde, at fortsætte som leder af skoleadministrationen.

De sager, som Undervisningsrådet frem til Olajdag 1996 har behandlet og taget stilling til, skal nu forelægges vedkommende landsstyremedlem til stillingtagen. Det gælder især sager angående ansættelser, økonomi, lovarbejde og administrative opgaver af særlig politisk karakter.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1979 om folkeskolen. Folkeskolen er en kommunal skole. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overtilsyn med folkeskolen føres af Landsskúlafyrisingin ifølge ovennævnte skrivelse af 3. august 1996 fra vedkommende landsstyremedlem.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en treårig fortsættelsesskole. Undervisningspligten er 7 år, men de allerfleste elever fortsætter i fortsættelsesskolen.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knapt 450 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1979 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøver.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Ifølge Lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Lands-skúlaráðið fastsatte regler.

Med virkning fra d. 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandsløvgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandsløvsregler.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemandsansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal timelærere og vikarer. Alle ansatte vikarer har nu en seminarieuddannelse.

Privat skole og forskole

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse). Skolen er at betragte som en almindelig kommunal skole fra 1. august 1995 af regne.

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Undirvísningar- og Men-tamálastýrið (det færøske Undervisnings- og kulturministerium) er samlet under en organisation Sernámsdepilin (Specialpædagogisk/psykologisk Center). Aktiviteterne på området er mange og forskelligartede med undersøgelser, rådgivning, behandling, støtte og undervisning. Arbejdet foregår både i centret og rundt på Færøerne.

Bevillinger til dette område inklusiv, administration og forvaltning, er samlet på en konto på finansloven under betegnelsen Sernámsdepilin.

Sernámsdepilin har – ud over forvaltning og udvikling af det specialpædagogiske område – til opgave at organisere og rådgive i forbindelse med alle specialpædagogiske opgaver i undervisningsvæsenet og skal især betjene børn og unge i alderen fra 0 til 18 år. Der samarbejdes med socialvæsenet på flere områder, f.eks. i forbindelse med hjælpemidler, støtte til børn under skolealder og døgninstitutioner for børn og unge. Der er endvidere samarbejde med hospitalsvæsenet, især med den børnepsykiatriske konsulenttjeneste.

Pædagogisk psykologisk rådgivning og specialundervisning i Folkeskolen

Forældre, pædagoger, lærere, medarbejdere i social- og sundhedsvæsenet og den enkelte borger kan henvende sig til PPR i forbindelse med pædagogiske og psykologiske problemer hos børn og unge.

Specialundervisning, herunder høre/tale-undervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin í Sernámsdepilin. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever, der går på Skúlin í Sernámsdepilin, går alle børn i den undervisningspligtige alder, uanset handicap, i den lokale folkeskole. Det samme gør sig gældende for børn under skolealderen med handicap, de går i den lokale daginstitution, ofte med støttepædagog.

Specialpædagogisk bistand til børn under skolealderen omfatter rådgivning, behandling og taleundervisning. Eventuelle støttepædagoger betales af socialvæsenet.

Elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives specialundervisning i færøsk for fremmedsprogede elever.

11.3. Ungdomsuddannelser

Almene gymnasie- og HF-uddannelser

Der findes to gymnasier på Færøerne, der begge har HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið som ligger i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy som ligger i Kambsdalur. Gymnasiet i Tórshavn har en gymnasieafdeling knyttet til sig på Suðuroy, mens gymnasiet i Kambsdalur har en HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 2000 ca. 47,5 mio. kr.

Gymnasieuddannelsen er en 3 årig uddannelse med obligatoriske fag, samt valgfag på højt niveau og på mellemniveau.

Gymnasieelever skal ved optagelsen vælge mellem sproglig eller matematisk linie. I første gymnasieklasse er alle fag obligatoriske. I anden gymnasieklasse skal eleverne vælge 1 valgfag og i tredje gymnasieklasse mindst 3 valgfag.

I 2000 blev der optaget 6 klasser (3 sproglige og 3 matematiske) på Føroya Studenterskúla og HF-skeið i Tórshavn, 2 klasser (1 sproglig og 1 matematisk) på afdelingen i Suðuroy og 2 klasser (1 sproglige og 1 matematisk) på Studentaskúlan og HF-skeiðið på Eysturoy.

HF-uddannelsen er en 2 årig uddannelse med obligatoriske fag og valgfag. Foruden de obligatoriske fag skal eleverne have mindst 2 valgfag på valgfagsniveau.

I 2000 blev der optaget 3 HF-klasser på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 1 HF-klasse på Studentaskúlan og HF-skeiðið i Eysturoy og 1 klasse på Klaksvíkar HF-Skeið.

I henhold til den nye gymnasieordning er der mulighed for at tage fag på gymnasieniveau som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse. Det er også muligt at læse enkeltfag i HF-ordningen.

I august 2000 havde Føroya Studentaskúli og HF-skeið, iberegnet afdelingen på Suðuroy, 67 fastansatte lærere, hvoraf 10 havde orlov, samt 16 timelærere. På Studentaskúlin og HF-skeiðið i Eysturoy, iberegnet Klaksvíkar HF-skeið, var der 31 fastansatte lærere, hvoraf 1 havde orlov, samt 6 timelærere. Elevantallet var i august 2000, 462 elever i Tórshavn, 109 i Suðuroy, i Eysturoy 151 studenter og 36 HF-elever samt 63 HF-elever i Klaksvík.

Basisuddannelser

Fiskeindustriens basisuddannelse (SIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 5. maj 1987 om Færøernes erhvervsskole for fiskeindustri og akvakultur med ændringer i lagtingslov nr. 69 af 10. maj 2000. Uddannelsen giver eleverne erhvervskompetence og samt

kompetence til fortsat højere uddannelse inden for fiskeindustrien. I alt 16 elever blev optaget til fiskeindustriens basisuddannelse i 1999. 10 elever blev optaget i 2000.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998. Den et-årige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 2. del af lærlingeuddannelserne. I alt 175 elever blev optaget til FHS-grunduddannelsen i august 2000.

Teknisk grunduddannelse (SIT) gives i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999. Uddannelsen er tilrettelagt i moduler og fagområder med henblik på at opfylde optagelseskravene til fortsatte tekniske uddannelser. I alt 43 elever blev optaget til SIT-grunduddannelsen i august 2000.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på handelsskolen i Tórshavn, der har en afdeling i Kambsdalur samt afdelinger i Klaksvík, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: maskin-, plade og konstruktions-, stålskibssmed, blikkenslager, bilmekaniker, elektriker, snedker, tømrer, bygningstekniker og frisør. I alt 200 lærlingkontrakter blev oprette i 2000 på det tekniske område.

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Fiskeindustriens erhvervsgymnasiale uddannelse (HIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 5. maj 1987 med ændringer i lagtingslov nr. 69 af 10. maj 2000. HIF-uddannelsen foregår på fiskeindustriskolen i Vestmanna. Uddannelsen varer 3 år med et basisår (SIF). 10 elever blev optaget til HIF-uddannelsen i 1999. I 2000 blev optaget 13 elever.

Højere handelsuddannelse (HH) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 23. april 1999. HH-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på handelsskolen i Tórshavn og i afdelingen i Kambsdalur. Uddannelsen varer i 3 år med et fælles basisår. I alt 120 elever blev optaget på HH-uddannelsen august 2000.

Højere teknisk uddannelse (HT) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 23. april 1999. HT-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på teknisk skole i Klaksvík. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (teknisk grunduddannelse). Det har ikke været muligt, at få oplyst, hvor mange, hvis nogen, der i 2000 blev optaget på HT-uddannelsen.

Andre uddannelser/kurser

På erhvervsskolerne foregår en del kurser og efteruddannelser for faglærte. På handelsskolerne er der datanomuddannelse samt uddannelse indenfor bank- og sparekasseområdet og andre korte erhvervskurser. De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og højere fagprøver. Begge er 1-årige, ligesom merkonomprøverne er 1-årige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen.

11.4. Videregående uddannelser

Navigationsskoler (Sjómansskúlar)

Der er to navigationsskoler på Færøerne - Færøernes navigationsskole (Føroya Sjómansskúli) i Tórshavn og sømandsskolen i Klaksvík (Klaksvíkar Sjómansskúli).

På skolen i Tórshavn uddannes kystskippere (heimaskiparar), sætteskipperer (skiparar) og skibsførere (skipsførarar). På skolen i Klaksvík uddannes kystskippere, sætteskipperer og skibskokke, og desuden er der en søfartsskoleuddannelse (se nedenfor).

Uddannelserne til kyst-, sætteskipper og skibsfører er tilrettelagt efter et modulsysteem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er normeret til henholdsvis 12, 6 og 18 måneder.

Der er indgået aftale mellem Færøernes landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling mellem den færøske skibsføreruddannelse og tilsvarende dansk uddannelse.

På Føroya Sjómannsskúli gik i 1999, 114 elever og i 2000, 125 elever. Driftsudgifterne var på henholdsvis 8242 mio. kr. og 8.633 mio. kr.

Driftsudgiften på Klaksvíkar Sjómannsskúla var 2,4 mio. kr. 1999. Der er ikke modtaget oplysninger om driftsudgifterne i 2000.

På skolen i Klaksvík blev der i sommeren 1991 etableret en søfartsskole (Sjóvinnuskúli). Den færøske søfartsskoleuddannelse svarer til den danske søfartsskoles modul I og II og er normeret til 5 måneder.

Endvidere udbydes der på søfartsskolen sikkerhedskurser for søfarende og personale med tilknytning til søerhvervet. Kurset er af 1 uges varighed og indeholder - udover det der foreskrives i STCW-konventionens regulativ VI/1 - en del om arbejdssikkerhed.

Begge skoler holder med mellemrum kurser til erhvervelse af duelighedsbevis i sejlads og radiotelefonikurser - VHF (ugekursus). Skolerne udbyder endvidere kurser til radiooperatører med telex og GMDSS (95 lektioner).

Eleverne fordeler sig således på skolens uddannelser:

	Forår 1999	Efterår 1999	Forår 2000	Efterår 2000
Skipper	0	15	0	0
Kystskipper	14	0	8	8
Kokke	11	11	12	12
Sømænd	0	13	10	13

Maskinmesterskole

På Færøernes maskinmesterskole (Maskinmeistaraskúlin) uddannes maskinister, maskinmestre og motorpassere. Skolen tilbyder også duelighedsbevis i motorpasning. Skolen har tidligere haft elinstallatøruddannelser, men disse blev nedlagt i starten af 90'erne pga. nedskæringer i de offentlige bevillinger.

Duelighedsbevis i motorpasning er normeret til 160 timer, motorpasseruddannelsen ½ år, maskinistuddannelsen 1 år og maskinmesteruddannelsen til 3 år. Uddannelserne er opdelt i halvårslige semestre og med eksamen hvert semester.

Lagtinget har i år vedtaget en ny rammelov om alle søfartsuddannelser på Færøerne. Indholdet vil i fremtiden blive modulbaseret og langt mere projektorienteret.

Skolen arbejder efter en færøsk lov om maskinmesteruddannelse og en færøsk bekendtgørelse. Der er lavet en aftale mellem Landsskúlafyrisingin og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og danske maskinmesteruddannelser.

Elevtallet på skolen i år 2001 er 87. Driftsudgifterne for år 2001 er foreløbig regnskabsført med 6,446 mio. kr.

Færøernes sygeplejeskole

Færøernes sygeplejeskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse

Uddannelsestiden er i alt 45 måneder, fordelt på 25 måneders teori og 20 måneders praktik. Den teoretiske uddannelse foregår på sygeplejeskolen, mens den praktiske uddannelse foregår på de tre sygehuse og i den primære sundhedstjeneste på alderdoms- og plejehjem samt inden for sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen.

Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen og af Undervisnings- og Forskningsministeriet. Til bistand for skolens ledelse er der nedsat et skoleråd.

Skolen har i år 2001 i alt 75 elever under uddannelse.

Sygeplejeskolen blev den 1. januar 2000 overflyttet fra Almanna- og heilsumálastýrið til Mentamálastýrið.

Der blev i år 2000 oprettet en afdeling på Tvøroyri, hvor der skal uddannes social- og sundhedshjælpere og assistenter. De første elever bliver optaget i maj 2001. Afdelingen for Grundlæggende Social- og sundhedsuddannelser vil de første par år uddanne 20 social- og sundhedshjælpere samt opkvalificere 40 nuværende hjemmehjælpere.

Færøernes seminarium

Færøernes seminarium uddanner lærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere.

Læreruddannelsen, der varer 4 år, uddanner lærere til folkeskolen samt sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i andre skoleformer. Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF-eksamen eller lignende. I forbindelse med

seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 495 elever. Der var i skoleåret 2000/2001 96 elever på uddannelsen. Af disse var 65 kvinder og 31 mænd.

Pædagoguddannelsen, der varer 3 ½ år uddanner pædagoger til vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og institutioner for personer med sociale vanskeligheder, fysiske eller psykiske handicap. Optagelsesbetingelserne er mindst 9 års skolegang, HF- eller studentereksamnen, handelsskoleeksamen, relevant erhvervsuddannelse eller dokumenterede tilsvarende faglige kundskaber. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år. I skoleåret 2000/2001 var der 72 elever på uddannelsen. Af disse var 59 kvinder og 13 mænd.

På seminariet er der kantine og mulighed for, at et antal studerende kan bo på skolen.

Seminariets driftsudgifter var i 2000 på 11,8 mio. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,3 mio. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere

Der bliver løbende afholdt kurser af relevans for arbejdet i folkeskolen med emner inden for f.eks. såsom pædagogik og psykologi, sprog, matematik, kemi, fysik, historie, biologi, geografi, musiske fag og idræt. Kurserne er som oftest arrangeret i moduler som uge- eller 14 dages kurser.

11.5. Højere uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ifølge gældende lov (lov nr. 65 fra 21.05.87 som ændret ved lov nr. 78 fra 12.06.90 og lov nr. 84 fra 13.06.95) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under Mentamálastýrið, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på lagtingets finanslov, desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Bevillingen for 1999 udgjorde 11,9 mio. kr., for 2000 11,9 mio. kr. I 2001 er bevillingen på 13,9 mio. kr.

Institutionen ledes af rektor sammen med et universitetsråd. I universitetsrådet sidder rektor samt formanden for hvert af de tre fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser (som dog ikke alle begynder hvert år):

Føroyamálsdeildin (fakultet for færøsk sprog og litteratur):

Exam.art.-studiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur (etableret i 1976), er en 2-årig uddannelse. Den danner basis for videreuddannelse ved Færøernes Universitet og i udlandet. Samtidig er den et selvstændigt bifag. I årene 1977-2000 har 93 studerende fra 10 hold afsluttet denne uddannelse. I 2000 blev der optaget nyt hold exam.-art.-studerende på 28 studerende.

Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold påbegyndte hovedfagsstudiet i 1987. Til og med 2000 har 9 studerende gennemført uddannelsen. Fakultet havde i 2000 én ph-d-studerende.

Søgu- og samfelagsdeildin (fakultet for historie og samfundsfag):

Grunduddannelsen (exam.art.) i historie er en 2-årig uddannelse, der blev etableret i 1987. Til og med 2000 har 25 fuldført uddannelsen.

B.A.(Bachelor of Art) -uddannelsen i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået exam.art. i historie. Den begyndte i 1989. Til udgangen af 2000 har 18 bestået.

Kandidatuddannelsen (cand.phil.) i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie. Den begyndte i 1991. Til udgangen af 2000 har 4 bestået.

Årskursus i samfundsvidenskab er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt studieåret 1993-94 og fortsatte med et nyt hold studieåret 1994-95. 12 har bestået denne uddannelse. Dette kursus blev genoptaget studieåret 2000-01 med 18 studerende.

Årskursus i økonomi, handel og sprog er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt studieåret 1993-94 og fortsatte med et nyt hold studieåret 1994-95. 8 har bestået denne uddannelse. Kurset blev efter en pause på ca. 5 år udbudt igen i studieåret 2000-01, men blev på grund af manglende interesse aflyst.

Årskursus i kultur og samfund er en 1-årig uddannelse, som blev påbegyndt for første gang studieåret 2000-01 med 14 studerende.

Semesterkurser i 2000:

"Sociale bevægelser", 9 har bestået.

Fakultetet havde i 2000 2 ph.d. studerende.

Náttúruvísindadeildin (fakultet for naturvidenskab og teknik):

Basisuddannelsen i kemi og biologi er en 2-årig uddannelse. Den danner grundlag for videreuddannelse til *B.S. (Bachelor of Science) i biologi* ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse. Et nyt hold vil blive optages i 2001.

B.S.-uddannelsen i biologi er en 1-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse, som afsluttes med en større projektopgave. Uddannelsen danner basis for videreuddannelse i udlandet. Uddannelsen svarer til Bachelor-uddannelserne i andre lande. Et nyt hold vil blive optages i 2001.

Basisuddannelsen i matematik og fysik er 2-årig. Den danner grundlag for videreuddannelse til *B.S.* (se nedenfor) ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse. Nuværende hold blev optaget i 2000.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er normeret til 1 år efter bestået basisuddannelse. Den afsluttes med endelig eksamen, og kan danne basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 1-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen og kan danne basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 1 ½-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau. Nuværende hold blev optaget 2000.

B.S.-uddannelsen til petroleumingeniør er en 1 ½-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau. Nuværende hold blev optaget 2000.

For sidstnævnte fire *B.S.-uddannelser* gælder, at hovedparten af undervisningen de første to år er koordineret med *basisuddannelsen i matematik og fysik*.

Fra fakultetet for naturvidenskab og teknik er der i tidsrummet 1988-2000 udskrevet 64 studerende med basisuddannelse, dele af basisuddannelse eller dele af *B.S.-uddannelse*. 22 studerende har bestået *B.S.-eksamen*.

Fakultetet havde i 2000 én ph.d. studerende.

Antallet af studerende i 2000/2001 var - ifølge matriklen pr. 31.01.2001 - 156 (71 på fakultet for færøsk sprog og litteratur, 48 på fakultet for historie og samfundsvidenskab og

40 på fakultet for naturvidenskab og teknik – 3 af de studerende er tilmeldt på mere end et fakultet).

Universitetets stab af faste videnskabelige medarbejdere bestod ved udgangen af 2000 af 18 personer (heraf 2 deltidsbeskæftigede), foruden 4 forskningsstipendiat (aflønnet med eksterne midler). Til undervisningen benytter Universitetet også eksterne undervisere.

Det teknisk-administrative personale udgjorde ved udgangen af 2000 14 personer (heraf 6 på deltid).

Foruden undervisning og forskning forestår fakultetet for færøsk sprog og litteratur flere større samlinger (ordsamling, stednavnesamling, folkemindesamling, dialektsamling).

Til to offentlige eksamenskurser i engelsk var der i 1999/2000 indskrevet 32 elever. I 2000/2001 er antallet 39.

Til et offentligt eksamenskursus i færøsk var der i 1999/2000 indskrevet 23 elever. I 2000/2001 er antallet ligeledes 23.

Der var 22 offentlige foredragsaftener i 2000 med 31 foredragsholdere - med i alt 875 tilhørere.

11.6. Anden undervisning

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.7. Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen. Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov fra april 1999.

I finansåret 2000 blev der i alt udbetalt ca. 50,5 mio. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet, i 2001 påregnes 61,6 mio. kr. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige danske regler.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN

12.1. Færøernes retsvæsen

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af Sterilisationsnævnet samt formand for Sjóvinnuráðið (Søfartsrådet).

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret herefter 1 retsassessor, 4 dommerfuldmægtige, 20 kontorfunktionærer, heraf 3 deltidsansatte, samt 2 elever.

Embedet disponerer over 2 domhuse, hver med 2 retssale og beliggende i henholdsvis C. Pløysengøta og J.H. Schrøtersgøta. Skifteretten holder til i lejede lokaler i Undir Gløðsheggi 7.

Straffesager berammes til foretagelse straks for så vidt angår arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmed skibe eller senest 4 uger efter anklageskriftets indlevering til retten.

Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. 1 - 2 måneder. Domsforhandling i en borgerlig sag berammes, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag omkring 6 uger efter stævningens indlevering til retten. Ægteskabssager m.v. berammes til domsforhandling 14 dage efter parterne har formuleret deres påstande.

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1990	1998	1999	2000
Borgerlige sager						
Stævninger indleveret til berømmelse	1.439	2.333	6.450	1.224	1.025	1.651
Afsagte domme i alt	833	1.772	5.655	801		1.087
heraf udeblivelses- og erk.domme	747	1.702	5.490	727		1.004
Straffesager						
Indleveret til berømmelse	330	435	697	469	469	559
Afsagte domme	168	309	500	320		313
Fogedforretninger						
Indleverede begæringer	913	2.883	11.440	3.351	3.468	3.328
Heraf udpantningsbegæringer	32	1.845	4.582	2.000	1.900	2.238
Auktioner						
Auktionsbegæringer i alt	60	127	678	94	57	43
Heraf faste ejendomme	38	54	406	94	56	42
Heraf skibe	3	47	58	0	1	
Afholdte auktioner						
Over faste ejendomme	5	9	51	32	13	10
Over skibe	2	18	24	0	0	1

Kilde: Sørenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af modtagne dokumenter i tinglysningen i 2000 var på 24.351 (mod 25.808 i 1999 og 27.254 i 1998), og at skifteretten i 2000 havde 442 anmeldte boer (mod 548 i 1999, 661 i 1998 og 548 i 1997).

12.2. Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøerne er en selvstændig politikreds, der som de øvrige danske politikredse er underlagt rigspolitichefen og Justitsministeriet. Politikredsen ledes af landfogeden (politimesteren), der i modsætning til danske politimestre ligeledes er tillagt statsadvokatkompetence. Landfogden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre

Landsret – som i 2000 havde 3 sessioner på Færøerne - samt i nævningsager, der behandles ved Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

Det færøske politikorps ledes af en politiinspektør.

I politikredsen, hvor der er et landfogedkontor, en døgnbetjent station og 6 understationer af forskellig størrelse, udføres de samme opgaver som i danske politikredse. Dog overtog Bileftirlit Føroya (Den færøske Bilinspektion) i 1996 motorkontorets arbejdsopgaver samt kompetencen til udstedelse af kørekort.

Herudover er der henlagt en række civilretlige arbejdsopgaver til landfogeden og politiet. Landfogden er for eksempel borgerlig vielsesmyndighed og behandler faderskabssager. Endvidere deltager landfogeden i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinier for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinier kun sjældent kan finde anvendelse på Færøerne.

Sysselmændene (stationslederne udenfor Tórshavn), deres stedfortrædere samt nogle kontorfunktionærer er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og behandler i denne forbindelse bl.a. foged- og skiftesager. Derudover deltager sysselmændene i et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af en række øvrige sager af civilretlig karakter. Sysselmændene er endvidere borgerlig vielsesmyndighed.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden, vicepolitimesteren, en politiassessor og en politifuldmægtig.

Det færøske politikorps, der ikke som i Danmark er opdelt i ordenspoliti og kriminalpoliti, udgjorde pr. 31. december 2000 i alt 103 politifolk (heraf 13 under grunduddannelse i Danmark). Herudover er der ansat 11 reservepolitibetjente.

Politiet på Færøerne forestår selv den indledende udvælgelse af potentielle emner til politiuddannelsen. Disse må herefter gennemgå den almindelige ansættelsesprocedure og uddannelse i Danmark, hvorefter tjenesten skal forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består hovedparten af politistyrken af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer kan udstationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet var der ved politiet ansat 27 kontorfunktionærer, heraf 10 i deltidsstillinger samt 1 elev.

I Tórshavn er der ansat 2 parkeringskontrollører.

Arrestvæsenet beskæftigede 12 personer.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvortil der er knyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor personer af færøsk oprindelse er indsat til afsoning.

Kriminalitet

I 2000 blev der registreret 885 straffelovsovertrædelser, hvilket er et fald på 16,8 % i forhold til 1999 (1.065). Sagsantallet er dermed for første gang i ca. 19 år igen under 1.000 sager. Sagsantallet har siden 1982 (1.256 sager) ligget forholdsvis stødt over de 1.000 sager.

Antallet af anmeldte indbrudstyverier og tyverier i øvrigt udgjorde i 2000 henholdsvis 92 og 188 forhold, hvilket svarer til et fald i indbrudstyverierne på 24,6 % og en stigning i tyverier i øvrigt på 2,2 % i forhold til 1999. Hovedårsagen til det store udsving er at finde i seriekriminalitet begået af få gerningsmænd det enkelte år.

Antallet af anmeldte indbrudstyverier er for første gang i forhold til de seneste 7 år under 100 sager.

Antallet af anmeldte andre berigelsesforbrydelser faldt i 2000 til langt under 100 sager (40), hvor det steg i 1999 til mere end det dobbelte af niveauet i 1998. Niveauet har ikke været så lavt siden 1995, hvor antallet af anmeldte overtrædelser var på 56.

Det samlede antal anmeldte indbrudstyverier, tyverier i øvrigt og andre berigelsesforbrydelser er i forhold til 1999 faldet med 42,4 %. Der var i 1999 en stigning i forhold til 1998 på 32%. Trods varierende udsving, har dette antal ligget på et nogenlunde jævnt niveau de sidste 5-6 år, når man ser bort fra faldet i 2000.

Antallet af anmeldte brugstyverier har været faldende de sidste 11 år. Der blev registreret 45 brugstyverier i 2000. Dermed ses en beskeden stigning på 4,7 % i forhold til året før.

Antallet af hærværksanmeldelser er faldet med 2,4 % i forhold til 1999, og er nu på 316. Tendensen siden 1989 synes fortsat fastholdt, idet tallet dengang var helt oppe på 538 forhold. Hærværk udgør dog fortsat ca. 30 % af alle anmeldte straffelovsovertrædelser på Færøerne.

Narkotika

I 2000 blev der i lighed med tidligere år ikke konstateret grov narkotikakriminalitet på Færøerne.

Der blev behandlet 57 sager i forhold til 50 i 1999 vedrørende overtrædelser af loven om euforiserende stoffer. Der blev beslaglagt 6,86 gram amfetamin mod 26,4 gram sidste år og 1.263,06 gram hash mod 9.657,86 gram hash sidste år. Hovedparten er den beslaglagte hash i 2000 var bestemt for det grønlandske marked.

Bestræbelserne på at holde hash og andre stoffer ude fra Færøerne er fortsat store. Der ses dog en tendens til indpas af andre (hårdere) stoffer end hash på det færøske narkotikamarked. Det tætte samarbejde mellem politi og toldvæsen, der begge disponerer over narko-hunde, indebærer at opdagelsesrisikoen er ganske høj. Derudover sanktioneres disse lov-overtrædelser strengere på Færøerne end i Danmark, og Færøernes ret er indstillet på hurtig retsforfølgning i sager, hvor der er mulighed for at idømme frihedsstraf.

Færdsel

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder faldt markant fra 18.922 til 15.145 i perioden 1988 til 1994. Antallet stiger nu for sjette år i træk og udgjorde pr. 1. januar 2001 19.600 enheder. Antallet af ejerskifter i 2000 var 4.764 og der blev registreret i alt 1.738 nye motorkøretøjer i året 2000. Af de 19.600 registrerede motorkøretøjer er 14.608 personbiler, herefter kommer last- og varevogne med 3.300 stk.

De store ressourcer, der fra slutningen af 80'erne er anvendt på overvågning af færdslen, har medført yderst tilfredsstillende resultater. Udviklingen inden for dette område skal naturligvis også ses i lyset af udviklingen af antal registrerede køretøjsenheder.

Antallet af anmeldte færdselsuheld, herunder med personskade samt antallet af sigtelser for spirituskørsel faldt kontinuerligt og markant frem til 1994, hvorefter antallet af disse sager synes at ligge på et nogenlunde jævnt niveau. I 2000 faldt antallet af anmeldte færdselsuheld (1.219) med 8,3% i forhold til 1999 (1.330), selv om antallet af sigtelser for spirituskørsel er steget med ca. 20 % i forhold til 1999. Pr. 1. juli 2000 blev promille-

grænsen sænket fra 0,80 til 0,50. Ændringen har medført en forøgelse af sigtelser med 5 sager.

Udviklingen på færdselsområdet i sin helhed - set over en 7-årig periode - fremgår af tabel 12.2.

Anden særlovgivning

Antallet af anmeldte overtrædelser af anden særlovgivning var i 2000 på nogenlunde samme niveau som i første halvdel af 90'erne.

Politiets regelgrundlag

Den færøske straffelov er hovedsageligt udarbejdet på grundlag af den danske straffelov og er således stort set identisk med den danske straffelov.

Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov, da flere bestemmelser er tilpasset de særlige færøske forhold.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. 1. juni 2000 trådte lagtingslov nr. 68 af 10. maj 2000 i kraft, der bl.a. ændrede grænsen for spirituskørsel fra 1,20‰ til 0,80‰, promillekørsel fra 0,80‰ til 0,50‰, brug af håndholdte mobiltelefoner under kørslen blev forbudt og hjemmel til konfiskation og tilbageholdelse af køretøjer blev indført m.v.

Med hensyn til antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til beretningens bilag 12.1.

I bilag 12.2 og 12.3 er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes overøvrighed (Rigsombudet)

Indledning

Overøvrighedsområdet, der henhører under Indenrigsministeriets ressortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtterne og Københavns overpræsidium, admini-

streres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, sorenskrivervæsenet samt landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af bidrag, adoptioner, godkendelse af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

Hjemmestyret har ikke hidtil ønsket den lovgivning, som er gældende i Danmark på det familieretlige område, ikraftsat på Færøerne. Landsstyret anmodede i 1993 anmodet om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. I 1998 fik Lagtinget forelagt og vedtog et udkast til anordning til ikraftsættelse af den ægteskabslov, der gælder for Danmark med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordningen er dog endnu ikke sat i kraft, men arbejdet er næsten færdigt og en ny ægteskabslov forventes sat i kraft over sommeren.

På grund af lovgivningens omfang, har forelæggelse af anden lovgivning inden for det familieretlige område endnu ikke fundet sted.

De vigtigste typer af overøvrighedssager vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

På Færøerne er loven om ægteskabs indgåelse og opløsning af 1922 med visse senere ændringer fortsat gældende.

Efter denne lov skal der inden indgåelse af ægteskab foretages lysning. Man kan ved kongelig bevilling opnå fritagelse for lysning, såfremt særlige grunde taler herfor. Man kan endvidere ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede vielsessteder (kirkerne og Landfogedens samt sysselmændenes kontorer). I 2000 blev der på Færøerne foretaget 189 kirkelige og 58 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 2000 blev 52 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 2 sket ved dom og 50 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 50 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 36 tilfælde forudgående separation, 13 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 1 ægteskab blev opløst på grund af fængselsdom i 2 år eller derover.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 2000 blev der udfærdiget 12 adoptionsbevillinger hvoraf 7 var såkaldt stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person.

De øvrige 5 adoptionsbevillinger var fremmedadoption og vedrørte 4 børn fra Indien og 1 barn fra Bulgarien. I 1999 blev der udfærdiget 14 adoptionsbevillinger (10 stedbarnsadoptioner og de øvrige 4 vedrørte børn fra Indien og Ungarn). Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte forløber flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 13 i 1991, 1 i 1992, 3 i 1993, 3 i 1994, 5 i 1995, 8 i 1996, 8 i 1997, 8 i 1998 og 3 i 1999 og 13 i 2000.

Lagtinget vedtog i 1994 en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel.

Lagtinget har endvidere i 22. december 2000 vedtaget en lov (nr. 125 22/12-2000), hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud på 50.000 kr. Loven trådte i kraft 1. januar 2000. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Umyndiges retshandler

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

En markant nyskabelse er, at en person højst kan tillægges to fornavne, at fornavne skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og i overensstemmelse med en relativ

restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet, kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

En anden nyskabelse er muligheden for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsesmyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Fri proces

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 2000 opnåede 3 personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV

13.1. Folkekirken

Færøerne er et selvstændigt stift i den danske folkekirke og har egen biskop. Havnar kirke i Tórshavn er Færøernes domkirke, og domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Stiftsøvrigheden består af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 60 kirker og 6 bønhus og med 21 præstembeder inkl. embedet som domprovst.

Administrationen af kirker og kirkegårde var indtil d. 1. januar 2000 henlagt til Lagtinget, der gennem Færøernes Kirkeinspektion bestyrede de bevillinger, der på de årlige finanslove afsættes til Kirkefonden, hvis midler anvendes til kirkernes udvendige vedligeholdelse, til opførelse af nye kirker og til udvidelse af de eksisterende. Herudover ydes der af Kirkefondens midler tilskud til kirkegårdsgærder, til anskaffelse af orgler og til byggearbejder og fornyelse af inventar m.v., der kan karakteriseres som egentlige forbedringer og ikke som normal vedligeholdelse. Ved en modernisering af kirkelovgivningen på Færøerne blev Kirkeinspektionen nedlagt pr. 1. januar 2000, og Kirkefondens midler overgik til bestyrelse under Færøernes Stiftsøvrighed.

Samtidig blev det løbende tilsyn med kirkerne, der hidtil var ført af Kirkeinspektionen, overført til det samtidigt oprettede provstiudvalg.

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 2000.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr. 31.12.00
Norðoya ø.	1	5	4	9	887
Norðoya v. ¹⁾	2	6	4	10	5.061
Fuglafjarðar ¹⁾	1	5	4	9	3.436
Glyvra	1	2	1	8	2.380
Nes ²⁾	1	3	1	4	1.268
Sjógv	1	4	3	8	1.844
Eiði	1	4	4	8	1.307
Norðstreymoy ¹⁾	3	9	7	16	3.648
Suðurstreymoy østre	3	3	1,5	7,5	8.663
Suðurstreymoy vestre	2	4	2,5	7,5	8.667
Vágar ¹⁾	1	6	5	7	2.652
Sandoy	1	6	5	8	1.450
Suðuroy nordre ¹⁾	2	5	3	8	2.709
Suðuroy søndre	1	5	4	7	2.264
I alt	21	67	49	117	46.236

¹⁾ Heraf 1 bønhus²⁾ Heraf 2 bønhus

Kilde: Stiftsøvrigheden og materiale i Rigsombudet.

I 2000 oprettedes Glyvra præstegæld, der blev udskilt fra Nes præstegæld. Glyvra præstegæld omfatter Rúnavíkar kommune bortset fra bygden Æðuvík, der fortsat hører til Nes præstegæld.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40 %, mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Nettoudgifterne til aflønning af præster og biskop, befordringsfradrag, boligbidrag m.v. iberegnet, udgjorde i 2000 i alt 7.834.037 kr.

Herudover er der afholdt udgifter til vedligeholdelse af præstegårde og bispegården med 1.678.791 og til administration (præste-, provste- og bispeembederne) med 2.545.746 kr.

Fællesfonden betaler også udgifter vedrørende præsteboliger m.v., og administrationen heraf foregår gennem stiftsøvrigheden. Under tilsyn af menighedsråd og provstiudvalg har kommunerne ansvar for anlæg og drift af kirkegårde.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Kirkefonden, hvis midler tilvejebringes ved en årlig bevilling på lagtingsfinansloven, har i 2000 anvendt i alt 3.640.805 kr. til vedligeholdelse af kirkerne.

Ud over de nævnte udgifter til kirkelige formål har nogle kommuner i 2000 haft udgifter til kirkegårde.

13.2. Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissiónin)

13.3. Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødremenigheden (The Plymouth Brothers, også benævnt Baptisterne), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvitusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'í troen.

14. KULTURELLE FORHOLD

Radio

Útvarp Føroya (ÚF) begyndte sine udsendelser i 1957. Direktøren for ÚF, der er tjene-
stemand under landsstyret, står for den daglige ledelse. Ifølge den nye lov for radio og TV
på Færøerne, som trådte i kraft d. 1. marts 1998, skal der udpeges et rådgivende program-
udvalg med 7 medlemmer. Fra 1. marts 1998 har ÚF ikke længere eneret til radiovirk-
somhed på Færøerne. Enkeltpersoner og organisationer kan fra dette tidspunkt søge et be-
villingsudvalg om tilladelse til at drive radiovirksomhed.

Radioens programmer udsendes over en 200 kW mellembølgesender, og på FM-båndet
sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere.

Med den nuværende sendeflade er den årlige sendetid ca. 5000 timer.

ÚF har ca. 40 ansatte, men bruger derudover et lige så stort antal freelance medarbejdere,
som producerer enkelte udsendelser. En væsentlig del af musikprogrammerne og de fleste
specialprogrammer produceres af eksterne medarbejdere.

ÚF's programpolitik lægger vægt på en Public Serviceforpligtelse. Det tilstræbes, at radio-
ens programflade repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig
oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en rimelig kvalitet.
Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud for både store og små grupper, og at der
bidrages til, at lytterne får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur.

Musik udgør omkring 45 % af sendetiden, og det tilstræbes at nå alle musikgenrer såvel
som alle stofområder. ÚF producerer samtlige programmer selv, og alle udsendelser er på
færøsk. ÚF har samarbejde med Danmarks Radio vedrørende musikarkivet.

ÚF's drift finansieres via licens, spil og annoncer. Licensen udgør for tiden ca. 1.400 kr.
om året.

Adgangen for enkeltpersoner og organisationer til at drive radiovirksomhed er pt. udnyttet
af Rás 2 (Kanal 2), der sender ca. 12 timer om dagen, og Lindin, der sender i gennemsnit
ca. 9 timer om dagen.

Fjernsyn

Sjónvarp Føroya (SvF) påbegyndte sine prøveudsendelser i 1984 samtidig med, at de pri-
vate fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er ansat som tjenestemand under landsstyret. Ansvar for den daglige drift påhviler direktøren under ansvar over for landsstyremanden. Direktøren er eneansvarlig for programpolitikken. Landsstyremanden for kulturelle anliggender udpeger dog et rådgivende programudvalg.

SvF sender ca. 45 timer om ugen, fordelt over alle ugens dage. Der sendes hver aften, og lørdag samt søn- og helligdage desuden i eftermiddagstimerne.

SvF varetager som offentlig TV-station en public serviceforpligtelse over for det færøske samfund. På nyheds- og aktualitetsområdet bringer SvF nyheder 3 gange om ugen samt, når der er anledning hertil, politiske temaudsendelser, rundbordsdiskussioner etc. Der sendes regelmæssigt færøske dokumentarprogrammer. Udsendelser for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede, medens andre er udenlandske med færøsk tale.

TV-programmerne modtages af ca. 13.000 husstande via et transmissionsnet, der omfatter omkring 50 sendere og transformere. SvF har en stab på 40 fast ansatte medarbejdere, hvortil kommer et antal freelance-medarbejdere og andre specialister. SvF producerer selv lidt under 20 % af udsendelserne og oversætter omtrent samme procentdel af de udenlandske udsendelser til færøsk. En stor del af stoffet kommer fra Danmarks Radio og TV 2.

SvF lægger i sin programpolitik vægt på at bidrage til befolkningens kendskab til og forståelse for det færøske samfund. SvF ser sig endvidere som et vindue mod omverdenen, der kan bidrage til at give befolkningen som helhed en bedre forståelse af denne. SvF er uafhængig af politiske og økonomiske interesser.

Seerundersøgelser har vist, at SvF har et meget stort antal seere - i visse tilfælde 70 - 80 % - og at det især er de SvF-producerede nyheder og andre lokale produktioner, der har interesse.

Tórshavn kommune åbnede i 1989 en parabolstation, som gør det muligt for befolkningen i Tórshavns-området gratis at modtage udsendelserne fra TV 3, BBC Prime, BBC World, Eurosport og MTV.

SvF's drift finansieres via fjernsynslicens, spil og reklamer. Licensen er den største indtægtskilde. Den udgør for tiden 1.500 kr. om året pr. fjernsynsmottager incl. moms.

Aviser

Følgende 6 aviser udkommer på Færøerne:

Navn	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2000	Talerør for
Dimmalætting	5	10.000	Sambandspartiet
Sosialurin	5	7.500	Socialdemokratiet
Oyggjatiðindi	2	3.000	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	1.300	Ingen partitilknytning
Dagblaðið	1	2.000	Folkeflokkun
Fregnir	1	nystartat i foråret 2001	Ingen partitilknytning

Antal trykte eksemplarer er oplyst af de respektive bladredaktioner. Antallet af solgte eksemplarer ligger antagelig noget lavere.

Bogudgivelser

I 2000 udkom i alt 170 (121) bøger på færøsk, 104 (84) originale og 66 (37) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 23 (12) genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 1999). Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, udgør hermed 4.052 bøger. De 170 bøger er på i alt 29.808 (19.501) sider. Af de udgivne bøger i 2000 er 61 bøger (svarende til 45,9% (40,5%)) blevet trykt i udlandet.

Dertil udkom i 2000 57 (40) bøger, som enten er skrevet af færinger eller som vedrører Færøerne. I 2000 blev 2 (3) færøske bøger udgivet på andre sprog.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 16 (7) romaner, 4 (1) skuespil, 3 (0) novellesamlinger, 11 (8) digtsamlinger, 37 (26) børnebøger, 24 (11) skolebøger og 75 (68) faglitterære udgivelser.

Foruden de 170 bøger, der udkom i 2000, udkom også 86 (83) julebøger, almanakker og andre årbøger samt 55 (44) blade og tidsskrifter.

M. A. Jacobsens kulturpris for 2000 blev tildelt Zakarias Wang for faglitteratur, Oddfríður M. Rasmussen for skønlitteratur og Rigmor Restorff for hendes arbejde med kulturens fremme. Tórshavns byråds børnebogspris tildeltes Effi Campbell. Jeffri Henriksen modtog i 2000 en hædersgave fra Kristjan á Brekkumørks Fond.

Biblioteksvæsen

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

Bogbeholdningen er på ca. 141.000 (138.000) bind, heraf ca. 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 2000 udlånte Landsbókasavnið ca. 17.500 bøger, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, gramfonoplader og kasettebånd m.v.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling. Derudover har biblioteket modtaget bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Landsarkivet

Færøernes landsarkiv (Føroya Landsskjalasavn) blev grundlagt i 1932 og overtaget af hjemmestyret i 1952. Landsarkivets virksomhed er fastsat ved lagtingslov af 28. april 1992 og ved en aftale fra 1990 mellem Færøernes landsstyre og Statsministeriet om statens arkivalier på Færøerne.

Landsarkivets opgave er at indsamle, ordne, bevare, beskrive og varetage det materiale, som offentlige institutioner er lovgivningsmæssigt forpligtet til at aflevere til arkivet. Landsarkivet er konsulent og fører tilsyn med offentlige myndigheders journal- og arkiv-anliggender. Landsarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning.

Det er samtidig Landsarkivets opgave at stille oplysninger til rådighed for offentlige institutioner, for private og for forskningen.

I Landsarkivets samlinger findes et stort og enestående materiale af såvel privat som offentlig oprindelse. F. eks. opbevares Færøernes ældste lovebog, Kongsbókin (Kongens Bog), som er et skindhåndskrift, der indeholder den ældste færøske lovgivning, Seyðabrævið (Fårebrevet) fra 1298, den ældste færøske kirkebog fra 1687 og tingbøger fra 1615; fra omkring 1700 findes materiale om de fleste færøske samfundsforhold.

Arkivalier kan benyttes på Landsarkivets læsesal efter bestemte regler. På læsesalen findes tillige kopier og mikrofilm af folketællinger, kirkebøger, skifteprotokoller etc.

Landsarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, især med Statens Arkiver, som opbevarer betydelige arkivalier for Færøerne. Arkivet indgår endvidere i forskningsmæssigt samarbejde med forskningsinstitutioner på Færøerne og i andre lande.

Museum

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterer direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse: på Island og på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne og i Grønland.

Formålet med Nordens Hus i Tórshavn er:

- at fremme vejen til Færøerne for de øvrige nordiske landes kultur
- at fremme vejen for den færøske kultur til de øvrige nordiske lande
- at være til rådighed og til støtte for det lokale kulturliv på Færøerne.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige færøske bygder og øer. Arrangementerne og aktiviteterne i huset er meget forskellige: teater, koncerter, færøsk dans, udstillinger, filmforevisninger, møder og konferencer m.m. Blandt de største arrangementer i år er et nyt projekt: "Den færøske Artfestival". Planen

er, at dette nye projekt skal finde sted hvert år i august. Huset står for mere end 300 arrangementer hvert år og har mere end 45.000 besøgende om året.

Nordens Hus på Færøerne åbnede i 1983 og er et fleksibelt kulturhus på 2.600 m². Huset er indrettet med cafeteria, dansestue, udstillingslokale og en stor sal på 650 m², som normalt kan rumme 400 personer.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, af hvilke 3 vælges af Færøernes Landsstyre, 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer, og 1 vælges blandt husets medarbejdere. Husets daglige virksomhed ledes af en direktør, der udpeges for 4 år ad gangen af den siddende bestyrelse. I øjeblikket er det Helga Hjörvar fra Island, der er direktør for perioden 1999 - 2003.

Teatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjótleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjótleikarfelag. I Tórshavn findes ligeledes et lille teater, som har til huse i et nedlagt mejeri og drives af Færøernes eneste professionelle teatergruppe, Gríma.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta, Strendur, Oyrabakki og i Fuglafirði.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teaterscene), støttet af landsstyret og kommunerne. Leikpallur Føroya har som formål at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne. Leikpallur Føroya arbejder frem mod, at der etableres en egentlig færøsk nationalscene, og med henblik på etableringen heraf har Leikpallur Føroya ansat instruktøren Eyðun Johannesen og teateradministrator Jenny Petersen.

Institutionen ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya (MáF), (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere). Formand er Laura Jensen. Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 18 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a.

MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). I 1999 blev MáF desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA. Leikarafelag Føroya er medlem af Nordisk Teaterunion. Leikarafelagið er endvidere medlem af Listafólkasamband Føroya (LISA) (den færøske kunstnersammenslutning).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, støttet af landsstyret, med ca. 45 aktive medlemmer. Orkesteret giver omkrig 10 koncerter om året, af hvilke 4 er faste årlige arrangementer, herunder forårskoncerten og nytårskoncerten. Endvidere findes der en strygekvartet og et professionelt klassisk kammerorkester, "Aldubáran".

Der er 10 - 12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser. Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er den færøske korsangs primus motor gennem mange år Ólavur Hátún.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik, afholdes hvert år. Festivalen, der strækker sig over 4-5 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde. Musikeren Brandur Øssurson har gennem mange år stået for festivalen.

Hver sommer afholdes endvidere festivalen "Summartónar" for klassisk musik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber sig på at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemusikfestival, ligeledes med færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet, ligeledes med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponisten og musikeren Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag "Summartónar".

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Billedkunst

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er 40-50. Hvert forår arrangerer foreningen en stor censureret udstilling i Listaskálin (Kunstmuseet). "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i "Listafólkasamband Føroya", LISA (den færøske kunstnersammenslutning). Foreningen er ligeledes medlem af Billedkunstnere i Norden (BIN) og i Nordisk Kunstnerforbund (NKF). Formand er billedkunstneren Astri Luihn.

Enkelte billedkunstnere får årlige hædersgaver på de årlige lagtingsfinanslove; endvidere er der for nærværende bevilget 60.000 kr. til rejsestipendier på Lagtingets finanslov.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya opførte i 1970, og som er organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndalistafólk (Færøske Billedkunstnere). Billedkunstneren Bárður Jákupsson er ansat som museumsleder.

Der er enkelte andre udstillingssteder og private gallerier i Tórshavn. I en forhenstående smedje ("Smíðjan") i den gamle del af Tórshavn har Tórshavn kommune således indrettet en udstillingsbygning, der lånes ud til kunstnere til mindre udstillinger. Endvidere findes et privat galleri i Tvøroyri på Suðuroy.

Idræt

Ítróttarsamband Føroya (ÍSF)

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at

godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idræts-spørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

105 idrætsforeninger med godt 12.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótboltssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund på følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, ro-ning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo samt særforbundet for handicappede. Hertil kommer en ungdoms- og udviklingsafdeling, som hører direkte under ÍSF, og som bl.a. tager sig af kursusvirksomhed. Andre idrætsgrene, som er repræsenteret i ÍSF uden at have et særforbund, er ridning, atletik, skydning og cykling.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem regeringen og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu godt 5 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål "at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige", dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på 5 medlemmer, nemlig en repræsentant for Statsministeriet, en repræsentant for Kulturministeriet, Rigsombudsmanden på Færøerne og 2 af landsstyret valgte repræsentanter. For tiden er følgende medlemmer af fondets bestyrelse:

- Departementschef Nils Bernstein (formand), Statsministeriet.
- Direktør Anette Faaborg, Dansk Musik Informations Center.
- Rigsombudsmand Vibeke Larsen.
- Adjunkt, cand.scient. Dánjal Petur Højgaard, Gymnasiet og HF-kurset på Eysturoy.
- Museumsleder Jógvan Ravnsfjall, museumsinspektør, Nordøernes Museum.

Kontorfuldmægtig Charlotte Kaltoft, Statsministeriet, fungerer som sekretær for bestyrelsen.

Bestyrelsen foretager uddelinger 1 gang om året. Ansøgningerne sendes enten til Rigsombudsmanden eller til fondets sekretariat, att.: kontorfuldmægtig Charlotte Kaltoft, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, DK-1218 København K. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen må indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik og kunst, bogudgivelser, visse studierejser m.m. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. eller til egentlige uddannelsesformål.

Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevillingstilsagnene opretholdes i 3 år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere "Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat", som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 5.000,- kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsen skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond fås ved henvendelse til sekretæren, kontorfuldmægtig Charlotte Kaltoft, tlf. +45 33 92 22 09 eller tlf. +45 33 92 33 00 (Statsministeriet).

**Bilag 0. Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold.
(Der henvises tillige til tidligere udgaver af beretningen)**

Politiske og administrative forhold:

- Betænkning om de færøske styrelsesforhold
(Udvalg nedsat af Færøernes landsstyre til at undersøge styrelsesforholdene på Færøerne)
Tórshavn, december 1993
- Redegørelse om de færøske kommuner, Ny kommunal ordning, Konklusioner og anbefalinger
(Udvalg nedsat af Færøernes Landsstyre til at udarbejde grundlaget for en færøsk kommunalreform)
Tórshavn, september 1998
- Afsluttende rapport om konsulentprojektet vedr. udviklingen af den færøske statistik (Hagstova Føroya og Danmarks Statistik)
Tórshavn, oktober 1999
- Hvidbog. Om vigtige forudsætninger for etablering af en suveræn færøsk stat (Færøernes Landsstyres oversatte udgave)
Tórshavn, oktober 1999.
- En selvåren færøsk økonomi. Bilag 1 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne (Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 9. august 1999
- Langtidsvirkningen af bortfald af statens udgifter. Supplement til Hvidbogens bilag 1 om økonomi
(Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 12. november 1999

- En selvstændig færøsk administration. Bilag 2 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne
(Landsstyrets centralforvaltning)
Tórshavn, august 1999
- Redegørelse om 80'erne
(Lagtingets § 19-udvalg)
Tórshavn, november 2000
- Redegørelse om udlandspolitiske anliggender 2000/2001
(Lagmandskontorets udlandsafdeling)
Tórshavn, d. 15. marts 2001
- Betænkning vedrørende egnsudvikling
(Landsstyrets Kulturforvaltning)
Tórshavn, marts 2001
- Betænkning vedrørende yderområderne
(Lagmandskontoret, Udvalget vedrørende yderområderne)
Tórshavn, april 2001

Befolknings- og boligforhold:

- En sammenligning af levevilkårene på Færøerne og i Danmark
(Den af Færøernes landsstyre nedsatte færøske arbejdsgruppe)
Tórshavn, september 1995

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold:

- Rapport om færøske kapitalmarkeds- og likviditetsforhold
(Det færøsk-danske udvalg vedrørende kapitalmarkeds- og likviditetsforhold på Færøerne)
København, juli 1994
- Redegørelse fra det af Færøernes Landsstyre nedsatte reguleringsudvalg
(Fiskerireguleringsudvalget)
Tórshavn, 8. februar 1996

- Betænkning fra revisionsudvalget for skibsbyggeri
(Det af landsstyret d. 16. juli 1996 nedsatte udvalg til at gennemgå og afgive indstilling om lovgivning vedrørende støtte og øvrig finansiering i forbindelse med skibsbyggeri)
Tórshavn, 28. maj 1997
- Aktiemarked og egenkapitalforhold
(Egenkapitaludvalget, juni 1997)
- Forberedelser til olieeftersøgning
(Redegørelse fra landsstyrets olieplanlægningskommission)
Tórshavn, d. 10. juli 1997
- Færøernes grindefangst med en tilføjelse om døglingefangsten
(Fil. dr. Dorete Bloch, Færøernes Naturhistoriske Museum)
3. reviderede udgave, Tórshavn, 17. juli 1997
- Fiskebestande og miljø 1997
(Det færøske Fiskerilaboratorium)
Tórshavn, 1. august 1997
- Foreløbig redegørelse vedrørende revision af fiskernes indtægtssikring
(Udvalget til revision af fiskernes indtægtssikring)
Tórshavn, 6. oktober 1997
- Beretning afgivet af undersøgelseskommisionen vedrørende den færøske banksag
(Undersøgelseskommisionen vedrørende den færøske banksag)
København, 5. januar 1998
- Redegørelse om Erhvervspolitik, hæfte 1 - 5
(Landsstyrets Erhvervsdepartement)
Tórshavn, juli 1998 - marts 1999
- Ferskfiskerflåden 1994 til 1996 (Undersøgelse af den færøske ferskfiskerflåde)
(Udarbejdet af MERCOM for Fiskeriudvalget)
Tórshavn, 25. september 1998

Økonomi:

- Rapport om krisen i den færøske økonomi - herunder bankerne. Baggrund, foranstaltninger og konsekvenser - aktuelt og fremover.
(Det af landsstyret og regeringen nedsatte uafhængige udvalg af økonomiske sagkyndige (Gørtz-udvalget))
København, august 1994
- Muligheder for samarbejde med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, august 1995
- Redegørelse om pengestrømmen mellem Færøerne og Danmark
(Færøernes Økonomiske Råd og Færøernes Landsbank)
Tórshavn, december 1996
- Redegørelse om forhandlinger med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, juni 1998
- Caragata-betænkningen - økonomisk tilpasning og fremskridt
(oversat til færøsk fra engelsk: Economic Analysis for Micro-States)
(McCallum Petterson Financial Diagnostics)
Tórshavn, november 1999
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1998/99
(Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne)
København, december 1999
- Forårsrapport 2000
(Búskaparráðið)
Tórshavn, januar 2000
- Pension efter en ny model
(Búskaparráðið)
Tórshavn, november 2000
- Økonomisk redegørelse
(Búskaparráðið)
Tórshavn, december 2000

Samfærdsel og kommunikation m.v.:

- Rapport om udbygning af landingshjælpemidler og banesystem på Vágar lufthavn (Det af Trafikministeriet og Færøernes Landsstyre i september 1996 nedsatte udvalg vedrørende Vágar Lufthavn)
København, 31. januar 1997
- Redegørelse om fremtidens trafiknet på Færøerne (Landsstyremanden for erhvervsanliggender)
Tórshavn, d. 9. februar 1999

Social- og sundhedsvæsen:

- Rapport om det færøske sundhedsvæsen (Rådgivningsgruppen vedrørende sundhedsvæsenet på Færøerne)
København, oktober 1993
- Redegørelse om socialpolitik på Færøerne (Landsstyrets Social- og sundhedsdepartement)
Tórshavn, 16. april 1999

Undervisningsvæsen:

- Forskning på Færøerne (Redegørelse fra udredningsgruppen vedrørende færøsk forskning)
Forskningsrådene 1996
- Betænkning om et nyt uddannelsesstøttesystem (Arbejdsgruppen vedrørende revision af uddannelsesstøttesystemet)
Tórshavn, 5. december 1997

Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 2000 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Tilflyt. komm.	Fraflyt. komm.	Fødte	Døde	Folketal 31/12
Fugloyar	40	1	0	12	1	0	2	50
Svínoyar	59	2	0	2	0	0	0	63
Viðareiðis	318	7	4	3	6	10	6	322
Hvannasunds	443	8	4	20	23	10	2	452
Klaksvíkar	4.680	160	95	72	83	84	37	4.781
Kunoyar	136	5	2	3	0	1	2	141
Mikladals	78	1	2	3	5	3	1	77
Húsa	60	0	0	5	1	0	2	62
Oyndarfjarðar	165	4	1	7	3	0	2	170
Elduvíkar	102	1	0	6	12	1	0	98
Fuglafjarðar	1.496	83	37	26	32	17	7	1.546
Leirvíkar	818	17	20	21	21	13	5	823
Gøta	960	31	35	17	13	18	9	969
Nes	1.118	53	15	24	21	18	6	1.171
Runavíkar	2.411	117	82	74	64	37	16	2.477
Sjóar	1.006	18	10	20	19	16	8	1.023
Skála	625	27	11	23	15	10	8	651
Eiðis	687	14	10	12	7	16	8	704
Sunda	456	12	12	8	13	6	2	455
Funnings	96	0	0	0	0	1	4	93
Gjáar	58	0	1	0	1	0	1	55
Haldarsvíkar	256	4	4	19	19	1	1	256
Saksunar	30	0	0	1	1	0	0	30
Hvalvíkar	347	16	3	15	20	4	1	358
Hósvíkar	240	3	0	8	13	6	1	243
Kollafjarðar	940	21	16	33	31	11	2	956
Kvívíkar	559	11	4	18	21	7	2	568
Vestmanna	1.210	43	18	28	36	17	7	1.237
Kirkjubøar	201	3	4	13	1	3	1	214
Hests	46	0	0	8	1	1	1	53
Nólsoyar	259	8	3	13	13	5	7	262
Sandavágs	689	26	14	16	34	6	4	685
Miðvágs	953	34	28	28	25	17	6	973
Sørvágs	886	45	19	30	33	9	10	908
Biggjar	71	1	2	6	10	1	0	67
Mykines	16	0	0	6	2	0	1	19
Sands	560	31	24	7	19	8	8	555
Skopunar	488	32	11	14	27	5	6	495

Skálavíkar	163	5	2	12	5	1	2	172
Húsavíkar	152	0	8	5	3	0	5	141
Skúvoyar	86	0	0	3	2	1	1	87
Hvalbiar	781	12	17	4	17	8	4	767
Tvøroyrar	1.788	71	54	61	31	20	24	1.831
Fámjins	116	0	0	1	5	1	2	111
Hovs	121	3	0	0	0	2	5	121
Porkeris	359	8	73	9	9	2	2	360
Vágs	1.406	54	56	25	50	12	14	1.377
Sumbiar	403	9	5	7	4	1	5	406
Tórshavnar	16.474	772	650	521	497	291	110	16.801
I alt	45.412	1.773	1.290	1.269	1.269	701	360	46.236

Kilde: Hagtidindi.

Bilag 4.1 Aftale mellem Den Danske Regering og Færøernes landsstyre af 10. juni 1998**AFTALE MELLEMLANDSSTYRE**

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre,
som er besluttet på at fremme et nyt grundlag for det bilaterale samvirke og på baggrund heraf er indstillet på at indlede forhandlinger, på Landsstyrets foranledning, om de fremtidige bilaterale relationer,
som har det forsæt at Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat omlægges og saneres under hensyntagen til, at gældsafviklingen står i rimeligt forhold til den færøske økonomis bæredygtighed,
som bekræfter at der i gennem denne aftale er opnået forlig mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre i den færøske banksag,
er enige om følgende:

Artikel 1*Den færøske banksag*

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre har taget konklusionerne vedrørende aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 i beretningen afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag til efterretning. Landsstyret har ved tidligere forhandlinger med Regeringen gjort gældende, at Færøerne ved rekapitaliseringen af bankerne er kommet til at bære en uforholdsmæssig stor del af disse omkostninger.

I betragtning af, at det af beretningen fremgår, at Regeringens og Landsstyrets samtykke til aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 har været baseret på urigtige forudsætninger, er der enighed om, at med denne aftale kompenseres Færøerne herfor.

I anledning heraf frafalder Landsstyret at gøre eventuelle retskrav mod Den Danske Stat hidrørende fra den færøske banksag gældende over for Staten og hæver den af Landsstyret mod Den Danske Stat anlagte retssag. Den Danske Stat betaler Landsstyrets samlede omkostninger i forbindelse med denne retssag, herunder den indbetalte retsafgift.

Såfremt der ikke mellem parterne kan opnås enighed om størrelsen af omkostningerne, overlades det til Østre Landsret (med sædvanlig adgang til at søge landsrettens afgørelse indbragt for Højesteret) at træffe bestemmelse om sagsomkostninger efter sædvanlige principper.

Landsstyret viderefører den af Landsstyret anlagte retssag mod Den Danske Bank og tiltræder herved, at den i artikel 2 aftalte gældsnedskrivning reduceres med det nettobeløb,

som Landsstyret eventuelt som et resultat af retssagen måtte blive tilkendt af Den Danske Bank. Dette beløb indbetales som et ekstraordinært afdrag til staten. Staten afholder alle udgifter ved videreførelsen af denne sag, herunder de sagsomkostninger, som Landsstyret eventuelt måtte blive pålagt at betale i tilfælde af frifindelse af Den Danske Bank.

I betragtning af at Den Danske Stat, som følge af denne aftale har den økonomiske interesse i videreførelsen af retssagen mod Den Danske Bank, bemyndiger Landsstyret Regeringen til at forhandle med Den Danske Bank om en eventuel forligsmæssig afslutning af sagen og at indgå aftale på Landsstyrets vegne herom.

Landsstyret er indforstået med, at Den Danske Stat kan indgå en separat aftale med Finansieringsfonden af 1992 om fondens videreførelse af sit sagsanlæg mod Den Danske Bank, herunder om transport til Staten af det beløb, som banken måtte blive pålagt at betale til fonden.

Artikel 2

Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Landsstyrets gæld til Den Danske Stat og gældsafviklingen må stå i et rimeligt forhold til den færøske økonomis bæredygtighed. Når henses hertil, samt den compensation som tilkommer Landsstyret i banksagen, nedskrives Landsstyrets gæld til Staten med 900 mio. kr.

Af restgælden henstår 500 mio. kr. som et rente- og afdragsfrit lån. Afviklingen heraf aftales i takt med eventuelle indtægter fra fremtidig råstofudvinding. Dog afskrives gælden efter 20 år, såfremt der ikke på det tidspunkt er startet udvinding af råstoffer.

Den resterende gæld afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten fastsættes til 323 mio. kr. årligt. Landsstyret har ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis.

Artikel 3

Bloktilskuddet

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat yder et årligt bloktilskud til Færøernes finanslov på 932 mio. kr. for årene 1999, 2000 og 2001 uændret på 1999-niveauet reelt. Det bemærkes, at spørgsmålet om bloktilskuddet tages op til revision i forbindelse med kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne.

Artikel 4

Finansieringsfonden af 1992

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Finansieringsfonden af 1992 inden udgangen af 1998. Finansieringsfondens vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Finansieringsfonden undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 5

Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut inden udgangen af 1998. Statens lån til Erhvervsudviklingsinstituttet, som er et 10 årigt rente- og afdragsfrit lån og som pr. 1. juni 1998 udgør 99 mio. kr., konverteres forud herfor til indskudskapital. Erhvervsudviklingsinstituttets vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Erhvervsudviklingsinstituttet undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 6

Færøernes Realkreditinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Færøernes Realkreditinstitut overtages af Landsstyret som færøsk særanliggende. Regeringen er indforstået med, at de statslige garantier, som allerede eksisterer i Realkreditinstituttet, bibeholdes til deres automatiske udløb. Landsstyret vil fremsætte forslag til lagtingslov i overensstemmelse hermed. Folketingets repræsentation i Realkreditinstituttets repræsentantskab bortfalder, når de eksisterende statsgaranterede obligationslån udløber.

Artikel 7

Kreditinstitutter m.v.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at spørgsmålet om tilsynet med færøske kreditinstitutter vil indgå i de kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær (økonomiministeren) vil underrette om og drøfte udviklingen i den finansielle sektor og de finansielle markeder med den repræsentant for Landsstyret, der omtales i lov om pengesedler m.v. på Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær og Danmarks Nationalbank vil endvidere løbende underrette Landsstyret om den penge- og valutamæssige udvikling.

Artikel 8

Ansaret for den økonomiske politik

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at ansvaret for den økonomiske politik på Færøerne, herunder for fremtidig låneoptagelse og garantistillelser, indenfor de rammer som følger af hjemmestyreloven, ligger hos Landsstyret. Herved er samtlige begrænsninger i Landsstyrets låneoptagelser og garantistillelser bortfaldet.

Artikel 9

Fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne

Den Danske Regering har noteret sig, at Færøernes Landsstyre i sin koalitionsaftale har som målsætning at oprette Færøerne som suveræn stat. Regeringen er indstillet på, at der på denne baggrund, og på Landsstyrets foranledning, indledes forhandlinger om Landsstyrets ønsker om et nyt grundlag for de fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne. Der er tillige enighed om, at der sideløbende indledes forhandlinger om en overgangsordning, herunder en økonomisk overgangsordning, der tilstræber opbyggelsen af en selvstående færøsk økonomi.

Artikel 10

Ikrafttrædelsesbestemmelser

Denne aftale, som tillige indeholder bilag A, træder i kraft den 10. juni 1998 forudsat, at den får politisk tilslutning i henholdsvis Danmark og på Færøerne. Med undtagelse af aftale af 22. december 1992 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om råstoffer i undergrunden, ophæves og bortfalder samtidig:

i. Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer. ii. Tillægsaftale af 1. februar 1993 til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer. iii. Erklæring fra Færøernes landsstyre samt fælleserklæring fra den danske regering og det færøske landsstyre af 1. februar 1993. iv. Rammeaftale af 28. maj 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v. v. Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v. vi. Protokollat af 12. oktober 1993 om forhandling mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. vii. Fælleserklæring fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre. viii. Fælleserklæring fra mødet den 3. november 1995 mellem regeringen og Færøernes landsstyre.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er dog enige om, at følgende fortsat skal være gældende:

a. Pkt. III i fælleserklæringen fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre afsnittene: "Udstrækning af danske erhvervsfremmeordninger til Færøerne"; og "Markedsadgang". b. Færøernes Landsstyre bekræfter at der inden udgangen af 1999 vil blive fremsat forslag om den resterende del af den udfyldende færøske lovgivning vedrørende social- og sundhedsområdet.

Udfærdiget i København den 10. juni 1998.

For Den Danske Regering
For Færøernes Landsstyre

BILAG A**til Aftale af 10. juni 1998 mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre**

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om at de færøske myndigheder overtager området vedrørende skibstilsynet efter nærmere forhandling mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre.

Bilag 4.2. Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden jan. 1995 - jan. 2001.

	Arbejdsledige til- knyttet fiskeindustri ¹⁾	Andre	I alt	Arbejdsledige ²⁾ uden udbetaling
1995				
Januar	750	2.744	3.494	604
April	441	2.626	3.067	241
Juli	337	2.302	2.639	206
Oktober	367	2.289	2.656	203
1996				
Januar	597	2.309	2.906	201
April	296	1.716	2.012	358
Juli	271	1.335	1.606	386
Oktober	521	1.253	1.774	439
1997				
Januar	559	1.319	1.878	478
April	243	1.177	1.420	649
Juli	289	1.066	1.355	493
Oktober	279	1.011	1.290	551
1998			0	
Januar	670	1032	1.702	570
April	255	945	1.200	681
Juli	287	879	1.166	491
Oktober	241	860	1.101	505
1999				
Januar	606	955	1.200	426
April	238	682	1.057	441
Juli	248	771	900	361
Oktober	217	759	908	355
2000				
Januar	759	885	1.019	335
April	197	681	934	268
Juli	205	662	771	269
Oktober	173	659	774	261
2001				
Januar	251	602	835	254

1) Antal ledige er omregnet til fuldtidsstillinger

2) I forbindelse med en omlægning af Arbejdsløshedsforsikringsordningens EDB-system i marts 1995 er det ikke længere muligt at få oplysninger om antal arbejdsløse indenfor ordningen, der ikke modtager understøttelse. Fra marts 1995 er således alene registreret arbejdsløse, der får forgothjælp fra Almannastovan p.g.a. arbejdsløshed

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 4.3 Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmed landes fiskekvoter ved Færøerne, 2000 - 2001 (tons)

	Til Færøerne		Til Rusland	
	2000	2001	2000	2001
Færøerne - Rusland				
Torsk og kuller	9.000	9.000		
Anden bundfisk	1.000	1.000	200	200
Lodde	10.000	10.000		
Blåhvilling			105.000	105.000
Makrel			10.000	10.000
Nordhavssild			6.250	4.250
Rejer	2.000	2.000		
I alt	22.000	22.000	121.450	119.450
	Til Færøerne		Til Norge	
Færøerne - Norge				
Torsk	1.700	1.700		
Anden bundfisk	1.860	2.085	5.000	5.222
Makrel	8.185	9.225	4.000	4.100
Hestemakrel	3.000	2.000	1.250	250
Lodde	5.000	7.000		
Sild	1.200	1.200		
Sperling, tobis m.v.	25.000	25.000		
Blåhvilling	2.500	2.250	42.000	47.000
Nordhavssild	30.900 ¹⁾	20.900 ¹⁾	30.900 ²⁾	20.900 ²⁾
Rejer	150	100		
Andet	300	300	575	400
I alt	79.795	71.760	83.725	77.872

Fortsættes.....

	2000	2001	2000	2001
	Til Færøerne		Til Island	
Færøerne - Island				
Torsk	1.200	1.200		
Anden bundfisk	4.400	4.400		
Sild			2.000	2.000
Makrel			1.300	1.300
Nordhavssild	66.370 ¹⁾	45.140 ¹⁾	194.230 ²⁾	132.080 ²⁾
Lodde	30.000	30.000		
I alt	101.970	80.740	197.530	135.380
	Til Færøerne		Til andre	
Rettigheder i internationalt farvand				
Torsk og kuller	808	818		
Anden bundfisk	263	266		
Rejer - fiskedage ³⁾	2.923	2.923		
Rejer - kvoter	33,5	33,5		
Nordhavssild	66.370 ¹⁾	45.140 ¹⁾		
I alt kvoter	67.474,5	46.257,5		
I alt antal fiskedage	+2.923	+2.923		
	Til Færøerne		Til EU	
Færøerne - EU				
Torsk og kuller			500	500
Anden bundfisk	3.065	3.065	14.860	14.860
Makrel	9.600	9.840	4.360	4.469
Sild	1.160	1.160		
Lodde	10.000	10.000		
Brisling og hestemakrel	9.000	9.000		
Sperling, tobis m.v.	18.000	18.000		
Nordhavssild	10.600 ¹⁾	7.210 ¹⁾	10.600 ²⁾	7.210 ²⁾
Blåhvilling	62.000	62.000	25.000	25.000
Rejer	1.150	1.150		
I alt	124.575	121.425	55.320	52.039

Fortsættes.....

	2000	2001	2000	2001
	Til Færøerne		Til Grønland	
Færøerne - Grønland				
Rødfisk	4.000	3.400		
Nordhavssild			2.500	2.000
Makrel			300	300
Forsøgsfangst	150	150	250	250
I alt	4.150	3.550	3.050	2.550
	Til Færøerne		Til andre	
Total				
Torsk og kuller	12.708	12.718	500	500
Anden bundfisk	10.588	10.816	20.060	20.282
Makrel	17.785	19.065	19.960	20.169
Sild	2.360	2.260	2.000	2.000
Lodde	55.000	57.000	0	0
Brisling og hestemakrel	12.000	11.000	1.250	250
Sperling, tobis m.v.	43.000	43.000	0	0
Blåhvilling	64.500	64.250	172.000	177.000
Rødfisk	4.000	3.400	0	0
Nordhavssild	66.370	45.140	244.480	166.440
Rejer	3.333,5	3.283,5	0	0
Andet	450	450	825	650
Fiskekvoter i alt	292.094,5	272.382,5	461.075	387.291
+ antal rejedage	2.923	2.923		

¹⁾ Dette er dele af kyststaternes aftale om nordhavssild. Denne kvote kan alt fiskes i færøsk, islandsk eller internationalfarvand. Af de 20.900 tons i norsk farvand og Jan Mayen op til 17.000 tons i nors område. Der kan også fiskes 7.210 tons i EU-farvand.

²⁾ Dette er dele af kyststaternes aftale om nordhavssild, som andre lande kan fiske i færøsk farvand.

³⁾ Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset.

Bilag 5.1. Værdien af Færøernes eksport 1996 - 2000, mio. kr.

	1996	1997	1998	1999	2000
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred)	575,3	560,8	443,4	446,7	479,1
Frosset/iset fiskefilet ¹⁾	643,5	725,0	1.079,5	1.034,9	1.232,6
- heraf sejfilet	117,4	83,2	219,6	203,1	218,1
- heraf torskefilet	256,9	319,4	323,4	266,0	345,3
- heraf kuller	48,5	79,4	187,6	191,5	236,9
Saltfisk	286,5	301,6	362,4	450,4	545,4
- heraf torsk	131,5	98,0	144,0	200,6	258,6
- heraf sej	9,5	25,9	16,7	18,6	18,8
Rejer og skaldyr	245,3	216,6	276,2	278,6	231,1
- heraf rejer	230,3	198,3	243,4	245,3	185,8
Laks og ørred	289,8	401,7	310,7	684,7	666,9
- heraf laks	278,1	323,6	292,9	636,6	638,8
Forarbejdet fisk	65,4	50,6	66,3	50,2	62,1
- heraf røget fiskefilet	47,4	34,2	50,5	38,7	46,5
Fiskevarer til industri	175,5	201,0	268,3	158,0	232,6
- heraf fiskemel	102,4	89,7	147,6	112,1	156,3
Andre varer ekskl. skibe	19,7	19,8	28,8	40,8	54,2
Frimærker	32,0	28,5	27,6	26,5	24,6
I alt (ekskl. skibe)	2.333,0	2.505,6	2.863,2	3.170,8	3.528,6
Skibe	115,9	87,9	90,7	117,7	251,7
¹⁾ Heraf også en del laks og ørred					
I alt	2.448,9	2.593,5	2.953,9	3.288,5	3.780,3

 Kilde: Hagstova Føroya og Postverk Føroya.

Bilag 6.1. Specifikation af statens udgifter (netto) på Færøerne 1997-2001¹⁾

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Bloktilskud	886,1	908,3	932,8	958,0	981,9
Lærerpensioner ¹⁾	11,9	12,8	12,1	15,1	13,0
Andre pensioner	10,4	11,1	12,1	13,4	13,7
Krigspensioner ²⁾	86,9	85,3	84,4	86,8	86,3
I alt	995,3	1.017,5	1.041,4	1.073,3	1.094,9
Statsinstitutioner					
Rigsombudet ³⁾	6,0	6,0	6,0	6,0	9,7
Landslægen ⁴⁾	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
Statens Luftfartsvæsen ⁵⁾	5,6	4,3	4,3	7,1	7,2
Forsvaret ⁶⁾	186,6	192,8	160,2	171,1	176,2
Sørenskriveren	3,0	2,5	2,5	2,6	2,6
Politi- og Arrestvæsen ⁷⁾	49,5	46,7	49,1	50,4	54,9
Søfartsstyrelsen	2,2	2,1	2,1	2,3	2,2
Farvandsvæsenet ⁸⁾	6,0	7,0	5,7	5,8	6,7
DMI ⁹⁾	3,4	6,0	2,8	3,4	3,3
GEUS ¹⁰⁾	0,3	0,9	0,9	1,0	-
Kirkevæsen ¹¹⁾	7,7	12,6	12,4	12,1	12,6
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Statsinstitutioner i alt	271,4	282,0	247,1	263,0	276,6
Total	1.266,7	1.299,5	1.288,5	1.336,3	1.371,5

¹⁾ Fra 1 juli 1997 overgik de tjenestemandsansatte lærere til færøsk tjenestemandsoverenskomst.

Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning. Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1. januar 1988. Pensionsalder herefter indgår i bloktilskuddet.

²⁾ Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter skøn over erstatning i form af hædersgaver.

³⁾ Der er budgetteret med en engangsudgift i 2001 på 3,3 mio. kr. til bygningsvedligeholdelse.

⁴⁾ Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter, der er afholdt heraf.

⁵⁾ I beløbet for 2000 indgår afholdte anlægsudgifter for 2,4 mio. kr. For 2001 indgår budgetterede anlægsudgifter på 4,5 mio. kr. For 2001 budgetteres med en stigning i indtægterne på 3 mio. kr. grundet nyt takstregulativ pr. 1. januar 2001 (forhøjelser på 20 til 30 % på samtlige afgifter for benyttelse af lufthavnen).

⁶⁾ Fiskeriinspektion, Færøernes Kommando, Flyvestation Tórshavn. Forsvarets opgørelsesmetode for udgifter vedrørende opgaver på Færøerne indeholder alle omkostningsrelaterede udgifter vedrørende Færøerne. I 1999 er afholdt anlægsudgifter på Færøerne for 2,6 mio. kr.

I er afholdt anlægsudgifter på Færøerne for 3,6 mill. kr. Disse udg. er medregnet i ovenstående.

Opgørelsen for 2001 er baseret på udgifterne i 2000 tillagt 3% generel omkostningsstigning.

⁷⁾ Inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne. Der er afholdt anlægsudgifter på 5,8 mill. kr. i 1996 til opførelse af en ny politistation i Klaksvík.

Der er ikke afholdt anlægsudgifter i 1999, 2000 og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2000.

Der er ikke medregnet andele af politiets generalomkostninger til færøsk politivæsen.

⁸⁾ Der er ikke afholdt anlægsudg. i 2000 og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2001.

⁹⁾ DMI. Fra 1999 afholder lufthavnen selv udgifter til vejrobservationer. Der er i 1998 afholdt anlægsudgifter på 1,9 mill. kr. De efterfølgende år er kun afholdt beskedne anlægsudgifter. Disse anlægsudgifter er medregnet i ovenstående.

¹⁰⁾ Kontoret på Færøerne er nedlagt, og der forventes kun et minimalt træk på GEUS' basisbevillin ifm. videnskabelige projekter vedrørende Færøerne.

¹¹⁾ Fra 1998 og frem er medregnet beløb fra fællesfonden til vedligeholdelse, der ikke er medregnet i de tidligere år.

^{*}) Tallene for 2001 er baseret på budgetterede udgifter (enkelte steder skøn).

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1995-1998

	1995	1996	1997	1998
Folkepension				
Alm. Folkepension	5.938	5.985	6.042	6.068
Folkepension før tid	250	264	272	269
I alt	6.188	6.249	6.314	6.337
Invalidepension				
Laveste invalidepension	252	257	285	328
Mellemste invalidepension	1.166	1.156	1.145	1.120
Højeste invalidepension	743	719	734	714
Invaliditetsydelse	74	77	74	81
I alt	2.235	2.209	2.238	2.243
Kontanthj. Efter forsorgsl. § 9 pga.				
Fødsel	154	152	151	157
Sygdom	319	305	292	269
Arbejdsløshed	1.462	1.332	1.305	1.119
Manglende børnepasning	66	83	95	142
Samlivsophør (skilsmisse)	50	44	52	45
Anden årsag	4	26	15	12
I alt	2.055	1.942	1.910	1.744
Hjælp efter forsorgslovens				
§ 13 varig hjælp	41	30	29	29
§ 15 enkeltydelser	470	490	447	429
§ 17 handicappet barn	301	382	418	472
§ 18 revalidering	191	219	148	269
§ 18 hjælpemidler	1.268	1.485	1.294	1.774
§ 27 enkepension	30	53	56	47
I alt	2.301	2.659	2.392	3.020
Dagpenge				
Ved sygdom	1.791	1.925	2.183	2.268
Ved barsel	397	472	451	425
I alt	2.188	2.397	2.634	2.693
Andet				
Børnetilskud (enkebørn)	254	238	239	327
Forskudsvis udbet. af børnebidrag	926	965	1.028	1.074
Børneforsorg	87	84	82	89
Bet. For pasning af plejepatient i hjem	76	86	95	110
Brændselsstøtte	3.575	3.837	3.870	3.829
I alt	4.918	5.210	5.314	5.429
Antal modtagere i alt	19.885	20.666	20.802	21.466

 Kilde: Almannastovan

Bilag 9.2. Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1996-1998

	1996	1997	1998
Folkepension	266.786	264.121	270.200
Invalidepension	130.841	130.630	133.067
Enkepension	2.424	2.569	2.329
Forskellige børnetilskud m.m.	2.686	11.176	4.542
Ligningsmæssige børnefradrag (anslået)	57.000	57.000	59.000
Almindelig forsorg	89.210	91.361	100.755
Almindelig børneforsorg	22.780	28.048	25.534
Særforsorg	65.448	66.611	67.072
Ulykkesforsikring	10.745	10.521	11.000
Sygedagpenge Lønudligningsfonden	8.916	8.000	8.000
Dagpenge ved sygdom og fødsel	37.941	43.103	46.662
Sygekasser	65.599	68.400	77.647
Hjemmehjælp	66.365	74.635	75.702
Vederlag for pasning af ældre	5.232	5.142	6.315
Aldersdoms- og plejehjem m.v.	90.765	92.416	95.109
Daginstitutioner og dagplejeordninger	103.719	118.257	133.197
Andre udgifter 1)	52.646	61.453	70.855
I alt	1.079.103	1.133.443	1.186.986

¹⁾ Inkl. administrationen af Almannastovan, Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Det sociale Ankenævn, Hjælpe midde lcentralen, henlægning til bygninger, brændsels- og kommunikationsstøtte o.a.

Kilde: Almannastovan.

Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning i årene 1996-2000.

	1996	1997	1998	1999	2000
Antal sengepladser					
Landssygehuset	232	228	237	234	
Klaksvik sygehus	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus	16	16	16	26	26
I alt	284	280	289	296	
Antal indlæggelser					
Landssygehuset	8.267	7.497	7.672	7.980	
Klaksvik sygehus	1.454	1.394	1.452	1.420	1.504
Suðuroy sygehus	714	702	849	842	816
I alt	10.435	9.593	9.973	10.242	
Antal sygedage					
Landssygehuset	74.209	73.721	74.175	57.058*	
Klaksvik sygehus	11.097	8.801	8.479	9.251	8.716
Suðuroy sygehus	6.091	5.685	7.180	6.644	6.792
I alt	91.397	88.207	89.834		
Gennemsnitligt antal sygedage pr. indlæggelse					
Landssygehuset	9,0	9,3	8,1	7,2*	
Klaksvik sygehus	7,6	6,3	5,8	6,5	5,8
Suðuroy sygehus	8,5	8,0	8,5	7,9	8,3
Gennemsnit for sygehusvæsenet	8,4	7,8	7,5		
Gennemsnitlig belægningsprocent					
Landssygehuset	95,2	94,35	84	76	
Klaksvik sygehus	84,45	77,45	75,52	83,75	71,94
Suðuroy sygehus	104,3	97,3	123	70,01	71,5
Gennemsnit for sygehusvæsenet	94,7	89,7	94,2		

* Sengedage

Kilde : Sygehusene og Almannastovan

Bilag 10.2. Sygehusenes samlede bruttoudgifter (i 1.000 kr.) i årene 1995-2000.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Landssygehuset	216.552	222.443	237.177	243.976	256.126*	
Klaksvik sygehus	37.944	38.713	52.153**	57.111**	41.920	41.233
Suðuroy sygehus	35.909	26.158	38.574**	40.825**	30.030	31.178
I alt	290.405	287.314	237.177	243.976	328.076	

Pr. 1. januar 1997 fik den offentlige sektor på Færøerne et nyt regnskabssystem. Tallene fra 1997 kan derfor ikke umiddelbart sammenlignes med tallene for de forrige år. Tidligere blev en del indtægterne modregnet direkte i udgifterne. Tallene er således ikke et udtryk for væsentlige aktivitetsændringer i forhold til tidligere år.

* Heri inkluderet værdien, 7 mio. kr., af MR-scanner skænket af forsikringsselskab.

** Inklusive drift af plejehjem tilbygget sygehusene.

Kilde : Sygehusene og Almanastovan

Bilag 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1995-2000.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Landssygehuset	3.078,00	2.997,52	3.217,22	3.289,19	4.488,87*	
Klaksvik sygehus	4.087,00	3.488,60	5.925,80	6.735,58	4.531,40	4.734
Suðuroy sygehus	6.258,10	4.294,53	6.785,22	5.685,93	4.519,87	4.590,40
Gennemsnit for sygehusvæsenet	4.474,37	3.593,55	5.309,41	5.236,90		

Grundet omlægning af regnskabssystemet pr. 1. Januar 1997 fremstår bruttoudgifterne pr. sygedag højere end de forrige år. (se notat til bilag 10.2.)

* Bruttoudgift pr. sengedag.

Kilde : Sygehusene og Almanastovan

Bilag 10.4. Sygehusenes personale 2000¹⁾ (tallene for landssygehuset er dog fra 1999)

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	50,5	8	4
Sygeplejersker	209,9	39	21
Personale med anden plejeuddannelse ²⁾	89,2	19,5	4
Personale med anden sundhedsfaglig udd. ³⁾	98,3	14	11
Administrationspersonale	20	6,1	3,75
Portører og driftspersoanle	48,9	8,17	7
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	93,4	22	15,5
Andet personale	74,1	8,49	1
I alt	684,1	125,26	67,25

¹⁾ Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet. Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norðuroyggjar plejehjem.

²⁾ Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere.

³⁾ Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde : Sygehusene og Almannastovan

Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1994-2000.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Forbrydelse mod den off. myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	14	14	19	26	10	10	14
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	7	5	7	7	5	5	3
Forbrydelse vedr. penge (kap. 18)	0	0	0	1	3	2	2
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	3	15	4	5	5	2	7
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20)	3	8	7	7	7	3	2
Forbrydelse i familieforhold (kap. 23)	0	0	0	-	-	-	7
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl. a. voldtæft og blufærdighedskr. (kap. 24)	30	40	34	23	25	38	28
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap. 25)	53	63	67	79	74	48	100
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap. 26)	3	1	2	2	1	0	0
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	68	38	47	54	50	26	40
Indbrudstyverier (§ 276)	241	142	161	172	115	122	92
Tyverier i øvrigt (§ 276)	250	213	267	194	192	184	188
Andre berigelsesforbrydelser nl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	56	77	125	104	114	250	40
Hærværk (§ 291)	437	370	360	304	331	324	316
Brugstyveri (293)	91	70	59	57	71	43	45
Andre formuekrænkelser (kap. 29)	0	1	2	1	2	1	1
Overtrædelser af straffeloven i alt	1.256	1.057	1.161	1.036	1.005	1.064	885

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren).

Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1994-2000.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ildebrande	42	44	58	33	45	50	28
Overtrædelse af våbenloven	7	9	17	13	5	5	8
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	7	26	15	6	5	1	3
Overtrædelse af dyreværnsloven	5	6	1	3	4	3	9
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	61	66	52	49	42	50	54
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	282	174	302	200	209	277	309
Overtrædelse af udlændingeloven	11	10	6	3	14	15	40
Andre anmeldelser							
Færdselsuheld	1.077	1.109	1.093	1.029	1.250	1.330	1.219
Heraf med personskaade	45	48	58	53	83	62	35
Dræbte ved færdselsuheld	6	2	4	7	1	8	2
Antal sigtede for overtr. af færdselsl. med undt. af spirituskørsel og parkeringssager	1.667	1.981	2.129	1.336	1.663	1.801	2.043
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdselslov, § 16)	170	133	10	170	155	127	153
Udrykninger	2.573	2.659	2.961		4.597	4.758	4.586
Dræbte ved andre ulykker end færdsel							
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	19	0	0	7	10	12	21
Indsatte til afson., herund. varetægtsfæng.	172	130	142	137	120	124	101
Afsoningsdage	3.585	3.277	3.081	3.094	3.109	2.427	3.697
Detentionsanbragte	294	336	319	394	332	296	356
Fogedsager	12.248	6.112	4.511	3.321	2.401	2.328	2.740
Fredningssager	83	89	92	79	85	86	76
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	286	290	322	295	319	312	332
Læringesager, godkendte lærlingekontrakter	74	139	156	200	215	134	
Borgerlige vielser	60	39	57	65	85	77	58

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren)

Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1994-2000.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Statsadvokatsager	249	214	196	207	221	214	158
Heraf: a) Spirituskørsel	68	53	48	57	73	58	65
b) Groft uforsvarlig kørsel	49	38	44	66	71	70	30
Sager om spirituskørsel afgjort udenretlig	61	62	62	63	58	64	69
Politisager	409	434	410	291	281	253	214
Ankesager, antal	28	28	14	23	18	29	21
Idømte/vedtagne bøder, antal	1.070	2.384	2.229	1.714	2.074	2.086	2.553
Idømte/vedtagne bødebeløb, kr.	1.552.827	1.513.800	2.114.000	1.399.444	1.740.213	1.697.176	2.564.111

Kilde: Landfogden på Fanøerne (Politimesteren)

